B.I.R.
2177

...DIȚII

POPORANE ROMÂNE

DIN

BUCOVINA

ADUNATE DE

S. FL. MARIAN

PROFESSOR LA GIMNASIUL SUPERIOR GR. OR. DIN SUCEAVA,
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE.

BUCURESCI

—

IMPRIMERIA STATULUI

1895

1953

PRECUVÊNTARE.

BBucovina, pe cât de mică, pe atâta e de avuțuttă în tot felĭul de tradiții.

MMaĭ fie-care loc te încântă cu suvenirile sale,le,, care de care maĭ interesante și maĭ duĭoĭoase.

ȘiȘii un buchet de astfelĭŭ de reminiscențe strălălbune e menită a presenta publicațiunea de fa față.

S. Fl. Marian.

SuSuceava la 12 Octomvrie 1895.

POPOVICI POMPEIU

I

TRADIŢII

REFERITOARE LA PERSOANE ŞI EVENIMENTE ISTORICE.

POPOVICI POMPEIU

DACII.

In vechime, pe timpul păgânilor și a *rebeliilor*, ḑice că tot *Cărpaţele*, adică toţi munţii Bucovineĭ, eraŭ stăpâniţi de *Dacĭ*.

Eară *Dacii* ḑice că era un popor păgân și cam sĕlbatic, care locuĭa în munţi și trăĭa maĭ mult din crescerea vitelor și din vênat. Ceĭ maĭ mulţi dintre dînșiĭ însă eraŭ *hoţi* și umblaŭ maĭ mult călare de cât pe jos.

Imbrăcămintea Dacilor era maĭ toată roșie, adică: comănac roșu, suman roșu și cĭoarecĭ saŭ berneveci roșiĭ. Eĭ purtaŭ ast-felĭu de haĭne din pricină, ca vara, când umblaŭ prin munţi la vênat, sĕlbătĕcimile și fĭerele, carĭ le eșĭaŭ în cale, să nu bănuĭască de loc că sunt oamenĭ, ci să creadă că sunt sĕlbătĕcimĭ ca și dînsele. Căcĭ din depărtare, și maĭ ales în munţi, omul îmbrăcat în haĭne roșiĭ nu se înţelege ce-ĭ: om orĭ dihanie.

Armele Dacilor eraŭ felĭurite arcurĭ, săgeţi și sulițe, ear' uneltele lor eraŭ un felĭu de bărḑĭ late; dar aveaŭ și toporașe cu toporiștĭ înflorite, ca și *Huţanii* de astăḑĭ.

Ca toţi oamenii, carĭ trăĭesc maĭ mult din munca al-

tora de cât dintr'a lor, așa și Dacii dice că năvăliau foarte adese-orĭ în țările învecinate și pre ce puneau mâna, pus era.

Dar' bine a dis cine a dis că ulcĭorul merge la fântână numaĭ până când i se rupe toarta.

Multe țĕrĭ aŭ prădat eĭ în viața lor și pre mulți voevodĭ și împĕrațĭ ĭ-aŭ hărțuit și ĭ-aŭ bătut. In urmă însă aŭ dat și eĭ cinstea pe rușine.

Vĕdĕnd adică împĕratul *Traĭan* că nu se maĭ asttĕmpĕră Dacii în țara lor, ci tot-una întră în împĕrăția sa și pradă pre supușiĭ sĕĭ, se pornì într'o bună diminĕața cu oaste mare asupra lor, ca să-ĭ învețe ce însemnĕază munca străină și să-ĭ sature odată pentru tot-d'a-una de prădăcĭunĭ.

Paşa Dacilor, adică cel maĭ mare peste dĕnșiĭ, ccum a prins de veste că Traĭan s'a pornit cu oaste mare asupra țĕrĭĭ sale, îndată și-a luat toate odoarele și averile și, ducĕndu-le pe malul *Cirimușului*, le ascunse aacolo într'o groapă afundă, săpată în pămĕnt. Apoĭ lăsă un braț al Cirimușuluĭ ca să curgă peste locul, unde le-a îngropat, anume ca nimene să nu poată da de dĕnsele și să le ĭa. După aceasta, întorcĕndu-se îndĕrĕpt și aadunându-și oamenĭĭ sĕĭ, se pornì cu dĕnșiĭ în protĭvaa luĭ Traĭan.

Și cum ajunseră Dacii și deteră cu ochiĭ de oaastea luĭ Traĭan, care întrase acuma în țara lor, începuŭră a se lupta cu aceasta ca și niște leĭ, carii sunt pe neașteptate stĕrniți în culcușul lor.

Dar' zadarnică le-a fost toată lupta și vitejia ce-o a-

rătară, căcĭ fiind oastea dușmană cu mult maĭ mare și maĭ tare decât dênșiĭ, eară împĕratul, care o cârmuĭa, cu mult maĭ ajuns de cap și maĭ vrednic de cât Pașa lor, în scurt timp fură bătuțĭ și, vrênd nevrênd, trebuiră să închine steagul și să se supue dușmanilor.

Vĕdênd Pașa că sunt cu desĕvêrșire învinșĭ și că nu maĭ e chip să scape cu obraz curat din mânile luĭ Traĭan, se supuse și el și destăinuĭ tot-o-dată unde-ĭ sunt odoarele și averile îngropate.

Traĭan, care se făcuse acuma Domn și stăpânitoriu peste Dacĭ și peste toată țara lor, căcĭ pe acea vreme cine biruĭa acela era Domn și stăpân peste ceĭ biruițĭ, cum audĭ de odoarele Pașeĭ Dacilor, se și duse la dînsele și, desgropându-le, le luă pentru sine.

De aicĭ înainte toțĭ Dacĭĭ, carĭĭ n'aŭ fost omorîțĭ în bătae, trăĭră împreună cu . . . *Românĭĭ*.

Insă când și de unde s'aŭ *ijdănit* Dacĭĭ nu se scie. Atâta se scie numaĭ, că atuncĭ, când a venit Traĭan cu oaste asupra lor, de 'ĭ-a bătut și 'ĭ-a supus, 'ĭ-a aflat aicĭ respândițĭ peste tot Carpatele Bucovineĭ, pe care dintr'un început îl numĭa în limba lor *Uța*, ear' maĭ pe urmă *Balauța*.

Ear' urmele lor se maĭ pot cunoasce încă și astă-dĭ în maĭ multe locurĭ din Carpatele Bucovineĭ, unde aŭ avut sate și târgurĭ, precum bună-oară în *Poĭana-Mărului*, *Smidovatic* și *Valcău*.

Așa spuneaŭ bĕtrânĭĭ că în *Poĭana-Mărului*, care se află în munțiĭ despre apus de la târgul de astădĭ *Solca* și care e o șestină cam prăvălatică spre rĕsărit-amĭadĭ,

de o întindere cam de 300 de jugurĭ, era pe timpul Dacilor un târgușor, în care se adunaŭ aceștia dĕ pe munțĭ și opcinĭ, când aveaŭ ce-va de vêndut orĭ de cumpĕrat.

Și cum că într'adevĕr a trebuit să fie în vechime un târgușor în această poĭană se poate cunoasce de pe multimea de urme de ziduri ce se maĭ vĕd și astădĭ. Ear' urmele acestea se află maĭ ales spre muntele *Scoruișet*, care se hotărăsce cu pămênturile satuluĭ *Mŏnăsttirea Homoruluĭ*.

Tot în *Poĭana-Mărului* s'aŭ maĭ aflat, vor fi acuma vr'o câțĭ-va anĭ de atuncĭ, și o mulțime de banĭ vechĭ de cătră o femee din satul *Frumosul*, anume *Ana Dumbravă*, care 'ĭ-a arătat la maĭ mulțĭ oamenĭ din satul sĕŭ.

Sub muntele *Smidovaticul*, care e spre apus dĕe la Poĭana-Mărului și care se ține de aceasta și se despărtesce de dînsa numaĭ prin apa *Prislopuluĭ* și a Poieeniĭ-Mărului, de altă parte însă stă în legătură cu *Ciumărna* și cu muntele *Calul*, se află douĕ pivnițe foarte lunngĭ, zidite cu lespedĭ foarte marĭ pătrate și aședate una peste dunga celeĭ-l'alte.

Una dintre aceste douĕ pivnițe, despre carĭ asemeenea se dice că sunt de pe timpul Dacilor, e cam de doĭ stânjenĭ de lată și maĭ înaltă de cât statura unuĭ om. In această pivniță a întrat, înainte de vr'o câțĭ-va anĭ, *Andreiu Furcal* din *Dragoșa* cu o lumină aprinsă pânaă la vr'o 7 prăjinĭ de afund, dar, stingêndu-i-se lumînaa și neputênd merge maĭ nainte, nu putu să-'ĭ dee de capĕt.

Acuma pe pivnițele acestea, care sunt la gură ânguste și ai căror uscĭorĭ eraŭ făcuțĭ, după cum spun ceĭ ce 'ĭ-aŭ vĕdut, din *târșan* (un felĭu de brad), pârlit, aŭ crescut o mulțime de copacĭ foarte marĭ și groșĭ, și de aceea nimene nu maĭ poate întra într'însele.

In pivnițele acestea ḑice că-și țineaŭ Dacĭĭ din Poĭana-Mărului averile lor.

In apropierea pivnițelor, despre care 'mĭ-a fost vorba, s'a aflat, înainte de vr'o 20—30 anĭ, o ladă cu banĭ la o adâncime ca de un stânjen. Lada aceea era făcută din scânduri groase de *brădăŭ* cĭoplite numaĭ din topor și prinse la capete cu cuĭe asemenea de brădăŭ. Scândurile eraŭ albastre, un semn cum că lada a fost foarte de mult îngropată acolo, căcĭ *brădăul*, dacă e îngropat afund în pământ, nu putreḑesce de grabă, ci trăesce maĭ multe sute de anĭ. Ear' groapa, în care a fost pusă lada, se vede că a fost săpată cu o lopată, căcĭ pe ladă s'a aflat și o lopată de scorbură de brădăŭ, care de asemenea era albastră.

Din oamenĭĭ aceĭa însă, carĭ aŭ aflat lada cea cu banĭ, nu s'a ales nimic, căcĭ scurt timp după aceea s'aŭ nenorocĭt și aŭ murit unul după altul. Se vede că banĭĭ puși într'însa aŭ fost necuraț̆ĭ, adică blăstămaț̆ĭ ca să n'aĭbă nime parte de dînșiĭ afară de cel ce 'ĭ-a îngropat.

Tot în părțile acestea și anume pe *Valea Dragoșeĭ*, care isvorește nu departe de Poĭana-Mărului, s'aŭ aflat înainte de 30—40 anĭ, un sfleder și un topor de peatră. Toporul era pe de o parte ca topoarele de aḑĭ; pe de ceea-l'altă parte însa era în forma uneĭ casmale.

Când s'a făcut fabrica de ciment din *Valcău*, *) tăindu-se o parte de pădure foarte vechĭe, s'aŭ aflat sub rădĕcinele maĭ multor copacĭ urmele unuĭ zid. Risipindu-se zidul acela s'a aflat o peatră pe care sta scris că acolo a fost un *sat al Dacilor*.

De la *Valcău* aveaŭ Dacĭĭ un drum, care ducea pe apa *Sucevii* în sus până la obârșia acesteĭa și de-aice apoĭ peste *plaĭul Moldoveĭ* și peste *Lucina* la *Maramureș* și *Ardelĭu*.

In timpul de față nu se maĭ află nicĭ un picĭor de *Dac* cât ți-e Carpatele Bucovineĭ de mare.

Urmașiĭ lor însă trăesc și acuma, și aceștĭa sunt *Huțulii* saŭ *Huțanii* de astădĭ, carii locuesc în munțiĭ despre apus și mĭadă-noapte aĭ Bucovineĭ, și carii trăesc, ca și strămoșiĭ lor, maĭ mult din crescerea vitelor și din vĕnat.

*) Locul acesta se numesce în timpul de față de cătră ceĭ maĭ mulțĭ, chĭar și Românĭ, *Falcău*. Se vede că străinii, carii s'aŭ așeḑat aice, și carii îl pronunță *Falcheŭ*, l'aŭ botezat astĕ-feliŭ. Numele luĭ cel adevĕrat însă e *Valcău*, după cum îl pronunță Românii din Frumos, Dragoșa și Vatra Moldoviței, la carii există și numirea *Valcan*.

INTEMEIAREA SUCEVII.

Dice că în vechime pe locurile, unde se află astădi orașul *Suceava* și satele de prin împrejurime, erau numai păduri cât vedeai cu ochii.

Puteai merge cu săptămânele ori în cotro ai fi voit, că nu mai dai de nici un oraș saŭ sat, ci numai unde și unde câte de-un păstoriu, care-și păscea turma sa prin cele prelucĭ și poenĭ.

Și tuturor păstorilor, câți erau, le mergea foarte bine, căcĭ aveaŭ toate cele trebuincĭoase atât pentru dînșiĭ cât și pentru turmele lor.

Intr'o vară însă, fiind o secetă foarte mare, toate apele de prin împrejurime secară, și toată pășiunea, nu numai cea de pe costișe și dealurĭ, ci și cea de pe văĭ se uscase.

Vĕdênd păstoriĭ că seceta nu mai încetează și temêndu-se ca nu cum-va să le pearĕ turmele, unica lor avere, de sete și foame, se retraseră cu dînsele dela șes în sus spre codru.

Dar' când se apropiară de codru și deteră să între

întrînsul, nu sciură singuri ce să facă: să între orî să nu între?... Ar fi întrat, se temeaŭ că nu vor afla destule poenĭ, unde să-şĭ pască oile, . . . să remâe la poalele acestuĭa, era peste putinţă, căcĭ păşĭunea, câtă maĭ remăsese neatinsă de arşiţa soareluĭ, se sfârşise.

Decĭ ce era să 'nceapă şi să facă?... Unul spunea una, altul alta, dar' nime nu gîcea: cum şi în ce chip ar putea să ĭasă maĭ de grabă şi maĭ bine la capĕt.

In urmă, după maĭ multă sfătuire, chipzuire şi cumpenire, dise unul dintre dînşiĭ, care era maĭ bĕtrân, maĭ ajuns de cap şi maĭ păţit:

— Ce să maĭ întindem atâta vorbă!... nu sciţĭ că: vorba multă e sărăcia omuluĭ!... Să meargă vr'o câţĭ-va inşĭ dintre noĭ, carĭ îs maĭ tinerĭ şi maĭ voĭnicĭ, să caute în toate părţile doară daŭ peste nisce câmpurĭ saŭ poenĭ, ce n'aŭ fost încă cu deseverşire dogorite şi pârlite de arşiţa soareluĭ, şi cum vor afla în vre-un loc destulă păşĭune să se întoarcă înapoĭ şi să ne dee de scire!

Cum rosti bĕtrânul cuvintele acestea, cincĭ inşĭ dintre dînşiĭ, carĭĭ eraŭ maĭ voĭnicĭ şi maĭ inimoşĭ, adică carĭĭ n'aveaŭ frică de nemică, ci se jucaŭ cu lupiĭ ca şi cu nisce căţeĭ şi se trântĭaŭ cu urşiĭ pe'ntrecute, nu stătură mult pe gânduri, ci luându-şĭ fie-care bota saŭ cea cĭobănească în mână, se şi porniră la drum.

Şi apucând uniĭ în dreapta, alţiĭ în stânga, merrseră în cotro îĭ duseră ochiĭ şi picĭoarele doară daŭ maĭ de grabă peste păşĭunea dorită.

Eată însă că într'un târdiu, unul dintre dînşiĭ, caare a mers, acuma cât timp va fi mers, se trezesce dde-o-

dată că pădurea, prin care a fost apucat, începe a se rări, și poeni drăgălașe acoperite cu earbă verde ca buraticul și 'naltă până la brâu, și presurate cu tot felĭul de florĭ, unele maĭ frumoase de cât altele, i se deschid de naintea ochilor.

Păstorĭul, cum dete cu ochiĭ de poenile acelea, bucuria luĭ!... Să fi prins pre Dumnedeŭ de-un picĭor și nu ĭ-ar fi părut așa de bine!... Decĭ prinsă îndată a căuta în dreapta și'n stânga orĭ de nu se află și apă printr'însele. Și âmblând el așa în colo și'n coace, cât timp va fi âmblat, dă de-o dată peste o apă mare, care curgea a lene la vale.

Era *Suceava*.

Maĭ merge el după aceasta, cât maĭ merge, și dă apoĭ de-o pădure mare și deasă de arinĭ, care se'ntindea pe malul drept al Sucevii, eară de ceealaltă parte de apă vede o poeană ca aceea, de-ți era maĭ mare dragul să te uĭți la dînsa.

Și cum vede el poeana, nu se poate răbda de-a nu se apropia de apă și-a cerca să treacă de ceealaltă parte.

Dar' eată că tocmaĭ când dete preste un vad și voĭ să-l cerce cât e de adânc și orĭ de-l va putea trece, ĭes patru oamenĭ din pădurea cea de arinĭ și se îndreaptă spre dînsul.

Eraŭ ceĭ patru păstorĭ, de carĭĭ s'a fost despărțit scurt timp după ce aŭ plecat să caute pășĭune.

Apropiindu-se ceĭ patru înșĭ de dînsul eĭ spuseră că pe culmea unuĭ deal, care se află în mijlocul pădurĭĭ celeĭ de arinĭ, este un *Săhastru*, și trecênd eĭ pe acolo, Săhastru ĭ-a miruit pe tuspatru cu mir în frunte.

Audind aceasta sotul lor îi rugă să-l ducă la Săhastrul acela ca să-l miruească și pre dînsul.

Ceĭ patru inși nu se puseră de pricină, ci, după ce vădură și eĭ poeana cea mare, care se'ntindea de-a stânga Suceviĭ, și cercară vadul acesteĭa ca să vadă cât e de adânc, se întoarseră înderept și se porniră cu toțiĭ în sus spre Săhastru.

Săhastru, care locuĭa într'un arbore gros și scorburos de pe vêrvul dealuluĭ, cum îĭ zări de departe că vin spre dînsul, le eși înainte, merse cu dînșiĭ până lângă arborele în care locuĭa, miruì și pre noul venit, și-apoĭ... maĭ stând de vorbă cu dînșiĭ și învețându-ĭ încă și vr'o câte-va rugăcĭunĭ, îĭ îndemnă să vie în toate dilele la dînsul, căcĭ el îĭ va maĭ învița și alte rugăcĭunĭ.

Păstoriĭ îĭ mulțămiră din toată inima pentru primirea cea părintească cât și pentru învățăturile cele bune, și-ĭ făgăduiră că în scurt timp eară-și vor veni la dînsul ca să-ĭ maĭ miruească și să-ĭ maĭ învețe și alte rugăcĭunĭ. Apoĭ, sărutându-ĭ mâna și luându-și rĕmas bun de la dînsul, se'ntoarseră înderept de unde s'aŭ pornit.

Ajungênd la tovarășiĭ lor, cariĭ ĭ-aŭ fost trimis ca să caute pășĭune, le istorisiră din fir în pĕr toate celea ce-le-aŭ aflat și le-aŭ vĕdut pe unde aŭ âmblat. Eară după ce lĭ-aŭ istorisit, nu maĭ steteră acuma mult pe gânduri: ce să'nceapă și să facă, ci luându-și fie-care turma sa se porniră cu toțiĭ la drum spre locuința Săhastruluĭ, și cum ajunseră la starea loculuĭ se aședară pentru totdeauna în apropierea acestuĭa.

Cu timpul maĭ veniră și alțiĭ păstorĭ din alte părți și

aceĭa asemenea îșĭ făcură colibe pe lângă locuința Săhastruluĭ.

In urmă veniră și *Muntenii* dela munte cu *căpitanul lor în frunte*, și după ce se așeḑară și aceștĭa în apropierea Săhastruluĭ, făcură pe un alt deal, care se întinde în partea despre amĭaḑĭ și care se despărțesce de cel dintâiŭ numaĭ prin o vale, o *cetate de peatră*, eară pe locul, unde a fost arborele, în care a locuit Săhastrul, făcură *o biserică de lemn*. Și fiind că Săhastrul murise înainte de rădicarea bisericeĭ acesteĭa, de-aceea tăĭară și așeḑară eĭ și arborele, în care a locuit acesta, întrînsa.

Și așa cu timpul, rădicându-se din ce în ce tot maĭ multe case și alte clădirĭ atât în prejurul cetățiĭ cât și a bisericeĭ celeĭ de lemn, pădurile de prin apropiere începură, pe ḑi ce mergea, a se rărĭ și-a dispărea, eară în locul lor a se întemeĭa orașul de astăḑĭ *Suceava*.

La vr'o câte-va ḑecĭ saŭ sute de anĭ după aceasta, nu vĕ pot spune cu acurăteață, destul atâta că venind *Căpcâniĭ*, carĭĭ aveaŭ numaĭ câte un ochĭu în frunte, asupra Suceveĭ, nu numaĭ că bătură și prădară pre locuitorĭĭ acesteĭa, ci-ĭ deteră totodată și foc de arseră maĭ toate casele dintrînsa dimpreună cu biserica cea de lemn, eară cetatea o dărîmară.

Dar' bine-a ḑis, cine-a ḑis că: *apa trece, pĭetrile remân!*

Venit'aŭ *Căpcâniĭ* și *Tătarĭĭ* și alte *lifte rele*, și multe daune și supĕrărĭ aŭ făcut bĭeților Românĭ. Dar' cum veniră, așa se și întoarseră.... Apa s'a scurs, și pĭetrile aŭ remas!... Românĭĭ, ce scăpară teferĭ din mânele

lor, adunându-se din nou la un loc, își făcură alte case cu mult mai mari și mai frumoase, de cum erau cele de mai nainte.

Mai târdiu, și anume după ce și-au ales Românii pre *Iuga Vodă* de Domnitoriu, puse acesta ca să se rădice pe locul, unde a fost mai nainte biserica cea de lemn, altă biserică cu mult mai mare și mai frumoasă, și nu din lemn, ca cea dintâiu, ci din peatră și cărămidă. Și după ce sfârși biserica de zidit puse să o sfințească în numele sfântului *M. M. Georgie*. Și de-atunci și până în ḑiua de astă-ḑi biserica aceasta, care acuma (an. 1895) e mai toată ruinată și pustie, s'a numit și se numesce *Biserica Mirăuțului* saŭ simplu *Mirăuț*.

Tot pe timpul luĭ Iuga Vodă ḑice că s'a început și restăurarea cetățiĭ, care a fost mai nainte dărîmată de Căpcănĭ.

Fiind însă cetatea despărțită de biserica Mirăuțuluĭ prin părĕul *Câcăina*, care venind despre *Arenĭ* și trecênd pe lângă dealul *Tătăraș* se revarsă în Suceava, și neputênd din pricina aceasta nimene trece când ar fi voit și cum ar fi voit dela dînsa la biserică și dela biserică la dînsa, de-aceea Iuga Vodă le-a împreunat pe amêndouĕ prin un pod umblătoriu făcut, după spusa unora, din *pieĭ de bivol*, eară după a altora din *gumă*.

Și-acuma orĭ de câte orĭ voĭa nu numaĭ Iuga Vodă, care a fost cel dintâiu Domnitoriu român ce-a locuit în aceasta cetate, ci și urmașiĭ seĭ, cariĭ asemenea locuiră întrînsa, să meargă la biserica Mirăuțuluĭ ca să se în-

chine, slobodĭaŭ podul, eară după ce se închinaŭ și se întorceaŭ a casă, trăgeaŭ podul în urma lor.

Un alt pod, făcut asemenea din pĭeĭ de bivol, ducea dela cetate spre mĭadă-noapte-apus, adică spre bisericuța de astădĭ a sfântuluĭ *Ioan Botezătorĭul*, care s'a zidit cu mult maĭ târdiu în grădina *curțiĭ domnescĭ*.

Și-acest pod încă se slobodĭa numaĭ atuncĭ, când avea să ĭasă saŭ să între cine-va în cetate. De altmintrelea sta maĭ totdeauna rădicat, cu deosebire noaptea, precum și atuncĭ când se apropia vre un dușman de cetate și voĭa să între cu puterea în nuntru.

Și așa s'a întemeĭat orașul Suceava, care lung timp a fost scaunul Domnitorilor românĭ, fala și podoaba Moldoveĭ!

ROMÂNII ŞI TĂTARII.

Cică la început Românii n'aveaŭ domnitorĭ şi stăpânitorĭ, ca'n ḑiua de aḑĭ, ci eĭ trăĭaŭ rĕslăţiţĭ prin deosebite ţinuturĭ şi se cârmuĭaŭ singurĭ de sine. Eĭ îşĭ alegeaŭ din mijlocul lor, pe câte treĭ anĭ de ḑile, treĭ bărbaţĭ dintre ceĭ maĭ deştepţĭ şi maĭ înţelepţĭ, şi bărbaţiĭ aceĭa apoĭ, cariĭ eraŭ ca nisce *filosofĭ*, se sfătuĭaŭ între olaltă, puneaŭ împreună toate trebile obstescĭ la cale, şi toţĭ ceĭalaltĭ se supuneaŭ şi ascultaŭ de sfaturile şi poruncile lor.

Aşa o duseră eĭ un timp maĭ îndelungat, şi maĭ bine şi maĭ rĕŭ, după cum era adică şi firea, năravurile şi apucăturile feliuritelor popoare păgâne cu carile veniră în decursul acestuĭ timp în atingere, şi după cum o duceaŭ şi alţĭ oameni în lume, cariĭ trăĭaŭ şi se cârmuĭaŭ, ca şi dînşiĭ, singurĭ de sine.

De la un timp însă vĕḑênd *Tătariĭ*, un popor păgân, neastâmpărat, prădătorĭŭ şi foarte crud, că Românĭĭ n'aŭ pe nime stăpânitoriŭ, şi că ţinuturile, în carĭ locuesc aceştia, sûnt foarte întinse, frumoase şi mănoase, se purtară cu gândul ca să-'ĭ subjuge, să le ĭee toate averile şi

moșiile, și după aceea să se facă eĭ stăpânĭ preste dînșiĭ și preste ținuturile lor.

Din minutul acela apoĭ, când lĭ-a plesnit Tătarilor un astfel de gând drăcesc prin minte, Românĭĭ nu avură maĭ nicĭ o ḑi bună și senină, căcĭ nu era an, în care Tătarĭĭ să nu năvălească cel puțin odată în ținuturile lor, să prade, să omoare, să ardă și să nimicească tot ce le sta saŭ le venĭa în cale.

Vĕḑênd Românĭĭ că Tătarĭĭ nu șuguesc, ci din contră că tot una-ĭ bântuesc și-ĭ pradă și multe alte neplăcerĭ și supărărĭ le fac, eară pre ceĭ ce aŭ nenorocirea să cadă în mânele lor parte-ĭ ucid parte-ĭ ĭeŭ și-ĭ duc cu sine în robie, prinseră dintr'un început a se aduna la un loc și a da pĭept cu dînșiĭ. Maĭ pe urmă însă, vĕḑênd eĭ că nu sûnt în stare a ținea pĭept cu un numĕr atât de mare de Tătarĭ, câțĭ veniaŭ de fie-care dată asupra lor, prinseră a se ascunde prin stuhăriile ĭazurilor, lacurilor și ale bahnelor, cugetând că poate în aceste locurĭ mlăștinoase vor putea scăpa de prigonirea și urgia păgână.

Dar' de gĭaba lĭ-a fost toată ostineala și nădejdea, căcĭ Tătarĭĭ auḑind, acuma de la cine vor fi auḑit, și încredințându-se maĭ pe urmă și eĭ singurĭ ce fac Românĭĭ ca să scape de dînșiĭ, nicĭ în aceste locurĭ mlăștinoase și pline de tot felĭul de gângăniĭ, nu le deteră pace. Din contră eĭ, când se porniaŭ acuma asupra Românilor, luaŭ cu dînșiĭ un felĭŭ de paserĭ învĕțate, ca și capăiĭ, la vênat, numite *Nagâțĭ* saŭ *Câni tătărescĭ*, și pre paserile acestea apoĭ, cum ajungeaŭ în apropierea vre unuĭ lac

saŭ ĭaz maĭ mare, le da drumul ca să adurmece și să vadă de nu e cine-va ascuns într'însul.

Nagâțiĭ, cum să vedeaŭ sloboḑĭ, deauna începeaŭ a sbura în colo și'n coace pe deasupra stuhăriilor și cum ḑărîaŭ printr'însele pre vre un Român ascuns, îndată prindeaŭ a se roti pe de-asupra luĭ, a țipa și a țivli de-țĭ lua auḑul.

Tătariĭ, auḑind nagâțiĭ țipând și țivlind, se duceaŭ drept în partea aceea, în care auḑĭaŭ țipetul, încunjuraŭ din toate părțile pre Românĭ ascunșĭ, îĭ scoteaŭ cu nepusa'n masă de prin stuhăriĭ afară, și după aceea . . . dă Doamne bine! . . . schingĭuirile, chinurile și muncile lor nu eraŭ proaste. Și dacă ar fi rĕmas numaĭ cu atâta, tot ar maĭ fi fost cum ar maĭ fi fost, dar' cele maĭ de multe orĭ nicĭ un suflet de Român nu scăpa viŭ din mânele acestor litfe sĕlbatice.

Așa o pățiră bĭețiĭ Românĭ în maĭ multe rênduriĭ, cu toate că eĭ în fie-care an căutaŭ să se ascundă cu mult maĭ bine decât în aniĭ trecuțĭ și cu toate că uneoriĭ sta ḑile și nopțiĭ întregĭ cufundațĭ până în grumaz în apă, cugetând că dacă vor sta astfel, afurisițiĭ de nagâțĭ nu-'ĭ vor putè descoperĭ.

Într'o vară însă, vĕḑênd eĭ că numaĭ de gĭaba se ascund prin stuhăriĭ, că și 'n aceste locurĭ sunt descoperițĭ, se adunară eară-șĭ cu toțiĭ la un loc și se sfătuiră ca să facă și eĭ odată Tătarilor *o moară de vênt*, adică, dacă nu-ĭ pot învinge și fugări din țară, cel puțin să-și bată joc de dînșiĭ. Căcĭ așa-ĭ Românul, uneoriĭ chĭar și la cea maĭ mare nevoe îĭ place să facă câte-o șagă, doară-ĭ maĭ

trece din cel nĕcaz. . . Căutară vr'o câte-va ĭazurĭ maĭ marĭ pe unde sciaŭ eĭ că trec maĭ adeseorĭ Tătarii, aședară pe vêrvurile papureĭ și a trestieĭ de prin coḑile și marginele ĭazurilor acelora o mulțime de cușme, și după aceea, luându-'și toată averea cea mișcătoare, se retraseră cu toții de la șes spre munții cu hotărîrea ca, în cas când ar fi să-ĭ urmărească Tătarii și-acolo, să le întindă o cursă, din care, dacă vor cădea întrînsa, să nu maĭ poată scăpa cu obraz curat.

Nu mult după retragerea Românilor spre munțĭ eată că eară-și năvălesc ca la vr'o 80.000 de Tătarĭ în ținuturile lor cu gândul ca de astă dată să pue mâna și să stârpească pre toțĭ Românii de pe fața pământuluĭ.

Dar' bine-a dis, cine-a dis, că ulcĭorul merge la fântână numaĭ până atuncĭ, până când i se frânge toarta. Făcut-aŭ eĭ multe daune, neajunsurĭ și neplăcerĭ Românilor; mult sânge românesc aŭ maĭ vărsat, și multe lacrimĭ aŭ maĭ stors din ochiĭ părinților, fiilor, fraților și a neamurilor acelora, pre carĭ ĭ-aŭ ucis saŭ ĭ-aŭ dus în prinsoare, dar' de astă dată o pățiră și eĭ.

Nagâții, carii și de astă dată aŭ fost slobodiți cu scop ca să adurmice pre Românĭ, sburând pe de-asupra stuhăriilor și dând de cușmele aședate pe vêrvurile papureĭ și a trestieĭ, începură și-acum a se învârti și a țipa pe de-asupra acestora ca și maĭ nainte, când da de Românĭ. Eară Tătarii, bucuria lor, cum îĭ vĕḑură învârtindu-se și-ĭ auḑiră țipând, tăbărîră din toate părțile ca nisce fiere sĕlbatice asupra stuhăriilor, unde se învârtĭaŭ nagâțiĭ și'n carĭ credeaŭ că se află Românii ascunși. Insă când

colo. . . ce să vadă? . . . în loc de Românĭ cu trup și suflet, numaĭ cușmă lângă cușmă, și alta nimică, căcĭ Românĭĭ eraŭ acum de mult retrașĭ spre munțĭ și adăpostițĭ prin văgăunele și fundoele acestora. Ciuda și mânia Tătarilor, când vĕdură aceasta! . . . Căcĭ unde s'a maĭ pomenit să pățească eĭ o rușine așa de mare! . . . Și'n furia lor nu maĭ steteră pe gânduri: ce e de început și de făcut, ci presupunênd că Românĭĭ se vor fi retras spre munțĭ, se luară și eĭ în urma lor, și tot prădând și nimicind orĭ ce le sta în cale, se tot duseră înainte până ce ajunseră aproape de locul unde se află satul de adĭ *Vama* din munțiĭ *Bucovineĭ*, și unde s'a fost retras o parte de Românĭ.

O Româncă, care tocmaĭ atuncĭ mergea cu un val împăturit de pânză pe cap și cu un copil de țiță în brațe spre apa Moldoveĭ, zărind din depărtare că vin Tătariĭ, despături de grabă pânza, înfășă copilul într'însa și astfeliŭ îl duse și-l anină de cetina unuĭ brad de sub poalele *Bârnărelului*, anume ca să stee acolo până ce se va întoarce înderĕpt și-l va lua. Apoĭ alergă tot într'o fugă în dreapta și'n stânga dând de scire Românilor de prin apropiere că eacă eară vin Tătariĭ asupra lor.

N'a apucat Româncа bine a anina copilul de cetina braduluĭ și-a da de scire câtor-va Românĭ ca să se adune la un loc și să facă ce vor face doară le pot venì prigonitorilor de hac, când eată că Tătariĭ și ajung lângă Bârnărelul.

Tătariĭ ceĭ de'nainte, cum zăriră o parte de pânză fluturând ca un steag pe la mijlocul braduluĭ, și cum audiră

copilul, care era ceva mai jos aninat, țipând, cugetară că, de bună samă acolo trebue să fie Românii ascunși, și deci se duseră țintă spre brad. Dar' când sosiră mai aproape și nu vĕdură alta nemică, fără numai pânza fluturând și copilul legănându-se ca într'un leagăn în aer, un fior rece ca ghiața le trecu prin tot trupul și nici unul nu se încumetă să treacă mai departe, ci toți se opriră de o dată ca înlemniți loculuĭ.

Hanul, adică domnitorĭul și conducĕtorĭul lor, care asemenea venise cu dînșiĭ și care se afla ceva mai în urmă, vĕdĕnd că înaintașiĭ ceteĭ s'aŭ oprit deodată loculuĭ și nu vor să meargă mai departe, să mire ce s'a întêmplat. Deci se duse să vadă ce este. Și cum a ajuns în fruntea ceteĭ a început a striga și a dice:

— Ce stați loculuĭ? . . . de ce nu treceți mai departe? . . . ce s'a întêmplat?

— D'apoĭ nu vedĭ, Măria ta, de ce nu trecem! — rĕspunse unul din mijlocul Tătarilor, care sĕ vede că era vre un căpitan saŭ așa ceva, arătând cu mâna spre pânza ce fâlfâe și copilul ce se legăna în colo și'n coace.

— Eĭ! . . . și-apoĭ? . . . n'ați mai vĕdut voĭ până acuma copiĭ de țiță? . . . acuma vi-ĭ întâĭa oară! . . . de-un copil să vĕ temeți! — strigă Hanul, după ce se uĭtă și el spre bradul, de-a căruĭ cetină era copilul aninat.

— Nu-ĭ vorbă de temut din pricina unuĭ copil, căcĭ am mai vĕdut noĭ destuĭ copiĭ în viața noastră. . . dar alta e la mijloc! . . . pânza aceasta și copilul înfășat într'însa e un semn rĕŭ pentru noĭ . . . Prin urmare, eŭ sunt de părere să nu mergem mai departe, ca nu cumva

să ni se întêmple vre-o nenorocire . . . Românii, după cum vĕ este cunoscut, sûnt prefăcuți! . . . Acum câte-va sĕptĕmâni ne-aŭ pus să le pescuim cușmele de prin stuhăriile lacurilor și ale ĭazurilor, ear' de astă dată cine scie ce cursă nĭ-aŭ mai întins și ce aŭ de gând să facă cu noĭ! . . . Mai bine să ne întoarcem înapoĭ!

— Ce-aĭ ḑis! . . . Noĭ să ne întoarcem înapoĭ! . . . Încă numaĭ atâta nĭ-ar trebui ca să ne rîdă toate babele! — strigă acuma Hanul înfuriat.

— Eŭ n'am ḑis să fugim, ci numaĭ să ne întoarcem de unde am venit. Dar' dacă e vorba de fugă, apoĭ bine ar fi chĭar să și fugim până ce e încă timp, căcĭ *fuga-ĭ rușinoasă, dară-ĭ sănĕtoasă*, vorba Românuluĭ. Și mie unuĭa, drept să-'ți spun, mi-ĭ cu mult maĭ dreagă și maĭ scumpă viața noastră decât moartea Românilor, carĭi s'aŭ vîrît, ca nisce urșĭ, prin crierĭi acestor munți!

— Închipuire! . . . haĭdeți numaĭ cu mine și veți vedè că nimică n'o să vi se întêmple!

— Dă Doamne să fie așa, cum spuĭ Măria ta, și nu cum presimțesc eŭ!

Nu apucară bine Hanul și căpitanul a schimba cuvintele acestea între olaltă, când eată că se și treziră încunjurați din toate părțile de Românĭ, carĭi se adunara de prin fundoaele și sihlele munților și carĭi, luându-ĭ cu nepusă'n masă la răfueală, în vr'o câte-va oare ĭĭ și măcelăriră pe jumĕtate.

Patruḑecĭ de miĭ de Tătarĭ, adică partea cea ce-a rĕmas în viață, vĕḑând că Românĭi nu glumesc, ci din contră că eĭ aŭ de gând să-ĭ nimicească pre toți, nu stă-

tură mai mult la luptă, ci o tulură la fugă de-a dreptul preste *Bârnărelul* spre *Valea caselor*, eară de-aicĭ apucară repede pe lângă *apa Moldoveĭ* în sus pe locul unde se află astă-dĭ *Câmpulungul* și nu se oprirră până ce nu ajunse la strîmtura dintre *Măgura-Pojorîteĭ* și *Muncelul Sadoveĭ*. Aice, fiind foarte greŭ de trecut, o luară ceva mai pe încetul, se înșirară tot doĭ câte doĭ și așa trecură pe plaĭul, ce ducea pe lângă *Peatra-străjiĭ*, și eșiră pe locul unde se află astă-dĭ satul *Pojorîta*.

Ajunșĭ dincolo de Măgura-Pojorîteĭ stătură puțin loculuĭ de se odihniră și se puseră în cale încotr'o să se ducă ca să poată eși mai bine la capĕt: s'apuce de-a dreptul peste munțĭ spre Ardeal orĭ să se întoarcă înderĕpt de unde aŭ venit? Și după multă chibzuire și cumpenire aflară cu cale că ar fi mai bine să plece spre Ardeal, și de-acolo apoĭ să se întoarcă pe altă cale înderĕpt spre țara lor.

Și așa și făcură . . . se porniră mai departe. Insă de-aice începênd nu mai merse pe atare vale, cum aŭ venit până într'acest loc, ci apucară de-a dreptul în sus peste *Runcul-Pojorîteĭ*, eară după ce suiră și trecură Runcul o luară tot pe culmea munților anume ca, întêmplându-se să-ĭ urmărească Românii, să nu fie așa de lesne și pe neașteptate surprinșĭ ca lângă poalele Bârnărelului.

După ce aŭ trecut Runcul-Pojorîteĭ, o luară peste vĕrvul *Arsineseĭ* și eșiră în *Opcina-Arsineseĭ*, eară după aceea, trecênd peste munțiĭ *Sterparĭu*, *Colacul*, *Botoșul-mare*, *Senatorul* și *Dadul*, se coborîră drept

spre locul unde se află astă-dĭ satul *Cârlibaba*, și de-aice se'ndreptară apoĭ parte pe valea *Bistriței* parte peste alțĭ munțĭ spre satul *Borșa* din *Maramureș*.

Ardelenii și *Moroșenii*, saŭ *Ungurenii*, după cum se maĭ numesc Româniĭ din *Ardeal* și *Maramureș*, prinzând de veste, acuma dela cine vor fi prinș, că vine o ceată de Tătarĭ asupra lor, se adunară maĭ mulțĭ inșĭ la un loc și prinseră a tăĭa o parte de pădure de pe munțiĭ *Opcioara* și *Tătarca*, pe unde presupuneaŭ eĭ că vor trece Tătariĭ, însă n'o deteră la pământ, ci numaĭ o înținară. Ear' când vĕdură că Tătariĭ întru adevĕr se îndreaptă spre dînșiĭ prin locurile acestea taĭară și cealaltă parte de pădure, pe care asemenea o lăsară înținată.

Când sosiră acuma Tătariĭ și deteră să coboare spre Borșa ca să între în Maramureș, Româniĭ din Borșa, precum și ceĭ de prin vecinătate, în frunte cu un *Moroșan* înalt, spătos și foarte tare, că te băgaĭ în toate recorile când numaĭ te uĭtaĭ la dînsul, le eșira înarmațĭ înainte și începură pe neașteptate a-'ĭ respinge și a-'ĭ alunga înapoĭ de unde aŭ venit.

Tătariĭ surprinșĭ apucară repede spre *Opcioara* și *Tătarca*. Însă Româniĭ adunațĭ în apropierea acestor doĭ munțĭ cum simțiră că Tătariĭ se apropie de dînșiĭ, începură care din cotro a repeți copaciĭ înținațĭ asupra lor.

Copaciĭ, cumpenindu-se și resturnându-se cu un pocnet și un huet îngrozitoriu, de se resuna cine sci unde prin văile și fundoaele munților de prin apropiere, pre care Tătar cum îl ajungea de-auna mi-'l și culca la pământ și-'l făcea fărîmĭ.

Și așa, unii fiind omoriți de Românii ardeleni și maramureșeni, eară alții de copacii cari se resturnaŭ și picaŭ peste dînșii, în câte-va oare toți Tătarii fură măcilăriți și nimiciți, afară de *Hanul*, care, nu sciŭ singur cum s'a întêmplat, că a scăpat și s'a îndosit prin desimea și întunecimea pădurilor.

Dar' ce folos, că mai pe urmă, rătăcind Hanul în colo și'n coace prin munții de prin apropiere, anume Dadul, Manaila, Orățile, Senatorii și alții, fără ca să poată da de plaiul pe care a venit saŭ de vre un alt plaiŭ ca să se întoarcă în țeara sa, fu în scurt timp și el prins și dus înaintea Moroșanuluĭ celuĭ voĭnic.

Moroșanul, despre care ni-ĭ vorba, avea o casă tocmaĭ pe vêrvul *Tătarceĭ*. Și când a fost Hanul tătăresc prins, tocmaĭ atuncĭ se afla și el la casa sa de pe Tătarcă.

Românii, cariĭ puseră mâna pe Han și-'l duseră conducĕtoriuluĭ lor, cum ajunseră la starea loculuĭ diseră :

— Maĭ dăunădĭ, când am măcilărit pre Tatariĭ, cariĭ veniseră asupra noastră, nu numaĭ că nĭ-aĭ luat anume de rĕŭ, ci chĭar ne-aĭ și bătjocurit cum de-am putut fi așa de nebăgătorĭ de samă ca să nu punem mâna și pre capul lor, pre Han. Eĭ bine, eată că acuma ți l'-am adus și pre dînsul! . . . El ne 'mbia pe drum cu banĭ, numaĭ să-'ĭ dăm ce-va de bĕut, că moare de sete. Se vede că multă carne de Român trebue să fi mâncat în viața sa, dacă e așa de însĕtat! . . . Poate că D-ta veĭ fi având și-ĭ veĭ putè da ce-va de bĕut, ca să nu peară bĭetul om de sete !

— D'apoĭ bine, ce să-'ĭ daŭ? — întrebă Moroșanul,

măsurând pre Han cu ochiĭ din cap până'n picĭoare. — N'am nemică alta din dămână, fără numaĭ un poloboc cu moare de curechiŭ . . . Doară să-'ĭ daŭ moare să bee! — Apoĭ întorcêndu-se cătră Han și arătându-ĭ polobocul cu moarea dise:

— Oameniĭ ișteа-mĭ spun, c'aĭ fi foarte însetat, și eŭ încă vĕd că escĭ cam mahmur, decĭ . . . ĭa colo, în polobocul cela e moare, dacă vreĭ, potolesce-ți setea!

Hanul, ce era să facă, se'nvoi să bee și moare, numaĭ să nu peară de sete. Dar' cum se apropiă de poloboc și se plecă ca să bee moare dintr'însul, Moroșanul deauna-'l și apucă de picĭoare, îl rădică în sus, îl cufundă cu capul în moare și după ce îl ținu astfel vr'o câteva minute resturnă polobocul și-'l slobodi apoĭ cu Han cu tot la vale.

Polobocul, rostogolindu-se și ducêndu-se ca o săgeată în jos peste trunchĭurĭ resturnate de copacĭ și peste colțurĭ ascuțite de petri, cât aĭ bate în pălmĭ se făcu miĭ de bucățele, și dimpreună cu dînsul și Hanul.

De-atuncĭ în coace, muntele pe care s'a aflat casa Moroșanuluĭ și de pe care a fost Hanul tătăresc slobodit cu polobocul la vale, s'a numit *Tătarca*, valea unde a ajuns polobocul cu dînsul, *Apa* saŭ *Valea Tătarciĭ*, eară locul, unde aŭ fost ceĭalaltĭ Tătarĭ măcilăriți de Românĭ ardelenĭ și maramureșenĭ *Opcina Tătarciĭ*.

Și așa aŭ scăpat Românĭ de Tătarĭ!

ROMÂNCA ȘI TĂTARIÏ.

Cică în vremile bĕtrâne, pe când Moldova, Bucovina și Bĕsărabia eraŭ o singură țară, locuită numaĭ de Românĭ, o mulțime de dușmanĭ căutaŭ cu ochĭ reĭ asupra eĭ, și care de care ar fi voit maĭ de grabă s'o cuprindă și s'o stăpânească, căcĭ Moldova și pe-atuncĭ, ca și acuma, era o țară frumoasă și mânoasă.

Unul din mulțimea acelor dușmanĭ cumpliță și ne'mpăcațĭ aĭ Moldoveĭ, carĭĭ, numaĭ dacă ar fi putut, cu dragă inimă ar fi cuprins'o și stăpânit'o, eraŭ și *Tătarĭĭ*.

Maĭ că nicĭ un singur an nu era lăsat dela Dumnedeŭ, în care aceste lifte rele, acești ***căpcânĭ***, cu ochĭĭ roșĭ și micĭ ca la gâsce, să dee Românilor pace, să nu năvălească în țara lor și să nu le facă o mulțime de daune.

Nu-ĭ vorbă că Românĭĭ, maĭ ales când nu aveaŭ de lucru cu maĭ mulțĭ dușmanĭ de-o-dată, nu le prea duceaŭ frica, ci eĭ maĭ totdeauna, de câte orĭ năvălĭaŭ Tătarĭĭ asupra lor, mi le trântĭaŭ câte-o scărmănătură și-o bătae, sciĭ colea . . . una de celea dela roate, s'o țiĭe 'n minte câț vor fi și-or trăĭ.

Dar' Tătarii erau cu mult mai vicleni de cum și-ar putea închipui cine-va. Ei tocmai atunci, când vedeau că Românii sunt strîmtoriți din mai multe părți, năvăliau cu mai mare iuțală și furie asupra Moldoveï. Atunci era pânea și cuțitul pe mâna lor! Și pe unde treceau ei, mânia luï Dumnedeŭ ce era! . . . Orî și ce le pica din dămână prădau, sfărmau, pustiau; și orî cine le vinea înainte îl ucideau fără milă și cruțare. Tineri și bătrâni, copii și moșnegi, bărbați și femeï, pre toți îi omoriau. Și după ce într'acest chip jăfuiau și pustiiau țara, se 'nturnau eară-și înapoi de unde veniau.

Se mai ḑice încă, că pe acelea vremi erau în Moldova o mulțime de lacurî, ïazurî și bălți, marî cât puteai cuprinde cu ochiï, acoperite toate cu papură, pipirig, trestie, și alte stuhăriï, în carî ḑiua mare pe la amïadî te temeai a întra întrînsele, fiind pline de tot felïul de jigăniï și dihăniï, dar' mai ales de șerpî marî și de lupî.

In aceste stuhăriï de multe orî își căutau Românii scăparea de 'naintea Tătarilor, când vedeau ei, că sunt cu mult mai puțini la numĕr de cât aceștia, și prin urmare lï-ar fi peste putință să dee pïept și să se lupte cu dînșiï. Se vîrïau bïeții Românî, îmbrăcați cum erau și cu tot ce aveau pe lângă sine, în apă, lăsându-și numai capul afară, ca să nu se înnece, socotind că așa nime nu le va putea da de urmă, nime nu-ï va putea zări . . .

Dar' zădarnică li era toată ascunderea și nădejdea lor de scăpare! . . .

Tătarii sciind acuma de mai nainte, că Românii, voind ă scape de urgia lor, se ascund în asemenea stuhăriï,

luaŭ cu dînșiĭ nisce paserĭ învĕțate la vênatul omenilor. numite *Nagițĭ* saŭ și *Paserĭ tătărescĭ*. Acestor paserĭ le da eĭ apoĭ drumul, și'n cotro sburaŭ acestea, unde se învîrtĭaŭ și strigaŭ ele maĭ tare, sciaŭ acuma foarte bine Tătarii că acolo trebue să se afle vre un Român ascuns. Decĭ, fără a pĭerde mult timp înzădar, se duceaŭ eĭ de-a dreptul după strigătul Nagiților și dând peste fugarĭ, ĭĭ prindeaŭ, ĭĭ despoĭaŭ de tot ce aveaŭ pe lângă dînșiĭ, și-apoĭ fără milă și cruțare ĭĭ omorĭaŭ.

Ast-felĭu întêmplându-se de nenumĕrate orĭ eraŭ Românii nevoițĭ, spre mântuirea vieții și spre apărarea țerii lor de năvălirea și pustiirea acestor dușmanĭ, de-a sta totdeauna cu armele în mână pregătițĭ de luptă pentru viață orĭ moarte.

Dar' Tătarii, fiind un popor foarte resvrătitoriu, nesățios, și trăind maĭ mult din prădăciunĭ de cât din muncă, nu se mulțămĭaŭ numaĭ cu prădarea și pustiirea Moldoveĭ și-a Țării-muntenescĭ, ci eĭ de multe orĭ năvălĭaŭ și prădaŭ Ardealul și Maramureșul.

Așa ne istorisesc bĕtrânii, că odată, de unde și până unde, cum și din ce pricină?... destul atâta că un *Han-Tătar* străbătuse în Ardeal până aproape de orașul *Bistrița*, prădând și aprinzĕnd toate satele pe unde trecea el și cu oardele sale cele sĕlbatice și bărbare.

Insă se vede că Dumnezĕŭ, când se află creștinii în greutate, nu-ĭ lasă să-ĭ batjocurească, să-ĭ prade și să-ĭ omoare păgânii ca pre nisce puĭ de găină.

Vĕzĕnd adică Românii și cu ceĭalalțĭ locuitorĭ din Ardeal că Han-Tătarul își face de cap cu oamenii sĕĭ, se

adunară de grabă din toate părțile și, luându-se după dînsul, începură a-l bate și a-l respinge din țară, măcilărindu-ĭ și omorîndu-ĭ o mulțime de oamenĭ.

Han-Tătarul, vĕdĕnd acuma și el, că nu e lucru de șagă, că Ardelenĭĭ voesc să-ĭ curme ḑilele luĭ și ale oasteĭ, dă dos la față și părăsind Ardealul se îndreaptă spre Maramureș. Insă fiind aice și maĭ bine bătut și alungat, și vĕdĕnd că altmintrelea nu e chip de scăpare, o apucă de grabă cu oastea, ce-ĭ maĭ remăsesc, de la satul *Borșa* spre țara Moldoveĭ peste munțiĭ ceĭ maĭ înalțĭ, precum peste *Bratila*, *Fluturica* și *Tătarca* din apropierea satuluĭ *Cârlibaba*, apoĭ peste *Dadul*, *Senatorĭul*, *Botoșul mare*, *Orata*, *Colacul*, *Arsineasa*, pe un drum, care și până în ḑiua de astă-ḑĭ se numesce *Drumul Tătarilor*, și nu se oprì până sub muntele *Sălătrucul*, aproape de satul *Vama* din Bucovina. Aice apoĭ, fiind că însĕrase acuma cum se cade, și ostașiĭ eraŭ prea osteniți de drum și de luptele, ce le avură cu Ardelenĭĭ și cu Maramureșenĭĭ, se opriră ca să se maĭ odihnească, . . . să doarmă măcar o noapte în liniște și pace, ca apoĭ a doua ḑi demineață cu atâta maĭ ușor să poată năvăli asupra Românilor din ținutul Vameĭ, să se resbune asupra acestora, pentru că nu putură s'o scoată la capĕt, după cum adică lĭ-a fost dorința lor, cu ceĭ din Ardeal și Maramureș.

Românĭĭ din Vama și ceĭ de prin împrejurime nicĭ cu spatele nu sciaŭ despre ceea ce li se pregătesce. Prin urmare, căutându-șĭ eĭ de trebile lor, se culcară liniștiți și dormiră în pace, nicĭ visând măcar că s'ar afla în apropierea lor vr'o ceată de Tătarĭ cu Hanul în frunte, care

căuta în acela-şi timp felĭu şi chipurĭ de mijloace, cum să năvălească asupra lor şi să-ĭ despoae de avere, să le răpească nevestele, şi să le nimicească şi pustiască satele.

Trece noaptea şi suflet de Român nu scie încă nemică despre sosirea Tătarilor . . .

Colea pe la resăritul soareluĭ se scoală o Româncă din Vama, o nevastă tênără, voĭnică şi isteaţă, şi luând un val mare de pânză în cap, eară în braţe un copil mic de ţiţă, frumos ca un îngeraş, se îndreaptă cu paşĭ linĭ spre *Valea Sălătruculuĭ* saŭ *Sălătruca*, care curge alăturea cu muntele *Sălătrucul*, cântând c'un glas dulce şi fărmĕcătorĭu o doĭnă bĕtrânească din timpurile vechĭ.

Astfelĭu tot cântând şi desmĭerdând gingaşul seŭ copilaş ajunge Românca la *Sălătruca* şi puindu-şĭ copilul pe malul părĕuluĭ, se dă a *ghili* pânza ce-o adusese cu sine.

Dar eată! că nicĭ nu apucă ea bine a da odată pânza în apă, când numaĭ ce aude un sgomot asurditorĭu străbătênd la urechile eĭ. Spăriată de acest sgomot necunoscut eĭ până atuncĭ aruncă ĭute pânza pe mal şi de grabă îşĭ rădică capul şi se uĭtă în toate părţile, să vadă ce este.

Infiorătoare privelisce! . . .

Pe dealurile şi munţiĭ din apropierea Vămiĭ, pe culmele Sălătruculuĭ, se vedeaŭ o mulţime de Tătarĭ înarmaţĭ cu spade, sulițe, arcurĭ şi tot felĭul de arme, foşcăind în colo şi'n coace ca furnicele într'un muşunoĭu şi înaintând cu ĭuţĭală spre sat.

Frundele și vreascurile cele uscate, peste carĭ treceaŭ Tătarĭĭ, făcură sgomotul pre care îl audise Românca. Și fiind că în demineața aceea, după cum se spune, era o liniște foarte mare, nu numaĭ orĭ și ce sgomot dar' până și vorbele maĭ apăsate ale Tătarilor se puteaŭ foarte lesne audĭ și pricepe.

Așa dară Românca, tăcênd ca chiticul, trăgênd bine cu urechĭa, între multe altele audĭ și următoarele cuvinte, carĭ veniaŭ din aceea parte:

— Fraților! — cică dicea Han-Tătarul, — la luptă, căcĭ timpul de isbândă eată-l-aĭ în sfârșit se apropie!... Rușinea, ce-am tras'o dela Ardelenĭ și Maramureșenĭ, fraților acestor ghĭaurĭ și dușmanĭ aĭ noștri, strigă la cerĭu, ca să ne resbunăm!... Până la apusul soareluĭ tot ce e viŭ în Vama și prin prejurul acesta, tot ce e Român să peară!... Să nu cruțațĭ pre nime!... Tinerĭ și bĕtrânĭ, bărbațĭ și neveste, tot, tot ce va cădea înnainte să nu scape cu viață din mânele voastre!... Făcênd aceasta, toată prada, pe care vețĭ pune mâna, să fie a voastră!...

Românca, care sta tupilată cu urechĭa la pămênt, audind aceste cuvinte înfiorătoare și bărbare ale Han-Tătaruluĭ, se repede de grabă la copilul seŭ, care se juca cu nișce floricele de pe malul părĕuluĭ *Sălătruca*, îl ĭe ĭute în brațe și fără a pierde timpul aleargă tot într'un suflet, ca să dee Vămenilor de scire, că eacă cum și eacă ce-ĭ!... să sară cu mic cu mare în protiva dușmanilor Tătarĭ, carĭĭ pe neașteptate voesc să năvălească asupra lor ca nisce lupĭ flămândĭ asupra uneĭ stâne de oĭ,

Dar' abĭa ajunge ea în marginea satuluĭ, când eată că copilul începe amarnic a plânge și a țipa, ca și când l-ar fi mușcat un șerpe.

Maĭca sa, vrênd să-l domolească, îl apleacă la sin, îĭ astupă gura . . . Inzădar însă că copilul țipa, de-ĭ țiuĭaŭ urechile, și așa de tare se svîrgolĭa, ca și când ar fi voit anume s'o reție în loc, să nu-ĭ lese timp, ca să alerge maĭ de grabă spre sat . . .

Ce să facă acuma bĭata nevastă? cum să-l domolească? . . . Cearcă într'un felĭu, cearcă într'altul, dar' copilul ține a luĭ! . . . Și ce n'ar face, ca să nu-l audă Tătarĭĭ, să nu vĭie asupra lor și să-ĭ mântuească de ție pe amêndoĭ, maĭ nainte de-a putea ea ajunge în sat și-a da de scire sătenilor despre ceea ce li se pregătesce.

Tătarĭĭ înaintează din ce în ce tot maĭ aproape de sat... Incă vr'o câte-va minute pĭerdute înzădar, și atunceĭ atât ea cu copilul, cât și'ntreg satul eraŭ să devĭie prada urgieĭ acestor păgânĭ făr' de inimă și Dumnedeŭ!

In aceasta stare înspăimêntătoare Romînca cu gândul de-a scăpa cu orĭ și ce preț satul și pre confrațiĭ seĭ, uĭtă că e mamă, ĭe de grabă ștergarĭul din cap, învălesce copilul întrînsul, lăsându-ĭ numaĭ capul slobod, ca să nu se înădușească, îl acață apoĭ de-o creangă de molid și lăsându-l în scirea Domnuluĭ, aleargă tot într'un suflet fâlfâindu-ĭ pĕrul în vênt, până ce ajunge în sat. Cum ajunge în sat strigă în gura mare, să sară cu toțiĭ la luptă, să apuce orĭ și ce le va venĭ la mână, căcĭ eacă! . . . o mulțime de Tătarĭ cu Hanul lor în frunte se apropie de sat și vrea pre toțĭ să-ĭ cotropească.

Pe când Romînca înspăimêntată alerga în toate părțile prin Vama și îndemna pre consăteniĭ seĭ să sară la luptă, Tătariĭ ajunseră în marginea satuluĭ nu departe de molidul, unde era acățat copilul, care și acuma, purtat fiind în toate părțile de creanga ce-o bătea vêntul, se văeta și țipa de-ți lua auḑul.

Vĕḑênd Tătariĭ, ce apucară înainte, copilul acățat de creanga moliduluĭ și auḑindu-l țipând, se'nfiorară și cu toțiĭ stătură ca încremeniți loculuĭ, fără să păsească măcar un pas înainte, nicĭ lăsând pre ceĭ din 'napoĭ să plece maĭ departe.

Han-Tătarul, care venĭa în urma oardeĭ, vĕḑêndu-o stând loculuĭ și căutând cu înfiorare asupra copiluluĭ și nevoind nicĭ într'un chip să se urnească maĭ departe, se făcu foc de mânie și răcnind ca un leŭ ḑise:

— Ce vĕ este voaŭe de stați loculuĭ și nu înăintați?!... Nu vĕ este rușine obrazuluĭ să vĕ înspăimêntați de-un pitic, pre care maĭca sa din te miriĭ ce pricină l-a lăsat aice corbilor spre hrană!... Saŭ poate vĕ temeți, că sabia dușmană vĕ va frânge capul?!... Nu fiți babe fricoase!... ci grăbiți-vĕ maĭ ĭute, căcĭ eată! coalea vĕ așteaptă un ospĕț bun și gras!... O împărțire frățească de baniĭ, pâne și vite, după ce veți stînge de viață pre toțiĭ ghĭauriĭ, câți se află în satul acesta și'n celelalte de prin apropiere!...

— E semn reŭ, stăpâne! — respunde un căpitan bĕtrân și cărunt. — Nu sunt eŭ de erĭ de alaltă erĭ, dar' mĭ-aduc foarte bine aminte, că pe când eram maĭ tênĕr, o ceată întreagă de Tătarĭ, vr'o câte-va sute de ostași,

trebuiră să-și dee cinstea pe rușine, să-și resplătească cu viața lor îndrăsneala, cu care năvăliră asupra unuĭ sat, asupra uneĭ mâne de Românĭ! . . . Și de ce? . . . Tocmaĭ din pricina unuĭ copil de țîță, care și-acela, ca și-acesta, era acățat de 'naintea noastră de vêrvul uneĭ crengĭ! . . . Nu sciŭ ce sfat pot să-țĭ daŭ, dară atâta pot să-țĭ spun, că copilul acesta nu e semn bun pentru noĭ! . . .

— Nu e semn bun acesta! . . . Ba alta vi s'a năzărit!... Ți maĭ bine că o nălucă va amețit la toțĭ capul! — răcnesce eară-și Han-Tătarul, de gândĭaĭ că ĭ-or eși plămâele, nu ce-va.

Insă nu apucase el bine a rosti aceste cuvinte, când numaĭ ce se trezesce de odată încunjurat din toate părțile dimpreună cu toată oastea sa de Românĭ Vămenĭ și ceĭ de prin împrejurime, cariĭ, deprinși și dedațĭ cu asemenea năvăliri ale păgânilor, nu pierdură mult timp, ci cum le vesti Romînca despre astă năvălire neașteptată, cât aĭ bate în palme, se înarmară mic cu mare cu ce le venì la mână, și eșiră acuma să întimpene pre Tătarĭ cu colacĭ, de carĭ să le scapere ochiĭ . . .

Tătariĭ, vêdêndu-se împresurațĭ din toate părțile de Românĭ și neavênd chip într'alt feliŭ cum să facă, își luară inima în dințĭ și cu o nespusă mânie și furie se repediră asupra Românilor, de socotĭaĭ că-ĭ vor sfărma pre toțĭ de odată, nu alta.

Dar' apoĭ las numaĭ pre Românĭ, că și eĭ nu sunt de ceĭ ce poartă frică de-o furnică, cum merge vorba . . . Sciŭ și eĭ cum să se bată și să se apere, când vine treaba la adică . . . Se aruncară Tătariĭ asupra lor cu gândul

ca să-ĭ sfarme pre toţĭ de-o-dată, dar' nicĭ aceştĭa nu rĕmase maĭ în urmă, ci aruncându-se asupra duşmanilor lor de moarte cu o îndoită furie, făceaŭ să sboare capurile păgânilor în toate părţile ca nisce minge, când se joacă copiiĭ *de-a sita la cumătra.*

Inainte, înapoĭ, în dreapta, în stânga, orĭ în care parte te-aĭ fi uĭtat, âmblaŭ coasele, securile şi sulińele Românilor, cum âmblă hădăragele îmblăciilor, când îmblătescĭ trifoĭŭ, ear' săgeţile din arcurĭ aşa de ĭute şi de des sburaŭ şi cădeaŭ asupra Tătarilor, de ţi se părea că a dat o grindină într'un lan mare de holdă.

Fiind însă că Tătariĭ eraŭ poate însutit maĭ mulţĭ de cât Românĭ, făcură ce făcură şi ceĭ ce maĭ rĕmase scăpară din mânele Românilor şi apucară eară-şĭ drumul înderĕpt pe unde aŭ venit, şi fugind eĭ aşa cale de vr'o câte-va sute saŭ miĭ de paşĭ, dimpreună cu Hanul lor, se opriră de odată într'un loc, care pentru dînşiĭ era cu mult maĭ îndămânatic pentru luptă de cât cel de maĭ nainte.

Românii, socotind că Tătariĭ aŭ apucat acuma drumul la sănĕtoasa, se luară pe urma lor cu gândul să-ĭ potopească până într'unul, ca să nu'ĭ năcăjească şi de altă dată. Dar' n'a fost să fie tocmaĭ aşa, după cum îşĭ închipuĭaŭ eĭ, căcĭ aflându-se acuma Tătariĭ într'un loc cu mult maĭ îndămânos şi priincĭos pentru dînşiĭ, eară pentru Românĭ foarte primejdios, era aceştĭa să păţească una ne maĭ păţită. Tătariĭ, viclenĭ şi foarte deprinşĭ la apucăturĭ, încunjurară eĭ acuma pe Românĭ, şi — mânia luĭ Dumneḑeŭ ce făceaŭ cu dînşiĭ . . . Tăĭaŭ întrînşiĭ ca'n curechĭŭ! . . .

Nu-i vorbă, că și Românii se lupta voinicesce, dar' ce folos! că de astă dată Tatarii îi întreceaŭ! . . .

Pământul era acoperit de trupurĭ românescĭ și tătărescĭ . . . Sângele curgea șiroiŭ . . . Munții și văile sunaŭ de vaetele și strigătele luptătorilor și a celor ce-și da sufletul . . . Puțin timp să maĭ fi trecut, și-atuncĭ . . . nu sciŭ ḑĕŭ ce s'ar fi ales de Românĭ! . . .

Dar' tocmaĭ pe când Românii se aflaŭ în cea maĭ mare primejdie, tocmaĭ pe când puțină nădejde maĭ aveaŭ eĭ de scăpare, eată! că Romînca noastră cea cu copilul, îmbrobodită cu un ștergarĭŭ alb ca omĕtul, eară pe alocurea pătat cu pete roșiĭ de sânge, care ca un steag fâlfâĭa în vênt, încinsă c'o prigitoare asemenea albă, călare pe-un cal negru și sprinten ca un șoĭm, în mâna dreaptă purtând o spadă, ce-a fost luat'o cu puțin maĭ nainte de aceasta de la un Tătar, pre care îl trimisese în ceealaltă lume, să facă cortele pentru confrații luĭ cariĭ maĭ remăsese în viață, se repede ca un vultur tocmaĭ unde era lupta maĭ amară, maĭ înverșunată și maĭ cruntă, și . . . s'o fi vĕḑut numaĭ . . . părea că era ângerul resbunării, nu ce-va alta, așa mi se învêrtĭa pintre Tătarĭ, și pre care mi-l ajungea cu spada . . . era vaĭ și amar de dînsul! . . . i se ducea capul tot de-a dura ca și-un bostan, când îl repeḑĭ dintr'un deal într'o vale.

Tătariĭ, vĕḑêndu-se isbiți pe neașteptate de această nevastă și nesciind: femee e, nălucă e, saŭ ce păcatul e? . . . se îngălmăciră așa de tare, că singurĭ nu sciaŭ acuma unde le stă capul.

Românii eară-și, la rêndul lor, se folosiră de această

îngâlmăceală a Tătarilor și'ndoindu-și curajul și puterile deteră năvală asupra lor și așa de rĕŭ mi ți-i bătură și stâlciră, în cât numaĭ foarte puținiĭ maĭ rĕmase cu viață. Și cariĭ maĭ scăpară ca prin urechile aculuĭ din mânele Românilor Vămeniĭ și a celorlalțiĭ de prin apropiere o luară la fugă peste munțiĭ, dealuriĭ și văĭ, pe-o cale, care se numesce până în ḑiua de astăḑĭ *Drumul Tătarilor*, și eșiră lângă orașul *Rădăuț*. De aice apoĭ, luându-se eară-și de-a dreptul peste țarine, prin dumbrăviĭ, prin luncĭ, pe unde apucară, nu se opriră până la dînșiĭ în țară.

Româniĭ învingĕtoriĭ, după ce se îngrijiră de frațiĭ lor căḑuțiĭ în luptă, după ce-i adunară și-i înmormêntară pre toțiĭ, făcênd asemenea și cu Tătariĭ morțiĭ, se întornară înapoĭ fie-care la locașul sĕŭ, ne maĭ avênd grija Tătarilor fugariĭ, că vor maĭ veni și de-a doaŭa oară să se rĕsbune asupra lor pentru bătălia, ce-o perdură în Ardeal și Maramureș.

Viteaza Romăncă însă, aducêndu-și abĭa acuma aminte de copilașul sĕŭ, aleargă tot într'o fugă la dînsul, să vadă ce s'a întêmplat cu el, se maĭ află încă tot acolo, unde l-a lăsat ea, orĭ poate l-or fi omorît Tătariĭ? . . .

Dar' ce mare îĭ este mirarea, când ajunge lângă molid și vede că copilul se află pe aceea-și creangă, pe care l-a fost acățat... Și când se apropie de dînsul și-l ĭa de pe creangă, copilul începe a zîmbi la dînsa și-a gângăni, ca și când ar fi voit să-ĭ spue, că numaĭ printr'însul aŭ scăpat mă-sa și toțiĭ ceĭalalțiĭ Românĭ de peire.

Maĭca-sa, vĕḑêndu-l ast-feliŭ, îl strânge la pĭept, îl

sărută cu dulceață și se'ntoarce apoĭ cu dînsul a casă, mulțămind luĭ Dumnedeŭ că a scăpat satul sĕŭ Vama de aprinderea, ruinarea și pusteirea Tătarilor, eară pre consăteniĭ sĕĭ și ceĭalalțĭ Românĭ de prin apropiere de moarte . . .

DRAGOŞ VODĂ.

Ḑice că dintru început *Dragoş-Vodă* era Domn şi stăpânitoriu peste *Maramureş*. Maĭ pe urmă însă, avênd foarte multe şi marĭ neplăcerĭ, neajunsurĭ şi daune de suferit din partea *Ungurilor*, precum şi a altor limbĭ străine şi duşmane, carĭ voĭaŭ numaĭ de cât să-ĭ schimbe legea şi să-ĭ răpĭască moştenirea strămună, s'a hotărît să părăsĭască ţara strămoşească, să treacă preste munţĭ în părţile noastre, şi apoĭ să se aşeḑe aice pentru totdeauna.

Dar' find că ţĕrile din coace de munţĭ, adică *Bucovina*, *Moldova* şi *Basarabia* de astă-ḑĭ, eraŭ pe timpul acela cercetate şi cutrierate în lungiş şi curmeḑiş de cătră o mulţime de popoare străine şi bărbare, carĭ ca niştе lăcuste nesăţioase veniaŭ din părţile resăritene, de-aceea şi Dragoş Vodă, necunoscêndu-le până atuncĭ cât de marĭ sunt, cum arată şi ce felĭu de oamenĭ locuesc întrînsele, a voit maĭ întâiŭ să le cerceteze şi să se încredinţeze orĭ de-ĭ va fi cu putinţă a le cuprinde şi a le stăpânĭ, şi abĭa după aceea să descalice într'un loc, care-ĭ va venĭ maĭ bine la socoteală.

Și ca întreprinderea lui să nu fie batătoare la ochi, ca înverșunații și neîmpăcații săi dușmani să nu prindă de veste despre ceea ce voesce el să facă, și să-i zădărnicească apoi întreg planul, ce 'și l-a fost făcut, a chiemat într'o di la sine pre toți sfetnicii și mai marii oștilor precum și pre mulți boeri și alți bărbați aleși, cari aveau acelea-și dureri și erau de-aceea-și părere cu dînsul, și cu aceia s'a pus apoi în cale: cum și în ce chip să iscodiască țara, care avea de gând să o cuprindă.

Și după ce s'au adunat toți ceî chiemați la un loc și s'au sfătuit mai multe oare: ce și cum să facă ca s'o scoată mai bine și cât mai de grabă la capăt, se'ntoarseră pe-a casă, prinse fie-care a se pregăti cu cele trebuincioase de drum, și când fură acuma gata de pornire eșiră cu toții în chip de vênătoare din țara lor și apucând spre resărit deteră să treacă din coace de munți.

Dar' fiind că pe timpul acela partea despre apus și miadănoapte a Moldovei, adică munții Bucovinei de astădi erau mai toți pustii, de-aceea Dragoș Vodă și tovarășii săi, vrênd nevrênd, cutrierară mai multe dile de-a rêndul ceî mai înalți munți despre Maramureș, precum *Bratila*, *Fluturica*, *Iedul*, *Țapul*, *Lucina*, *Tătarca*, *Opcioara*, *Dîrmocsa*, *Dadul*, *Manaila*, *Lefele*, *Senatorii*, *Orata*, *Botoșul mare*, *Botoșul mic*, *Runcul* și *Runculețul*, fără să dee preste un singur suflet de om, care să le arete vre un plaiu și să le spue pe unde ar putea mai lesne și mai de grabă eși la țară.

La vr'o câte-va dile însă de cutrierare și sbucĭumare în colo și 'n coace, și anume tocmai când nu mai pu-

teaŭ de osteniți și vlăguiți ce eraŭ și nu sciaŭ în cotro s'o maĭ apuce și ce să maĭ facă, eată că *Cel-de-sus* le scoate înainte un *Săhastru* cucernic, care eșĭ din desișul uneĭ păduriĭ.

Dragoș Vodă, cum îl vede, bucuria luĭ . . . se duce drept la dînsul, îĭ dă bună ḑiua, îĭ spune cine-ĭ, de unde-ĭ și ce caută, și apoĭ îl întreabă: orĭ de nu scie el vre un plaĭŭ saŭ vre o potică, care duce spre *ţară*.

Săhastrul îl măsură maĭ întâĭŭ cu privirea din cap până 'n picĭoare, apoĭ vĕḑênd că atât el cât și tovarășiĭ sĕĭ sunt foarte obosiți, nu-ĭ dete răspuns la întrebare, ci le făcu semn tuturora ca să meargă după dînsul până într'o poeniță, care se afla din întêmplare în apropiere, ḑicênd că acolo le va spune ceea ce are de gând să le spue.

Atât Dragoș Vodă cât și tovarășiĭ seĭ nu se puseră de pricină, ci urmând cucerniculuĭ Săhastru, care plecase înainte, se duseră până în poĭana arătată șĭ-acolo se puseră cu toțiĭ pe earbă ca să se odihnească.

După ce aŭ stat, acuma cât vor fi stat, pe locul unde s'aŭ fost pus, și după ce s'aŭ odihnit puțintel, ḑise Săhastrul:

— Dacă aveți de gând numaĭ de cât se vĕ coboriți spre țară, atuncĭ să nu âmblați, ca până acuma, horhăind în colo și'n coace prin munți, căcĭ numaĭ de gĭaba vĕ pĭerdeți timpul, ci să luați bine sama și să urmați semnuluĭ, ce vi se va arăta, și care v'a duce spre resărit; nicĭ de cum însă să nu vĕ luați după semnul, ce vi se va ivĭ spre apus, spre mĭaḑănoapte, orĭ spre mĭaḑăḑĭ, căcĭ atuncĭ nu veți eșĭ bine la capĕt! Și acuma Dum-

nedeŭ să vĕ-binecuvinteze și să vĕ împlinească toate dorințele!

Și rostind Săhastrul cuvintele acestea se porni în cotro erà îndreptat.

Dragoș Vodă îĭ mulțămi din toată inima pentru sfatul, ce i l-a dat, și luându-șĭ remas bun dela dînsul, se porni asemenea în cale-ĭ. Și maĭ âmblând el dimpreună cu tovarășiĭ seĭ, cât timp va maĭ fi âmblat, prin munțiĭ de prin apropiere, eată că se ivesce dintr'o smidă un *cerb* cu 12 coarne, care porni îndĕrĕpt spre apus; de altă parte sare *un vĭer selbatic* dintr'o sihlă și începênd a grohăi apucă spre mĭadănoapte; și eară-șĭ din altă parte se arată un *pluton*, care prinse la fugă spre amĭadĭ. In urmă se ivesce un *bourel murg cu treĭ stele în frunte*, care-șĭ luă cursul spre resărit.

Dragoș Vodă, căruĭa i se'ntipărise bine în minte sfatul, ce i l-a dat Săhastrul, care selbătĕcime, cum o vedea, o lăsa să se ducă în treabă-șĭ. Când dete însă cu ochiĭ de bourelul cel cu treĭ stele în frunte, atât el cât și tovarășiĭ seĭ se ținură lipcă de dînsul, ca să nu-l peardă din vederĭ, urmărindu-l necontenit atât pe vêrvurile munților celor maĭ înalțĭ cât și prin prăpăstiile cele maĭ adâncĭ și maĭ primejdioase, atât prin văgăunĭ și vălcele, cât și prin poenĭ și prelucĭ până ce ajunseră la apa *Moldoveĭ*.

Aice, fiind bourelul, pre care îl urmăriaŭ eĭ, foarte ostenit și asudat de fugă, se aruncă de-odată în valurile cele repedĭ și limpedĭ ca lacrima ale apeĭ acesteĭa și cât

aĭ bate în pălmĭ se făcu nevĕdut, ca și când ar fi întrat în pămênt.

Dragoș Vodă și tovarășiĭ seĭ, pĭerdêndu-l din ochĭ și ne maĭ putêndu-ĭ da de urmă, cugetară că a apucat pe albia apeĭ în jos și de-aceea merseră și eĭ o bucată bună de loc la vale alăturea cu Moldova până ce ajunseră într'o poĭană resfățată și frumoasă de pe malurile acestuĭ rĭŭ. In poĭana aceea apoĭ, fiind că înoptase acuma hăt bĭnișor și nu puteaŭ merge maĭ departe de întuneric și ostenițĭ ce eraŭ, se opriră loculuĭ ca să mâĭe.

Eată însă că în revărsatul ḑorilor, când le era somnul maĭ dulce, se aude un muget străbătętorĭu de *bour* în partea despre mĭaḑănoapte și amĭaḑĭ.

Dragoș Vodă, cum îl aude, cugetând că e bourul, după care s'aŭ fost luat în ḑiua premergętoare, sare drept în picĭoare, deșteaptă și pre ceĭalalțĭ inșĭ și se pornesc apoĭ eară-și cu toțiĭ în partea aceea, în care se auḑise mugetul bouruluĭ, adică pe apa Moldoveĭ la vale, și merseră timp de maĭ multe oare până ce deteră într'o *sihlete* mare, care se afla în capętul despre mĭaḑănoapte-apus a *Câmpulungului* de astăḑĭ. De aice, auḑind eară-și mugetul bouruluĭ din colo de apa Moldoveĭ, apucară în mâna stângă, trecură Moldova de ceealaltă parte, se suiră pe *Isvorul* saŭ *Părĕul-morii* la deal până ce ajunseră la *Curmătura Feredeului;* de-aice apucară pe coama munteluĭ *Feredeul* în sus și merseră până ce ajunseră maĭ până în vêrvul acestuĭa. Aice, stând puțin loculuĭ și poposind, eată că li se arată eară-și un bour, care venía despre muntele *Păușa*, și care li se păru că e

acela-și ce-l pierdură din vederĭ în sara ḑileĭ premergĕtoare.

Dragoș Vodă, cum îl zăresce, mânios că l-a purtat cine sci pe unde, pune arcul la ochĭ și dă să-l culce la pământ. Insă bourul în aceea-și clipă face în dosul unuĭ paltin înalt și gros și să te cam maĭ ducĭ la fugă spre resărit.

Dragoș Vodă și ceĭalalțĭ inși se ĭeŭ repede după dînsul, ca să nu-l scape și de astă dată din vederĭ, urcă și coboară ca săgeata maĭ multe dealurĭ și dîmburĭ, până ce ajung aproape de un părĕŭ, care curge drept spre resărit, și la care, fiind bourul prigonit foarte însetat, se opri puțin ca să sorbească vr'o câte-va gurĭ de apă. Urmăritoriĭ seĭ, carĭ s'aŭ fost împrăsciat unĭĭ în dreapta și alțiĭ în stânga, se opresc asemenea, îl încunjură din toate părțile, întind arcurile și cât aĭ clipi din ochĭ îl culcă la pământ.

Dragoș Vodă, cum îl vede că a căḑut jos și nu se maĭ clintesce din loc, — bucuria luĭ, — se repede de grabă la dînsul să-l vadă cât e de mare și de gras. Dar' când ajunge la starea loculuĭ dă, spre cea maĭ mare mirare a luĭ, că selbătĕcimea săgetată nu e *bour*, după cum credea el, ci un simplu *boŭ selbatic*. Decĭ întorcêndu-se cătră tovarășiĭ seĭ, carĭ asemenea alergase ca să vadă selbătĕcimea repusă, ḑise într'un ton cam supĕrăcĭos:

— Bată-l pârdalnicul să-l bată! . . . acesta nu e *bour*, ci *boŭ selbatic*, și fiind că e boŭ, *Boŭ* să se numească de-acuma înainte și locul acesta, unde a fost săgetat!

Și cum a spus Dragoș Vodă, așa s'a și întêmplat, căci atât părĕul, din care a bĕut boul cel selbatic apă, cât și locul unde a fost el săgetat din momentul acela *Boul* lĭ-a remas numele și tot așa se numesc și 'n ḑiua de astăḑĭ.

După aceasta porunci Dragoș Vodă la vr'o câțĭ-va fecĭorĭ voĭnicĭ să taĭe vr'o câțĭ-va brădanĭ tinerĭ, să facă un felĭu de leasă dintrînșiĭ, să ĭee boul săgetat, să-l pue pe leasa aceea, să-l rădice pe umere, și să plece apoĭ cu toțiĭ maĭ departe, până ce se vede, căcĭ apropiindu-se soarele spre apus, și fiind locul acela foarte selbatic, nu voĭ să remâe și să mâe acolo.

Fecĭoriĭ, cât aĭ bate în pălmĭ, făcură ceea ce lĭ se spuse, și-apoĭ se porniră cu toțiĭ maĭ departe la vale pe țermurile părĕuluĭ, lângă care a fost boul cel selbatic săgetat.

Ajungênd la *Gura-Bouluĭ*, care trece alăturea cu munțiĭ *Senatorĭul* și cu *Runcul-bouluĭ* și se revarsă în *Moldoviţa*, trecură de ĭastalaltă parte și apucară apoĭ pe țermul stâng al Moldoviței în jos și merseră până la *Gura-Dragoşeĭ*, care curge din munțiĭ despre resărit și se revarsă în dreptul munteluĭ *Scăuelele* asemenea în Moldovița. Aice, vĕḑênd eĭ că, dacă s'ar duce maĭ departe la vale, ar merge maĭ mult spre amĭaḑĭ, și nu, după cum lĭ-a fost spus Săhastrul, spre resărit, stătură loculuĭ se odihnĭră puțin, și apoĭ, după ce dete loculuĭ acestuĭa numele de *Popasul luĭ Dragoș*, apucară pe părĕul, la care aŭ fost ajuns, în sus, și în maĭ puțin de treĭ pătrărĭ de oară ajunseră într'o câmpie largă și frumoasă, care se'ntindea pe de-o parte și pe de alta a părĕuluĭ acestuĭa.

In câmpia aceea, plăcêndu-ĭ foarte mult atât luĭ Dragoș Vodă cât și tovarășilor sĕĭ, hotărîră să se oprească, să stee un timp maĭ îndelungat și să se odihnească, căcĭ alergăturile și sbucĭumările din ḑilele trĕcute le sleiră maĭ toate puterile.

Și cum aŭ hotărît, așa aŭ și făcut. Ișĭ aleseră un loc maĭ larg și maĭ îndămânatic, și fiind că soarele începuse acuma a se ascunde după piscurile munților, unĭĭ se apucară să doboare nisce cĭungĭ ca să facă foc, alțiĭ se puse să jupească boul ce-l adusese cu sine, și eară-șĭ alțiĭ începură a tăĭa felĭuriță brădanĭ, făganĭ, precum și alțĭ copăceĭ și a face dintrînșiĭ un felĭŭ de *lagăr*. Și așa în scurt timp lagărul era făcut gata, focul aprins, boul jupit și carnea luĭ pusă pe cărbunĭ ca să se frigă.

Insă până a se frige carnea, unĭĭ dintre dînșiĭ maĭ sprintenĭ și deprinșĭ cu pĕscuitul, bucățelără un cĭung uscat ca sfarocul, făcură cât aĭ scăpĕra dintr'un amnarĭŭ maĭ multe *fachiĭ* dintr'insul, aprinseră fachiile, se duseră la părĕul cel limpede ca lacrima din apropiere și începură a pĕscui. Și n'a trecut mult timp la mijloc și se'ntoarseră c'o mulțime de pescĭ îndĕrĕpt, precum: *păstrăvĭ*, *lostoce*, *lipenĭ*, *mrene*, *clenĭ* și *ochene*, de carĭ era bucșit părĕul, căcĭ se vede că până atuncea nime nu âmblase pe acolo ca să prindă pescĭ. Ajungênd la lagăr și cinătuind pesciĭ îĭ puse și pre aceștĭa pe jăratic ca să se frigă.

După ce s'aŭ fript pesciĭ și carnea de-ajuns scoaseră pânea și ploscele cu vin, ce le-aŭ fost luat cu dînșiĭ când s'aŭ pornit de-a casă, și incepură a mânca, a bĕ și a se

veseli. Eară după ce aŭ mâncat, aŭ bĕut și s'aŭ veselit de-ajuns, fiind acuma hăt târdiŭ și eĭ osteniți și somnoroși, puse Dragoș Vodă pre vr'o câți-va inși maĭ sdraveni să stee de strajă, eară ceĭalalți se culcară și nu se sculară până a doua ḑi la prânḑul cel mare.

A doua ḑi, după ce s'aŭ deșteptat și după ce fie-care s'a spĕlat în apa cea curată și recoritoare a părĕuluĭ din apropiere și s'aŭ închinat luĭ Dumneḑeŭ, Dragoș Vodă se puse în cale cu tovarășiĭ sĕĭ să cerceteze locurile de prin împrejurime, și abĭa după aceea, adică după ce le va fi cercetat pre toate și le va fi vĕḑut singur cu ochiĭ sĕĭ, să plece maĭ departe, maĭ de grabă nu.

Și'n ḑiua aceea, lăsând pre vr'o câți-va inși de pază lângă lagărul ce l-aŭ fost făcut în seara ḑileĭ premergĕtoare, toți ceĭalalți, în frunte cu Dragoș, plecară pe țĕrmul *Dragoșeĭ* în sus și se duseră până la obârșia acesteĭa, adică până la *Poĭana Mărului*, de pe culmea căreĭa, când e timp senin și frumos, se pot vedea nu numaĭ munțiĭ din împrejurime, ci și o parte bună din șesul despre rĕsărit, care se'ntinde până la apa *Sucevii*. De aice se'ntoarse înderĕpt cutrierând maĭ toate văile, dealurile și munțiĭ, carĭ se'ntind de-a dreapta și de-a stânga *Dragoșeĭ*, precum: *Macrișul*, *Bâtca Macrișuluĭ*, *Bobeĭca-Frumosuluĭ*, *Runcul-Frumosuluĭ*, *Smidovaticul*, *Fusa*, *Lupoaĭa*, *Çucureasa* și *Arșița Tanuluĭ*. Și abĭa pe la înserate se întoarseră înderĕpt.

A doua ḑi apucară pe apa Moldoviței în sus, și trecênd pe locul unde se află satul de astăḑĭ *Vatra-Moldoviței*, și unde maĭ târḑiu *Alecsandru Vodă cel Bun*

făcu o mŏnăstire, merseră până aproape de obârșia Moldoviței, adică până nu departe de *Ardgel*, și cercetară dealurile, munții și văile, carĭ se 'ntind de-a dreapta și de-a stânga acestuĭ rîŭ, precum: *Ionul*, *Cŏcanul*, *Dămăcușa*, *Valcanul*, *Bouleţul*, *Măgura*, *Strigoĭul*, *Pietrosul*, *Făgeţelul*, și mulțĭ alțiĭ, de ale căror nume nu-mĭ maĭ pot aduce acuma aminte.

A treĭa ḑi apucară pe apa Moldoviței la vale, merseră până pe locul unde se află satul de astădĭ *Frumosul* și începură a cutriera dealurile și munțiĭ de prin împrejurimea acestuĭa până spre *Poĭana-Miculuĭ*, precum: *Arșicĭoara*, *Hâga*, *Arsura*, *Comarnicul*, *Rotunda*, *Dealul-braduluĭ* și *Dealul-măruluĭ*.

Eată însă că tocmaĭ când ajunseră pe muntele *Bobeĭca* și voĭaŭ acuma să se întoarcă înderĕpt de unde s'aŭ pornit, lĭ ĭesă înainte eară-șĭ un *bour* cu treĭ stele în frunte, ca și cel dintâĭu, care, cum dete cu ochiĭ de dînșiĭ, o și rupse la fugă în jos spre resărit.

Dragoș Vodă și tovarășiĭ seĭ, cum îl zăresc, deauna se și ĭeŭ după dînsul, îl urmăresc când în dreapta, când în stânga, când spre resărit, când spre mĭaḑădĭ, până ce ajung pe țermul cel drept al părĕuluĭ *Homorul*, ce-va maĭ la vale de *Mŏnăstirea Homoruluĭ* de aḑĭ. Aice, ne maĭ putênd bourul fugĭ de ostenit și asudat ce era, îl strîmtoresc din maĭ multe părțĭ și-ĭ curmă viața.

— Locul acesta se va chĭema de-acuma înainte *Bourĭ*, spre aducere aminte de *bourĭĭ*, carĭ ĭ-am urmărit până aicea! — strigă Dragoș plin de bucurie, după ce s'a apropiat de dînsul și s'a încredințat că întru adevĕr e

Bour, și nu boŭ selbatic ca cel ce îl săgetase cu vr'o câte-va ḑile maĭ nainte.

Și de-atuncĭ și până nu demult *Bourĭ* s'a și numit atât locul acesta, cât și un părĕuaș, care se revarsă în Homorul și la gura căruĭa a fost bourul săgetat. De-un timp în coace însă uniĭ nesciutorĭ și nepăsătorĭ de numirile strămbune, și maĭ cu samă veneticiĭ străinĭ, adică *Taĭșpiniĭ*, *) cariĭ locuesc în acest loc, aŭ început a-l numì *Bori*.

Șĭ-acuma, după ce-aŭ săgetat bourul și botezară cu numele luĭ locul, unde ĭ-aŭ curmat firul vieṭiĭ, îl luară vr'o câṭĭ-va fecĭorĭ sdravenĭ pe nisce parĭ și se 'ntoarseră apoĭ cu toṭiĭ îndĕrĕpt de unde s'aŭ pornit în demineaṭa ḑileĭ aceleĭa. Și cum ajunseră la starea loculuĭ începură eară-șĭ, ca și 'n ḑiua ântâĭa, a mânca, a be și a se veselì până cătră mĭeḑul noptiĭ.

Și așa petrecură eĭ maĭ multe ḑile de-a rêndul, parte pe câmpia cea întinsă și frumoasă, unde șĭ-aŭ fost făcut lagărul, când aŭ ajuns în aceste părṭĭ, parte cutrierând și cercetând munṭiĭ și văile de prin împrejurime și vênând selbătĕcimile ce le ĭeșĭaŭ în cale.

In acela-șĭ timp însă, cât a petrecut Dragoș Vodă cu soṭiĭ seĭ pe câmpia, unde șĭ-aŭ rădicat lagărul, aŭ făcut eĭ și o fôntână sub poalele unuĭ deal, pe care avea Dragoș Vodă mare plăcere de-a se suì maĭ ales demineaṭa pe la resăritul soareluĭ, și a privì de-acolo în toate părṭile. De-atuncĭ s'a numit fôntâna aceea *Fôntâna luĭ*

*) *Taĭșpin* = Deutsch-Böhme = german din Bohemia.

Dragoș și tot așa se numesce ea și 'n ḑiua de astădĭ, măcar că acuma nime nu poate bè apă dintrînsa, pentru că în anĭ din urmă s'a risipit și s'a astupat maĭ cu totul. Eară dealul, saŭ maĭ bine ḑis coasta, sub poalele căreĭa s'a făcut fôntâna aceea, s'a numit dintĭu început *Dealul luĭ Dragoș*, maĭ pe urmă însă aŭ început oamenĭĭ a-l numì *Dealul* saŭ *Coasta Dragoșiĭ*.

Tot după numele luĭ Dragoș s'a numit de atunci în coace și câmpia, unde și-a așeḑat acesta lagărul seŭ, *Câmpul* saŭ *Câmpia luĭ Dragoș*, eară părĕul de-a lungul căreĭa se 'ntinde aceasta câmpie s'a numit *Dragoșa*, și tot așa se numesce el și astădĭ. Câmpul saŭ câmpia luĭ Dragoș însă s'a schimbat maĭ pe urmă în *Câmpul* saŭ *Câmpia Dragoșiĭ*.

Și după ce a petrecut Dragoș Vodă cu oamenĭĭ seĭ maĭ multe ḑile și nopțĭ în lagărul de pe câmpul, despre care nĭ-a fost până acuma vorba, s'aŭ rădicat cu toțĭĭ și aŭ plecat maĭ departe pe Dragoșa în sus și merseră până în *Poĭana-mărului*. De-aice, cârnind spre mĭedul nopțiĭ, se duseră maĭ departe până ce se apropieră de munțiĭ de pe malul drept al *Sucevițeĭ*. Aice, dând eară-și de-un părĕŭ, care se revarsă în *Suceviță*, și fiind foarte obosiți de drum, se opriră într'o prelucă de pe malul acestuĭ părĕŭ, se odihniră puțin, și după aceea porniră eară-și maĭ departe la vale pe părĕul acesta, care, de când a poposit Dragoș și cu oamenĭĭ seĭ lângă dînsul, s'a numit și se maĭ numesce încă și astădĭ *Dragoșinul*, eară muntele, pe lângă care curge acest părĕŭ, *Picĭorul* și *Dealul Dragoșinuluĭ*.

Ajungênd la *Gura-Dragoşinuluĭ* apucară pe malul Sucevițeĭ în jos și nu steteră maĭ mult loculuĭ până nu ajunseră în marginea despre resărit al munților, adică pe locul unde se află în timpul de față satul *Marginea*. Aice steteră eară-șĭ loculuĭ și poposiră.

După ce s'aŭ odihnit și aicĭ de-ajuns se porniră eară-șĭ maĭ departe tot spre resărit până ce ajunseră în partea despre apus a satuluĭ de astădĭ *Volovĕț*, și anume pe dealul care se numesce *Arşița*. Ajunșĭ aice se puseră eară-șĭ în cale să stee maĭ multe ḑile, ca și'n *Câmpul luĭ Dragoș* de lângă *Dragoşa*, și să cerceteze cu de-a mĕruntul locurile de prin prejurime.

Și cum se hotărîră, făcură și aice un *lagăr*.

Sfârșînd lagărul de făcut, așeḑă Dragoș Vodă străjĭ jur împrejurul luĭ, ear' el și cu ceĭalalțĭ tovarășĭ aĭ seĭ, adică cu sfetniciĭ, căpitaniĭ oștilor, și alțĭ boerĭ și fiĭ de boerĭ, carĭ venirĕ cu dînsul, după ce cinară și se veseliră plinĭ de bucurie, că aŭ ĭeșit cu ajutorĭul luĭ Dumneḑeŭ la țară, se puseră ca să se odihnească.

A doua ḑi demineață, cum se sculară, trimise Dragoș Vodă pre treĭ inșĭ dintre ceĭ maĭ aleșĭ, maĭ iscusițĭ și maĭ vitejĭ căpitanĭ în părțile de prin apropiere ca să iscodească țara în care aŭ întrat, și anume pre unul spre amiaḑĭ, pre al doĭlea spre mĭaḑănoapte, eară pre al treĭlea și pre cel din urmă spre resărit.

Ceĭ doĭ căpitanĭ dintâĭ, după ce merseră în părțile în carĭ li s'aŭ spus, și după ce cutrierară timp de maĭ multe oare, adică pe cât lĭ-a fost cu putință, locurile pe unde trecură, se 'ntoarseră înapoĭ cu vestea, că locurile cerce-

tate de dînșiĭ sunt foarte frumoase și mânoase, dar' nicăirĭ nu deteră preste vre o urmă de om.

Cel din urmă însă, cum s'a pornit la iscoadă, nu ajunse departe și dete de-o prelucă resfățată și împrejurată cu tot felĭul de pomĭ. Eară în mijlocul preluceĭ aceleĭa eraŭ nisce pĭetri frumoase cu tot felĭul de scrisorĭ și împestriturĭ pe dînsele, și'ntre pĭetrile acelea se afla o colibĭoară.

Căpitanul nostru, cum zări colibĭoara, se și apropiă de dînsa și întră în nuntru ca să vadă de este cine-va întrînsa, orĭ e părăsită și deșartă. Și cum întră în nuntru dete de-o bĕtrână, care sta înaintea icoaneĭ Maĭciĭ Domnuluĭ și se ruga. Uĭmit de ceea ce vĕḑuse se oprĭ de-odată loculuĭ, nesciind ce să înceapă: să înăinteze maĭ aproape și să vorbească la dînsa, orĭ să aștepte până'șĭ va sfârși rugăcĭunea.

Dară bĕtrâna, cum simți că a întrat cine-va la dînsa, deauna îșĭ întoarse capul ca să vadă cine-ĭ, și cum dete cu ochiĭ de dînsul, se și rădică în picĭoare și întorcêndu-se cu fața cătră el, începu aĭ spune cu de-a mĕruntul: cine și de unde este el, cu cine și cum a venit până acolo, și că ea îĭ așteaptă acuma de mult să vie. Eară după ce-ĭ spuse toate acestea îl rugâ ca s'o ducă îndată la Dragoș.

Căpitanul, mirându-se de celea ce le vĕḑu și le auḑi, creḑu la început că se află înaintea uneĭ vedeniĭ, și deaceea nicĭ nu maĭ cutezâ a o întreba de unde vine ea acolo, cine este și cum se chĭamă, ci o duse îndată la Dragoș.

Dragoș Vodă, cum o vĕḑu, se mirâ și el, ca și căpita-

nul ce-o aduse, de unde a rĕsărit de-odată femeea aceasta. Apoĭ o întrebâ cum se chĭamă, cine este și de unde vine să locuească în acele locurĭ singuratice?

— Numele meŭ e *Uța!* — rĕspunse bĕtrâna, — sunt născută în munțiĭ Braduluĭ, și-s fecĭoară de când trăesc. Părinții meĭ aŭ fost boerĭ de neam, dar' rĕutățile și nestătorniciile timpuluĭ m'aŭ făcut să părăsesc lumea încă din tinerețe și să trăesc aice singură în rugăcĭuni, că doară s'a îndura bunul Dumnedeŭ și ne-a mântui de litfele cele spurcate și rele. Pe tine, Doamne, te sciŭ cine escĭ; sciŭ de ce țĭ-aĭ părăsit țara și moșia strămoșească, și de-aceea vin acuma să-țĭ spun, în numele Domnuluĭ, ce m'a trimis, că te așteaptă mare mărire. In scurtă vreme aĭ să ajungĭ Domn și stăpânitorĭŭ peste întreaga țară, în care aĭ întrat, și neamul tĕŭ are să fie mare și vestit, și numele luĭ nu se va șterge nicĭ odată cât timp va maĭ fi urmă de creștin în țara noastră. Decĭ locul, pe care țĭ-aĭ pus picĭorul, când aĭ eșit din țara părintească, să nu-l maĭ părăsescĭ, ci să'l cuprinzĭ și să'l stăpânescĭ, că nime n'are să ți se poată pune în protivă!

Și cum rosti bĕtrâna cuvintele acestea, un nour negru cu fulgere și tunete o cuprinse și cât aĭ clipi din ochĭ se făcu nevĕdută, și de-atuncĭ în coace nime nu ĭ-a maĭ dat de urmă, nime n'a maĭ vĕdut'o, măcar că Dragoș Vodă puse oamenĭ anume ca s'o caute în toate părțile.

Și era femeea aceea în vêrstă cam de-o sută de anĭ, la față cam slută și urîtă, la privire însă blândă, și cine-a vĕdut'o, i se părea că vede o minune înaintea sa.

Și maĭ stând Dragoș Vodă, cât timp va maĭ fi stat,

după întâlnirea și vorbirea, ce-a avut'o cu bătrâna *Uța*, pe locul unde și-a fost aședat el lagărul din urmă, cercetă toata țara, în care a întrat, în lungiș și'n curmediș. Eară după ce s'a încredințat că e mai mult deșartă de cât împoporată, dar' foarte întinsă, frumoasă și mânoasă, fiind, pe lângă aceasta încă și împănată cu tot felĭul de păduri și codrii, dumbrăvi și redĭuri, și adăpată cu o mulțime de rîurĭ și păree cu apă limpede ca lacrima și pline cu tot soĭul de pescĭ, s'a hotărît ca să se pue luntre și punte, s'o cuprindă toată, și-apoĭ să se facă el Domnitorĭu și stăpânitorĭu preste dînsa. Dar' fiind că el a fost venit de astă dată numaĭ ca s'o iscodească, și avea numaĭ foarte puținĭ oamenĭ cu dînsul, de-aceea, ca să aĭbă cu cine o cuprinde și stăpâni, cum a iscodit'o de-ajuns, s'a întors îndĕrĕpt în țara sa, în Maramureș, și a prins a îndemna pre supușiĭ sĕĭ și pre alțĭ Românĭ ca să vie și eĭ cu dînsul.

Și nu mult după aceasta, eată că s'aŭ rădicat maĭ mulțĭ boerĭ și popor de rênd și s'aŭ pornit cu toțiĭ, și aŭ venit ca să se așede de ĭastalaltă parte de munțĭ, în țara cea nouă, adică în *Moldova*, căcĭ așa s'a numit țara aceasta după ce a cuprins'o Dragoș Vodă.

Și de astă dată Dragoș Vodă și ceĭ ce aŭ venit cu dînsul nu se porniră de-a casă în chip de vênătoare, ca'ntâĭa oară, ci eĭ luară și toată averea lor cu dînșiĭ, și ținură calea drept spre locul acela, unde a stătut Dragoș Vodă de vorbă cu Uța.

Și după ce aŭ sosit și aŭ descălicat pe locul acela, a pus Dragoș Vodă să facă o întăritură pe dînsul, adică o

cetățue, ca la timp de *rebelie*, de mare cumpănă și nevoe să aibă unde a se retrage și de unde a se apăra în protiva dușmanilor.

Și-aŭ făcut o întăritură cu cinci șanțuri din sus de satul de astădĭ Volovĕț, și anume sub poalele dealuluĭ *Arșița*. Și întăritura aceea, ale căreĭ urme de ziduri se maĭ pot vedea încă și astădĭ, s'a numit *Fortăreț*.

Eată însă că, nu mult după ce s'a rădicat întăritura, despre care nĭ-a fost vorba, mergênd vestea în toate părțile că Dragoș Vodă a descălicat în Moldova, iĭ veniră solĭ de la *Siretĭŭ* și de la *Suceava* cu darurĭ prețioase și-l rugară să ajute pre bĭeții creștinĭ în protiva *Căpcânilor*, a *Tătarilor*, a *Leșilor*, și a altor litfe rele, carii năvălĭaŭ în țară de-o bântuĭaŭ și-o prădaŭ și multe neajunsurĭ și neplăcerĭ făceaŭ locuitorilor, din care pricină ceĭ maĭ mulți dintre dînșiĭ, de frică și groază, luară lumea 'n cap, fugind și-ascunzêndu-se prin crierĭĭ munților!

Dragoș Vodă, ascultând rugămintea solilor, nu se codi, ci adunând pre toți voĭnicĭĭ sĕĭ precum și pre alți Români la un loc, se porni fără întârdiere cu dînșiĭ în protiva dușmanilor, și luptându-se cu toțiĭ ca nisce leĭ în scurt timp curăți țara de dînșiĭ.

Insă nu trecu multă vreme la mijloc, după biruința aceasta, și se iscă din noŭ rĕsboiŭ din partea Tătarilor și a Leșilor. Dar' și Dragoș Vodă, cum prinse de veste că dușmaniĭ eară-și voesc să între și prade țara, nu stete mult pe gândurĭ: ce să'nceapă și să facă, ci vĕzênd că țara e în primejdie, deauna și sări la luptă, și resfrânse

cu ajutoriul lui Dumnedeŭ și acest rĕŭ, alungând litfele cele rele până departe peste hotar.

După aceasta noauă învingere asupra dușmanilor s'aŭ adunat căpitaniĭ oștilor și boeriĭ ceĭ maĭ de frunte la un loc și ținând sfat la olaltă îl aleseră pre Dragoș Vodă de cap și Domnitoriu preste întreaga țară, căcĭ Moldova pe vremea aceea nu avea Domnitoriu, și-l rugară să nu locuească maĭ mult în cetățuea ce și-a fost făcut'o el după descălicarea Moldoveĭ, ci să se așede în Siretiu și-acolo să locuească.

Dragoș Vodă, fiind un om cu multă chipzueală, nu se puse de pricină, ci ascultând de îndemnul sfetnicilor și a maĭ marilor oștilor sale, și voind a împlini dorința poporuluĭ băștinaș, care locuĭa pe-aceea vreme în orașele *Suceava*, *Siretiu* și *Cotovĕț* *), precum și prin vr'o câte-va sate reslățite de-a lungul și de-a latul țerii, despre a căror nume nu-mĭ maĭ pot aduce acuma aminte, a părăsit cetățuea sa și s'a pornit cu căpitaniĭ oștilor și cu sfetniciĭ seĭ spre Siretiu, unde se hotărî să petreacă până la sfârșitul vieții sale.

Seretenii, cum aŭ audit că Dragoș Vodă vine spre dînșiĭ și voesce să se așede pentru totdeauna în târgul lor, s'aŭ bucurat și aŭ eșit cu mic cu mare ca să-l întimpene și să-l ducă cu pompă mare în oraș.

Locul, unde aŭ eșit Seretenii întru întimpinarea luĭ Dragoș precum, și a sfetnicilor și căpitanilor seĭ, și pe

*) In timpul de față orașul acesta nu maĭ esistă, ci'n locul lui se află numaĭ un sătișor, care se numesce maĭ mult *Mihuceni* de cât *Cotovĕț*.

care se află astădĭ un sătișor mic, s'a numit de-atuncĭ în coace *Drăguşenii*. Unii însă, şi maĭ ales străiniĭ, pe lângă *Drăguşenĭ*, îl maĭ numesc încă şi *Drăguşana* saŭ *Drăguşanca*.

După ce s'aŭ aşedat Dragoş Vodă în Siretĭu şi după ce-a luat acuma cârma întregiĭ țerĭ asupra sa, aducêndu-şĭ aminte de provocia babeĭ Uța, făcu pe locul, unde a trăit şi s'a aflat aceasta, o biserică de lemn de stăjar, şi alăturea cu biserica aceea a făcut el maĭ pe urmă şi curțĭ domnescĭ, şi trimise apoĭ pre maĭ mulțĭ inşĭ dintre ceĭ ce venise cu dînsul din Maramureş ca să meargă şi să se aşede la acel loc, să-şĭ facă case şi să prindă a lucra pămêntul de prin împrejurime, ear' la vreme de nevoe să sară cu toțiĭ şi să stee ca un zid întru apărarea țerĭĭ.

Ceĭ trimişĭ nu se deteră într'o latură, ci se duseră cu toțiĭ şi-şĭ făcură fie-care câte-o casă mare şi frumoasă din jos de biserică pe locul, care se numesce astădĭ *Sălişte*.

Şi fiind că atât *biserica luĭ Dragoş Vodă* cât şi casele de pe lângă dînsa s'aŭ clădit pe țermul uneĭ vălcele saŭ părĕuaş, pe țermul căruĭa a fost coliba Uțeĭ, de-aceea atât satul, care maĭ pe urmă a crescut hăt mare, încât avea şepte bisericĭ, cu o mulțime de curțĭ boerescĭ, cât şi părĕuaşul, care isvoresce de sub dealul *Pleşa* şi se revarsă din jos de sat în Sucevița, s'aŭ numit dintru început *Valea-Uțeĭ*, întru aducerea aminte de baba *Uța*, eară maĭ pe urmă *Olovĕț*.

Murind Dragoş Vodă, care a fost cel dintâĭu Domnitorĭu preste Românĭĭ din Moldova, şi care, în scurtul

timp cât a domnit, mare și mult bine a făcut el țerii și supușilor seĭ, fu dus și înmormêntat în biserica din *Valea-Uțeĭ*, făcută de dînsul.

La vr'o câte-va sute de anĭ după moartea și înmormêntarea luĭ Dragoș Vodă, suindu-se pe tronul Moldoveĭ *Ștefan Vodă*, care a fost unul dintre ceĭ maĭ înțelepțĭ, maĭ voĭnicĭ și maĭ vestițĭ Domnitorĭ românĭ, și din care pricină s'a numit el apoĭ și *Ștefan cel Mare*, rădică biserica cea de stejar a luĭ Dragoș din Valea-Uțeĭ și-o mută pe locul, unde se află astădĭ sătișorul *Putna* și *Mănăstirea Putneĭ*, și unde se poate vedea și astădĭ, eară în locul eĭ făcu altă biserică de peatră cu mult maĭ mare și maĭ frumoasă, care asemenea se poate vedea și acuma.

După moartea luĭ Ștefan cel Mare și înmormêntarea sa în Mănăstirea Putneĭ, viind în decursul timpuluĭ alțĭ Domnĭ la cârma țerii și fiind Moldova, maĭ ales în partea de sus, adică unde locuim noĭ astădĭ, foarte adeseorĭ călcată, prădată și pustiită de neastêmpărațiĭ și neîmpăcațiĭ seĭ dușmanĭ, carĭĭ ca nisce fĭere selbatice năvălĭaŭ asupra eĭ, precum mulțĭ alțĭ locuitorĭ, așa și ceĭ din Valea-Uțeĭ, de frica și groaza dușmanilor, părăsiră satul și fugiră cu toțiĭ spre munte, nădăjduind că maĭ pe urmă se vor întoarce eară-și înderĕpt. Dar' țiind resmirițele și rebeliile un timp maĭ îndelungat, și ne maĭ putêndu-se nime dintre ceĭ fugițĭ întoarce înderĕpt la vetrile lor, aŭ început cu timpul pe locul unde eraŭ maĭ nainte casele lor, biserica cea noăuă a luĭ Ștefan cel Mare și cetățuea luĭ Dragoș Vodă, a cresce dudaŭ și tot felĭul de copacĭ astfelĭu, că la vr'o câte-va ₫ecimĭ de anĭ după aceea

atât vatra satuluĭ cât şi locurile de prin împrejurime se prefăcură într'o pădure mare şi deasă ca toate pădurile. Ba, ce este încă şi maĭ mult, nicĭ chĭar cetăţuea şi biserica nu se maĭ puteaŭ vedea de 'nălţimea şi desimea tufarilor şĭ-a copacilor, carĭ crescuseră nu numaĭ pe lângă dînsele, ci până şi pe zidurile lor. Ear' în loc de oamenĭ întâlnĭaĭ acuma numaĭ fĭarĕ şi alte selbătĕcimĭ, carĭ cutrieraŭ pădurea de-a lungul şi de-a latul, fără cea maĭ mică grijă că le va face cine-va vre un reŭ.

Eată însă că într'o ḑi, cine maĭ scie câţĭ anĭ vor fi deatuncea, eşind un cĭoban cu oile la păscut ajunse cu dînsele până pe locul dintre *Caĭnovĕţ* şi *Surupana*, douĕ văĭ, carĭ se află în partea despre amĭaḑĭ, a satuluĭ de astăḑĭ. Acolo îşĭ păscu el oile sale până ce a început a se îngâna ḑiua cu noaptea. Când a prins acuma a se'ntuneca hăt binişor şi voĭ a se'ntoarce cu oile a casă, dă că vr'o câte-va oĭ, carĭ cu puţin maĭ nainte de-aceea se despărţise de celelalte şi întrase în desişul pădurĭĭ, îĭ lipsesc din turmă. Şi cum dete el că-ĭ lipsesc oile, prinse a le căuta în colo şi 'n coace. Dar' de gĭaba, căcĭ fiind acuma prea târḑiu, şi pădurea, în care aŭ fost întrat ele, prea deasă şi întunecoasă, nu le putu nicĭ decum afla, şĭ de-aceea le lăsă în scirea Domnuluĭ şi se'ntoarse fără de dînsele a casă. A doua ḑi însă, cum se zărĭ de ḑiuă, se pornĭ dimpreună cu alţĭ cĭobanĭ ca eară-şĭ să le caute.

Ajungênd şi întrând cĭobanĭĭ în pădurea, în care se pĭerdură oile, âmblară maĭ lung timp în colo şi'n coace, dar' de gĭaba, că nicĭ unul nu le putu afla. Şi neaflându-le nu le remase alta de cât să se întoarcă înapoĭ fără

de nicĭ o ispravă. Dar' eată că la întoarcere daŭ cu ochiĭ de-o stâncă foarte mare. Eĭ vĕḑênd stânca aceea, daŭ să se apropie de dînsa, dar' nu pot, căcĭ era încunjurată din toate părțile de o mulțime de tufarĭ și copacĭ împleticiță cu ĭederă, ca și când ar fi fost întărită cu nisce ziduri. Vĕḑênd eĭ că cu una cu două nu e chip a se apropia de dînsa, începură bărbătesce a da într'o parte și'ntralta tufariĭ și ĭedera, ce le sta în cale, și a se apropia în chipul acesta de dînsa. Eară după ce aŭ ajuns cu mare chiŭ și vaĭ în apropierea stâncei deteră cu ochiĭ de o pesceră. Și cum deteră eĭ cu ochiĭ de pescera aceea îndată se și băgară în nuntru, cugetând că vor afla într'însa oile pĭerdute. Și'ntru adevĕr că le și aflară. Dar' pe cât de mare lĭ-a fost bucuria la început, când zăriră oile culcate într'un ungherĭŭ și rumegând, pe-atâta de mare lĭ-a fost maĭ după aceea mirarea, când căutară maĭ bine în dreapta și stânga și vĕḑură că eĭ nu se află într'o pește ră de rênd, cum se găsesc foarte adeseorĭ pe unele locurĭ și maĭ ales prin munțĭ, ci într'o încăpere largă și frumoasă, încunjurată din toate părțile cu ziduri și de-asupra cu boltiturĭ. Și plinĭ de uĭmire, cum eraŭ, îndată cunoscură și se încredințară, de pe icoanele cele mucegăite, carĭ atârnaŭ pe părețĭ, precum și de pe crucile, sfeșnicele, și prapurile, carĭ sta răzimate saŭ aruncate pe jos, că eĭ nu se află într'o peșteră, ci într'o biserică părăsită. Iși luară decĭ oile și întorcêndu-se cu dînsele spre casă, pre cine-l întâlnĭaŭ în drum îl opriaŭ în loc și-ĭ istorisĭaŭ că eac'acolo și-acolo aŭ dat peste-o biserică părăsită.

Oamenii și mai ales sătenii, de unde erau ciobanii cu oile pierdute, cum auziră ceea ce le-au istorisit aceștia, se și porniră cu cârdul spre pădurea cu pricina, și cum ajunseră la starea loculuĭ începură care din cotro a tăĭa copacii și tufarii de pe lângă biserică și a o scoate la iveală din întunericul pădurii, unde a stat ascunsă cine sci cât timp de ochii oamenilor. Eară după ce o scoaseră la lumină chiemară pietrarii și stolerĭ și-i puseră s'o tencuească și s'o văruească atât pe din afară cât și pe din nuntru, și s'o acopere.

Pietrarii chiemați, începênd a o tencui, deteră de-o ușă taĭnică, care ducea într'o pivniță. In pivnița aceea deteră eĭ de-un săcriŭ mare de peatră, în care se aflau oase de om. Eară pe o cruce de aur, care asemenea s'a aflat în săcriul acela, sta scris *Dragoș Vodă*, un semn că oasele din săcriŭ erau ale luĭ *Dragoș Vodă*, cel dintâiŭ Domnitoriŭ român al Moldoveĭ, care după moarte a fost înmormêntat în biserica cea de lemn făcută de dînsul.

Nu mult după aceasta veniră și alți oameni din satele de prin apropiere și începură așĭ face case pe lângă biserica descoperită de ciobani. Și cu cât maĭ mulțĭ copacĭ cădeau la pământ, cu atâtea maĭ multe case se rădicau și satul se mărĭa pe ḍi ce mergea. Dar' de astă dată satul nu s'a făcut pe locul acela, unde a fost el maĭ nainte, ci din sus de biserică maĭ spre apus, și nicĭ nu s'a maĭ numit el, ca de la început, *Valea-Uțeĭ* saŭ *Olovețĭ*, ci *Volovețĭ*, și tot așa se numesce el și astădĭ.

Și cu cât se înmulțiau sătenii, cu atâta și pădurea

despre resărit și despre apus se răria și scădea mai tare, până ce în sfârșit ajunseră ei cu răritul din colo de dealul *Arșita*, la poalele căruia a fost cetățuia lui Dragoș Vodă.

Și fiind că în timpul de față locul, unde a fost cetățuea precum și împrejurimea acesteia e imaș saŭ toloacă, pe care pasc vitele și porcii Volovicenilor, și de oare ce din toată cetățuea de odinioară nu se cunosc acuma de cât numaĭ nisce remășite de ziduri și șanțurile, carĭ aŭ încunjurat'o, de-aceea locul acesta nu se maĭ numesce *Fortăreț*, ca la început, ci *Porcăreț*.

Timpul și împrejurările toate le schimbă și le preface. Unele se uĭtă cu desăvîrșire, ear' altele se schimosesc. Așa se vede că s'a întêmplat și cu numirea fortăreței luĭ Dragoș Vodă!

SAS VODĂ.

Când s'a suit *Sas Vodă* pe tronul *Moldoveĭ*, ḑice că *Siretele*, de şi era cel maĭ vechiŭ oraş din toată ţara şi măcar că locuise înainte de aceasta tatăl seŭ, *Dragoş Vodă*, întrînsul, n'avea nicĭ o singură cetăţue saŭ altă întăritură şi nicĭ o casă maĭ de Doamne-ajută, în care ar fi putut locui un Domnitorĭŭ. De-aceea se vĕḑu el constrîns aşĭ zidĭ singur o cetăţue. Dar' unde? . . . în ce loc s'o zidească? După ce Siretele era aşeḑat, ca şi 'n timpul de faţă, între dealurile *Ruina*, *Mieḑenĭ* şi *Tătarcina*, carĭ se află în partea despre amĭaḑĭ, apus şi mĭaḑănoapte, eară în partea despre resărit, şi maĭ ales peste rîul *Siret*, care trece alăturea cu oraşul, un şes mare cât poţĭ vedea cu ochiĭ.

După maĭ multă chipzueală şi socoteală se hotărî în sfîrşit să o zidească în partea din urmă, şi anume pe locul acela unde se afla din vechime o mică rădicătură de pămînt cu remăşiţele uneĭ *capişte* pe dînsa, căcĭ trebue să sciţĭ că Siretele a fost înfiinţat cu vr'o câte-va sute saŭ miĭ de anĭ maĭ nainte de aceasta de către un popor

străin și păgân, al căruĭ nume n'a putut străbate până la noĭ. Dar' fiind că rădicătura, despre care ni-ĭ vorba, i s'a părut prea mică și ne'nsemnată, de-aceea a poruncit el soldaților sĕĭ s'o facă maĭ mare, maĭ lungă, maĭ lată și maĭ înaltă.

Soldații, cărora li s'a dat porunca aceasta, nu aștepta-ră să li se maĭ spue încă odată, ci apucându-se de lucru, prinseră a săpa bărbătesce lut de pe malul drept al Siretĭuluĭ și cărându-l unii cu căcĭulele, alții cu coĭfurile, adică care cu ce avea și cum putea, în nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puțin de cât o ḑi și o noapte rădicară și făcură o întăritură maĭ de haĭ de cum 'și-a dorit'o însuși Sas Vodă.

Pe rădicătura și întăritura aceea, care de atuncĭ încoace s'a numit de către unii *Intăritură* eară de către alții *Horodiște*, puse apoĭ Sas Vodă să i se zidească cetățuĭa dorită, în care avea să locuească și din care, la timp de mare nevoe și greutate, avea să se apere în protiva dușmanilor, ce ar fi venit asupra sa și a orașuluĭ.

Dar' el nu se mulțămi numaĭ cu atâta, ci fiind om cu frica luĭ D-ḑeŭ și neaflându-se pe timpul acela nicĭ o singură biserică de peatră în întreg orașul, cum sfîrși cetățuĭa de zidit, puse să i se zidească și o biserică, în care să aĭbă atât el cât și supușiĭ sĕĭ unde se închina și ruga în ticnă părinteluĭ ceresc. Insă el nu voi ca biserica aceea să se zidească în nemijlocita apropriere a cetățueĭ, ci ceva maĭ departe pe un tăpșan, care se afla din colo de părĕul *Câcăina*, și anume în partea despre miadădĭ-apus dela cetățue.

După-ce a fost acuma și biserica gata și după-ce a sfințit'o în numele *Sfinteĭ Treimĭ* *), fiind biserica despărțită de cetățue prin părĕul *Câcăina*, și prin urmare neputênd Sas Vodă cu una cu douĕ merge ca să se închine întrînsa de rĕul părĕuluĭ, care uneorĭ venĭa foarte repede și turbure, nimĕruĭ nu-'ĭ era cu putință să treacă de ceealaltă parte, puse să se dureze un pod preste dînsul și anume, după spusa unora, din pĭele de bivol, după a altora de fier, și earăși după a altora de aramă. Pe podul acela apoĭ, care lega cetățuĭa cu biserica Sfinteĭ Treimĭ, se ducea atât Sas Vodă cât și curteniĭ sĕĭ la biserică ca să se închine. Ear' după-ce se închinaŭ și se întorceaŭ înapoĭ a casă trăgeaŭ podul după eĭ.

Vĕdênd *Doamna luĭ Sas Vodă* că soțul eĭ și-a zidit o biserică atât de frumoasă, voĭ să-și zidească și ea una. Dar' fiind că ea era *Săsoaĭcă* din *Ardeal* și nu-'și schimbă legea, când s'a măritat după Sas Vodă, de aceea doria să-și zidească o biserică păpistășească, care ar corespunde credinței sale și dorinței celor de-o lege cu dînsa.

Insă Sas Vodă nu 'ĭ încuviința să zidească o asemenea biserică, ci-'ĭ spuse din capul loculuĭ că cine doresce și voesce să se închine luĭ Dumnedeŭ să meargă și să se închine în biserica ce-a zidit'o el, cine nu, ducă-se unde-'ĭ place, că el nimĕruĭ nu-'ĭ dă voe să zidească astfel de biserică în țara sa.

*) Unĭĭ orășenĭ spun că *Sfânta Treime* ar fi zidită de *Petru Mușat*, eară Sas Vodă ar fi zidit biserica cu patronul *Sântului Ioan*, care se află în mijlocul orașuluĭ.

Dar' Doamna, încăpățînată și înțînată, cum era, nu voi să-'l asculte. Din protivă, luându-se după sfatul și îndemnul celor de-o lege cu dînsa, adică a papistașilor, carii căutaŭ toate chipurile și mijloacele ca să tragă pre Românĭ la legea lor, făcu în cĭuda soțuluĭ sĕŭ, chĭemă pre maĭ mulțĭ zidarĭ străinĭ și-ĭ puse să zidească biserica dorită la vr'o câte-va sute de pașĭ maĭ spre apus de sfânta Treime.

Zădarnică ĭ-a fost însă toată încercarea și munca, căcĭ Sas Vodă nu era unul din ceata acelor oamenĭ, cărora le cânta găina în casă. Vĕdĕnd că soția sa nu vrea să-ĭ ție cuvêntul în samă, nu-'ĭ spuse maĭ mult nemică, ci o lăsă să înceapă lucrul. Ear' când vĕdŭ că zidarĭĭ aŭ pus temelia bisericeĭ și încep acuma a zidi, chiemă pre vr'o câțĭ-va oamenĭ de încredere la sine și le spuse să sape în taĭnă în timp de noapte, când toată lumea doarme dusă, un șanț pe sub pămênt, începênd dela malul drept al părĕuluĭ Câcaina și până sub temelia bisericeĭ Doamneĭ sale. Ear' când fu șanțul gata le dise să așeđe un vas cu prav sub zidul bisericeĭ, să prindă la gura vasuluĭ o funie scămoasă și lungă, care să ajungă până la capĕtul șanțuluĭ, și'n fie-care noapte următoare să dee foc funieĭ.

Oamenĭĭ de încredere făcură toate celea ce le porunci Sas Vodă, săpară șanțul, luară în fie-care sară câte un vas de prav și-o funie lungă și scămoasă, puneaŭ atât vasul cât și funia unde trebuĭaŭ să fie puse, și când cugetaŭ eĭ acuma că tot orașul doarme dus și nime nu-'ĭ va putea oblici și descoperĭ ce fac, da foc funieĭ, funia

ardea până ce ajungea la prav, ear' când lua pravul foc tot ceea ce zidĭaŭ zidarii preste ḑi noaptea sbura în aer.

Doamna și mai ales zidarii se miraŭ foarte mult: cum și de unde vine că aceea ce zidesc eĭ preste ḑi se dărîmă peste noapte? . . . . Să nu fi zidit eĭ cum se cade? . . . . să fi fost vre-un cutremur de pămênt? . . . . să fie locul necurat? . . . . saŭ ce pĕcatele să fie? . . . . Destul că nimĕruĭ nu-'ĭ plesni prin minte care e adevĕrata pricină . . . Dar' și Sas Vodă cu oamenii sĕĭ de încredere încă nu se deteră de gol, din protivă, voind a veni de hac Doamneĭ și celor de-o lege cu dînsa, rîdeaŭ în pumnĭ și nu spuneaŭ nimĕruĭa nicĭ un cuvințel.

Și așa biserica, ce a voit s'o zidească Doamna luĭ Sas Vodă, nu putu defelĭu ajunge la îndeplinire. Ear' Doamna, vĕḑênd că nu-'ĭ chip s'o scoată la capĕt, scăpăra de ciudă, și numaĭ dacă ar fi fost în stare, nu sciŭ ce-ar fi făcut. Dar' fiind că nu putea nemică face, înghiți noduri și tăcu. Nu mult după aceasta născênd ea un băețel, ĭĭ plesni acuma alta prin minte: voi adecă numaĭ decât să-și boteze băetul în legea sa. Și nusciu ce făcu și ce direse, destul ca-și împlini dorința. Dar' tocmaĭ împlinirea acesteĭ dorințĭ a fost nenorocirea eĭ și-a nevinovatuluĭ eĭ copil.

Sas Vodă adică, cum prinse de veste despre ceea ce s'a întêmplat, se făcu foc și pară de mânie. Și fără a mai sta mult pe gândurĭ porunci câtor-va oamenĭ să înjuge *opt bivolĭ albĭ* la un tun, să urce tunul în partea despre amiadĭ a orașuluĭ, și de-acolo să-l sloboadă apoĭ în casa, în care a fost botejunea, și'n care se afla atât Doamna

cu nounăscutul și botezatul băețel, cât și preoții ce l'aŭ botezat dimpreună cu cumătrii, precum și cu mulți alți papistași.

Și cum a poruncit Sas Vodă, așa s'a și întêmplat. Cât aĭ scăpĕra dintr'un amnariŭ bivolii fură prinși la tun, tunul scos în vêrvul dealuluĭ, și-acolo îndreptat și sloboḑit în casa, unde a fost botejunea și care, cât aĭ clipi din ochĭ, s'a făcut mii și fărîmĭ dimpreună cu toți cei ce se aflaŭ întrînsa.

După această tristă și înfiorătoare întêmplare ne maĭ vrênd Sas Vodă să petreacă maĭ mult în Siretiŭ, se hotărî să 'l părăsească și să se ducă unde 'l-or duce ochii și picĭoarele. Și cum se hotărî, așa și făcu. La vre-o câteva ḑile părăsi Siretĭul dimpreună cu curteniĭ sĕĭ și nu se întoarse maĭ mult înderĕpt.

Părăsind Sas Vodă Siretĭul și remâind cetățuĭa sa în voĭa întêmplăriĭ, fără nicĭ un scut și privighiere, în scurt timp a început a se ruina și a se dărîma, ear' maĭ pe urmă materialul, din care era făcută, fu întrebuințat la zidirea altor locașurĭ, astfel că în timpul de față nu se maĭ află nicĭ o singură urmă dintr'însa, care nĭ-ar putea arĕta locul, unde a locuit odinioară Sas Vodă.

Tot așa s'a întêmplat și cu podul, ce lega cetățuea cu biserica Sf. Treimĭ.

Pe rădicătura de pămênt, unde a fost odinioară cetățuea luĭ Sas Vodă, se află acuma *ținterimul jidovesc*, eară la poalele acesteĭa o cărămidărie, unde se fac cărămiḑĭ și unde s'aŭ aflat în anĭ din urmă o mulțime de lucruri străvechĭ de pe timpul popoarelor păgâne, carĭ

aŭ locuit în aceste părți. Din pricina aceasta apoĭ aŭ și început Séreteniĭ, de un timp încoace, a numi rădicătura și întăritura de pămênt de odinioară *La cărămidărie* saŭ *Dealul podului*, în loc de *Horodiște* saŭ la *Cetățue*, cum îĭ spuneaŭ maĭ nainte.

Eară pe locul, unde ducea podul cel de pĭele de bivol saŭ de aramă, duce astădĭ numaĭ o punte ângustă. Și numaĭ rădicăturile de pămênt, carĭ aŭ slujit de căpătâiŭ în partea despre mĭadădĭ-apus și carĭ se pot vedea și astădĭ în grădinele de prin prejurul bisericeĭ Sf. Treimĭ, ne maĭ arată că a trebuit să fie odinioară un pod aice.

Biserica St. Treimĭ însă, ca un locaș sânt și dumnedeesc, a remas până în ḑiua de astădĭ. Atâta numaĭ că ea dintru început nu era simplă, ca acuma, ci avea și un turn. In anul 1831 însă, după cum spun bătrâniĭ orașuluĭ, fiind un cutremur mare de pămênt, 'ĭ-a picat turnul, și când a picat toată măhălaua s'a cutremurat.

Tot atuncĭ a căpătat biserica maĭ multe crepăturĭ marĭ, carĭ nu le avea maĭ nainte, și din a căror pricină lung timp nu s'a liturgisit întrînsa, temêndu-se atât preoțiĭ cât și orășeniĭ ca nu cum-va să se răsipească și să omoare pre toțĭ ceĭ ce vor fi adunațĭ întrînsa.

Maĭ pe urmă însă venind nisce ingineră și cercându-o cu de-amĕruntul aŭ spus că se poate fără de nicĭ o frică liturgisi întrînsa, numaĭ dacă maĭ întâiŭ se va îndrepta, adică dacă se va înfereca și întări bine cu nisce pente și cercurĭ de fier.

Și cum aŭ spus ingineriĭ, așa a și fost, căcĭ înfere-cêndu-se bine cu pente și cercurĭ de fier, tencuindu-se

și văruindu-se atât pe din lăuntru cât și pe din afară, și acoperindu-se cum se cade, acuma preoții earăși liturgisesc întrînsa, fără să se teamă că li se va întêmpla ceva, pentru că îndreptată și înferecată, cum este, poate să dureze mai tot atâta timp, cât a durat și până acuma.

EARĂ-ŞI SAS VODĂ.

Sûnt o samă de dealurĭ şi movile în Bucovina, carĭ ţi se par că de când e lumea tot aşa aŭ fost, cum le veḑĭ şi astăḑĭ. Când te uĭţĭ însă maĭ de aproape la dînsele, când începĭ a scormoli şi a cerceta cu de-amĕruntul lutul din care sûnt formate, îndată te încredinţezĭ că nu-ĭ aşa cum ţi s'a părut la început.

Un astfelĭŭ de deal e şi *Horodiştea* din oraşul *Siretĭu*. Dealul acesta nu e un deal firesc, cum li se pare multora, ci el e făcut de mânĭ omineschĭ. *Sas Vodă* adică, nu mult după ce a fost ales Domnitorĭu preste Moldova în locul părinteluĭ sĕŭ *Dragoş Vodă*, a poruncit ostaşilor sĕĭ să-l facă, şi ostaşiĭ îl făcură.

După ce sfârşiră ostaşiĭ de rădicat dealul Horodiştea, Sas Vodă le porunci să zidească pe dînsul şĭ-o *cetăţue*. Ostaşiĭ ĭ-o făcură şi pre aceasta.

Dar' Sas Vodă nu se mulţămi numaĭ cu atâta, ci el, fiind un om cu frica luĭ Dumneḑeŭ şi bisericos, şi neaflându-se pe timpul sĕŭ nicĭ o biserică de peatră în Siretĭu, porunci acuma să i se facă şi o biserică de peatră,

și anume cam la vr'o 2—300 de pași spre miadădi-apus de cetățue, saŭ maĭ bine dis de dealul ce s'a rădicat maĭ nainte.

Ostașiĭ, precum și alțiĭ meșteriĭ, câțiĭ și cariĭ vor maĭ fi fost, iĭ împliniră și această dorință.

După ce a fost acuma și biserica gata, Sas Vodă, puind să i se sfințească, iĭ dete numele *Sfânta Treime*, care nume ĭ-a rĕmas și până adĭ.

Bine! . . . Dar' între cetățue și biserică se afla o vale prin mijlocul căreĭa trecea un părĕuaș . . . Sas, după ce a fost cetățuea gata, s'a mutat întrînsa și acolo locuĭa. Decĭ cum să âmble el acuma la biserică? . . . Să se scoboare în vale, să treacă părĕul, și să se urce la deal, și apoĭ, după sfârșirea rugăcĭunilor, eară să se scoboare la vale, eară să treacă părĕul, și eară să se urce la deal?... Un om de rênd putea foarte lesne s'o facă aceasta. Luĭ Sas Vodă însă, ca Domnitorĭu, nu-ĭ veniă nicĭ de cum la socoteală. Prin urmare, ca trecerea de la cetățue spre biserică și de la biserică spre cetățue să fie cât se poate de ușoară și de îndemânatică, puse în urmă să i se împreune amêndoaŭĕ acestea prin un pod. Și ostașiĭ, saŭ cine va fi fost, împreunară cetățuea și biserica prin un pod prisne de aramă.

Doamna luĭ Sas Vodă, nefiind de una și aceea-și nație și religie cu dînsul, ci *Sască* din *Ardeal*, vĕdênd pre bărbatul sĕŭ că 'și-a făcut o biserică atât de frumoasă, voi să-și facă și ea una, care ar corespunde maĭ bine credinței sale precum și celor de-o lege cu dînsa.

Sas Vodă, de și căutase maĭ nainte de aceasta toate

chipurile și mijloacele doară poate înduplica pre soția sa ca să treacă la legea luĭ, ear' ea nu voi odată cu capul să treacă și să âmble la biserica luĭ, și deși planurile acesteĭa nu-ĭ veniaŭ nicĭ de cum la socoteală, totuși nu i se puse în protivă, ci o lăsă să-și facă și ea o biserică după placul eĭ ca să vadă ce-o să se maĭ aleagă și dintr'aceasta.

Sasca, bucuroasă că bărbatu-sĕŭ nu i se pune în protivă, adună felĭŭ de felĭŭ de meșterĭ, se apucă apoĭ cu toată inima de lucru, și în scurt timp fu și biserica eĭ zidită și sfințită.

Sas Vodă, cum a vĕdut că biserica soțieĭ sale e acuma gata, trimise pre unul dintre oameniĭ sĕĭ de încredere să vadă cum arată în nuntru și ce se petrece în timpul liturghieĭ întrînsa?

Omul de încredere, ducêndu-se și întorcêndu-se înderĕpt, ĭĭ spuse că atât Sasca cât și toțĭ ceĭ de-o credință cu dînsa ședu prin scaune și astfelĭŭ ascultă Sf. liturghie. Ear' cât despre cântărĭ și rugăcĭuni ĭĭ spuse că acelea se deosebesc ca cerĭul de pămênt de cele românescĭ.

Impărtășirea aceasta nu-ĭ plăcu de felĭŭ Domnitorĭuluĭ. Drept aceea porunci el acuma ostașilor să facă ce vor face și să dĕrîme biserica Sasceĭ, dar' așa să potrivească trebile ca nime afară de dînșiĭ, nimică să nu scie cum și din ce pricină s'a dĕrîmat. Că de va prinde cine-va de veste despre pricina dĕrîmărĭĭ, e vaĭ și amar de capul lor

Ostașiĭ, cum li s'a poruncit, așa aŭ și făcut . . . Săpară noaptea în taĭnă un șanț pe sub pămênt din malul părĕuluĭ *Căcăina* până lângă biserica Sasceĭ, puseră apoĭ un boloboc plin de prav sub temeliile acesteĭa, legară un

otgon lung și uns bine cu pĕcură de borta poloboculuĭ, și după aceasta, eșind cu toțiĭ din șanț afară, deteră foc otgonuluĭ. Aprinḑêndu-se și arḑênd otgonul, când ajunse para la borta bolobocului și pravul luă foc, toată biserica sbură în aer făcêndu-se miĭ de fărîmĭ.

Sasca își frângea mânele de scârbă, când vĕḑu că i s'a dărîmat biserica, dar' nicĭ visând măcar că soțul eĭ ar fi acela, care a pus să i se dĕrîme, ci cugetând că pĭetrariĭ ar fi de vină, că aceștĭa n'ar fi zidit'o cum se cade, se puse din noŭ a zidi altă biserică.

Insă Sas Voda de astă dată n'o maĭ lăsă ca s'o sfârșească, ci el dete poruncă oamenilor sĕĭ ca tot ce se va zidi peste ḑi peste noapte să se dĕrîme. Și așa Sasca nu putu maĭ mult de felĭŭ să-și ajungă scopul, să aĭbă și ea o biserică ca a soțuluĭ sĕŭ. De-aceea, vĕḑênd ea dela un timp că numaĭ de gĭaba îĭ este munca, se lăsă cu totul de zidit.

Nu mult după această întêmplare născu Sasca un băĭat.

Pe cât de mare a fost însă la început bucuria eĭ și a bărbatuluĭ sĕŭ că le-a dat Dumneḑeŭ și lor un fiŭ, care avea să fie urmaș părinteluĭ sĕŭ și stăpânitorĭŭ asupra Moldoveĭ, pe atâta de mare lĭ-a fost maĭ pe urmă scârba. Și eacă de ce! . . . Sas Vodă voĭa ca băĭatul să se boteze în legea luĭ, eară soția sa nu, ca să se boteze în legea eĭ!

De-aice apoĭ eară-și ne'nțelegerĭ, desbinărĭ și certe cu mult maĭ marĭ și maĭ înverșunate de cât maĭ nainte.

In urmă, vĕḑênd Sas Vodă că n maĭ de gĭaba își bate

capul, că nu-ĭ modru s'o scoată cu buna la cale, se mănià și botezâ cu de-a sila băĭatul în legea luĭ.

Sasca, la rêndul eĭ, vĕdênd că cuvintele sale nu sùnt băgate în samă, se făcu foc și pară de mânie, și'ntr'o ḑi, pe când era Sas Vodă dus de-a casă, s'apucă și botează băĭatul de-a doua oară și anume în legea eĭ. Fapta aceasta însă aduse nenorocire nu numaĭ asupra sa, ci și asupra băĭatuluĭ. Căcĭ Sas Vodă, cum s'a întors a casă și a auḑit celea ce s'aŭ întêmplat, pe loc porunci ostașilor să încarce un tun și să dee foc caseĭ, în care s'a botezat de-a doua oară băĭatul. . .

Ce era să facă ostașiĭ? . . . Să se pue de pricină? . . . Atâta lĭ-ar fi trebuit, maĭ mult nu! . . . Incărcară frumușel tunul, înjugară patru bivolĭ la dînsul, se suiră apoĭ cu tun cu tot pe dealul *Horaiț* și de-aicea, îndreptându-l și sloboḑindu-l asupra caseĭ, în care s'a botezat de-a doua oară băĭatul, nimiciră nu numaĭ casa, ci și pre Sasca, pre băĭat, pre nănașiĭ din urmă aĭ acestuĭa, precum și pre toțĭ ceĭalalțĭ inșĭ, câțĭ se maĭ aflară adunațĭ în casa aceea.

După această întêmplare tristă Sas Vodă hotărî să părăsască Siretĭul. Și cum a hotărît, așa a și făcut. La vr'o câte-va ḑile părăsi orașul dimpreună cu toțĭ curteniĭ, lăsând atât cetățuea de pe dealul Horodiștea, cât și biserica St. Treimĭ în scirea Domnuluĭ. Și de oare-ce, cum a părăsit el orașul, nu s'a întors maĭ mult de felĭŭ îndĕrĕpt, de aceea cetățuea în decurgerea timpuluĭ, neavênd cine să se îngrijească de dînsa, se resipì și se nimici cu totul, eară peatra și cărămida din care a fost zidită, fu între-

buinţată spre durarea altor locaşurĭ. De aice vine apoĭ că astăḑĭ nu se află nicĭ măcar o singură urmă dintrînsa, care ar arăta unde a locuit odată Sas Vodă. Ba, în scurt timp ne vom trezi că şi dealul Horodiştea, unde a fost zidită, nu maĭ este, căcĭ făcêndu-se de-un timp în coace cărămiḑĭ dintr'însul, pe încetul o să dispară şi acesta.

Numaĭ singură biserica Sfinteĭ Treimĭ, ca un locaş dumneḑeesc, a maĭ rĕmas, şi va maĭ rĕmânea încă lung timp, dacă ceĭ de-un sânge şi de-o credinţă cu Sas Vodă vor cerceta-o cât se poate de des şi se vor îngriji cum se cuvine de dînsa! . . .

DOAMNA LUI SAS VODĂ.

In partea despre mĭadădĭ a orașuluĭ *Siretĭu* se află un deal cu numele *Sasca*.

Pe-acest deal, pe ale căruĭ coaste se maĭ pot vedea încă și acuma remășițele de peatră ale uneĭ cetățuĭ străvechĭ, se ḑice că a fost reședința luĭ *Sas Vodă*.

Doamna luĭ Sas Vodă ḑice că era de a casă *Săsoaĭcă*, și așa de tare înținată și aplicată spre credința părinților sĕĭ, că ea nicĭ decum nu voĭa să țiĭe serbătorile de-o dată cu bărbatul sĕŭ, cu Sas, care era de legea noastră, adică resăriteană și care ținea serbătorile strabune de-o dată cu Româniĭ, ci ea le ținea tot-deauna deodată cu *Păpistașiĭ*.

Sas Vodă, de la un timp vĕḑênd că numaĭ de gĭaba îșĭ bate capul cu dînsa, că soția sa e așa de înținată și înderĕptnică că n'o poate nicĭ într'un chip înduplica să țiĭe serbătorile de-odată cu dînsul, i-ĭ ḑise maĭ mult nemică, ci-ĭ dete pace să țiĭe serbătorile când va vrea și cu cine-a vrea. Ba, el îĭ dete voe să-șĭ zidească încă șĭ-o bisericuță mică, în care să se închine în legea sa.

Eată însă că pe la *Floriĭ*, nu se scie acuma anume în care an, *Sasca*, adică soția luĭ Sas, îĭ ḑise soțuluĭ sĕŭ, că

ea are mare sĕrbătoare, că ḑiua aceasta e o ḑi foarte însemnată pentru dînsa, decĭ nime dintre curteni nicĭ dintre târgoveţĭ să nu cuteze a lucra, nicĭ a face oareşĭ-care veselie, că ea, dacă n'or asculta-o, are să se supere de moarte.

Sas Vodă, ca un om de pace, ce era, o ascultă . . . El dete îndată poruncă tuturor curtenilor şi târgoveţilor ca nime să nu lucreze nemică, nicĭ să se veselească, că Doamna sa are sĕrbătoare mare, şi că poate să i se întêmple ce-va de cum-va vor cuteza şi vor lucra, saŭ se vor veseli, şi apoĭ . . . să nu fie vina luĭ atuncĭ, când îĭ va pedepsi pre toţĭ ceĭ ce n'or asculta de dînsul, care după cum a câştiga . . .

Curteniĭ şi toţĭ târgoveţiĭ îl ascultară pre Sas, şi nime n'a lucrat nicĭ nu s'a veselit în aceea ḑi, şi Sasca a petrecut Floriile după placul eĭ.

Scurt timp după aceasta sosiră şi Floriile luĭ Sas Vodă, adică Floriile noastre ale Românilor.

Acuma spuse şi el Doamneĭ sale, că pe cât timp va fi la biserică şi se va ruga, nicĭ ea şi nicĭ un curtean de legea eĭ să nu lucre, nicĭ să se veselească, fiind că sĕrbătoarea aceasta pentru dînsul încă e o sĕrbătoare foarte mare, şi de vor cuteza uniĭ şi vor lucra, saŭ se vor veseli, pe urmă, dacă-ĭ va pedepsi, să nu le pară rĕŭ!

Dar' Sasca să fi ḑis atuncĭ:

— Ce-mĭ pasă mie de sĕrbătorile tale!

Eară după ce s'a dus soţul sĕŭ, adică Sas Vodă, la biserică, ea îndată a chĭemat lăutarĭ, pentru că la dînsa trecuse acuma *Postul mare*, şi cum aŭ venit lăutariĭ îndată aŭ poruncit să cânte.

Lăutarii... ce putură ei face ?... se supusără și începură a cânta. Ear' Sasca cu curteniĭ, carii eraŭ de-o lege cu dînsa, și cu ceĭalalțĭ străinĭ începură a juca și a se veseli, făcênd prin aceasta în cĭudă luĭ Sas Vodă și tuturor Românilor.

Sas audi tot ce se întêmplă în cetățuĭa sa și se supĕrâ foarte tare, dar' nu spuse nimĕruĭ nemică, ci stete în biserică și se rugâ luĭ Dumnedeŭ până la sfârșitul liturghieĭ.

După ce s'a sfârșit acuma liturghia și după ce a luat Sas nafură și *mâțișoare* se întoarse a casă dela biserică, și vĕdênd că lăutariĭ încă tot cântă, și că soția sa n'a voit să-l asculte, ci încă ĭ-a făcut în cĭudă, s'a mâniat foc, și'ndat'a poruncit ostașilor seĭ să dărîme toată cetățuĭa, precum și biserica soțieĭ sale, care se afla în mâna stângă a drumuluĭ cum se merge la biserica de adĭ a *Sfinteĭ Treimĭ*.

Această poruncă a luĭ Sas Vodă îndată s'a și împlinit, căcĭ oamenĭĭ seĭ, toțĭ neaoșĭ Românĭ, carĭ eraŭ de-o lege cu dînsul și aveaŭ mare pocsie pre toțĭ veneticiĭ străinĭ, cât aĭ scăpĕra dintr'un amnarĭu sfărmară toată cetățuĭa și biserica Sasceĭ, dându-le foc și bombărdându-le din toate părțile și omorînd atât pre Sasca cât și pre toțĭ ceĭ de-o lege cu dînsa, carĭĭ îndrăsnirĕ de-a călca porunca domnească și-a se veseli, pe când Sas Vodă era dus la biserică și se ruga luĭ Dumnedeŭ.

Mânia luĭ Dumnedeŭ ce era!... Când începură Românĭĭ a se arunca asupra veneticilor necinstitorĭ și batjocuritorĭ de sĕrbătorile române, într'o clipă de ochĭ pre toțĭ ĭĭ făcură fărîmĭ așa că lung timp după aceasta nu s'a maĭ zărit prin Siretĭu semênță de-a lor...

Sas Vodă însă, după ce a poruncit ostașilor să sfarme cetățuea și biserica Doamneĭ sale, ḑice că până într'atâta s'a împetrit inima că îndată a părăsit Siretĭul și s'a cam maĭ dus. Dar' unde s'a dus? . . . nu se scie nicĭ până în ḑiua de astăḑĭ . . . Nime nu sci în cotro a apucat? . . . cât a maĭ trăit după această întêmplare și unde a murit? . . .

Ceea ce însă se scie este, că dealul unde a fost reședința luĭ precum și remășițele bisericeĭ Doamneĭ sale, s'aŭ numit după aceea și se maĭ numesc încă și până în ḑiua de astăḑĭ *Sasca*, după numele soțieĭ sale, care și-a aflat moartea dimpreună cu ceĭ de-o lege cu dînsa sub zidurile cele sfărmate și dărîmate ale cetățueĭ . . .

Ear' ce se atinge de cetățue și de biserica Sasceĭ, spun târgoveții din Siretĭu, că aŭ remas părăsite, că nu le-a maĭ tocmit de-atuncĭ în coace nime și că ruinele lor cu vr'o câte-va ḑecĭ de anĭ maĭ nainte (de an. 1880) eraŭ cu mult maĭ marĭ, însă nesocotința și nepriceperea târgoveților români de-a păstra cu scumpĕtate remășițele străbune, și maĭ ales lăcomia strânsurilor străine, îĭ împinse într'acolo, că maĭ mulțĭ aŭ săpat și aŭ luat peatră de-aceasta și aŭ întrebuințat'o pentru zidirea maĭ multor case și crîșme din oraș . . .

Dar' să nu ne mirăm de-această faptă, căcĭ cam așa se întêmplă maĭ pretutindene cu remășițele moștenite dela străbunĭĭ noștri!

FIUL LUĬ SAS VODĂ.

In partea despre resărit a orașuluĭ *Siretĭu* se află un deal, numit *Ruina*, din pricină că înainte de vr'o câte-va sute de anĭ se afla pe culmea luĭ *o cetate măreață*, din care, în timpul de față, nu se vĕd numaĭ nisce remășițe.

In cetatea aceasta ḑice că a locuit *Fiul luĭ Sas Vodă*, care a domnit preste poporul român.

Eară *Fiul luĭ Sas Vodă* ḑice că era un Domnitorĭu foarte evlavios și ĭubitorĭu de pace. Dar' cu toate că avea nisce însușirĭ atât de alese și de bune, avea el și marĭ dușmanĭ.

Treĭ frațĭ adică, carĭĭ se trăgeaŭ dintr'o *seminție venetică*, s'aŭ fost sfătuit ca să-l ucidă, să se împărțească cu avuțiile luĭ, și apoĭ să domnească eĭ preste Moldova.

Insă cărpĕnoșiĭ și reutăcĭoșiĭ frațĭ cu puterea nu-și putură nicĭ de cum ajunge scopul dorit, căcĭ tênĕrul Domnitorĭu, prinḑênd de veste despre ceea ce aŭ eĭ de gând să facă cu dînsul, era foarte luătorĭu de samă. Orĭ încotro se'ntorcea și mergea, era totdeauna încunjurat de prĭetinĭĭ seĭ, precum și de alțĭ oamenĭ de încredere, carĭĭ

îl păzïaŭ și ferïaŭ astfelïu că nime nu putea să se atingă de dînsul și să-ï facă vre un reŭ trupesc.

Vĕdĕnd de la un timp ne'mpăcaţiï seï duşmanï că cu puterea nu pot să ïasă la capĕt, căutară să-şï împlinească dorinţa prin viclenie. Incepură adică a săpa în taïnă un şanţ pe sub pămĕnt până la cetate, anume ca prin ajutorïul şanţuluï aceluïa să-şï ajungă maï lesne şi maï de grabă ţinta dorită. Şi după maï multe luni de muncă ajunseră cu săpatul tocmaï unde dorïaŭ, adică până de desuptul odăiï, în care dormïa de obiceïu Domnitorïul.

Sfârşind şanţul de săpat, aşteptaŭ acuma un prilej bun ca să poată străbate în odae, să pue mâna pe Domnitorïu şi să-ï curme viaţa. Ear' prilejul cel maï bun, după părerea lor, era *noaptea ajunuluï de Crăcïun*, când âmblă colindătoriï a colinda, cugetând că'n această noapte nime nu le va maï purta grija. Se puseră decï în cale ca 'n această noapte să între pe neaşteptate în odaea de dormit a Domnitorïuluï şï-acolo să-l ucidă.

Dar' zădarnică lï-a fost toată munca şi osteneala, căcï bine-a ḑis, cine-a ḑis, că: nu e cum vrea omul, ci cum vrea Domnul! . . . Domnitorïul, însciinţat fiind la vreme, scăpă şi de astă dată cu viaţa.

Insă din noaptea aceasta Domnitorïul n'avu maï mult liniştea şi odihna de maï nainte. De-aceea părăsi el cetatea, în care locuise până atuncea, şi se strămută dimpreună cu toţï curteniï în valea, unde se află astăḑï vatra oraşuluï Siretïu. In valea aceasta apoï, care pe timpul acela era acoperită cu tot felïul de copacï groşï şi umbroşï şi foarte mlăştinoasă, simţindu-se cu mult maï

sigur și mai bine scutit, de cât în cetatea cea măreață de pe vêrvul dealuluĭ, îșĭ făcu el altă cetate noaŭă.

Scurt timp după strămutarea Domnitorĭuluĭ se strămutară și ceĭalalțĭ locuitorĭ de pe deal în vale și așa se întemeĭâ orașul de astădĭ.

Mai pe urmă, străbătênd oamenĭĭ din ḑi în ḑi tot mai afund în pădurea, care se întindea în partea despre apus, deteră de o biserică de lemn dărîmată și mai toată putredă, în prejurul căreĭa se afla și un țințerim.

In locul aceleĭ bisericĭ vechĭ zidi evlaviosul Domnitorĭu, drept mulțămită pentru scăparea sa din mânele dușmanilor, alt locaș dumnedeesc din peatră, și cu mult mai mare și mai frumos, de cum a fost biserica aflată. Eară după ce-l sfârși de zidit îl sfinți și închină *Sfântuluĭ Ioan.*

Această biserică, care e una dintre cele mai vechĭ din Bucovina și care se află în mijlocul orașuluĭ, se poate și astădĭ vedea. Insă ce-a mai făcut după aceea Domnitorĭul, ce-a zidit'o, și ce s'a întêmplat mai pe urmă cu dînsul, nimene nu scie.

COMORILE LUI VODĂ.

Alăturea cu *drumul împĕrătesc*, care trece prin orașul *Siretĭu*, și duce pe lângă satul *Bălcăuț* la *Suceava*, se află o gârlă.

La începutul gârleĭ acesteĭa, adică acolo unde se întâlnesce *Sasca* cu *Mĭeḑeniĭ*, douĕ dealurĭ carĭ se află în partea despre amĭadĭ a Siretĭuluĭ, se vĕd nisce adânciturĭ în pămênt.

Adânciturile acestea însă nu sunt adânciturĭ firescĭ, ci ele sunt gurile a treĭ pivniț̆ĭ, în carĭ se află maĭ multe buț̆ĭ de banĭ.

Ear' buțile acelea sunt așeḑate acolo de un *Vodă*, despre care se ḑice că a domnit oare-când preste *Moldova* și a locuit în Siretĭŭ, și care la ascunderea comorilor sale, a lăsat urice, carĭ spun cu cea maĭ mare acurățeață unde-'ĭ sunt comorile ascunse și cât de mare e numĕrul banilor, ce se află întrînsele.

Nu mult după alipirea Bucovineĭ la Austria ḑice că dând Moldova de uricele acestea, trimise în înțelegere cu împĕrăția noastră, o comisie să caute pivnițele, să le destupe și să scoată comorile ascunse întrînsele.

Comisia, mergênd și sosind la starea loculuĭ, deschise planurile, ce le-a fost luat cu dênsa, căută întrînsele și dând de urma pivnițelor, aŭ pus pre maĭ mulțĭ oamenĭ ca să sape și să le destupe.

Treĭ ḑile și treĭ nopțĭ de-arêndul se muncirĭ oamenĭĭ puși cu săpatul, fără să dee de pivnițe. La sfîrșitul ḑileĭ a treĭa însă săpătorĭĭ aŭ dat de treĭ ușĭ de fier.

Multă și mare muncă aŭ avut oamenĭĭ cu săpatul. Dar' și maĭ mare chin aŭ avut eĭ acuma cu deschiderea ușilor. In sfîrșit totuși isbutirĭ cu mare chiŭ și vaĭ a le deschide.

Și când le deschise, ce să le vadă ochiĭ? O mulțime de buțĭ sta înșirate pe lângă părețiĭ pivnițelor pline de aur lucitorĭŭ ca fața soareluĭ.

Săpătoriĭ, cum deterĭ cu ochiĭ de aurul cel strălucitorĭŭ, bucuria lor; îndată trimiserĭ solĭ în oraș să chĭeme comisia, care era dusă la cină, ca să vie, să numere buțile și să scoată comorile.

Dar' până se adunară domniĭ, din carĭ era alcătuită comisia aceea, la un loc, până se porniră și sosiră, un isvor, care s'a iscat pe neașteptate, umplu tustrele pivnițile cu apă.

Săpătoriĭ, vĕḑênd aceasta, prinserĭ de grabă a scoate apa, și scoate aḑĭ, scoate mânĭ, scot maĭ multe sĕptĕmânĭ de-a rêndul, fără s'o maĭ poată găti de scos, căcĭ pare că era lucru pocit, cu cât scoteaŭ eĭ maĭ repede și maĭ bărbătesce, cu atâta și apa isvorĭa și crescea maĭ tare.

Se vede că isvorul acela de apă era blăstĕmul luĭ Vodă, căcĭ el a strîns comorile acelea și le-a ascuns

acolo, nu pentru lăcomia oamenilor, ci ca să aibă cu ce plăti *vămile* saŭ *punţile* în lumea ceealaltă.

De aceea şi comisia, vĕdênd de la o vreme că numaĭ de geaba se muncesc oamenii cu scosul apeĭ, puse să încue din noŭ uşile, să astupe gurile pivniţelor, şi se întoarse apoĭ cu nasul în pămênt şi cu buzele umflate de unde a venit.

Şi de-atuncĭ şi până astăḑĭ nimene nu s'a maĭ încumetat a destupa pivniţele acelea şi a scoate comorile, carĭ se află întrînsele.

COROANA ÎNGROPATĂ.

Multe și marĭ neplăcerĭ, neajunsurĭ și daune aŭ trebuit să maĭ sufere Româniĭ în timpurile trecute. Și nicĭ nu e mirare, după ce țĕrile locuite de dînșiĭ eraŭ hățașul tuturor popoarelor bărbare și păgâne, carĭ veniaŭ din părțile rĕsărituluĭ și trecênd ca nisce locuste hămisite printrînsele pe ce puneaŭ mâna pus era.

Și Româniĭ de multe orĭ, vĕdênd că nu e alt chip de scăpare, luaŭ tot ce aveaŭ maĭ scump în spate și apucaŭ drumul spre codru, unica lor scăpare și mântuire la vreme de mare nevoe și grea strîmtoare. Ear' dacă aveaŭ vre-un lucru maĭ scump, pre care nu-'l puteaŭ saŭ se temeaŭ să-'l ĭee cu dînșiĭ, îl îngropaŭ într'un loc anumit în pămênt, nădăjduind că întorcêndu-se cu timpul înderĕpt îl vor desgropa și întrebuința ca și maĭ nainte.

Insă nu numaĭ poporul de rênd, nu numaĭ țĕraniĭ trebuĭaŭ să îndure astfelĭŭ de neplăcerĭ și neajunsurĭ, ci adeseorĭ chĭar și Domnitoriĭ lor.

Așa i s'a întêmplat, după cum spun bĕtrâniĭ, și unuĭ Domnitorĭŭ, care a locuit oare când în *Siretĭu*, dar'

despre a căruĭ nume nu-şĭ maĭ pot aduce acuma aminte. Strîmtorat fiind adică într'o bună demineaţă de cătră nisce duşmanĭ şi ne maĭ avênd destul timp când să le ĭasă cu oastea înainte şi să se lupte pĭept la pĭept cu dînşiĭ, bĭetul Domnitorĭŭ vrênd nevrênd trebui să-şĭ scape viaţa prin fugă.

Maĭ nainte însă de a apuca lumea în cap de rĕul lĭftelor celor rele, carĭ voĭaŭ să pue mâna pe dênsul, căutâ să-'şĭ ascundă oare-unde odoarele, ce le avea, şi maĭ cu seamă *coroana domnească*. Şi în graba cea mare, neaflând un loc maĭ dosnic şi maĭ potrivit, le aruncâ într'o fôntână zidită şi încunjurată cu gratiĭ de fĭer, care se afla în apropierea bisericeĭ *Sânta Treime*, acoperi apoĭ fôntâna cu lut şi cu ce-'ĭ maĭ venì în mână, şi după aceea se pornì şi se duse în treabă-'şĭ, căcĭ nu maĭ era timp de pĭerdut. Şi cum s'a dus, dus a fost până în ḑiua de astăḑĭ, căcĭ nime n'a maĭ auḑit de atuncĭ că s'ar fi întors înderĕpt. Şi ne maĭ întorcêndu-se, poate că coroana luĭ şi aḑĭ ḑace acolo, unde a aruncat'o, căcĭ nime până acuma n'a cercat să descopere fôntâna şi s'o scoată, măcar că urma fôntâneĭ aceleĭa şi astăḑĭ se maĭ poate cunoasce şi lesne ar fi de scos.

STEFAN VODĂ.

Era în vara anului 1868.

Însoțit de vr'o câți-va fecĭorĭ de țeran tinerĭ, veselĭ și isteți, și de-un bărbat ca la vr'o 40 de anĭ, m'am pornit spre munții Cărpaților și, trecênd prin pădurile satelor *Ilișescĭ* și *Păltinoasa,* apoĭ prin târgușorul *Gura-Homoruluĭ*, pe neașteptate ne trezirăm la *podul-Voroneț uluĭ*, ce se află în depărtare ca la un pătrarĭŭ de oară spre apus de la *Gura-Homoruluĭ.*

Aice apoĭ, oprindu-ne lângă acest pod, ce duce peste apa *Moldoveĭ*, ne-am lăsat puțintel pe earbă verde sub nisce sălcii, ce umbrĭaŭ drumul, lângă un isvor limpede ca cristalul și rece ca ghĭața, care șerpuĭa pintre petrele muncelului numit *Runcul luĭ Ochĭan.* Aice stăturăm puțin ca să ne maĭ odihnim și să ne recorim, căcĭ rațele soareluĭ lucĭaŭ fĭerbinte și pe fețele noastre curgeaŭ șiroaĭe de sudorĭ.

La spatele noastre se înalța un șir de stâncĭ marĭ, clădite de la natură una peste alta până spre vêrvul muncelului.

Peste drum de unde stam noĭ maĭ era încă o stâncă mare, rotundă și despărțită de celelalte. Pe stânca aceasta se aflaŭ inscripțiunĭ de toată mâna.

Călĕtorĭul, trecênd pe lângă acest stean mare de peatră, se vede că și-a însemnat numele pe dînsul, lăsând în urmă-și o suvenire, c'a trecut și el o-dată prin acești munți cărunți, pe lângă aceste stâncĭ uriește, ce-și înalța crescetul până la norĭ.

Vĕdênd eŭ aceasta peatră peste tot hiroglifisată, grăbiĭ plin de curiositate spre dînsa ca să discifru hiroglifele, ce-mĭ da nisce închipuirĭ, că poate sunt nisce suveniri încă de pe timpul străbunilor noștri, când adeseorĭ treceaŭ prin codriĭ aceștĭa în contra dușmanilor, ce curgeaŭ ca ploaĭa din părțile apusene asupra Românilor din Moldova.

Dar' ce să vĕd?

Apropiindu-mĕ de această stâncă nu putuĭ alta nemică deslega, decât nisce litere simple, nisce LUme cu totul străine, de carĭ nu audisem în vieața mea.

Eraŭ numele călĕtorilor.

Neaflând eŭ ceea ce doriam să aflu, fără de 'ntârdiare mĕ reîntoarseĭ eară-și la companionii meĭ de lângă isvorul numit.

— Ce-aĭ cetit acolo, domnișorule! — mĕ întrebă un fecĭor, după ce m'am întors înapoĭ, — spune-ne și noaŭe!

— Nemică de înteres! — ĭĭ respunseĭ eŭ.

— Cum se poate! . . . nemică nu spune pe peatra aceea? — mĕ întrebă și badea *Ion*, căcĭ Ion se chĭema bărbatul, care ne însoția, — mie mi se pare că totu-și

trebue să fie ce-va acolo, de oare-ce eŭ am vĕdut mai de multe orĭ nisce scobiturĭ în acea stâncă, ce se par a fi scrisoare, ... nu-ĭ așa?

— Drept că sunt semne de scrisoare acelea scobiturĭ, dar' din câ't am putut eŭ deslega și cetĭ, nu este nemică, ce ne-ar putea înteresa pre noĭ.

— Nemică?

— Nu! . . . . nemică!

— Mare lucru!

— Poate veĭ sci, dumĭa-ta, mai bine, bade Ioane, — ḑise alt fecĭor zimbind, — ĭan mergĭ de cetesce și ne spune și noaŭe! . . .

— Ce sciĭ voĭ, gurișilor! — urmâ badea Ion cam atins de cuvintele fecĭoruluĭ, — eŭ n'am învĕțat la scoală, ca să sciŭ carte și scrisoare, și e prea târḑiu de-acuma ca să mai sciŭ, dară vĕ voĭŭ povesti una, ce tocma socotĭam că va fi însemnată pe peatra aceea . . . . Voĭŭ spune o istorie, ce am audit'o încă de la părintele meŭ, ... Dumneḑeŭ să-l odihnească, căcĭ a murit de mult, . . . ce s'a petrecut prin munțiĭ aceștĭa aĭ *Voroneţuluĭ*, pe lângă aceste stâncĭ marĭ, ce par că se restoarnă asupra noastră!

— Că Ḑĕŭ! . . . . dumnĭa-ta, bade Ioane! — ḑiseĭ eŭ mai departe — veĭ fi sciind multe de la moșiĭ și strămoșiĭ noștri, carĭĭ cu cea mai mare plăcere povestĭaŭ multe de toate fiilor sĕĭ toamna pe la clăcĭ, earna pe la șeḑetorĭ, la zarea foculuĭ, precum și la alte felĭurite adunărĭ și petrecerĭ: despre *Feți-frumoși*, despre *Păunașiĭ-codrilor*, precum și despre voĭniciĭ și vetejiĭ ceĭ mai vestiți, mai însemnați și mai marĭ aĭ noștri, ca un

Dragoș Vodă, ca un *Ștefan Vodă*, ca un *Petru Rareș Vodă*, și de alții, carii de multe orĭ aŭ rătăcit prin munții aceștia, ce eraŭ pe-acelea timpurĭ pustiĭ din cap până'n picĭoare și locuițĭ numaĭ de fĭere selbatice.

— Vorbă să fie! și dumnĭa-ta, domnișorule, nu sciĭ nemică? . . . Dumni-tale nu ți-a istorisit nime așa ce-va?

— Ba da! însă despre pĭetrile acestea până acuma nu-mĭ aduc aminte să-mĭ fi spus cine-va ce-va.... Mĭ-ar plăcea, și ți-așĭ fi foarte mulțămitorĭŭ, când dumnia-ta aĭ fi cel dintăĭu, care mĭ-ar povesti istoria acestor pĭetre.

La acestea cuvinte, badea Ion, tușind odată bine, spre a-și da rost curat și curgĕtorĭu cuvintelor sale, începu a istorisi.

— *Stefan Vodă* — spuneaŭ bĕtrâniĭ — când era băețel tĕnĕr, numaĭ de vr'o câți-va anĭ, nu sciŭ cum a venit și de unde-a venit, destul atâta că s'a rătăcit odată prin munțiĭ aceștia aĭ Voronețuluĭ.

Âmblând el maĭ mult timp și horhăind pe coastele și pe stâncele acestea, pe malurile Moldoveĭ și văile acestor munțĭ pustiĭ, căcĭ pe-aceea vreme eraŭ pe-aice numaĭ codriĭ, orĭ unde te'ntorceaĭ și te uĭtaĭ cu ochiĭ, fără țipenie de om, și neputênd eși tĕnĕrul Stefan pe oare unde la vr'un drum, saŭ cel puțin la vr'o cărărușă călcată de ființă omenească, dete într'o vreme de-o rază licurindă, de-o lumină ce lucea pintre crengile copacilor dintr'o chiliuță de lemn prin ferestuĭca eĭ cea mică.

Spre chiliuța aceea apoĭ înaintă Stefan cu pașĭ ĭuțĭ și plin de vioșie, presupunênd că dacă acolo e lumină, trebue să fie și vr'un suflet de om.

Ajungênd el, după cale de vr'o câteva ceasuri, cu mare greŭ până la chiliuța, bătu în ușă să i se deschidă.

— Cine e acolo?! — întrebâ atunci un călugăr evlavios, care se afla în nuntru cufundat cu totul în rugăciunile sale, ce le aducea luĭ Dumneḑeŭ fără de încetare și din adâncul inimeĭ sale. — Cine mĕ împiedică înrugăciunea mea și aice în crieriĭ munților, unde numaĭ fierele cele selbatice locuesc?

— Cine să fie!... eŭ sunt!—rĕspunse tênĕrul Stefan plin de bucurie, că nu s'a înșĕlat în presupunerea sa, ci totu-și a dat de-un om pământean, care o să-l ferească de toate primejdiile, cărora a fost până atuncea espus.

— Eŭ sunt! — dise el maĭ departe, — un băețel, care demult rătăcesc prin aceștĭ munțĭ pârdalnicĭ și pustiĭ, neaflând nicăirĭ nicĭ un repaus, de și alerg în toate părțile să daŭ de vr'o ființă omenească, care să mĕ scoată la lume,... să mĕ scoată acolo unde sunt oameni... Și-acuma, se vede că numaĭ Dumneḑeŭ m'a îndreptat și mĭ-a arătat chiliuța aceasta, în care vĕd că lucesce o rază de lumină prin ferestuĭca eĭ cea mică . . . Veniĭ la tine, orĭ cine veĭ fi, să-mĭ daĭ sălaș, căcĭ e destul de când rătăcesc și tremură inima în mine atât de slăbăciune și de foame, cât și de frica cea mare ce-o am, de când rătăcesc prin aceștĭ munțĭ fioroșĭ.

— Maĭ așteaptă puțintel, până ce mĭ-oĭŭ mântui de dis rugăciunile, și-apoĭ te-oĭŭ primi! — respunse atunci *Săhastrul*, căcĭ călugărul acela era un Săhastru, un pusnic, ce se feresce de oameni și trăesce în rugăciuni și post departe de lumea cea rea și stricata.

Stefan ne mai putênd sta pe picĭoare de ostenit ce era, se puse jos lângă uşa chiliuţeĭ şi aşteptă cu nerăbdare, până ce i s'a deschide.

Sfârşîndu-şĭ Săhastrul rugăcĭunile deschise uşa chiliuţeĭ şi ḑise eară-şĭ:

— Vino copile! . . . vino să te vĕd . . . Întră în chiliuţa mea! . . .

Stefan întră în nuntru.

În chiliuţă se afla o măsuţă de lemn, pe măsuţă o lumină şĭ-o carte, din care cetĭa Săhastrul sfintele rugăcĭunĭ.

Aceea era lumina, ce-a fost zărit'o Stefan din depărtare printre crengile copacilor.

— Eac' aice aĭ repaus! ḑise Săhastrul, după ce tênĕrul Stefan întră în nuntru. Şi fără de-al maĭ întreba de unde-ĭ, al cuĭ e şi cum de-a rătăcit prin acestĭ munţĭ, ci numaĭ uĭtându-se la el din cap şi până'n picĭoare şi cunoscêndu-l de-un băet bun şi detreabă, ĭĭ ḑise maĭ departe:

— Ce nĭ-a lipsi Dumneḑeŭ nĭ-a împlini . . . Eŭ îţĭ voĭu fi ţie ca un părinte şi tu îmĭ veĭ fi mie ca un fiŭ al meŭ. Tu veĭ sta de-acuma aice cu mine, până ce veĭ cresce maĭ mare, saŭ până ce un om pămêntean va rătăcì ca şi tine pe aicea, căruĭa să te încredinţez ca să te scoată la ţară, căcĭ eŭ nicĭ când nu am datină să ĭes din aceste păduri . . . . . Eŭ nemică de lucru nu ţi-oĭŭ da ţie, fără numaĭ ca să-mĭ facĭ de mâncare de ameaḑă-ḑĭ şi să grijescĭ chiliuţa aceasta, eară celalalt timp le-ĭ pe-

trece și tu în rugăciune ca și mine, saŭ spre alte lucruri trebuincioase, dar' religioase.

— Așa aĭ cuvêntat, părinte sfinte! așa să fie! . . . eŭ așa voĭu face! — respunse tênĕrul Stefan.

Stefan a și făcut toate, dupre cum îĭ ḍise evlaviosul Săhastru.

În toată demineața se scula de-odată cu soarele și grijia frumos chiliuța.

Când sosîa ameaḍădiul ospĕțul era gata pus pe masă. Tot celalalt timp îl petrecea și el în rugăciune ca și îngrijitoriul seŭ.

Săhastrul însă în toată ḍiua desdemineață se ducea din chiliuță și nu venîa până la ameaḍă-ḍĭ. De la ameaḍă-ḍĭ nu venîa eară-și până ce nu înopta.

Unde mergea el și ce făcea, nu era cunoscut tênĕruluĭ Stefan . . . Aceasta era un secret pentru dînsul.

De la o vreme însă picâ Stefan pe gânduri și se'ntreba: oare unde să meargă Săhastrul în toată ḍiua, fără ca să viie până la ameaḍă-ḍĭ și de la ameaḍă-ḍĭ până ce înoptează, nespuindu-ĭ nemică . . . Ce face el în aceea vreme? se'ntreba Stefan totdeauna, de câte orĭ remânea singur în chiliuță.

Și așa gândind și întrebându-se îĭ venî odată în minte, când avea Săhastrul : ă se ducă de la chiliuță, să meargă și el pe urma luĭ.

El se porni și mergênd o bucată de loc prin pădure, dete de un schitișor săpat într'o peatră, unde, uĭtându-se prin borta cheiĭ de la ușa schitișoruluĭ, care era închis, vĕḍu doĭ inși închinându-se.

Era *Săhastrul* și-un *ânger*.

După ce a observat Stefan aceasta, pe loc se întoarse îndĕrĕpt la chiliuță . . . Griji chiliuța ca și maĭ nainte... Ospĕțul era gata numaĭ să vie Săhastrul. Însă el acuma nu puse pe măsuța cea mică, ca maĭ 'nainte, numaĭ o lingură, cu care îndătina Săhastrul totdeuna să mănânce, ci doue, socotind că va veni și celalalt închinătorĭŭ alu luĭ Dumnedeŭ.

Dar nu! . . . Îngerul n'a venit . . . El a remas acolo în schitișor . . . numaĭ Săhastrul singur a venit a casă...

Întorcêndu-se Săhastrul și vĕdênd doaue linguriĭ pe măsuță dise:

— Stefane! de când eștĭ tu la mine, aceasta nu mĭ-aĭ făcut'o, și cum de-aĭ cutezat acuma să mĭ-o facĭ? . . . Cum de-aĭ pus tu doaue linguriĭ pe măsuță? . . .

— Apoĭ dă! — respunse Stefan smerit — eŭ am mers pe urma Sfințieĭ-tale, părinte, și vĕdênd pe doĭ inși închinându-vĕ în schitișorul, care mie până acuma îmĭ era necunoscut, am socotit că, . . . dă! . . . ce să-țĭ spun? . . . am socotit că va veni și soțul de rugăcĭuni al Sfințieĭ-tale, și de-aceea mĭ-am propus să pun doaue linguriță pe masă: una pentru Sfința-ta și una pentru dînsul.

Săhastrul, auḑind aceasta, se uĭtă cu ageriĭ sĕĭ ochĭ lung asupra luĭ Stefan și-apoĭ dise:

— Băete! făptura ta, căutăturile tale, istețimea și îndrăsneala ta arată cum că tu nu eștĭ din oameni proștĭ și singur încă n'aĭ să fiĭ om prost, ci aĭ să fiĭ un om foarte mare și 'nsemnat, . . . un veteaz . . . Da! . . . un

veteaz! . . . Du-te deci dară de la mine! . . . nu petrece timpul înzădar în aceşti munţi pustii . . . . Du-te! căci tu aĭ acuma destulă minte şi noroc, carĭ să te poarte. Eŭ te binecuvintez, şi tu veĭ fi în scurtă vreme un veteaz foarte mare; . . . veĭ fi *Vodă* preste această ţară, şĭ-atuncĭ multe litĭe rele veĭ birui, mulţĭ păgânĭ şi căpcânĭ ţi s'or închina ţie în viaţa ta. De aceea eacă-'ţĭ spun acuma, şi-'ţĭ însemnează cuvintele mele: totdeauna să cinstescĭ pre Dumneḑeŭ, totdeauna să-ĭ înalţĭ laudă de mărire, şi orĭ ce lucru veĭ începe, fie ne'nsemnat saŭ mare, totdeauna să-l începĭ cu gândul la Dumneḑeŭ, căcĭ . . . numaĭ cu ajutorĭul prea bunuluĭ şi puterniculuĭ Dumneḑeŭ veĭ aduce orĭ şi ce lucru la un capĕt bun. Şi când ţĭ-a fi ţie maĭ greŭ în lume, când veĭ fi maĭ supĕrat şi maĭ năcăjit, atuncĭ să-ţĭ aducĭ aminte de cuvintele mele şi să facĭ aceea ce-ţĭ spun eŭ acuma. Şi totdeauna, de câte orĭ veĭ purta resboĭu cu duşmaniĭ ţĕrĭĭ noastre şĭ-a Românilor, fraţiĭ noştri, — cu păgâniĭ ceĭ ne'mpăcaţĭ, carĭ resboaĭe totdeauna le veĭ câştiga, tu totdeauna să facĭ câte o mŏnăstire saŭ o biserică spre lauda şi mărirea luĭ Dumneḑeŭ, de la care veĭ primi ajutorĭul, puterea şi virtutea vetejască,—şi întru cinstea Sfinţilor, căcĭ numaĭ aşa ţi-ĭ ajunge scopul şi ţinta cea dorită de tine şi de poporul, ce le-ĭ avea sub conducerea şi scutul tĕŭ.

Ţine bine minte că, după ce veĭ ajunge pe tronul Moldoveĭ, după ce te vor alege Româniĭ Domnitorĭu şi stăpânitorĭu preste această ţară, să facĭ şi aice, în munţiĭ

aceştia o mŏnăstire spre vecĭnica aducere aminte că aĭ rătăcit odată prin aceştĭ munţĭ şi aĭ fost scutit de mine!

— Sunt ascultătorĭŭ la toate, Sfinţite părinte! — respunse tênĕrul Stefan, după ce sfârşi Săhastrul.

— Voĭ împlini — urmă el maĭ departe — ca o sfântă dătorinţă toate celea, ce mi le spuĭ Sfinţia-ta astă-dĭ şi mĕ sfătuescĭ ca să le fac, numaĭ dacă prea bunul Dumnedĕŭ mĭ-ar ajuta să fiu aceea, ce-mĭ prorocescĭ că voĭŭ fi . . .

După aceste cuvinte a sărutat mâna Săhastruluĭ, şi luându-şĭ remas bun de la dînsul, s'a depărtat eară-şĭ pe lângă aceste stâncĭ uriеşe, prin aceştĭ munţĭ pustiĭ, căcĭ trebue să sciĭ, că pe atuncea munţiĭ aceştĭa, după cum v'am maĭ spus, nu eraŭ, ca acuma, împoporaţĭ, ci sĕlbaticĭ, că cu mare greŭ puteaĭ străbate printrînşiĭ.

În cotro a mers şi ce s'a făcut, după ce a părăsit Stefan pre Săhastru, nu se scie până în ḑiua de astă-dĭ . . .

— Cum aşa? . . . n'a dat de vr'o fiinţă omenească, care să-l scoată din aceştĭ foştĭ odată codriĭ cu sehelbĭ dese, cu mult maĭ dese de cum sunt acuma? — întrebaĭ eŭ pe badea Ion, care mi s'a părut că voesce să curme aice istoria sa.

— Ascultă maĭ departe! — urmă el eară-şĭ — nu că s'ar fi pĭerdut, ci numaĭ nu se scie cum şi prin cine a eşit la şes, la ţară între oamenĭ; . . . şi alta nu se scie, decât că a eşit de-odată pe neaşteptate o faĭmă în ţară cum că Moldovenĭĭ, adică Românĭĭ din Moldova şi Bucovina, căcĭ pe-acele vremĭ amêndoaue aceste ţerĭ făceaŭ una şi se numĭaŭ amêndoaue *Moldova*, — adică l-aŭ ales pre Stefan de Domnitorĭŭ, saŭ cum se maĭ ḑice

Vodă peste toată țara, și de acolea înainte, Stefan al meŭ a fost om, nu ceva !

El era voĭnic în toate și la toate.

Trăgea cu arcul, că nu era altul să se măsure cu dînsul . . . Se lupta cu toate litfele cele rele, cu *căpcâni*, cu *Turcĭ*, cu *Tătarĭ*, cu *Unguri*, cu *Leșĭ*, cu toată legea, și pre toțĭ îĭ învingea, căcĭ era voĭnic și meșter în bătălie.

Era un veteaz mare, un Năsdrăvan, nu alta.

Eacă cuvintele Săhastruluĭ împlinite !

— Și așa se sfârșesce istoria aceasta ?

— Ba nu ! . . . maĭ este încă ! . . . așteaptă numaĭ ! . . .

Bătrâniĭ bătrânilor noștri istorisĭaŭ, cum că Stefan, după ce s'a făcut Vodă preste toată țara Moldoveĭ, de multe orĭ âmbla pe aicĭ ca Păunașiĭ-codrilor, trecênd din *Suceava* în sus cătră *Ardeal*, să maĭ depărteze și să maĭ sferme din ceĭ dușmanĭ, și-apoĭ eară se 'nturna înderĕpt, căcĭ nu-ĭ păsa de nime.

Ḍĕŭ ! nu-ĭ păsa de nime, căcĭ era Năsdrăvanul Năsdrăvanilor.

O dată din întêmplare însă fu strîmtorit din toate părțile. Toțĭ împĕrațiĭ și craiĭ de prin prejur s'aŭ fost legat de capul luĭ, ca scaĭul de oaĭe, încât că cu mica sa oștire îĭ era cu neputință să-și apere țara de dușmanĭ.

Ce să facă acuma Stefan ? . . . Cum să scape de dînșiĭ ? . . . Și așa cufundat în cugetele sale, își aduce de-odată aminte de Săhastru și de cuvintele luĭ . . . Decĭ fără multă socoteală și 'ntârdiere lăsă el atuncĭ toate de-o parte și alergă eară-și aice în munțiĭ aceștĭa.

Se ḑice însă că venind el de-a doaua oară, n'a aflat pe Săhastru aice, intr'aceștĭ munțĭ, ci în munțiĭ *Homoruluĭ*, chĭar acolo unde se află astă-ḑĭ *Mŏnăstirea Homoruluĭ*.

Era o noapte viforoasă și întunecoasă aceea, când trecu Stefan cu puținĭ ostașĭ prin munțiĭ Homoruluĭ și dete eară-și cu ochiĭ de-o raḑă licurindă de lumină într'o chiliuță.

El merse acolo și bătu la ușă să-ĭ deschidă.

Săhastrul, care tocma atuncĭ era cufundat cu totul în rugăcĭunile, ce le aducea luĭ Dumneḑeŭ fără de 'ncetare și din adâncul inimeĭ pentru scăparea țĕriĭ, pre care o amerințaŭ dușmaniĭ cu perire, respunse luĭ Stefan Vodă:

— Aĭbĭ bunătate și așteaptă puțintel până ce mĭ-oĭu mântui de ḑis rugăcĭunile, și-apoĭ te voĭŭ lăsa să întri.

După vr'o câte-va minute se deschise ușa chiliuțeĭ și Stefan Vodă întră c'o față tristă, pe care era respicată grija inimeĭ sale pentru primejdia cea mare, în care se afla țara.

Săhastrul primi pre Domnitorĭŭ cu tot ce avea în săraca-și chiliuță, apoĭ îl întrebă cum maĭ staŭ trebile țĕriĭ.

Stefan ĭĭ respunse:

— Cuviosule părinte! acum odată aŭ venit lucrurile până la atâta, cât nu pot avea nicĭ o nădejde de-am putea scăpa și mântui pre ĭubita-mĭ țară de cotropirea oardelor bărbare!

Săhastrul și-ațintesce agerĭĭ sĕĭ ochĭ asupra luĭ Vodă, și c'un ton apăsat cam bănuitorĭŭ, dar' plin de încredere și însuflătorĭŭ de curagĭu, ḑise luĭ Stefan Vodă:

— Înălțate Doamne! se poate ca inima cea de leŭ a unuĭ Stefan Vodă să vie la nisce simțeminte așa de nevrednice de dînsa? Se poate ca Măria-ta să aĭbĭ așa de puțină încredere în Dumnedeul puterilor? Crede cuvintelor mele, — nu uĭta ce ți-am spus încă când te-aĭ despărțit de mine . . . sciĭ când eraĭ mic? că veĭ fi un veteaz mare și nime nu te-a învinge, — că apărătoarea mână atotputernică a luĭ Dumnedeŭ încă nu s'a depărtat de Moldova și o va mântuĭ chĭar prin vetejia Mărieĭ-tale, dacă veĭ face numaĭ juruință tare înaintea acestuĭ altarĭu sfințit, că după ce-ĭ învinge pre dușmanĭ, și-ĭ veĭ alunga, și ni veĭ mântui țara de păgânĭ, veĭ face pe locul acesta o mŏnăstire în cinstea *Sântuluĭ George*. Pe lângă aceasta dacă veĭ face juruință totdeauna înaintea unuĭ rĕsboĭŭ îngrozitorĭŭ, că după sfîrșirea aceluĭ rĕsboĭŭ cu bine veĭ face eară-și câte-o mŏnăstire sfântă!

Stefan făcu juruință cu toată inima . . . Se depărtă apoĭ mângăĭat și începu a da resboĭŭ, curățind țara de toțĭ dușmanĭĭ, eară după aceasta, avênd pace, a făcut *Mŏnăstirea Homoruluĭ*.

Și nu numaĭ această mŏnăstire, ci el a făcut maĭ mult de 24 mŏnăstirĭ. Chĭar și'n satul *Voroneț*, — vedețĭ voĭ satul Voroneț? . . . eată-l colo pe valea cea despre meadă-dĭ, între ceĭ treĭ munțĭ: *Ipati*, *Brusturosul* și *Secătură*, — acolo încă a făcut o mŏnăstire spre vecĭnica aducere aminte, cum că s'a pierdut odată pe aceea vale, când a fost mic, împlinind cuvintele Săhastruluĭ.

Colo! unde va fi fost schitișorul Săhastruluĭ, acolo se află și astă-dĭ o mŏnăstire vechie zidită de Stefan Vodă

cel bun și mare. Și clopotele acestei biserici până și astă-di, trăgêndu-se, sună: »*Ștefan Vodă ne-aŭ făcut!*«

Eacă, dragilor mei! — încheiâ badea Ion, — istoria despre care socotii eŭ că va fi măcar cis-ce-va însemnat pe stanul cel de peatră! . . .

Sfârșind badea Ion de spus trădițiunea aceasta, pre care cu toții am ascultat'o cu cea mai mare băgare de samă, ne rădicarăm de jos și mai aruncând încă o privire asupra încunjurimei unde stăturăm, ne-am pornit mai departe în drumul nostru . . .

STEFAN VODĂ ȘI UNGURIÏ.

Ḍice că Stefan Vodă era, după cum am auḍit istorisindu-se din moșĭ-strămoșĭ, omul cel maĭ înțelept, maĭ isteț, maĭ vestit și maĭ tare dintre toțĭ împĕrațiĭ și craiĭ de pe vremea luĭ.

In viața sa să se fi luptat el cu multe litfe rele, cu mulțĭ căpcânĭ, cu multe felĭurĭ de limbĭ păgâne, cu multe popoare străine, carĭ întraŭ în țară și cutrieraŭ șesurile și câmpiile cele întinse și mânoase ale Moldoveĭ tocma ca nisce lupĭ hămisițĭ. El s'a luptat cu *Tătarĭ*, *Căzacĭ*, *Ungurĭ*, *Turcĭ*, *Leșĭ* și cu câțĭ alțiĭ, dară pre toțĭ îĭ bătea, pre toțĭ îĭ biruĭa, căcĭ nime nu era așa de priceput și ajuns la cap ca dînsul, nime nu scia ca dînsul rêndueala rĕsboĭuluĭ.

Odată învinsese el pre toțĭ dușmaniĭ sĕĭ, dându-le frică ca să nu-l năcăjească maĭ mult, ci să-ĭ dee bună pace, dacă li-ĭ de lumea aceasta și li-ĭ dragă viața.

Și in adevĕr!... o bucată de vreme nu-l năcăjise nime nicĭ dintr'o parte, și nicĭ un dușman nu se sculâ asupra sa, ci-ĭ dădură toțĭ bună pace, temêndu-șĭ coșiĭ,

și ferindu-se de el, ca să nu-ĭ căptușească unde-va și să-ĭ sfarme cu totul; căcĭ . . . să te ferească cerĭul! . . . Ștefan Vodă, când se întărîta, era mânia luĭ Dumneḑeŭ . . . era maĭ rĕŭ și de cât un leŭ . . . sciĭ, colea, când îl stîrnescĭ din culcușul sĕŭ și-l zidărescĭ . . . bătea și tăĭa în dușmanĭ ca în curechĭŭ necruțând pre nime, de-ar fi fost măcar orĭ și cine . . . să fi fost chĭar și frate-sĕŭ, numaĭ să fi sciut că-ĭ dușman.

In acest timp de pace sta Ștefan pe lângă curtea sa cea strălucită și măreață din Suceava, orênduind cele trebuincĭoase în țară, grijind de supușiĭ sĕĭ, ca să le meargă bine și să fie fericiță și îndestulați atât în timpul domnieĭ, cât și după moartea luĭ; eară în ḑile de sĕrbătoare petrecea cu curteniĭ și sfetniciĭ sĕĭ, eșĭa, când eraŭ serile sănine, frumoase și călduroase, în grădina de pe lângă curtea domnească, și acolo se preumbla cugetând ne'ntrerupt la cele viitoare și la binele țĕreĭ.

Dar' eată! . . . tocma când se socotĭa el a fi maĭ liniscit, tocma când gândĭa, că n'o să se maĭ lupte cu nime, ci va rĕmânea o bucată de vreme în pace, tocma atuncĭ îĭ sosesce o veste la Suceava că *Ungurii* se sculară eară asupra Moldovenilor și voiră să între cu toată oastea lor în Moldova, ca să-l bată și să-l depue pre Ștefan, și în locul luĭ să rădice pre un alt Domnitorĭŭ în scaunul Sucevii.

Această scire nu-ĭ prea plăcu luĭ Ștefan. Dar' fiind că n'avea în cotro, trebuĭa să se pregătească cât maĭ de grabă de rĕsboĭŭ și să plece el maĭ întâiŭ înaintea dușmanilor, până a nu putea apuca aceștĭa să între în țara luĭ.

De aceea chiemă el la sine îndată pre toți sfetnicii săi și pre toți căpitanii de oaste și se sfătui cu dînșii, ce să facă și cum să înceapă, că doară vor putea învinge ca și mai 'nainte pre dușmani.

Sosind ceĭ chiemați puse îndată la cale, ca să se adune toți fecĭorii ceĭ mai voĭnicĭ de prin țară la Suceava și de-acolea să plece cu toții cât mai de grabă în prijma Ungurilor.

Ceea ce se sfătuiră eĭ, se și făcu.

Până în câte-va ḑile o mulțime mare de ostași era adunată în Suceava.

Fecĭorii ceĭ mai voĭnicĭ, mai iscusiți și mai isteți eșiră întru ajutorĭŭ.

Care de care se îndesa mai nainte... care de care voĭa să ajungă mai aproape de Domnul lor Stefan, ca la cel mai bun, mai scump și mai ĭubit părinte, și apoĭ să plece alăturea cu acesta la rĕsboĭŭ și să dee față cu Ungurii, ce cutezară a lăți faĭma, că vor să între în țara Moldoveĭ și să le răpească averile, precum o făcuse eĭ mai de multe orĭ.

Pe timpul acela eraŭ fecĭorii voĭnicĭ și inimoși, nu ca fecĭorii din ḑilele noastre, carii, când aud de vre o bătălie, socot că pică cerĭul pe dînșii.

Atunci, când auḑiaŭ că Turcii, orĭ Tătarii, orĭ Ungurii, orĭ alți păgâni și dușmani, aŭ întrat în țară și voesc să o prade, heĭ! să-ĭ fi vĕḑut numai, cum apucaŭ secure, coasă, furcă de fĭer, saŭ orĭ și ce le venĭa în mână, și cât aĭ bate în palme eraŭ pe drum, gata de a da pĭeptul cu orĭ și cine și așĭ pune chiar și viața pentru

țara și legea lor... căci pe atunci mergea treaba altfelĭu!... Românul de pe timpul acela nu se lăsa, ca acuma, călcat în picĭoare de orĭ ce venetic ticăit și flămând și de câțĭ prizăriți și bătuți de Dumnedeŭ, ci spunea dușmanuluĭ o dată și pentru totdeauna, să nu-și facă de lucru cu dînsul, dacă nu i voĭa să audă cântându-ĭ la urechĭe cucoșiĭ din cerĭŭ și dacă li-ĭ voĭa să maĭ vadă sfântul soare.

Așa eraŭ Româniĭ de pe-acelea vremĭ!

Și cum spuseĭ toată oastea era adunată în Suceava, gata de ducă, numaĭ una încă-ĭ maĭ lipsĭa luĭ Stefan Vodă, și apoĭ avea să se pornească în prijma Ungurilor.

Insă nime nu scia, ce e pricina, că Stefan tot trăgănează cu pornirea, și nu se maĭ aruncă o-dată pe calul sĕŭ cel sprinten ca șoĭmul... să se pue în fruntea voĭnicilor adunați și apoĭ să plece.

Stefan încă nu spusese niměruĭ, cum că el n'are banĭ de ajuns de chĭeltueală pentru oastea sa, ci sta dus pe gânduri: ce să facă?... de unde să maĭ scoată atâțĭa banĭ?... căci visteria țĕriĭ se deșertase maĭ nainte, când avu de-a se lupta în aniĭ trecuți cu câțĭ și maĭ câțĭ craĭ și împĕrați... de la cine să împrumute el atâta amar de banĭ, ca să-ĭ ajungă pentru întreaga sa oaste pe timpul cât ar fi să țĭie lupta?

In urmă totu-și se înduplică și spuse sfetnicilor sĕĭ pricina de ce trăgănează atâta și nu se maĭ pornesce.

Aceștĭa, audind pricina, îndată mare deteră de scire în tot orașul, că doară s'ar putea afla oare cine, să-l împrumute. Dar' nu se afla în tot orașul nicĭ un suflet

de creștin, nicĭ un boerĭŭ, care să fi avut o sumă așa de mare de banĭ.

Vĕdĕnd aceasta Ștefan se cam supĕrâ . . . nu că doară luĭ ĭ-ar fi trebuit banĭ . . . dar' maĭ mult pentru oastea sa, pre care o ĭubĭa ca ochiĭ din cap.

In aceste împrejurărĭ dureroase, eată! că i se înfățoșează un fecĭor voĭnic, îndrăsnețiŭ și binecrescut . . . Acesta, cum ajunse de naintea luĭ Ștefan, ḑise :

— Măria Ta! după cum înțeleseĭ, te îngrijescĭ de banĭ, că n'aĭ avea cu ce să ne susțiĭ pre noĭ în resboĭu? . . . N'avea nicĭ o grijă, căcĭ doară oamenĭ suntem noĭ, nu nemică! . . . scim noĭ cum să ne îngrijim și să ne agonisim cele trebuincĭoase . . . Dară dacă Măria-ta aĭ numaĭ decât lipsă de banĭ, apoĭ . . . ce maĭ atâta vorbă? . . . ce trebue să maĭ staĭ atâta pe gândurĭ, ca și când ar perĭ lumea de dorul banilor, . . . să mergem pe la noĭ prin sat, prin *Drăgoescĭ*, căcĭ pârcălabul nostru e putred de avut, . . . el te va împrumuta, cu câțĭ banĭ veĭ voĭ, . . . chĭar și cu maĭ mulțĭ de câțĭ îțĭ trebue! . . . să ne grăbim, căcĭ Ungurĭĭ ne așteaptă ca earba de leac,... eac'așa: cu sufletul în palmă și cu inima în dințĭ! . . .

Ștefan, audind aceste cuvinte din gura îndrăsnețuluĭ fecĭor, ce sta față în față cu dînsul, zimbi maĭ întâĭu a ride, eară maĭ pe urmă, întrebându-l pre acesta, orĭ de întru adevĕr are pârcălabul din *Drăgoescĭ* atâta avere, ca să poată fi în stare de aĭ împrumuta atâțĭa banĭ, câțĭ îĭ trebue luĭ, și respunḑându-ĭ acesta că pârcălabul lor e în stare cu baniĭ seĭ să susțiie toată oastea moldove-

neasca chiar și un an întreg, porunci îndată, ca să resune din bucĭum marșul de pornire.

Abĭa a scăpat acest cuvênt din gură, și toată oastea era în picĭoare.

Ștefan, luându-și remas bun dela Doamna sa și dela copiĭ, se aruncă pe calul seŭ cel sprinten ca rîndunica și porni înainte.

Toți căpitaniĭ făcură asemenea.

Și colea când era soarele trecut de prânzul cel mare, un roĭu de fecĭorĭ mergea după Ștefan în tocma ca și albinele, când ĭes dintr'un ștĭubeĭu și se duc după matcă, în cotro le duce aceasta.

Ștefan Vodă, eșind cu oastea sa din Suceava pe la satul *Arenĭ*, care loc se numesce astă-dĭ *Podul-Arenilor*, își îndreptă pașiĭ seĭ drept cătră satul *Drăgoescĭ*, care va fi într'o depărtare ca la vr'o treĭ mile și jumĕtate, de nu și maĭ bine, spre apus dela Suceava.

Nu pot spune cu chiteală, cam pe unde va fi mers Ștefan Vodă cu oastea sa, după ce a eșit din Suceava, căcĭ sunt foarte mulți anĭ de-atuncĭ și cu anevoe e de a sci căile de pe acea vreme, dar' dupre cum se poate presupune, el a trebuit să treacă maĭ întâĭu prin ținutele, ce se numesc astădĭ *Tinoasa* și *Frumoasa*, apoĭ prin satul *Litenii*, saŭ între acesta și satul *Zaharescĭ*, ca așa să ajungă maĭ lesne și maĭ de grabă la *Drăgoescĭ*, fiind că pe aicĭ e calea cea maĭ dreaptă și maĭ scurtă.

Pe unde a mers, pe unde n'a mers, puțin ne pasă, — destul că, când era soarele cruce-amĭadĭ, oastea s'afla lângă Drăgoescĭ, ear' Ștefan și cu câțiva dintre căpitaniĭ

seĭ abătură pe la pârcălabul *Drăgoĭŭ*, ale căruĭ curțĭ se aflaŭ pe-atuncĭ alăturea cu partea despre resărit a satuluĭ de astădĭ, tocma pe locul, care acuma se numesce *Mitoc*, unde până și în ḑiua de astădĭ se maĭ pot vedea remășițele de petriĭ și cărămidĭ ale aceleĭ curțĭ străvechĭ, precum și urma temeliilor și un pĕr uriaș, martorĭ adevĕrațĭ aĭ timpurilor acelora.

Drăgoĭŭ, cum înțelese de Stefan, că vine la dînsul, de-auna iĭ eși înainte și-l poftì în curte.

Acesta, întrând în curțile boerĭuluĭ, mult se mirâ, când vĕḑu, cu ce felĭu de frumseță și scumpete sunt împodobite încăperile acestora, precum și de avuțiile ce se aflaŭ în dînsele, . . . ear' după ce âmblâ puțintel în colo și în coace prin curte, ḑise luĭ Drăgoĭŭ:

— Am înțeles de la nisce oamenĭ, cum că Dumnĭa-ta aĭ fi foarte avut, că aĭ avea o mulțime de avere și o comoară de banĭ; decĭ fiind că eŭ tocma acuma trebue să plec la bătae în prijma Ungurilor, ce vreaŭ să vie eară asupra noastră, și neavênd banĭ de ajuns pe drum și la rĕsboĭŭ pentru toată oastea, de aceea fiĭ bun și-mĭ împrumută o pătrare de galbenĭ, până ce m'oĭŭ întoarce înderĕpt și atuncea îțĭ voĭŭ întoarce-o cu mulțămită.

Fiind Drăgoĭŭ, precum am maĭ spus, un boerĭŭ foarte avut, avênd toate bunătățile lumiĭ pe lângă curtea sa, precum și o mĭerță de galbinĭ bine strînșĭ, nu se codì mult, ci-ĭ împrumută pătrarea cerută, maĭ cu samă fiind că prea bine scia, cine-ĭ Stefan, și ce plătesce . . .

După ce ĭ-a împrumutat Drăgoĭŭ pătrarea cea de galbinĭ, Stefan nu stătu mult la vorbă cu dînsul, ci îndată

eşi din curţile acestuĭa şi se porni cu oastea sa maĭ departe în sus spre apus, trecênd prin pădurea Drăgoescilor şi a *Corlăţiĭ*, pe la satul *Capul codruluĭ* saŭ, după cum se numĭa maĭ nainte, *Bucurescĭ*, apoĭ prin târgusorul *Gura Homoruluĭ*, şi colea când înserase bine, ajunse nu departe de locul, unde se află acuma mănăstirea şi satul *Voroneţ*.

Ajungênd acolo se întâlni, din întêmplare, c'un om. Stefan, cum îl vĕdu, îl şi întrebă, orĭ de nu se află unde-va în apropiere vr'un sătişor sau măcar nisce case, unde ar putea trage cu oastea sa peste noapte . . . şi de n'ar căpăta ceva şi de mâncare, fiind că-ĭ cam flămênd.

Omul întrebat ĭĭ respunse :

— Nu departe de-aice . . . colo între ceĭ doĭ munţĭ înalţĭ, pe valea Voroneţuluĭ se află vr'o câte-va bordeĭeşe, dar' nu cred că te-ĭ putea folosi ce-va cu locuitoriĭ acestora, de oare ce eĭ sunt nisce oameni, cum a dat Dumnedeŭ . . . nevoĭeşĭ şi sermanĭ ca vaĭ de dînşiĭ ! . . .

— Nu strică nemică, fĕtul meŭ ! — dise Stefan necunoscutuluĭ om, — îndrepta-li-se-va şi starea lor pe încetul cu voĭa luĭ Dumnedeŭ şi cu ajutorĭul nostru, numaĭ de-am fi sănĕtoşi ! — şi dicênd aceste cuvinte se porni îndată spre locul arătat.

Ajungênd el în *Valea Voroneţuluĭ* dete din întêmplare maĭ întâĭŭ cu ochiĭ de o chiliuţă, care era aşedată sub poalele unuĭ munte înalt şi stâncos într'o sehelbe deasă şi întunecoasă, împănată din toate părţile cu moliduĭ, pilipinĭ, brădanĭ şi făganĭ.

Cum ajunse el lângă chiliuţa aceasta se opri puţintel

de naintea eĭ socotind că va fi bordeĭeșul vre unuĭ bĭet om sĕrman, dupre cum îĭ spuse maĭ nainte necunoscutul, și apoĭ trăgênd cu urechĭa, să veadă, orĭ de nu este cine-va în nuntru, bătu în ușiță.

Un glas răgușit din nuntru îĭ ḑise:

— Cine e acolo?... De eștĭ om pămêntean întră! eară de eștĭ hulă de pădure, întră maĭ afund în pădure!...

— Om pămêntean sunt!... Numele meŭ e Stefan... Domnitorĭul acesteĭ țĕrĭ! — rĕspunse Steĭan, uĭmit de întrebarea ce-o auḑise.

— Dacă eștĭ tu Stefan, Domnitorĭul acesteĭ țĕrĭ, apoĭ poftim de întră în nuntru!...

Stefan Vodă, deschiḑênd ușița și întrând în nuntrul chiliuțeĭ, mirarea luĭ n'a fost mică, când vĕḑu înaintea sa pre un Săhastru bĕtrân, bĕtrân, gârbov, cu barbă albă și lungă până din jos de brâŭ, stând de naintea uneĭ mescĭoare și ḑicênd rugăcĭunĭ dintr'o carte mare, cu foile pe jumĕtate rupte și cu părețiĭ roșĭ de carĭ, un semn cum că era foarte veche cartea aceea și mult întrebuințată.

Săhastrul întorcêndu-șĭ fața spre Stefan îĭ ḑise:

— Șeḑĭ! dacă aĭ venit la mine, și maĭ îngăḑue o leacă, până ce mĭ-oĭu mântui de ḑis rugăcĭunile, și-apoĭ mi-ĭ spune, ce vênt te-aduse prin aceste locurĭ pustiĭ până la chiliuța mea!

Stefan se puse pe-un bolohan de peatră, ce era în loc de scăunaș, și aștepta.

Nu mult după aceasta, după ce sfârși Săhastrul de ḑis rugăcĭunile, începu Stefan aĭ povestĭ toate împrejurările

sale, ce vênt îl aduse prin codriĭ aceștĭa și unde are să se ducă.

Săhastrul îl ascultă cu luare aminte și din când în când clătina din cap, își neteḑía barba și nisce cuvinte ne'nțelese eșĭaŭ din gura luĭ.

În urmă îĭ spuse Stefan între altele și aceea, cum că-ĭ cam flămênd, și l-ar pofti să fie așa de bun, și să-ĭ dee ce-va de mâncare.

Săhastrul începu a se ruga de ĭertare, spuindu-ĭ, cum că el nu are atâtea bucate, cu câte să-l poată primi ca pre un Domnitorĭu. Iĭ ḑise că el are numaĭ un *păstrăv* proaspĕt și alta nemică.

Stefan îĭ respunse la aceasta, că se află pe lângă aĭ seĭ și o bucată de carne anume pentru dînsul, să facă decĭ dară bine și să fearbă păstrăvul și carnea, și acestea vor fi de ajuns de-o cină pentru amîndoĭ.

Săhastrul îĭ ḑise atuncĭ, că el are numaĭ o unică oală în toată chiliuța sa, în care fĭerbe câte una alta... dar' numaĭ bucate de post, și nu scie cum va fĭerbe pescele cu carnea.

— De-odată și la un loc nu se poate,—urmă el—căcĭ eŭ nu îndătinez nicĭ când să mânânc de frupt!... Pe rênd ear' nu se poate, căcĭ atuncĭ mi se va înfrupta oala și-apoĭ mĕ voĭu înfrupta și eŭ, decĭ spune-mĭ: ce să facem?... cum să fĭerbem noĭ carnea și pescele de-odată? . . .

Stefan se uĭtă la dînsul și strînse din umere.

In urmă, vĕḑênd Săhastrul, că nu e în alt chip de făcut, puse păstrăvul să fearbă cu carnea la un loc în oală, ear' după ce fĭerbse acestea de-ajuns, ḑise cătră Stefan:

— Ce să facem acuma?... eŭ ți-am spus maĭ nainte,

că carne nu mânânc, . . . pescele s'a înfruptat, . . . decĭ ce voĭu mânca eŭ, ca să fim amêndoĭ sătuĭ și eŭ tot să nu mĕ înfrupt ! . . .

— Sciŭ eŭ ! ce veĭ face, sfințite părinte ! — respunse Stefan, uĭtându-se eară la dînsul și făcênd din umere.

Săhastrul îĭ ḍise atuncĭ :

— Eĭ lasă ! — dacă nu sciĭ Măria-Ta, apoĭ sciŭ eŭ ce voiŭ începe și ce voĭŭ face ! — Și cu aceste cuvinte scoase păstrăvul din oală, îĭ deslipi toată carnea de pe cĭolane, o puse într'o strachină cu apă proaspĕtă, limpede ca lacrima și rece ca ghĭața, puse toate cĭolănelele păstrăvuluĭ în aceasta și ḍise :

— Dacă suntem noĭ buni și plăcuți înaintea luĭ Dumneḍeŭ, și va voi el, ca să mânânc eŭ carnea păstrăvuluĭ acestuĭa, atuncĭ se va face din cĭolănelele luĭ alt păstrăv ! — Și cum ḍise aceste cuvinte luă o carte la mână, începu a ceti nisce rugăcĭuni dintrînsa asupra strachineĭ și binecuvêntându-o vĕḍu, . . . minunea minunelor ! că păstrăvul începe eară a se mișca și a înnota prin apă ca și maĭ nainte, când îl prinsese în Valea-Voronețuluĭ.

Atuncĭ cunoscênd eĭ, cum că amîndoĭ sunt buni și plăcuți înaintea luĭ Dumneḍeŭ, și că cu puterea acestuĭa se prefăcură cĭolanele eară în pesce, se puseră amêndoĭ lângă mescĭoară și începură a cina împreună din pescele și carnea ce fĭerbsese.

* * *

Stefan Vodă a fost pe vremea sa un om foarte vestit și lăudat de toată lumea. El s'a bătut cu douĕḍecĭ și

patru de crai cu împerații la un loc și pre toți i-a învins. Ori și cine s'ar fi sculat asupra lui, de-ar fi fost măcar ori și care împărat, cât de mare și de tare, Stefan Vodă cu Românii sei, c'o mână de oameni, cu feciori tineri, isteți și veseli, dar' verdi ca stejerii codrilor alesi, iuți ca focul și tari ca nisce smei nu se da biruit de nime odată cu capul.

Ori și cine se încumeta și se scula asupra lui, el îl învingea și îl făcea să-i poarte frica un timp mai îndelungat, căci el era omul lui Dumnedeu, smerit, îndurătoriu, cu dreptate, și totdeauna, de câte ori avea să poarte resboiu cu vre un dușman, nu se pornia de-a casă până ce nu însura douedeci și patru de feciori și mărita douedeci și patru de fete, dându-le tuturor averi și făcându-i pre toți gospodari.

Afară de aceasta nu se pornia el nici odată la resboiu, până ce nu alegea mai nainte un loc oare unde de mănăstire, ca, întorcându-se dela resboiu ca biruitoriu și deplin sănetos, să zidească mănăstire pe locul acela.

Așa făcu el și acuma.

El voi să zidească și pe locul acesta o mănăstire, atât spre aducerea aminte de întâlnirea și petrecerea sa cu Săhastrul, cât și pentru aceea ca Dumnedeu să-i stee mână de ajutoriu spre a putea birui pre dușmanii sei, ce-i amenințau țara și voiau să-l depue din scaunul domnesc.

Deci cum s'a sculat el dela masă a întrebat pre Săhastru, ori de nu se află vre un zidariu pe-acolo, adică prin ținutul Voronețului, care s'ar apuca și ar fi în stare să zidească o mănăstire.

Săhastrul nu sciù, ce să-ĭ respundă, pentru că el rar când se întâlnĭa cu oamenĭ.

Stefan însă dete îndată poruncă la nisce ostaşĭ aĭ seĭ, ca să caute eĭ prin văile acestea, doară vor putea afla pre cine-va, care să se apuce de zidirea mŏnăstirĭĭ.

Căutând ostaşiĭ trimişĭ în colo şi în coace deteră în urmă peste un *Zapciu*. Acesta, fiind adus înaintea luĭ Stefan, se apucă, că el va zidì mŏnăstirea, şi în scurtă vreme va fi şi gata. Stefan Vodă ĭĭ dete atuncĭ zapciuluĭ ce-va banĭ, spuindu-ĭ ca să înceapă a zidì cât maĭ de grabă şi chĭar pe locul acela, unde se afla chiliuţa Săhastruluĭ, îşĭ luă apoĭ rĕmas bun de la dînsul şi de la Săhastru, se întoarse la oastea sa, care peste noapte rĕmase pe locul, ce se chĭamă astăḑĭ *Gura Voroneţuluĭ*, şi colea pe la prânḑişor se porni maĭ departe în prijma Ungurilor.

Cum ajunse şi cum dete faţa cu Ungurĭĭ, o luptă mare şi crâncenă se încinsă între aceştĭa şi între oastea luĭ Stefan. Şi Ungurĭĭ socotĭaŭ în mintea lor, că ca eĭ nu e nime maĭ tare, că nime nu e în stare să-ĭ învingă, ci că eĭ vor fi biruitorĭ. Dar' amarnic se înşelară, căcĭ să-l fi vĕḑut numaĭ pre Stefan Vodă, ce făcu cu dînşiĭ . . . Se puse adică cu sabia scoasă în fruntea fecĭorilor sĕĭ şi când se repeḑiră cu toţiĭ asupra Ungurilor, ţi se părea, că aŭ dat un cârd de lupĭ într'o stână de oĭ, aşa fugĭaŭ Ungurĭĭ în toate părţile mâncând pământul . . . Săgeţile, busduganele, lăncele şi săbiile Românilor ĭĭ mântuĭaŭ de ḑile şi nu le da nicĭ măcar atâta timp, cât să se rĕsufle . . .

Amare şi dureroase eraŭ strigătele Ungurilor, şi vĕ-

ţênd că nu e bine cu dînşii, căutaŭ să fugă în cotro ĭ-or duce ochiĭ şi picĭoarele; dar' cine scăpa cu fuga într'o parte, în ceealalta parte închina steagul . . .

Şi aşa învinse Stefan pre aprigiĭ sĕĭ duşmanĭ, bătêndu-ĭ de la roate şi tăind în eĭ ca în curechĭŭ şi trimiţênd pre cea maĭ mare parte dintre dînşiĭ pe ceealaltă lume, unde-ĭ aşteptaŭ părinţiĭ şi alţĭ fraţĭ de aĭ lor, pre carĭ de bună samă ĭĭ trimisese Stefan maĭ nainte în colo, în alte bătălĭĭ ce purtase cu dînşiĭ.

Şi aşa s'a sfârşit bătălia aceasta.

Ear' după ce s'a sfârşit bătălia, Stefan Vodă poruncind maĭ întâĭŭ să se strîngă şi să se îngroape trupurile celor căduţĭ în luptă, se întornă cu oastea sa a casă sănĕtos şi voĭos.

Ostaşiĭ asemenea eraŭ veselĭ, că aŭ învins pre duşmanĭ. Uniĭ dintre fecĭorĭ cântaŭ pe drum din fluere, alţiĭ din gură, ear' alţiĭ chiuĭaŭ şi strigaŭ: *Să trăească Stefan Vodă!*

In calea sa cătră Suceava Stefan se abătu eară-şĭ pe la Săhastru din Voroneţ, vorbi şi cu zapciul, care începuse acuma aşĭ strînge oamenĭ la lucru, spuindu-ĭ ca să gătească mănăstirea cât maĭ de grabă.

Apoĭ, pornindu-se de-aice, se abătu şi pe la pârcălabul Drăgoĭŭ din satul Drăgoescĭ, de la care împrumutase pătrarea cea de galbenĭ, şi pentru una ĭĭ dete acuma cu mare cinste şi mulţămită două înapoĭ, şi de-acolea, lăsând pre pârcălab în pace, se duse drept la Suceava.

Scurtă vreme, dupre acest rĕsboĭŭ, se duse Stefan Vodă eară-şĭ la Voroneţ, să veadă gata-ĭ mŏnăstirea orĭ ba.

Zapciul își ținuse cuvîntul, căci când veni Ștefan, mănăstirea era gata zidită tocma pe locul acela, unde s'a aflat chiliuța Săhastruluĭ, și care se poate vedea până și în ḑiua de astăḑĭ.

Ștefan se bucură de sîrguința zapciuluĭ și pentru aceasta îĭ plăti maĭ mult, de cât le-a fost tocmeala, și după sfințirea mănăstiriĭ se întoarse voĭos la Suceava, mulțămind luĭ Dumneḑeŭ pentru ajutoriul sĕŭ.

STEFAN VODĂ ŞI TURCII.

Stefan Vodă a fost un Domn, despre a căruĭ isteţime şi vitejie s'a dus vestea, cum se ḑice, peste noue ţĕrĭ şi noue mărĭ. De cum s'a suit pe tronul Moldoveĭ şi până ce-a pus mânele pe pĭept n'a avut maĭ nicĭ o ḑi de pace şi odihnă, ca alţĭ oameni, ci tot numaĭ resboae peste resboae. Nu apuca bine a se bate cu un împĕrat, craĭu, voevod saŭ ce era şi eară-şĭ trebuĭa să meargă în protiva altuĭa. Şi poate că el nu s'ar fi bătut de-atâtea orĭ, dacă craĭĭ şi împĕraţii de prin prejur ĭ-ar fi dat pace. Dar' apucându-se duşmanĭĭ ţĕrĭĭ sale maĭ întâiŭ la ceartă cu dînsul, el fiind un om care nu suferĭa nicĭ când pre nime să-ĭ sufle în borş, nu se lăsa până ce nu-ĭ da fie-căruĭa câte-o bătae dela roate, sciĭ colea... s'o ţie'n minte cât a fi şĭ-a trăĭ, se'nţelege că dacă maĭ avea noroc să trăească, şi nu se'ntorcea nicĭ odată la scaunul sĕŭ din Suceava, până ce nu alunga pre toţĭ duşmanĭĭ din ţară saŭ ĭĭ trimitea de-adreptul în ceealaltă lume ca să nu le maĭ audă de nume.

Aşa era Stefan Vodă, cine vre să scie, înţelept, isteţ,

inimos și viteaz cum n'a mai fost altul pe timpul sĕŭ, de-aĭ fi âmblat să cauți lumea în lungiș și curmediș. Și cum că întru adevĕr a fost așa și nu altfeliŭ acuș vĕ veți încredința din celea ce vi lĭ-oiŭ spune despre dînsul după cum mi lĭ-aŭ spus și mie alții.

Cu mulți ani mai nainte adică de-a se urca Stefan Vodă pe tronul Moldoveĭ, ḑice că Impĕratul turcesc, acuma nu se scie din care pricină, destul atâta că și-a fost pus ochĭul pe Moldova și de-aceea căuta el toate chipurile și mijloacele cum ar putè pune și mâna pe dînsa. Dar' nu sciŭ cum s'a întêmplat, că nicĭ odată nu și-a putut ajunge scopul. După ce s'a suit Stefan pe tron earĕ-și și-a cercat norocul, voind și pre dînsul a-l subjuga și a-l face să-ĭ plătească *haraciŭ*, după cum ĭĭ plătĭaŭ și alți Voevoḑi din alte țĕrĭ de mai nainte subjugate.

Insă Stefan Vodă mai de grabă și-ar fi dat capul, de cât ar fi închinat cuĭ-va țara de bună voe și ar fi plătit haracĭŭ. De aceea, înțelegênd el, dela cine va fi înțeles, cu ce feliŭ de cugete bune și prietinescĭ se poartă Turcul, a chĭemat într'o ḑi pre toți sfetnicii sĕĭ, precum și pre mulți alți boerĭ și oameni însemnați la sine și ținênd cu dînșiĭ sfat le istorisi din fir în pĕr toate celea ce voesce să înceapă și să facă Turcul. Earĕ după ce le istorisi ĭĭ întrebâ ḑicênd:

— Spuneți-mĭ acuma, boerĭ D-Voastră, ce ar fi mai cu cale și mai nimerit să facem?... să'nchinăm țara Turculuĭ și să-ĭ plătim haracĭŭ, orĭ să nu-ĭ dăm nemică?

Sfetnicii respunseră la această întrebare neașteptată ḑicênd:

— Ba! una ca aceasta n'om mai face-o nici odată!... Moșii din strămoșii noștri n'au plătit niměruĭ haraciu, și acuma noĭ se fim aceĭa, carii să-ĭ plătim?... Au doară baniĭ, ce-ar fi să-í dăm Turculuĭ, n'avem noĭ pe ce-ĭ întrebuința?...

Luĭ Stefan ĭĭ plăcu foarte mult respunsul acesta, căcĭ pare că sfetniciĭ i l-ar fi cetit din inimă. Dar' el nu se mulțămì numaĭ cu atâta, ci ḑise maĭ departe:

— E foarte frumos din partea D-Voastră că vĕ trage inima pentru țară și nu vĕ place ca să fie subjugată și despoĭată de păgânĭ. Dar' băgațĭ bine de samă, că împĕratul turcesc, vĕḑênd că nu voim a ne supune, a-ĭ închina țara șĭ-aĭ plăti haracĭŭ, are să se mânie și să se scoale cu putere asupra noastră, șĭ-atuncĭ ce vom face?... Cum ne vom apăra de dînsul, după ce noĭ Romănĭĭ sûntem, așa ḑicênd, numaĭ o mână de oamenĭ, pe când Turcĭ... câtă frunḑă și earbă?... Noĭ, după cum scițĭ și singurĭ, avem numaĭ foarte puțină oaste, pe când împĕratul turcesc are o mulțime nenumĕrată. Nu sciŭ dacă vom fi în stare să ne apărăm de dînsul, întêmplându-se să se rădice cu putere asupra noastră. Decĭ încă odată vĕ fac luătorĭ de samă: ce-ĭ de făcut și de început, ca nu cum-va după aceea să se împlinească ḑicala cea vechĭe: »dă-mĭ Doamne mintea cea de pe urmă a Românuluĭ!«

— Dacă Turcul se va rădica cu putere asupra noastră, după cum pre lesne e de prevĕḑut, — respunseră sfetniciĭ — atuncĭ nicĭ noĭ nu vom sta cu mânele în șol-

duri, ci vom căuta toate chipurile și mijloacele câte numai ne vor fi cu putință că să ne apărăm de dînsul.

— Nu-i vorbă că așa ar trebui să facă fie-care Român adevărat, când vede că Domnul seu e în primejdie și țara amerințată de-a fi cotropită de păgâni. Dar' de una, drept să vă spun, că totu-și mă tem, ca nu cum-va, când voiu fi în dricul nevoei, să mă lăsați ca frunda pe apă... Mulți sûnt, carii, înainte de resboiu, se arată ceï mai viteji oameni de pe fața pământului, ear' când vine treaba la adică, atunci dau dos la față și... pe ici în colo ți-i drumul!...

— Cât despre una ca aceasta să ne ferească sfinții, căci doară nu sûntem noi lepuri să ne spăriem de toată nemică, ci Români, și-apoi Românul, mai ales când îi vine mucul la deget, nu se lasă cu una cu doue!

— Atâta am voit să sciu — dise Stefan — mai mult nemică!... Ear' ce se atinge de mine să sciți că eu cât voiu trăi nu voiu da Turculuï nici o para oarbă.

Și cum a dis Stefan Vodă, așa s'a și întêmplat, căci ce dicea el odată, dis era.

Impĕratul turcesc însă, cum a prins de veste despre hotărîrea luï Stefan Vodă, s'a făcut foc și pară de mânie și ï-a scris ca pe loc să-ï trimită haraciu, orï de nu, va fi vaï și amar de capul luï. A cugetat pe semne Turcul în mintea sa că Stefan, cum îï va vedea scrisoarea, s'a vîrî în toate recorile și'ndată îï va trimite baniï. Dar' s'a înșălat amar, căci Stefan Vodă nu era unul de ceï ce se înspăimêntă așa de grabă... El cum primi scirea aceasta a spus trimisuluï turcesc să se întoarcă înapoi de unde

a venit și să spue stăpânului sĕŭ că dacă-ĭ trebue haracĭŭ din Moldova să vie singur și să și-l ĭee.

Trimisul se'ntoarse și spuse stăpânului sĕŭ ce avu să-ĭ spue.

Impĕratul, vĕḑênd că Stefan se'npotrivesce, că nu vre de bună voe să-ĭ trimită haracĭŭ, ĭĭ maĭ scrisă odată, și încă odată, și tot așa în vr'o câte-va rênduri, și de câte orĭ ĭĭ scria, de-atâtea orĭ maĭ tare îl amerința.

Dar' Stefan Vodă nicĭ grijă n'avea. El totdeauna ĭĭ respunse ca și'ntâĭa-șĭ dată, că dacă voesce numaĭ decât să aĭbă haracĭŭ și din partea Moldoveĭ să vie singur și să și-l ĭee, să vadă cum l-a lua... Ear' cât despre dînsul, ḑicea, că nu i l-a da de bună voe în vecĭ și pururе, de-ar sci că s'ar întêmpla nu sciŭ ce să se'ntêmple.

Trimisul, ce era să facă? . . . să se pue cu Stefan în poară?... Atâta ĭ-ar fi trebuit, maĭ mult nemică! . . . Își luă decĭ catrafusile și, fără să maĭ ḑică vre un cuvênt, se'ntoarse frumușel înapoĭ de unde a venit.

Stefan, cum petrecu cu nepusa în masă și cea de pe urmă oară pe trimis, vĕḑênd că nu poate cu una cu doue s'o scoată cu Turcul la capĕt, porunci ca să se adune de grabă toțĭ sfetnicĭĭ la un loc, spuind că are să le înpărtășească nisce lucrurĭ foarte cumpenitoare. Eară după ce aceștĭa se adunară le ḑise:

— Eacă, scumpilor meĭ sfetnicĭ, ce voesce împĕratul turcesc să facă cu mine și cu voĭ cu toțĭ; ḑice că are să vie cu oaste asupra Moldoveĭ ca să ne facă miĭ și fărîmĭ, pentru că nu voim să-ĭ închinăm țară și să-ĭ plătim haracĭŭ. Și când Turcul spune una ca aceasta, să sciĭ

că nu e lucru de șagă... Ce-a spus odată, e spus, și când se mânie e varga luĭ Dumnedeŭ!... Decĭ v'am chĭemat ca să aud și acuma, care e părerea D-voastrĕ?... Implini-vĕ-veți făgăduința, care mĭ-ați dat'o acum câteva lunĭ?... Și dacă aveți de gând s'o împliniți, apoĭ ce ar fi maĭ bine să începem și să facem?

Toți sfetnicii, precum și ceĭalalți boerĭ, carĭ se maĭ afla adunați în prejurul luĭ Stefan, strigară într'un glas, că maĭ de grabă vor murĭ până întru unul, de cât se vor lăsa a fi cotropiți de păgânĭ.

— Așa am cugetat și eŭ — ḑise Stefan. — De-acuma la lucru, căcĭ timpul e scurt!... Ca mânĭ o să ne trezim cu Turcul în țară!...

Și cum rostĭ cuvintele acestea și se despărțiră dela olaltă, atât Stefan Vodă, cât și sfetniciĭ seĭ începură din toate părțile a se pregăti din resputerĭ de resboiŭ. Și uniĭ și alțiĭ rĕsculară și adunară la un loc poporul de pe la sate, căcĭ pe timpul acela nu era, ca acuma, atâta oaste învĕțată, câtă ar fi fost în stare să deĭe față cu oastea unuĭ împĕrat de pănura celuĭ turcesc, ci maĭ mult poporul de la țară era apărătorĭul și scutitorĭul adevĕrat al țĕrĭĭ. Și până în câte-va ḑile era o mulțime mare de oaste adunată în Suceava, gata ca la cel dintâiŭ semn să se pornească în protiva păgânuluĭ.

Turcul, pe de altă parte, cum a auḑit de la trimisul sĕŭ, că Stefan Vodă, nu numaĭ că nu voesce să-ĭ închine țara și să-ĭ plătească haracĭŭ, ci încă îl ĭe și peste picĭor, chĭemă toată oastea câtă o avea la un loc, și maĭ de grabă de cum și-ar putè cine-va închipuĭ se pornì cu

dînsa asupra Moldoveĭ. Și era Turcĭ de nu le maĭ sciaĭ numĕrul și când ajunseră la marginele Moldoveĭ și întrară peste hotar era mânia luĭ Dumneḑeŭ ce făceaŭ.

Dar' las că și Româniĭ nu sta cu mânele în șolduri să-ĭ aștepte ca să le scurteze viața maĭ nainte de ce lĭ-a sosit vremea. Eĭ cum prinseră de veste, că Turcul a întrat nepoftit în țară, se porniră cu Stefan Vodă în frunte înaintea lor și cum sosiră față în față unde nu începură a mi-ĭ lua la ochĭ cu săgețile și-a se bate cu dînșiĭ ca nisce leĭ înfuriațĭ, când sûnt amerințațĭ cu moartea în însu-și culcușul lor. Și se încinse o bătae ca aceea pe viață și pe moarte, de cugetaĭ că e prăpădenia lumiĭ, nu alta.

Dar' ce folos de toată bărbăția și vitejia Românilor, după ce eraŭ poate pe ḑece părțĭ maĭ mulțĭ Turcĭ de cât dînșiĭ. Era tocmaĭ așa ca și când ar sări un jurat la bătae în protiva unuĭ sat întreg. Cum să învingă juratul pre sat, fie acela chĭar și un uriaș, dacă e numaĭ unul singur?

Stefan Vodă, omul ce nu se lăsa cu una cu două a fi spăriat și care foarte bine se pricepea la apucăturĭ rĕsboĭnice, vĕḑênd că sûnt atâția Turcĭ și că la șes e peste putință a ținè piept cu dînșiĭ, o întoarse altmintrelea, începu adică a se retrage pe'ncetul cu oastea sa spre munțĭ și-aĭ face prin aceasta pre Turcĭ să creadă că el ar fugi de dînșiĭ.

Turciĭ, nicĭ visând măcar cu ce felĭŭ de gândurĭ se poartă Stefan, se luară la fugă după dînsul.

Dar' Stefan, după ce se retrăgea cu oastea sa ca la vr'o câte-va miĭ de pașĭ, de odată sta loculuĭ, se maĭ

bătea cât se bătea cu dînșiĭ, apoĭ eară-șĭ se retrăgea, și tot așa făcu el în maĭ multe rênduriĭ, până ce-ĭ ademeni sub poalele munților.

Turcul, ca Turcul, se ținea morțiș de el, voind numaĭ de cât să pue mâna pe dînsul și să-l nimicească cu oaste cu tot. Și cum ajunse sub poalele munților se'ncinsă din noŭ lupta, însă de astă dată, nu ca maĭ nainte, ci cu maĭ mare înverșunare.

Stefan se luptă și acuma ca un leŭ cu dînșiĭ, și pre mulțĭ îĭ trimise în ceealaltă lume. Dar' ce folos de toată isteținea și vitejia luĭ, ce folos de toate ademenirile și apucăturile sale, că dela o vreme totu-șĭ n'a fost în stare să ție și maĭ departe pĭept cu dînșiĭ, căcĭ ceĭ maĭ mulțĭ dintre voĭnicĭĭ sĕĭ de frunte, începênd dela sfetnicĭ și până la cel din urmă ostaș de rênd, picară acu jertfă înfuriatuluĭ și neîmpăcatuluĭ păgân. Ear' ceĭ ce maĭ remase în viață, ne maĭ putêndu-se ținè pe picĭoare de vlăguițĭ și osteniți ce eraŭ, temêndu-se ca să nu cadă și eĭ jertfă fără vre un folos pentru sine, pentru Domnul lor și pentru țară, începură a da îndĕrĕpt, a se împrăscia și a se ascunde prin desișurile munților și acolo a aștepta apoĭ un timp maĭ bun și maĭ potrivit spre a se putè eară-șĭ scula în protiva dușmanilor.

Vĕdênd Stefan că nu e maĭ mult chip de învingere, că ostașiĭ și țĕraniĭ, ce-l însoțiră în acest rĕsboĭŭ cumplit și cariĭ maĭ scăpară teferĭ de urgia păgânilor, se reslățesc din ce în ce în toate părțile, se supără în adâncul inimeĭ sale și nu scia singur ce să maĭ înceapă și să facă. Să fi voit așĭ maĭ încerca încă odată norocul, cine maĭ sci...

poate că ostașiĭ l-ar fi ascultat și s'ar fi luptat până ce cu toțiĭ ar fi murit, căcĭ îl ĭubĭaŭ ca ochiĭ din cap și orĭ ce lĭ-ar fi spus îl ascultaŭ. Dar' el de supĕrat peste mĕsură și dus pe gânduri cum era, căcĭ una ca aceasta, să fie învins, de când s'a suit pe tronul Moldoveĭ, nu i s'a fost întêmplat, cum vĕḑu că Turciĭ înving și că maĭ mult nu e chip de scăpare, începu a alerga în colo și'n coace în fuga caluluĭ, ca și când ar fi voit să scoată din fundul pămêntuluĭ o oaste nouă, o oaste maĭ puternică și maĭ odihnită de cum era ceea ce s'a fost reslățit acuma prin desișurile și văgăunele munților, și așa, nesciind singur ce face, se porni prin pădurile de sub poalele munților și se duse, într'o fierbințală, cât timp s'a fi dus, până ce ajunse într'o lucină nu departe de satul de astăḑĭ *Putna*. Eară după ce a ajuns în lucina aceea, vĕḑênd că bĭetul sĕŭ cal de asudat, de ostenit și de flămând ce era, nu-l poate duce maĭ departe, i se făcu milă de dînsul, descălică și-ĭ dete drumul ca să se maĭ odihnească, să pască și să maĭ prindă la putere. Apoĭ se puse și el să șadă pe trupina unuĭ copaciŭ. Și cum sta el aice, dus pe gânduri asupra celor ce i s'aŭ întêmplat, privind din când în când în colo și'n coace în întunericul nopțiĭ, căcĭ înserase acuma când a ajuns în lucina aceea, eată că la o depărtare de vr'o câte-va ḑecĭ de pașĭ de dînsul vede zarea uneĭ lumine licurind pintre crengile unor copacĭ. Voind să scie ce feliŭ de lumină e aceea și cine poate să locuească în nisce locurĭ așa de sĕlbatice, cum era pe timpul acela locul, unde se afla el, prinse de grabă calul și se îndreptă în partea aceea din cotro se zăria lumina.

Eară după ce se apropiă, ce să-ĭ vadă ochiĭ? . . . o stâncă mare, încunjurată de jur împrejur cu copacĭ cine sci de câțĭ vecĭ, cu partea despre meadă-noapte și rĕsărit înplântată adânc în coastele unuĭ deal, eară cea despre ameadă-dĭ și apus săpată de sus și până jos cu dalta, aflându-se în cea dintâiŭ treĭ ferestuĭcĭ micĭ, eară în cea din urmă o ușă întărită cu drucĭ de lemn. In una din cele treĭ ferescĭ și acuma ardea lumina, ce-a fost zărit'o el puțin maĭ nainte.

Aceasta era *casa* saŭ *chilia de peatră*, care și până în ḑiua de astădĭ se poate vedè pe malul drept al părĭuluĭ *Viţeul*, nu departe spre ameadĭ de satul *Putna*.

Stefan Vodă, cum vĕḑu stânca aceasta și lumina ce lucea dintr'însa, îndată se pricepu că nu poate să fie o stâncă de rênd, ci ea trebue să fie pe din nuntru săpată și să locuească cine-va într'însa. Decĭ, legând calul de creanga unuĭ copacĭŭ, se duse maĭ aproape de stâncă, o privì de-a măruntul de jur împrejur, și cum se uĭtă eată că dă de o ușă, și cum dete cu ochiĭ de ușa aceea se duce și bate într'însa ca să fie sloboḑit în nuntru.

Eară după ce bătu de vr'o câte-va orĭ, un glas din nuntru întrebă:

— Cine e acolo?

— Eŭ sùnt! — rĕspunse Stefan.

— Și cine eștĭ tu?

— Stefan Vodă.

— Nu se poate!

— De bună samă.

— Și dacă întru adevĕr eștĭ tu Stefan Vodă spune-mĭ

ce cauți prin aceste locuri pustii, unde n'ai mai fost până acuma nici odată?

Greu îi pică lui Stefan Vodă să răspundă la această întrebare neașteptată, și mai multe minute stete în cumpănă: ce să facă?... să se mărturisească unei ființe necunoscute, ori să încalice pe cal și să se ducă unde l-a duce acesta, numai să n'aibă a rosti cuvêntul *învins*, care nu-l rostise încă nici odată până atunci. Dar' întunericul nopții și urletul cumplit al unor lupi din apropiere îl făcură să-și calce pe inimă și să rostească cuvintele, cari nici prin vis nu i-ău trecut că le va rosti vre odată. El dise:

— Ce să caut?... află, ori cine vei fi, că sûnt bătut de Turci, și acuma fug de dînșii!... Te rog deci dară să fii așa de bun și să mă primești de mas, căci noaptea aceasta e întunecoasă, pare că mai întunecoasă de cât toate nopțile de până acuma și eŭ nu sciŭ în cotro să apuc și să mă duc prin codrii în carii am întrat...

— Stefan Vodă și să fie bătut de Turci?... asta nu e cu putință!... ți mai bine că ești altul cine-va, ear' nu Stefan Vodă cel viteaz și-atunci mai de grabă te-oiŭ crede și ți-oiŭ da drumul în nuntru!

— Bine-ar fi, când altul ar fi aice în locul meŭ, dar' durere... de astă dată norocul m'a părăsit, și-acuma mă aflu unde nici n'am gândit!

Săhastrul, căci glasul ce a vorbit din nuntru era glasul unui Săhastru, cum a auțit că străinul, ce a bătut la ușa sa, e *Stefan Vodă*, îndată i-a deschis ușa și l-a poftit în nuntru. Apoi îl întrebă cum s'a întêmplat ca

să fie învins de Turcĭ, care să fie pricina, după ce maĭ nainte nime n'a fost în stare nicĭ odată să-l învingă.

Stefan îĭ istorisi dela început toate cum a cerut Turcul haraciŭ dela dînsul, cum s'a sculat cu putere asupra luĭ, cum a mers el cu Româniĭ seĭ în protiva Turcilor și cum s'a bătut cu dînșiĭ. Maĭ pe scurt îĭ spuse toate din fir în pĕr cum s'a întêmplat dela început până ce a fost nevoit să fugă de'naintea păgânilor.

— Nu fiĭ supĕrat, Măria Ta! — ḑise Săhastrul, după ce a ascultat cu luare aminte. — Multe litfe barbare aŭ voit în decurgerea timpuluĭ să stîngă pre Românĭ de pe fața pămêntuluĭ și să subjuge această țară, însă Dumneḑeŭ cel drept și puternic nu ĭ-a lăsat să-și împlinească dorința, el nu te va lăsa nicĭ pre Măria-ta să remaĭ de rîs, ci maĭ de grabă de cum îți poți singur închipuĭ aĭ să învingĭ cu ajutorĭul sĕŭ pre Turcĭ și aĭ să-ĭ alungĭ cine sci unde peste hotarele țĕriĭ.

— De-ar da Dumneḑeŭ să fie așa, dar' eŭ tare mĕ tem că nu voiŭ maĭ ajunge acele ḑile, maĭ cu samă că pre ceĭ maĭ aleșĭ voĭnicĭ ĭ-am pĭerdut acuma!

— N'are a face!... Dumneḑeŭ îți va da alțiĭ la loc!

Și după ce rosti Săhastrul cuvintele acestea, pofti pre Stefan să șadă pe-o lăĭcĭoară saŭ maĭ bine ḑis pe-o muchĭe de stâncă săpată în formă de lăĭcĭoară, ear' el ĭeși de grabă din chilie afară și adăposti calul într'un feliŭ de pivniță, care se afla de desuptul chilieĭ sale sub o aripă a stînceĭ, căcĭ urletul lupilor, ce-l audise Stefan, se apropia din ce în ce maĭ tare de stâncă. Apoĭ întră în nuntru, puse ce avu maĭ ales și maĭ bun de mâncare

pe-o mesciŏară rotundă asemenea de peatră și poftì pre Stefan la ospĕț.

Stefan nu se lăsă mult îmbiat, căcĭ trecuse maĭ bine de-o ḑi și jumĕtate de când nu luasă nicĭ o fărmătură de pâne în gură. Și eată că, pe când sta el și cu Săhastrul la masă și ospĕta, vorbind despre întêmplările trecute, unde nu mi se pornesce de-odată un urlet ca acela împrejurul stânceĭ de se resunară văile de prin apropiere.

Stefan, când auḑì urletul lupilor, sări drept în sus dela masă, pusă mâna pe sabie și ḑise înspăĭmântat cătră Săhastru :

— Părinte! ne-aŭ încunjurat lupiĭ... ce e de făcut?

— Ce să facem,... nemică! lasă-ĭ să urle cât le place, căcĭ noĭ și așa nu avem nicĭ un lăutarĭŭ, care să ne cânte la masă . . . lasă în calte se ne cânte eĭ!

— Sciĭ că eștĭ cam hasliu. Dar' să lăsăm acuma șaga la o parte; lupiĭ, după cum se vede, sûnt mulțĭ, pot să strĕbată în nuntru, și atuncĭ nu sciŭ ḑeŭ cum vom putè scăpa de dînșiĭ?

— N'ave nicĭ o teamă, căcĭ noĭ sûntem aice întăriți maĭ de haĭ de cât un împĕrat într'o cetate.

— Dar' calul mĭeŭ?

— Nicĭ luĭ n'are să i se'ntêmple nemică, căcĭ și el e tot atât de bine scutit, ca și noĭ!

Stefan, când auḑì cuvintele acestea, se maĭ liniscì puțin, se puse la masă și'ntre urletele lupilor, carĭĭ se învêrtiră maĭ de multe orĭ prin prejurul și pe de-asupra chilieĭ, ospĕtâ maĭ de parte. Ear' după ce se sculă dela masă și după ce lupiĭ, vĕḑênd că nu pot să pue labele pe

prada, ce aŭ fost adurmecat'o, încetară de urlat și se depărtară prin desișul pădureĭ, se puse ca să se odihnească, căci era foarte obosit de luptele, ce le-a avut în ḑilele trecute, cât și de drumul cel depărtat de pe câmpul de resboiŭ.

A doua ḑi demineaḑă, cam pe timpul acela când întră preoțiĭ la *utrine*, Săhastrul trezi pre Stefan din somn, ĭeși cu dînsul afară, se suiră amêndoĭ pe vêrvul stânceĭ, în care era săpată chilia, și după aceasta arătând cu mâna spre apus, îl întrebă ḑicênd :

— Caută în sus, veḑĭ ce-va?

— Nu vĕd nemică! — respunse Stefan cătând spre locul arătat.

— Calcă pe picĭorul meŭ cel drept! — ḑise maĭ departe Săhastrul.

Stefan dintru început nu prea vre, însă maĭ pe urmă totuși călcă pe pecĭor să vadă ce are să se întêmple.

— Veḑĭ acuma ce-va?

— Vĕd!

— Ce veḑĭ?

— Vĕd — respunse Stefan, arătând cu degetul — colo în mijlocul lucineĭ celeĭa un copaciŭ mare, ear' în copaciŭ vĕd arḑênd o mulțime de luminĭ.

Copacĭul acela era un *paltin* foarte gros și înalt, și se afla tocmaĭ pe locul, unde se află astăḑĭ *mŏnăstirea Putna*.

— D'auḑĭ ce-va? — întrebă eară-și Săhastrul.

— Nu aud nemică!

— Calcă pe picĭorul meŭ cel stâng!

Stefan făcu și de astă dată așa după cum i-a spus Săhastrul.

— Audĭ acuma ce-va?

— Aud!

— Ce-audĭ?

— O cântare. Dar' nu sciŭ, preoțiĭ sûnt aceĭa, ce cântă, orĭ îngerĭ, căcĭ maĭ dulce, maĭ plăcută și maĭ frumoasă cântare decât aceasta n'am audit de cât sûnt.

— Aceĭa nu sûnt preoțiĭ, ci îngerĭ, — respunse Săhastrul.

— Mĭ-am închipuit eŭ că aceea nu poate să fie cântare de preoțiĭ, ci numaĭ de îngerĭ.

— Sciĭ acuma una, Măria-Ta?

— Ce să sciŭ? — întrebâ Stefan.

— Pune gând la Dumnedeŭ că în lucina, unde se aude acuma cântarea, ce-aĭ audit'o, veĭ face o mănăstire, al căreĭ *pristol* să fie tocmaĭ acolo, unde se află acuma copacĭul, în care ard luminile, și lasă dacă te veĭ căi vr'odată! Și dacă veĭ pune acest gând la Dumnedeŭ cu scop ca să te țiĭ de cuvênt, poțĭ merge în voea cea bună a te bate nu numaĭ cu *Turcii*, carii te-aŭ învins acuma, ci și cu mulțĭ alțĭ dușmanĭ și lasă dacă nu-ĭ veĭ învinge pre toțĭ!

— Voiŭ face toate, după cum îmĭ spuĭ, numaĭ să-mĭ ajute Dumnedeŭ ca să pot învinge pre dușmaniĭ țărĭĭ mele, carii o amerință cu pĭerdare.

— Amin!... Acuma poțĭ merge fără frică în protiva ne'mpăcaților Turcĭ, căcĭ maĭ nainte de cum îțĭ poțĭ închipui, aĭ să-ĭ învingĭ și aĭ să curăț'escĭ țara de dînșiĭ!

— Dar' de unde să ĭaŭ eŭ atâta oaste, cu câtă să-ĭ pot învinge ?

— Ţara-ĭ mare, . . . maĭ sunt încă destuĭ oamenĭ într'însa, caută-ţĭ numaĭ oastea trebuincĭoasă şi veĭ afla-o !

După aceasta, mulţămind Stefan Vodă din toată inima Săhastruluĭ pentru primirea, mângâerea şi sfatul luĭ cel părintesc, îşĭ luă remas bun dela dînsul, se scoborî de pe vêrvul stânceĭ, scoase calul din pivniţa, în care l-a fost adăpostit Săhastrul de cu sară, se suĭ călare şi se porni ca să-şĭ caute oamenĭ cu carĭĭ să plece eară-şĭ împrotiva Turcilor. Şi mergênd el aşa, cât timp va fi mers, şi eşind la ţară, în puţine ţile strînse o mulţime de popor pe lângă sine şi cu acesta se porni apoĭ eară-şĭ împrotiva *Turcilor*.

Turcii, vĕţênd că Stefan Vodă nu se maĭ arată, eară oastea luĭ, câtă a maĭ rĕmas în viaţă, s'a împrăsciat în toate părţile ca puiĭ ceĭ de păturniche, socotiră că a lor e acuma Moldova, că nime n'a maĭ cuteza să se scoale cu arma asupra lor, şi de-aceea începură şi eĭ a se împrăscia în maĭ multe părţĭ şi a prăda ţara, luând tot ce le pica în mână saŭ arţênd tot ce nu putea lua şi duce cu dînşiĭ. Şi bucuria lor era nespus de mare că s'aŭ cotorosit de un om înderĕptnic şi primejdios ca Stefan Vodă.

Dar' zădarnică lĭ-a fost toată bucuria, câcĭ tocmaĭ pe când nu visaŭ eĭ, eată că Stefan Vodă cu oamenĭĭ, carĭ ĭĭ adunase din părţile despre meaţănoapte ale Moldoveĭ, adică din partea Rădăuţuluĭ şi a Cernăuţuluĭ de astă-ţĭ, precum şi cu ceĭ carĭĭ maĭ nainte s'aŭ fost ascuns prin

crieriĭ munților, se repedĭ pe neașteptate și cu o furie ne maĭ auḑită asupra lor.

Și după ce aŭ început acuma Stefan a se bate cu Turciĭ, eată că a dat Dumneḑeŭ un nour și o negură deasă și foarte întunecoasă în partea aceea, unde se aflaŭ Turciĭ, că nu se vedeaŭ defeliŭ uniĭ pre alțiĭ, și din nour curgea ploae cu foc asupra lor. Și'n zăpăceala cea mare aŭ început acuma a se bate și-a se tăĭa eĭ în de eĭ. Ear' pe când se întêmpla această măcilărie ne maĭ pomenită de oameniĭ, *o basma roșă* ca para foculuĭ plutĭa în aer pe de-asupra lor.

In partea aceea însă, unde era Stefan Vodă cu oamenĭĭ sĕĭ, era sănin și frumos și oștiĭ sale nime nu'ĭ făcea nemică. Dar' el și cu aĭ sĕĭ bătea și tăĭa în Turcĭ ca'n curechiŭ, și nu le da nicĭ de cum rênd ca să-și vie cât de puțin în fire.

Și pe când zăpăceala și încurcala Turcilor era maĭ mare și maĭ înfiorătoare, pe când se tăĭaŭ și se măcilăriaŭ maĭ cumplit, eată că scapă un turc călare din mijlocul îmbulzeleĭ turcescĭ și vĕḑênd cele ce se întêmplă, strigă în gura mare:

— Staț fraților loculuĭ, că nu ne bate Stefan Vodă, ci ne bate Dumneḑeŭ pentru rĕutatea și dauna cea mare, care am făcut'o acesteĭ țĕrĭ!

Turciĭ, auḑind glasul, care se vede că era a vre unuĭ pașă, și vĕḑênd că nu e bine de dînșiĭ, bucuroși ar fi încetat de a se bate și s'ar fi împăcat, numaĭ dacă ar fi putut și ar fi avut când. Dar' de gĭaba, căcĭ acuma, de-ar și fi voit orĭ și cât să se împace, Stefan Vodă nu le da

rênd, ci apucându-i mereŭ din coaste și dela spate, nu se lăsâ, până ce pre ceĭ maĭ mulțĭ dintre dînșiĭ nu-ĭ trimise pe ceealaltă lume, ear' pre ceĭ ce maĭ scăpară ca prin urechile aculuĭ de moarte, nu-ĭ îngăduĭ nicĭ un pic, până ce nu-ĭ alungă pre toțĭ peste Dunăre și curățĭ țara pe maĭ multă vreme de dînșiĭ.

Și după ce a învins Stefan pre Turcĭ și-a scăpat țara de dînșiĭ, s'a întors îndĕrĕpt, unde-a fost lupta maĭ înverșunată, a poruncit să adune la un loc pre toțĭ ostașiĭ, cățĭ aŭ căḑut morțĭ în luptă, a spus să facă maĭ multe movile din dînșiĭ, să-ĭ prohodească ca pre nisce voĭnicĭ și creștinĭ adevĕrațĭ, să-ĭ acopere frumos cu țĕrînă ca și pre orĭ care alt creștin.

Și cum a poruncit Stefan Vodă, așa s'a și făcut, și el încă a stătut de față, până ce toțĭ s'aŭ înmormêntat cum se cuvine.

Eară după ce a împlinit și această dătorie creștinească, a dat drumul tuturor oamenilor, cariĭ l-aŭ ajutorat cu atâta credință și bărbăție, ca să meargă fie-care pe la vetrile sale, și s'a întors și el plin de voe bună la scaunul sĕŭ din orașul Suceava.

Dar' Stefan Vodă nu petrecu mult timp în Suceava, ci, voind a-și împlini făgăduința, ce-a dat'o maĭ nainte Săhastruluĭ dela *chilia de peatră*, porunci să adune maĭ mulțĭ măestri de zidarĭ și se pornì apoĭ dimpreună cu aceștĭa, precum și cu maĭ mulțĭ boerì și curtenĭ aĭ sĕĭ spre locul, unde se află astăḑĭ satul *Putna* și ajungênd acolo, puse să zidească *Mŏnăstirea Putna* tocmaĭ pe locul acela, unde a vĕḑut luminile arḑênd și-a audit

ângerii cântând, adică după cum l-a sfătuit Săhastrul dela *casa* saŭ *chilia de peatră*, care mŏnăstire a rĕmas până în ḑiua de astăḑĭ. Apoĭ s'a întors earăș̆ĭ la scaunul sĕŭ din Suceava.

Și așa Stefan Vodă și-a ținut atât cuvêntul ce l-a dat Săhastruluĭ, cât și cela ce l-a dat sfetnicilor sĕĭ înainte de rĕsboĭŭ, căcĭ el cât a fost și a trăit, n'a plătit Turcilor nicĭ un ban ca *haracĭŭ*.

ȘTEFAN VODĂ ȘI TOLPA.

Se ḑice că pe vremea luĭ Ștefan Vodă se afla pe lângă curtea domnească un Ţigan cu numele *Tolpa*, care era un om deștept, glumeț și totodată foarte prefăcut.

Intr'o ḑi, venind nisce Românĭ dela ţară ca să se jelueascâ înaintea domnieĭ pentru nedreptăţile din partea pârcălabuluĭ lor, întimpinară tocma când aveaŭ să între în curte pre Ţiganul Tolpa.

— Ce vreţĭ voĭ, oamenĭ bunĭ? — ĭĭ întrebâ acesta.

— Avem să vorbim oare ce cu Măria Sa Vodă . . . A casă-ĭ? — respunseră Românĭĭ uĭmiţĭ, socotind că cine scie ce domn mare e acela cu care vorbesc.

— A casă!... Dară ce aveţĭ voĭ să vorbiţĭ cu Măria-Sa? Nu puteţĭ să-mĭ descoperiţĭ și mie taĭnele voastre? . . . Eŭ v'aș putea foarte mult ajuta, de oare ce și eŭ sunt unul dintre ceĭ maĭ marĭ sfetnicĭ aĭ Mărieĭ Sale!

Românĭĭ veniţĭ, necunoscêndu-l cine-ĭ și vĕḑêndul-așa de vorbăreț, i se încreḑură Ţiganuluĭ, cugetând că ceea ce le spune e adevĕrat, și-ĭ istorisiră taĭna lor, adică: cum că pârcălabul îĭ asupresce din cale afară,

cum că li se ĭa bir peste măsură, ba încă pe lângă aceea mai în toate ḑilele îĭ batjocuresce, îĭ bate și-ĭ chinuesce fără milă și fără vr'o pricină. Eacă de ce aŭ venit eĭ să se jelueascâ Măriei Sale Vodeĭ!

— Oameni buni! — ḑise Tolpa, — nu purtaṭi nicĭ o grijă, întorceți-vĕ pe-a casă în voĭa cea mai bună, că eŭ vi-s omul! . . . Voĭŭ vorbi cu Măria Sa. Lasă dacă vĕ va mai asupri și bate pârcălabul vostru de aḑi înainte!

Românii îl ascultară și se întoarseră bucuroși spre case.

Tolpa, după depărtarea lor, căută un prilej bun să între la Măria Sa în odae.

Într'o ḑi Stefan Vodă era voĭos.

Sciindu-l atunci numai singur în divan, Tolpa întră de odată la dînsul în nuntru, plângênd și ṭiindu-se cu mânele de cap.

— Ce-ṭi este ṭie, Tolpo? . . . Ce plângi?! — îl întrebă Vodă, vĕḑêndu-l văetându-se cu mânele de cap.

— Mĭ-a tras popa o palmă, Măria Ta!

— Pentru ce? . . .

— Pentru că n'am sciut *Tatăl nostru*.

— A! tu păgânule! — îĭ ḑise Stefan Vodă mânios, — tu să nu sciĭ *Tatăl nostru*? . . . Păcat că n'am aflat eŭ aceasta mai de mult, că de-atunci te-aș fi alungat de la curtea mea! . . . Mĕ, da ce eștĭ tu? păgân? turc? tătar? orĭ ce litfă rea? să nu sciĭ *Tatăl nostru*?... Stăĭ numai!...

— Ba îl sciŭ, Măria Ta, da-l greșesc într'un loc.

— Spune-mi-l dar!

— Tatăl nostru, carele eștĭ în cerĭuri, sfințească-se numele teŭ, viie împĕrăția ta . . . .

— Mai departe!

— Aicĭ am uĭtat o vorbă.

— *Fie'n voea ta* . . . ḍi acuma mai departe.

— Fie în . . .

— Fie în voea ta . . . ḍi încă odată dela început, că eară-șĭ aĭ uĭtat!

— Tatăl nostru, carele eștĭ în cerĭurĭ, sfințească-se numele teŭ, viĭe împărăția ta, fie în . . .

— Fie în voea ta! . . . Měĭ da ce bătut cu leuca! . . . Un cuvênt să nu-șĭ poată însemna! . . . Ḍi încă odată dela început și ține bine minte: fie în voea ta!

— Tatăl nostru, carele eștĭ în cerĭurĭ, sfințească-se numele teŭ, viĭe împărăția ta, fie în . . .

— N'o să mai țină minte! . . . Ḍi mai de multe orĭ: *fie în voea ta!*

— Fie în voea mea, fie în voea mea, fie . . .

— Nu așa! ci *fie în voea ta*, adică a celuĭ de sus, a luĭ Dumneḍeŭ, și nu întru a ta, nerodule și năucule!

— Eĭ! . . . fie! . . . d'apoĭ dacă uĭt!

— Apoĭ nu uĭta, că doară nu-țĭ e dogit capul!

— Și ca să nu uĭt, Măria Ta, scrie-mĭ vorbele acelea pe-o hârtie și te iscălesce, ca așa să-mĭ pocĭ aduce aminte totdeauna, când voĭu lua hârtia în mână.

Stefan Vodă, nicĭ visând de cugetele Ţiganuluĭ, luă o coală de hârtie albă curată și scrise: *fie în voea ta*, apoĭ se iscăli mai de desupt *Stefan Vodă*, și ĭ-o dete Ţiganuluĭ, ca să nu-l mai supere . . .

Tolpa, — bucuria luĭ — ĭe hârtia în mână și, cum eși din divanul domnesc, pe dată a și pornit la țară,

anume către satul acela, de unde erau Românii ce aŭ fost venit la curte să se jeluească pentru asuprirea peste mĕsură din partea pârcălabului.

Ajungênd el în satul acela, dete poruncă să se adune toți sătenii la un loc, dimpreună cu dînșii și pârcălabul, căci vine dela curtea domnească și le aduce o vorbă mare dela Măria Sa Vodă, pre care fie-cine trebue s'o asculte și s'o împlinească . . .

După ce s'a adunat tot satul, dimpreună cu pârcălabul la un loc, Tolpa vîrîndu-se în mijlocul adunării și punêndu-se față în față cu pârcălabul, pre carele a început mai întâiŭ a-l mustra înaintea întregului sat pentru neomenia sa cu sătenii și cu toți Românii de prin jurul acela, apoi arătându-i iscălitura lui Stefan Vodă, îi ḑise :

— Veḑi ce este scris aicĭ ?

— Vĕd : *fie'n voea ta* — respunse pârcălabul, dar' eŭ nu sciŭ ce vrea să însemneze aceasta !

— Nu sciĭ ? . . . bine ! . . . lasă că sciŭ eŭ ! — strigă Tolpa furios, și atunci pe loc porunci juraților să-l întindă jos înaintea adunării și să-i mĕsure vr'o cinci ḑeci de bețe bune și pipĕrate, ḑicênd :

— Iscălitura Mărieĭ Sale poruncesce : să pedepsim pre toți aceia ce nu sciŭ de omenie și asupresc pre frații lor din cale afară și fără de vr'o dreptate ! . . .

Pârcălabul era nevoit să sufere bătaia, creḑênd că așa a poruncit Vodă.

El însă era unul dintre ceĭ maĭ credincioșĭ, maĭ supușĭ și maĭ plăcuți domnieĭ, și sciind aceasta, se mira

foarte mult, cum de a putut Stefan Vodă să poruncească ca să-l bată Ţiganul Tolpa înaintea sătenilor, maĭ cu samă neaflându-se el cu nemic vinovat! . . .

La vr'o câte-va săptămânĭ însă, după ce a fost bătut, avênd treabă numaĭ de cât să se ducă la curtea domnească, se duse, şi ajungênd întrâ la Măria Sa.

Stefan Vodă, bucurându-se de sosirea luĭ, îl primì cu aceeaşĭ prietenie şi căldură ca şi maĭ nainte.

Pârcălabul s'a mirat mult de primirea aceasta călduroasă. Pricepênd atuncĭ că nu poate să nu fie ce-va la mijloc, că trebue să'l fi pus cine-va la cale şi de aceea poruncise ca să'l pedepsească, îl întrebă pe Vodă ḑicêndu-ĭ:

— De ce aĭ poruncit Măria Ta luĭ Tolpa ca să mĕ bată înaintea sătenilor meĭ, că doară n'am făcut nimĕruĭ nicĭ un rĕŭ.

Stefan Vodă, uĭtîndu-se lung la dînsul, mirându-se şi el de vorbele pârcălabuluĭ, ĭĭ ḑise:

— Ce spuĭ? . . . .

— Ce spun? . . . d'apoĭ eacă cum şi eacă cum, şi începu a'ĭ povestì toată istoria cum s'a întêmplat.

— A, mişelul! — ḑise Vodă mânios — de-aceea mĭ-a spus el ca să mĕ iscălesc eŭ la cuvintele, ce nu le scia din *Tatăl nostru*, ca să aĭbă cu aceea iscălitură putere de a te bate! . . . Aşa-ĭ treaba? . . . Lasă că mi ţi l-oĭŭ învĕţa eŭ! . . .

Stefan Vodă se făcu foc; porunci curtenilor să prindă pre Tolpa şi să-l spânzure.

Tolpa însă, când istorisĭa pârcălabul Vodeĭ şi când

Vodă porunci ca să-l prindă și să'l spânzure, stătea la ușă și asculta toate, și cum a audit aceasta, îndată s'a făcut nevĕdut, ascunḑêndu-se în grădina domnească, care era foarte mare, sciind că acolo nu va da nime de dînsul, ear' trecênd mânia Domnuluĭ, poate încă să scape cu viață.

In zădar l-aŭ căutat curteniĭ ca să-l prindă, căcĭ Tolpa nu era nicăiriĭ. El bĭetul, de spaĭmă și de frică c'o să-l spânzure, s'a fost ascuns în acea grădină așa, că nicĭ ḑiua mare cu lumina nu-l puteaŭ afla, de l-ar fi tot căutat.

Maĭ spre sară, fiind o ḑi frumoasă și călduroasă, eșĭ Stefan Vodă singur din curte și se duse la preumblare prin grădina domnească tocmaĭ în partea aceea, unde era Tolpa ascuns. Ţiganul vĕḑêndu-l de departe că vine spre dînsul, se suĭ ĭute într'un măr și se legă cu brâul ce era încins peste mijloc de un crac, lăsându-șĭ apoĭ picĭoarele să spânzure în jos, ear' o ațișoară, ce o avea asemenea pe lângă sine, o legă de altă creangă de asupra capuluĭ sĕŭ.

Vĕḑêndu-l așa Stefan Vodă ḑise de milă:

— Ḑĕŭ că-mĭ pare rĕŭ de sĕrmanul Tolpa. Bĭetul, de bună samă audind că am poruncit să-l omoare, pentru că a bătut pre pârcălabul, s'a spânzurat el singur, ne maĭ așteptând pre alțiĭ . . .

Tolpa trăgea numaĭ cu urechĭa.

Stefan urmă:

— Dacă ar fi viŭ eŭ l-așĭ ĭerta . . .

— *Fie'n voea ta!* — strigă Tolpa, sărind jos și îmbrățoșând picĭoarele Mărieĭ Sale.

— *Fie'n voea ta!* — Bine că cel puțin de frica spânzurătoareĭ aĭ învețat *Tatăl nostru!* ḍise zîmbind Stefan Vodă. — Atuncĭ m'aĭ prins cu iscălitura, acum cu vorba, dar' altă dată nu maĭ scapĭ nicĭ *cu voea ta*, nicĭ fără de *voea ta!*...

Era glumeț Stefan Vodă și-ĭ plăceaŭ și glumele altora, dar' între o glumă și o altă glumă ținea la mijloc câte nouĕ fulgere, și vaĭ de acela, pre care îl nimería pintre glume săgeata mânieĭ domnescĭ!

STEFAN TOMȘA ȘI MITROPOLITUL CRIMCA.

Când omul e în pace, când e liniștit, sănĕtos și nu duce nicĭ o nevoe, atuncĭ nu-șĭ prea aduce aminte de Dumnedĕu, de la care ĭĭ vin toate bunătățile; dar' când e amenințat din toate părțile de primejdiĭ, când neajunsurile îl împresoară și o rea soarte îl urmĕresce pas în pas, atuncĭ inima și cugetul se îndreaptă spre Dumnedĕu, de la care așteaptă scăpare, alinare și mângăere în suferințĭ și durerĭ.

Eraŭ odată nisce timpurĭ, când oamenĭĭ eraŭ cu mult maĭ evlavioșĭ și cu frica luĭ Dumnedĕu, de cât cum sûnt astădĭ. Atuncĭ dacă-șĭ punea cine-va gând la Dumnedĕu, orĭ ce ar fi avut să facă, făcea, și orĭ ce întreprindea, o și îndeplinĭa, căcĭ Dumnedĕu totdeauna era cu dînsul.

In timpurile maĭ de demult nu era, ca acuma, pace și linisce în țară, ci tot resmiriță și bătăliĭ ca acelea, că nu maĭ sciaĭ ce este și de ce să te apucĭ...

Câțĭ păgânĭ, câte litfe rele, toate năpădíaŭ ca lăcustele în Moldova, prădând și jăfuind pre bĭeții Românĭ, chinuindu-ĭ și luându-le toată averea, lăsându-ĭ numaĭ cu sufletul, de multe orĭ scurtându-le și vieața...

Pe acelea timpuri viforoase unii Domnitori români, voind ca să scape poporul și țara de bicĭul cel barbar și înspăimêntătorĭŭ al păgânilor, punea gând la Dumnedeŭ, că după ce li va ajuta a învinge pre dușmani, vor face în cutare loc al țĕriĭ o biserică saŭ mŏnăstire, unde să i se aducă laudă și mulțămită de către popor pentru ajutorĭul, ocrotirea și binefacerile revărsate.

Din acest îndemn, saŭ poate că și din altul, a început și *Stefan Vodă Tomșa* a zidi *mŏnăstirea Solciĭ* sub poalele munților din Bucovina, care mŏnăstire se află încă și astădĭ în partea despre apus a târgușoruluĭ *Solca*.

Spun bĕtrâniĭ, că *Stefan Vodă Tomșa* după ce a sfârșit de zidit această mŏnăstire și după ce a zugrăvit'o și a înfrumusețat'o cu toate odoarele cele trebuincĭoase a chĭemat pre Mitropolitul *Anastasiu Crimca*, să viie dinpreună cu maĭ mulțĭ alțĭ preoțĭ și călugărĭ, ca s'o sfințească.

Mitropolitul Crimca, ḑise, că să nu fi trăgănat nicĭ de cum, ci îndată cum ĭ-a venit scirea a și pornit spre Solca, luând cu sine pre maĭ mulțĭ preoțĭ și călugărĭ . . . Ajuns în Solca, fără să maĭ trăgăneze ceva, a și început cu sfințirea mŏnăstireĭ cu cea maĭ mare serbare, după cum adică scia el, că-ĭ maĭ frumos și credea c'a fi maĭ bine și maĭ pe plac Domnitorĭuluĭ.

După ce se sfârși sfințirea mŏnăstiriĭ, dădu Stefan Vodă Tomșa o masă mare, la care poftì mulțime de boerĭ, pre Mitropolitul Anastasiu și pre alțĭ oaspețĭ aleșĭ.

La masa aceea, după multe alte cuvêntărĭ și vorbirĭ, cum e adică datina la mesele Domnitorilor, unde sûnt o

mulțime de oaspeți și boeri adunați, cari de cari mai vorbăreți și mai căpățînoși, după ce ospătară de-ajuns și băură cum se cade, ḑise Stefan luĭ Crimca:

— Să dee Dumneḑeŭ, ca mŏnăstirea Prea sfințieĭ-Tale să fie becĭŭ la mŏnăstirea mea!

Mitropolitul Crimca, care cam în acelașĭ timp zidise *mŏnăstirea Dragomirneĭ*, ḑice, că s'a uĭtat lung în fața Domnitorĭuluĭ și a început a zîmbi, dară nu-ĭ rĕspunse nemică.

Stefan Tomșa însă, crud din firea sa și foarte pismătăreț pre tot omul ce-l întrecea cum-va, nu să tacă și dee pace Mitropolituluĭ, pentru că nu ĭ-a rĕspuns nemică, ci sciind că mŏnăstirea acestuĭa e cu mult mai frumoasă și mai iscusit lucrată decât a sa, ba!... drept să mărturisim... fiind unica în felĭul sĕŭ în toată țara, ĭĭ mai ḑise încă o dată:

— Să dee Dumneḑeŭ ca mŏnăstirea Prea sfințieĭ-Tale să fie becĭŭ la a mea!

Mitropolitul tăcu și de astă dată.

Eară Vodă repeți tot aceste cuvinte și de-a treĭa oară...

Acuma Mitropolitul, vĕḑênd că Vodă nu mai înceată de a-ĭ spune aceste cuvinte în fața tuturor oaspeților, nu mai putu răbda, ci supĕrându-se amar, ĭĭ ḑise:

— Ba! să dee Dumneḑeŭ, ca mŏnăstirea Mărieĭ-Tale să fie becĭŭ la mŏnăstirea mea, căcĭ Măria-Ta aĭ făcut'o din prisosință, eară eŭ am făcut'o pre a mea — cum a dat Dumneḑeŭ — din baniĭ hărăziți de vĕduve și alțĭ bĭeți creștinĭ și oamenĭ de omenie, carĭĭ s'aŭ îndurat și

m'aŭ ajutat a face această sfântă mŏnăstire spre lauda celuĭ de sus! . . .

Ștefan se roși și se cam supĕră, când audi aceste cuvinte împungĕtoare dar' se stăpâni și nu dise nemică bĕtrânuluĭ Mitropolit . . . El tăcu acuma ca și cela maĭ înainte.

Mitropolitul Crimca însă vĕdĕnd însu-șĭ, că ceea ce a spus n'a fost bine, și temĕndu-se ca să nu i se întĕmple ce-va, căută toate mijloacele, să ĭasă cum maĭ de grabă de la masă și să fugă cât se poate maĭ ĭute din acest loc. Și avea toată dreptatea, să se teamă, căcĭ Ștefan Vodă Tomșa, când se mânia pre cine-va, era foc și pară, și nime nu scăpa cu viață din mânele luĭ . . . . . .

Așa era Ștefan Vodă Tomșa.

De aceea și Mitropolitul Crimca nu făcu multă trăgănare, ci porunci pe furiș vezeteilor, să înhame caĭĭ ĭute la trăsură, ca să pornească.

Vezeteiĭ îl ascultară, înhămară de grabă caĭĭ și Mitropolitul, luându-șĭ sara bună de la Domnitoriŭ și de la oaspeți și spuindu-le, că are foarte mare trebuință, se porni spre *Dragomirna*.

Domnitorĭul voĭa să-l maĭ oprească, el însă nu voi nicĭ de cum să rĕmâĭe.

Pe când s'a pornit Mitropolitul spre Dragomirna înoptase acuma cum se cade și se făcuse așa de întuneric, că nicĭ mâna nu se putea vedea.

Dupa plecarea Mitropolituluĭ, Doamna luĭ Ștefan Vodă Tomșa nu tăcu ca o femee înțeleaptă, care nu se amestecă în trebele bărbaților, maĭ ales sciind prea bine, că

Vodă nu-ĭ ca alțĭ bărbațĭ recugetătorĭŭ la toate cele ce le face și maĭ răbdătorĭŭ cu ceĭ ce-ĭ greșesc saŭ îl supĕră cu ceva, — nu!... ea trebuĭ să se amestece și să dică ceea ce n'ar fi trebuit, — ea dise cătră Vodă:

— Cum de te-aĭ lăsat tu batjocurit de un călugăr înaintea tuturor oaspeților? . . . Nu ți-a fost ție oare cum, să te lași înjosit de dînsul, să dică el — mĕ rog! — ca mŏnăstirea ta să fie becĭŭ la a sa!... Nu-ți e rușine de oaspeți?... Ce maĭ ascepți?... Caută și resplătesce cu pedeapsă îndrăsneala acestuĭ călugăr... orĭ de nu.... maĭ mult să nu mĕ numescĭ domnița ta!...

Audita-ți vorbă de muere!...

Stefan Tomșa, care încă de maĭ nainte era cam mânios, fiind acuma maĭ atițat și de doamna, se înfuriă până într'atâta, încât nu maĭ stete mult pe gândurĭ, să vadă ce face și orĭ de este bine ceea ce voesce să facă, ci îndată strigă surugiilor sĕĭ, să prindă caiĭ la rădvan.

Surugiĭ nu asceptară să le maĭ spuie și de-a doua oară, ci cât aĭ bate în palmă, caiĭ eraŭ înhămațĭ la rădvan și rădvanul tras de naintea ușeĭ, de unde avea să ĭasă Vodă.

Stefan Vodă, vĕdĕnd că rădvanul stă de naintea ușeĭ, își luă de grabă busduganul și fără să maĭ spuie ceva oaspeților, cariĭ remasera, eșĭ afară din casă, se aruncă în rădvan și porunci surugiilor să mâie tot într'o fugă pe urma Mitropolituluĭ. *)

*) Unĭĭ istorisesc, că să nu se fi luat Stefan Tomșa după Crimca, ci să fi trămis pre nisce oamenĭ de-aĭ sĕĭ, ca aceștia să se ție după dînsul, și unde l-or ajunge acolo să-l omoare.

Sbura Vodă cu rădvanul seŭ, dar' și Mitropolitul nu mergea numaĭ în pașĭ, ci cum eșise din ograda mŏnăstiriĭ poruncise vezeteilor, să măĭe caiĭ cât lĭ-or putea lua picĭoarele, pentru că o presimțire, pare că-l tot îndemna să fugă cât ce a putea, . . . ĭĭ spunea că Vodă n'are să-l lase în pace, ci are să-l fugărească, și apoĭ — vaĭ și amar de acela ce cădea în mâna acestuĭ Domn fără inimă și cruțare.

De și Mitropolitul fugea cu trăsura sa cât putea, totu-șĭ Ștefan Vodă Tomșa îl ajunse în depărtare ca la vr'o jumĕtate de milă spre resărit de Solca, în mijlocul drumuluĭ dintre *Solca* și *Arbure*, și cum îl ajunse, sări din rădvan și repeḑându-se asupra Mitropolituluĭ, ĭĭ dădu vr'o câte-va lovĭturĭ cu busduganul în pĭept și — când socotĭ că ĭ-a fi de-ajuns și că n'are mult s'o maĭ ducă, se suĭ eară-șĭ în rădvan și se întoarse înděrĕpt spre Solca.

Mitropolitul Crimca, maĭ mult mort de cât viŭ, fu rădicat de cătră vezeteiĭ sĕĭ în trăsură și dus până la Dragomirna.

După ce ajunse la Dragomirna, cine scie la câte oare de noapte, ḑice că Mitropolitul Crimca îndată să fi poruncit, să se scoale toțĭ călugărĭĭ, să-ĭ aducă vestmintele și se înceapă a sfinți mŏnăstirea până ce maĭ trăesce.

Călugărĭĭ, auḑind aceasta, săriră îndată cu toțiĭ să vadă ce este, ce s'a întêmplat, că Mitropolitul voesce să sfințească mŏnăstirea maĭ nainte de-a fi gata și apoĭ încă noaptea, când toată lumea doarme.

Vĕḑênd însă ce este, nu maĭ stătură mult pe gândurĭ, ci care din care maĭ de grabă alergară spăriațĭ prin chilĭĭ, își luară cele trebuincĭoase, întrară în mŏnăstire, —

aprinseră luminele și — ca de când vĕ istorisesc,— toate eraŭ gata pentru sfințire. Poftiră acuma pre Mitropolitul să viĭe și să înceapă sfințirea. Însă acesta nu maĭ era în stare, să se scoale din loc . . . Loviturile de busdugan ale luĭ Tomșa Vodă ĭĭ slăbiră maĭ de tot puterile, și deabĭa maĭ putea resufla.

Ce era de făcut?

Vĕdĕnd călugăriĭ, cum că Mitropolitul nu se poate urni din loc și e maĭ gata să-șĭ dee sufletul, ca să nu remâĭe mŏnăstirea nesfințită de dînsul . . . de cel ce cu atâta muncă a zidit'o și a înfrumusețat'o, îl luară vr'o câțĭ-va și după ce l'aŭ îmbrăcat în vestmintele sale, îl purtară de subsuorĭ și așa sfinți el mŏnăstirea, maĭ mult numaĭ purtat pe sus saŭ ședĕnd pe scaun.

Dice că după ce a sfârșit Mitropolitul Anastasiu Crimca de sfințit mŏnăstirea să nu fi trăgĕnat mult, ci îndată după aceea să-șĭ fi dat sufletul în mânile luĭ Dumnedeŭ. Eară când murĭa să fi dis:

— Mulțămesc ție, Doamne! că m'aĭ ținut în viață până ce mĭ-am sfințit și mŏnăstirea mea! . . .

Și cu aceste cuvinte murĭ.

Călugăriĭ îl puseră în biserică și-ĭ făcură prohodul și a treĭa dĭ îl înmormêntară.

Mulțime mare de boerĭ și alțĭ oameni de prin tot ținutul să fi fost venit la înmormêntare și mulțĭ plângeaŭ după dînsul, căcĭ foarte bun om era și pre orĭ și cine veniă la el, de era boerĭŭ, îl primĭa și cinstĭa ca pre un boerĭŭ, de era vr'un călĕtorĭŭ îl adăpostea ca pre un frate, de era țĕran se purta cu dînsul ca un părinte,

eară de era vr'un serman nicĭ odată nu-l alunga de la uşa sa fără să-l miluească.

Aşa era Mitropolitul Anastasiu Crimca.

Şi tocma de-aceea şi pentru că a făcut şi a înfrumuseţat mŏnăstirea Dragomirneĭ maĭ de haĭ decât toate mŏnăstirile şi bisericile din ţară, boerimea şi ceĭ maĭ marĭ, vĕdĕnd cruḑimea luĭ Stefan Vodă Tomşa, cum a ucis fără de nicĭ o dreptate pre Mitropolitul, se sculară cu toţiĭ înfuriaţĭ asupra luĭ Tomşa Vodă şi asupra Doamneĭ şi stăruĭaŭ să-l dee jos de pe tronul Moldoveĭ şi să-l alunge din ţară, ca să nu-ĭ maĭ audă de nume.

Stefan Vodă Tomşa, vĕdĕnd aceasta şi sciind bine că când se rescoală ţara întreagă nu e lucru de şagă, îşĭ luă pe samă şi fugĭ pe nesciute la Solca şi acolo se ascunse spre apus din sus de mŏnăstire într'un munte, care şi până astăḑĭ se numesce »*muntele luĭ Vodă*«. Acolo, pe muntele acela, petrecu el maĭ mult timp, fără să fi sciut cine-va de el, până ce se maĭ molcomiră boerĭĭ. . . . . .

Pe locul acela, unde lovise Stefan Vodă Tomşa cu busduganul pre Mitropolitul Crimca, puse maĭ pe urmă, cine a fi pus nu sciŭ, o cruce mare de stejar, care se maĭ poate vedea încă şi astă-ḑĭ. (1875).

De e tocmaĭ crucea aceea, care s'a pus îndată după moartea Mitropolituluĭ Crimca, nu pot spune, dară cum că crucea aceasta e tare vechĭe, poate să se încredinţeze orĭ şi cine . . . maĭ ales că şi partea cea împlântată în pămĕnt se maĭ află şi este roasă de ploĭ . . . . . .

Ce-or fi făcut boerĭĭ cu Doamna luĭ Tomşa nu se scie.

căcĭ de la nime n'am înțeles nemică . . . . . De bună samă că și ea n'a fi fost lăsată în pace, ci trebue să i se fi resplătit și eĭ, după cum adică ĭ-a fost inima și vorba.....

Un lucru prea adevĕrat și pre care nime nu-l poate tăgădui este că mŏnăstirea luĭ Tomșa Vodă a remas becĭŭ mŏnăstireĭ celeĭ din Dragomirna.

Mŏnăstirea din Dragomirna stă și astă-dĭ frumoasă, că ți-ĭ maĭ mare dragul, să te uĭțĭ la ea . . . . E împrejurată din toate părțile cu zidurĭ tarĭ și călugărĭĭ se roagă neîncetat pentru sufletul bunuluĭ Mitropolit Anastasiu. Pe când mŏnăstirea luĭ Stefan Vodă Tomșa e părăsită de părințĭ, zidurile de prin prejurul bisericeĭ, precum și chiliile călugărilor, ce aŭ fost oare când aice, sunt așa de răsipite, de ți se strînge inima de durere..... Ḍeŭ !... ți-ĭ maĭ mare greul să staĭ și să te uĭțĭ la aceste resipiturĭ pline de spinĭ și de pălămidă . . . .

Se vede că Dumneḍeŭ nu trece cu vederea fapta nedreaptă.

Dacă Stefan Vodă Tomșa ar fi fost om ca toțĭ oamenĭĭ ceĭ de omenie, bun la inimă, îngăduitorĭŭ și ceva maĭ recugetătorĭŭ, să nu fi cășunat atâtea morțĭ de om, atuncĭ de bună samă că Dumneḍeŭ nu lăsa, ca mŏnăstirea luĭ să se desfacă, ci ar fi scutit'o de timpurile cele vitrige, precum a scutit și mŏnăstirea din Dragomirna.....

VASILE VODĂ ȘI IUGA.

In timpurile cele vechĭ, pe când se afla *Bucovina* sub stăpânirea *Moldoveĭ*, Românīĭ din ținutuli *Câmpulungului* și ai *Dorneĭ* nu eraŭ, ca și ceĭalalțĭ Românĭ dela [illegible] boerilor și întrebuințațĭ de aceștĭa la lucrarea pământuluĭ, nu eraŭ munciți în tott felĭul și batjocoriți ca alțiĭ. Eĭ eraŭ de sine stătătorĭ, și aveaŭ legile și judecătoriile lor. Eĭ plătĭaŭ în tot anul o sumă anumită de bani Domnitorĭuluĭ și priveghĭaŭ marginile țĕrĭĭ de [illegible] și prădăciunile străinilor, și când aceștĭa [illegible] în țară, atunci sărĭaŭ cu toțiĭ la hotară și respingeaŭ [illegible]. Când singurĭ nu puteaŭ resista, dedeaŭ îndată de scire Domnitorĭuluĭ să vie cu oastea într'ajutor, ca țara se află în primejdie.

[illegible] n'aveaŭ să facă. De toate celelalte dăjdiĭ și [illegible] eraŭ scutiți. Și dacă vre unul saŭ altul dintre [illegible] Moldoveĭ voĭa să ĭee dela dînșiĭ maĭ mult bir, [illegible] îngăduit, atunci eĭ îĭ înturnaŭ spatele, nu-ĭ [illegible] țara oarbă . . . Se făceaŭ că nicĭ nu-l sciŭ, [illegible] Domnitorĭul remânea cu buzele îmflate, neputên-

du-le face nimic, de [illegible]
din toate părțile [illegible]
întărite.

In fie-care an însă, pe când Vornicii [illegible]
chiemaŭ pre sfetnicii lor [illegible]
alegeaŭ și Câmpulungenii pre un om [illegible]
lor ca deputat și-l trămiteaŭ mai [illegible]
ear' mai pe urmă la *Iași*, unde se afla [illegible]
ca să vadă ce vor mai vorbi sfetnicii [illegible]
țara la cale. Căci măcar că el locuiaŭ [illegible]
ților, totu-și voiaŭ să scie ce mai fac [illegible]
și fraților lor celor din câmpie.

Tot astfelĭŭ s'a întêmplat și pe timpul lui [illegible]
Lupul Vodă.

Pe atunci Câmpulungenii aŭ ales ca deputat [illegible]
mulți ani de-arêndul pre un țêran [illegible]
avut, anume *Iuga* [illegible] de loc cinste din târgul Câmpulung
și l-aŭ trămis la sfatul domnesc din Iași.

Vasile Lupul Vodă [illegible] cunoscea acum pre *Iuga* [illegible]
bine și-l avea foarte drag, pentru că [illegible]
am dis, un om foarte deștept, înțelegător [illegible]
cu dreptate, de omenie și plăcut [illegible]
ținutul Câmpulungului. De aceea [illegible] și-l alegeaŭ
și trimis la Iași în trebile [illegible] Câmpulungului.

Iuga a âmbblat pe la Iași [illegible]
un timp încoace însă [illegible]
că mai multe mențiuni [illegible]
pătase acuma cu [illegible]
mai nainte . . .

VASILE VODĂ ȘI IUGA.

În timpurile cele vechĭ, pe când se afla *Bucovina* sub stăpânirea *Moldoveĭ*, Româniĭ din ținutul *Câmpulungului* și al *Dorneĭ* nu eraŭ, ca și ceĭalalțĭ Românĭ dela țară, supușĭ boerilor și întrebuințațĭ de aceștĭa la lucrarea pământuluĭ, nu eraŭ munciți în tot felĭul și batjocuriți ca alțiĭ. Eĭ eraŭ de sine stătătorĭ, și aveaŭ legile și judecătoriĭ lor. Eĭ plătĭaŭ în tot anul o sumă anumită de banĭ Domnitorĭuluĭ și priveghĭaŭ marginile țĕrĭĭ de încursĭunele și prădăcĭunile străinilor, și când aceștĭa întraŭ în țară, atuncĭ sărĭaŭ cu toțiĭ la hotară și respingeaŭ dușmanul. Când singurĭ nu puteaŭ resista, dedeaŭ îndată de scire Domnitorĭuluĭ să vie cu oastea într'ajutorĭŭ, că țara se află în primejdie.

Maĭ mult n'aveaŭ să facă. De toate celelalte dăjdiĭ și alte sarcinĭ eraŭ scutițĭ. Și dacă vre unul saŭ altul dintre domnitoriĭ Moldoveĭ voĭa să ĭee dela dînșiĭ maĭ mult bir, decât ĭ-aŭ făgăduit, atuncĭ eĭ ĭĭ înturnaŭ spatele, nu-ĭ da nicĭ o para oarbă . . . Se făceaŭ că nicĭ nu-l sciŭ, ear' Domnitorĭul remânea cu buzele îmflate, neputên-

du-le face nimic, de oare-ce Câmpulungeniĭ noştriĭ eraŭ din toate părţile scutiţĭ de munţĭ, ca de nisce ziduri întărite.

In fie-care an însă, pe când Voevoḑiĭ moldovenescĭ chĭemaŭ pre sfetniciĭ lor şi pre maĭ mariĭ ţĕriĭ la sfat, alegeaŭ şi Câmpulungeniĭ pre un om încreḑut din sînul lor ca deputat şi-l trămiteaŭ maĭ întâĭŭ la *Suceava*, ear' maĭ pe urmă la *Iaşĭ*, unde se afla Vodă cu şederea, ca să vadă ce vor maĭ vorbi sfetniciĭ şi cum vor pune ţara la cale. Căcĭ măcar că eĭ locuĭaŭ pe culmile munţilor, totu-şĭ voĭaŭ să scie ce maĭ fac şi cum le maĭ merge şi fraţilor lor celor din câmpie.

Tot ast-felĭŭ s'a întêmplat şi pe timpul luĭ *Vasile Lupul Vodă.*

Pe atuncĭ Câmpulungeniĭ aŭ ales ca deputat prin maĭ mulţĭ anĭ de-arêndul pre un ţĕran foarte înţelept şi avut, anume *Iuga*, de loc chĭar din târgul Câmpulung, şi l-aŭ trămis la sfatul domnesc din Iaşĭ.

Vasile Lupul Vodă cunoscea acum pre Iuga foarte bine şi-l avea foarte drag, pentru că acesta era, precum am ḑis, un om foarte deştept, înţelept, deschis la inimă, cu dreptate, de omenie şi plăcut tuturor oamenilor din ţinutul Câmpulunguluĭ. De aceea era şi ales în tot anul şi trimis la Iaşĭ în trebile Câmpulungenilor.

Iuga a âmblat pe la Iaşĭ în maĭ multe rênduriĭ. Dela un timp încoace însă nu maĭ mersese acolo, din pricină că maĭ multe nenorociriĭ daseră peste capul luĭ. El scăpătase acuma cu totul . . . Nu maĭ era aşa de avut ca maĭ nainte . . . Pe lângă aceasta a maĭ avut şi alte

cum-va, fiind voĭ prin Iașĭ, aț făcut vre-o nebunie, sciĭ una de cele cornurate, și acuma mĕ îndemnaț pre mine, om bĕtrân și slab, să mĕ duc până la Iașĭ, ca să v'o îndrept!

— Ferească Dumneḑeŭ sântu, moșule!.. nicĭ prin vis să nu-țĭ treacă una ca aceasta!... că doară nu sûntem noĭ de ceĭ păliț cu leuca, nicĭ de ceĭ ce pușcă în lună!... Ce are Măria-Sa, cu D-ta are, cât despre noĭ n'avea nicĭ o teamă!...

— Dacă e așa treaba, ce-a da târgul și norocul, m'oĭŭ duce, măcar că acuma la bĕtrâneț nu'mĭ prea vine dorul de a colinda poticele munților!

— Eŭ unul mĭ-am înplinit dătoria... D-ta fă acuma cum te-ajunge mintea!

— Fiĭ pe pace, nepoțele, că orĭ și cât de bĕtrân e moșul luga, totuși simte atâta putere în pĭeptul sĕŭ, ca să se maĭ poată duce odată până la Iașĭ!

După aceste cuvinte deputatul se depărtâ, ear' moșul Iuga se pregătĭ de cale. Porunci nevesteĭ sale celeĭ tinere să-ĭ facă vr'o câte-va mălăeșe dulcĭ de drum, să-ĭ caute o raclă de brânză sburată, ear' el își tocmi maĭ întâĭŭ opincile și cojocul cel de sĕrbătorĭ cu mițele maĭ până la pământ, își căută o cămeșă curată de boruncĭuc cu găurele pe la mânecĭ și pe la poale și cu cănafĭ foarte frumoș în loc de cheutorĭ, apoĭ se culcâ și dormi un somn dulce și liniscit, cum de mult n'a maĭ dormit. A doaua ḑi în revărsatul zorilor se sculă, își puse merindea pregătită într'o trăĭstuță, își luâ un toĭag în mână și

sărutându-şĭ nevestica pe frunte, se porni de-a dreptul peste munţĭ spre Iaşĭ.

Pe timpurile acelea nu eraŭ, ca acuma, drumurĭ âmblate, ci oamenii mergeaŭ maĭ mult călărĭ pe plaĭurile munţilor, când se duceaŭ până la Iaşĭ. Aşa şi Iuga se porni pe unul din aceste plaĭurĭ, însă el nu se porni călare, ci pe jos, şi aşa se duse până la Iaşĭ.

Cât timp va fi mers el nu sciŭ, dar' când a ajuns la Iaşĭ, nu s'a maĭ oprit într'un loc saŭ într'altul, cum e treaba multora, ci se duse de-adreptul la Vodă să vadă de ce l'a chĭemat.

Vasile Vodă tocmaĭ atuncĭ se afla în divan cu ceĭ doĭspre-ḑece sfetnicĭ aĭ sĕĭ.

Decĭ întrând Iuga în divan, singur va sci cum, şi închinându-se până la pământ, cum e datina ţĕranuluĭ, când se află de naintea unuĭ maĭ mare, ĭĭ ḑise:

— Bună ḑiua, stăpâne!

— Bună să 'ţĭ fie inima, precum ţi-ĭ şi căutătura! — rĕspunse Vodă zîmbind!

— Şi Mărieĭ-tale fapta, precum ţi-ĭ e şi vorba!

— Da cum te maĭ afli, Iugo?

— Cum vreĭ stăpâne!... şi maĭ bine şi maĭ rĕŭ!

— Cum ţi-ĭ dealul?

— Alb şi slab!

— Da lunca?

— Verde şi înfrunḑită!

— Da munţiĭ?

— Încărcaţĭ de braḑĭ şi florĭ frumoase!

— Da şesul?

— Despoĭat și uscat!

— Primi-veĭ doĭ-spre-ḑece berbecĭ de-aĭ meĭ la dealul teŭ la păscĕtoare?

— De ce nu?... primi, stăpâne, însă cu plată!...

— Mergĭ dară sănĕtos!

— Eacă m'am dus, stăpâne!

Și cum ḑise cuvintele acestea, făcu eară-și un poclon și se întoarse să ĭasă. Insă Vodă strigă de grabă ușarĭul în lăuntru și iĭ ḑise:

— Să ducĭ pre bĕtrânul acesta unde-va la o ospătărie pe sama mea!

Ușarĭul se plecă în semn de ascultare și apoĭ eși cu Iuga afară. Aicĭ îl întrebă cam mânios:

— Audĭ, moșule! pe unde aĭ întrat D-ta în divan?

— Pe unde să întru?—rĕspunse acesta — pe ușă, pe unde întră Măria-sa și toțĭ boerĭĭ, căcĭ doară nu sûnt strigoĭĭ, să întru pe hornurĭ!

— D'apoĭ cum vine, mĕ rog, că eŭ nu sciŭ nemică, când aĭ întrat?... cum de nu mĭ-aĭ dat de scire?

— D-tale să-țĭ daŭ de scire!... n'așĭ fi avut ce face!... ca și când eŭ așĭ fi venit la Iașĭ ca să mĕ închin pe la toate icoanele!

— Da ce vorbă e asta, moșnege?... ce socoțĭ tu demĭ rĕspundĭ ast-felĭŭ?... să'mĭ spuĭ de grabă pe unde aĭ întrat, orĭ de nu... aĭ să mĕ pomenescĭ cât veĭ fi și veĭ trăi!...

Iuga la aceste cuvinte se mâniă foc, dar' ca om cu pricepere nu-și pĭerdu cumpătul, ci-ĭ rĕspunse:

— Sciĭ ce, omule!... păzesce-țĭ gura cea nespălată

și mĕ du unde ți-a poruncit Măria-sa să mĕ ducĭ, că de nu — crede unuĭ moșneag bĕtrân, care a vĕḑut în viața sa mulțĭ ușarĭ ca tine, — mâne demineață picĭorul n'are să-ți maĭ calce în palatul domnesc!

Ușarĭŭl la acest rĕspuns era să plesnească de mânie, dar' nu maĭ ḑise nimic, ci sciind ce-l așteaptă, tăcu ca un pitic, dar' duse pre Iuga cine scie unde la o ospĕtărie din mahala, și acolo îl încortelâ peste noapte, apoĭ se întoarse înderĕpt scăpărând de mânie.

Iuga, ca și când nu s'ar fi întêmplat nimic, întrând în odăiță, se desbrăcă de cojocul sĕŭ cel miṭos, își puse cușma pe un scăunaș, și porunci ospătărițeĭ să'ĭ aducă o ulcică cu vin, apoĭ se puse la masă și trase vr'o câte-va gurĭ bune de vin.

Dar' să-l lăsăm pre dînsul bându-și vinul și să ne înturnăm eară-și înapoĭ.

Ceĭ doĭ-spre-ḑece sfetnicĭ, pe când vorbĭa Vasile Vodă cu Iuga, nu prea luară sama ce vorbesc, ci se uĭtară numaĭ plinĭ de curiositate la Iuga, cum el, un țĕran fiind, îmbrăcat în cojoc și încălțat cu opincĭ, a îndrăsnit să între de-adreptul în divan, cum de nu l-a oprit ușarĭul la ușă, și cum vine că Vodă vorbesce așa de prĭetenesce cu dînsul?

Nu sciaŭ eĭ, căcĭ nu vĕḑuseră pre Iuga nicĭ când până atuncĭ, dar' nicĭ Vodă nu le spuse nimic. Și după ce a eșit Iuga din divan tăcură cu toțiĭ și-și căutară fie-care de lucrurile lor. Când însă s'a încheĭat sesia și se rădicară toțĭ sfetnicĭĭ ca să se ducă pe acasă, îĭ întrebâ Vodă:

— Boerilor! sciți D-voastră ce am vorbit eŭ cu bĕtrânul, care a fost maĭ nainte aicĭ?

— Nu! — rĕspunseră sfetniciĭ.

— Dacă e așa până mâne demineață, înainte de ce ne-om aduna eară-șĭ aicĭ la sfat, să-mĭ aducă fie-care dintre D-voastră rĕspunsul în scris despre ceea ce am vorbit eŭ cu dînsul, eară cel ce nu mi-l va aduce, să scie că are să fie depărtat din slujbă!

— Bine! — rĕspunseră sfetniciĭ și se depărtară ducêndu-se fie-care pe acasă.

Sfetnicilor, după ce eșiră din palatul domnesc, li se părea dintru început lucru de șagă ceea ce le spuse Vodă, însă maĭ pe urmă, după ce maĭ cugetară puțin, îșĭ luară sama și vĕdură că nu va fi bine de dînșiĭ, dacă nu vor duce a doaua ḑi Mărieĭ-sale rĕspunsul cerut.

Decĭ unul dintre dînșiĭ, care era maĭ bĕtrân, maĭ statornic, și cunoscea prea bine pre Vasile Vodă cine-ĭ și ce poate, nu stete mult acasă, ci se duse pe la ceĭalalțĭ sfetnicĭ și î-ĭ făcu luătorĭ de samă ḑicêndu-le:

— Fraților! să nu vĕ pară lucru de șagă! . . . de nu vom duce Mărieĭ-sale rĕspunsul cerut pe mâne demineață. . . . are să fie rĕŭ de noĭ, . . . pre toțĭ are să nĕ alunge din slujbă! . . . să mergem, să căutăm pre moșneagul acela și să-l rugăm ca el să ne tâlcuească vorba, ce a avut'o cu Vodă! . . .

— Ce aĭ ḑis, frate! . . . nisce boerĭ ca noĭ . . . noĭ sfetniciĭ și cârmuitoriĭ țĕriĭ, de carĭ ar tremura toată Moldova de fricĕ, când am voĭ, până într'atâta să ne înjosim, ca să ne rugăm unuĭ țĕran, unuĭ mojic, să ne tâl-

cuească ceea ce a vorbit el cu Vodă! — ḑise unul dintre sfetnicĭ — asta nicĭ-odată n'aşĭ fi aşteptat-o dela D-ta!

— Am cugetat şi eŭ la aceasta — urmă sfetnicul cel bĕtrân — şi eŭ m'am simţit destul de umilit, dar' ce să facem? . . . Gândiţi-vĕ şi explicaţĭ D-voastră vorba, dacă puteţĭ! . . . Eŭ destul mĭ-am bătut capul, dar' nimic n'am putut scoate la capĕt . . .

Sĕ puseră în urma aceasta toţĭ sfetnicĭĭ pe gânduri, şi gândiră, şi gândiră, dar de geaba! . . . nu putu gâci nicĭ unul . . .

În urmă vĕḑênd şi ceĭalalţĭ sfetnicĭ, că nu e lucru de şagă, îşĭ călcară pe inimă, se deteră cu toţiĭ să-l caute pre Iuga, ca el să le tâlcuească vorba . . . Şi-l căutară, şi-l căutară, dar' abĭa într'un târḑiu de noapte îl aflară în ospătăria cea tupilată din mahala, unde-l înfundase uşarĭul.

Iuga încă nu s'a fost culcat . . . Pe semne cugeta şi el la timpurile cele bune din tinereţe.

— Bună sara, moşule! — ḑiseră sfetnicĭĭ, după ce întrară în lăuntru.

— Mulţămim D-voastră, boerilor! — rĕspunse Iuga uĭmit.

— Te căutăm pre D-ta, moşule! — ḑiseră eĭ maĭ departe.

— Şi ce poftiţĭ de la mine? — întrebă Iuga.

— Te-am poftĭ, să ne tâlcuescĭ vorba, ce-aĭ avut'o cu Măria-sa Vodă!

— Voĭŭ tâlcui-o bucuros . . . de ce nu! . . . numaĭ drept să vĕ spun, trebue să-mĭ plătiţĭ! . .

— Îți plătim, îți plătim bucuros! . . . dar' cât va fi plata? . . .

— Nu mult! . . . ĭa, o pungă de banĭ de cap! . . .

Sfetniciĭ cam încreţiră fruntea şi strâmbară din nas, căcĭ o pungă de banĭ, pe timpul acela, era atâta cât 500 de leĭ . . . Dar' ce avură să facă? . . . Trebuiră să se învoească şi să-ĭ plătească, cât le-a cerut, dacă voĭaŭ să nu fie alungaţi din slujbă . . . Decĭ ĭi dete fie-care câte o pungă de banĭ cu acel adaos, ca să nu maĭ spună despre aceasta niměruĭ nicĭ un cuvênt. Care n'a-avut banĭ la sine a alergat de grabă de şĭ-a împrumutat.

Apoĭ l-aŭ întrebat, ḑicênd:

— Ce însemnează cuvintele: »*bună să-ţi fie inima, precum ţi-ĭ şi căutătura*« ?

— Apoĭ dă! — rĕspunse moşneagul, — sûnt mulţĭ oamenĭ în lumea aceasta, a cărora căutătură e blândă, plăcută, prĭetinească, după care ţi s'ar părea că suflete maĭ bune decât dinşiĭ nu se află în toată lumea, pe când în inima lor e încuĭbată cea maĭ mare viclenie şi rĕutate ce-'şĭ poate închipuĭ cine-va . . . Decĭ, cum e căutătura omuluĭ, aşa să-ĭ fie şi inima, să nu caute la alţiĭ cu blândeaţă şi dragoste în faţă, ear' pe din dos să-şĭ resverse tot veninul asupra lor, ci dacă caută bine, bine să-ĭ şi facă! . . .

— Da aceea: *cum ţi-ĭ vorba, aşa şi fapta?*

— Asta e aşa, că dacă omul se laudă că va face cuĭ-va vr'un bine, să-l şi facă, să nu se laude numaĭ, precum îndătinează foarte mulţĭ dintre domniĭ ceĭ marĭ, eară când e la adică, atuncĭ nu fac nimică! . . .

— Dar': *dealul?*

— Dealul e capul meŭ . . . e alb precum mĕ vedeţĭ, căcĭ am încărunţit . . . e slab, căcĭ acuma sûnt bĕtrân şi slăbănog! . . .

— Dar': *lunca cea verde şi înfrunḑită?*

— Nu v'aţĭ priceput? . . . mĭ-a murit soţia cea dintâĭŭ, şi acuma mĭ-am luat una tĕnĕră şi frumoasă, ca o luncă verde şi înfrunḑită,... ear' eŭ sunt bĕtrân şi slab.

— Dar': *muntele?*

— Muntele înseamnă, scumpilor meĭ boerĭ, Româniĭ de prin ţinutul nostru, carĭ sûnt voĭnicĭ ca nisce braḑĭ şi rumenĭ ca florile pentru-că, mila Domnuluĭ, până acuma le merge bine!

— Dar': *şesul?*

— Şesul însemnează Româniĭ de la ţară, carĭ supuşĭ fiind boerilor şi altor oamenĭ fără de inimă, sûnt chinuiţĭ şi scurşĭ de avere şi putere, . . . sûnt ca un fĕnaţ despoĭat de earbă şi uscat!

— Dar': *ceĭ doĭ-spre-ḑece berbecĭ?*

— Aceĭa, . . . să nu vĕ fie cu supĕrare . . . sûnteţĭ D-voastră boerilor! . . aţĭ venit la păscătoarea mea, şi eŭ v'am păscut acuma! . . .

— Atâta-ĭ moşule?

— Atâta!

— Noapte bună!

— Mergeţĭ sănĕtoşĭ!

Sfetniciĭ eşiră afară mânioşĭ pară de foc şi numaĭ eĭ singurĭ sciură câte sudalme şi blăstămurĭ trămiseră asupra bĕtrânuluĭ. Dar' luĭ Iuga nicĭ că-ĭ păsa... Strînse

POPOVIC POMPEI

bine cele doauĕ-spre-ḑece pungĭ, le puse în curea, și apoĭ, culcându-se, dormì dus până a doaua ḑi demineaţă.

A doaua ḑi, după ce se adunară sfetniciĭ la divan și se așeḑară fie-care la locul sĕŭ, eată că întră și Iuga înlăuntru.

Vasile Vodă, cum îl vĕḑu, îl și întrebâ :

— Cum aĭ mas, Iugo?

— Bine, stăpâne!

— Dar' primit-aĭ berbeciĭ meĭ la dealul tĕŭ la păscĕtoare?

— Primit, stăpâne!

— Și cum arată?

— I-am tuns bine și le-am luat lâna!

— Eștĭ îndestulat cu atâta?

— Cu berbeciĭ sûnt îndestulat, căcĭ orĭ și cum, după cât am putut să-ĭ cunosc eŭ, totu-și nădăjduesc să'ţĭ prindă când-va bine și să'ţĭ fie de folos. Dar' una te-așĭ sfătuì și anume: *ţapĭ* nicĭ odată să nu ţiĭ pe lângă casă, că-ţĭ strică cele maĭ frumoase și maĭ tinere oltoane și ramurĭ, ba, chĭar și ceĭ maĭ bĕtrânĭ și maĭ vênjoșĭ arborĭ . . . Eacă! nu maĭ departe, a sară de abĭa putuĭ și eŭ scăpa neîmpuns de un ţap domnesc . . .

— Prea bine, Iugo! — ḑise Vodă — m'am bucurat foarte mult, că m'aĭ ascultat și aĭ venit până la mine, de acum poţĭ merge sănĕtos! . . . și Dumneḑeŭ să te întărească și să te susţie încă lung timp în viaţă! . . .

Iuga î-și luă rĕmas bun dela Vodă, mulţămind luĭ Dumneḑeŭ, că l-a învrednicit să-l maĭ vadă odată înaintea

morții sale, și a doaua ḑi de demineaṭă se porni spre casă la Câmpulung.

Sfetnicii, pe când vorbĭa Iuga cu Vodă, își plecară capitele rușinați și nu ḑiseră nicĭ un cuvințel. Vasile Vodă încă nu le spuse nimic, sciind prea bine din cuvintele luĭ Iuga, că aŭ fost cu acesta, care le-a dat o bună învățătură.

Nu se putu însă răbda de a nu pedepsi, după cum se cuvine, pre uṣarĭŭ, căcĭ acesta era ṭapul, despre care vorbise Iuga.

Și așa s'a întors luga acasă plin de avere.

Vasile Lupul Vodă ĭ-a ajutat cum se cuvine. Luĭ nu-ĭ plăceaŭ de ajuns sfetnicii sĕĭ, fiind-că aceștĭa nu prea ĭubeaŭ poporul, ci maĭ vêrtos îl defăĭmaŭ și îl asupreaŭ. De aceea a voit să-ĭ pedepsască și să-ĭ facă a cunoasce că și ṭĕranul este om ca și dinșiĭ, ba poate maĭ cu cap. Ce se atinge de străinĭ, de veneticĭ, să ḑice că din ḑiua aceea n'a maĭ suferit pre nicĭ unul pe lângă curtea sa.

DODUL ŞI TĂTARIĬ.

In partea despre resărit a *Câmpulunguluĭ* curge un rîŭ, care din moşĭ-strămoşĭ s'a numit *Vale* şi care se revarsă, nu departe de *Podul Bucătarĭuluĭ*, în *Moldova*.

La gura acestuĭ rîŭ se afla în vechime un sătişor saŭ maĭ bine ţis vre-o câte-va case depărtate una de alta, din care pricină atât rîul cât şi sătişorul s'aŭ numit maĭ pe urmă *Valea-caselor*.

Valea, tot vale a rĕmas şi astăţĭ, ca şi maĭ nainte... nu s'a făcut nicĭ maĭ mare nicĭ maĭ mică, casele însă cu timpul s'aŭ înmulţit şi îndesit, *sătişorul* s'a prefăcut în *sat*, ear' locuitoriĭ sĕĭ, voind ca satul lor să fie spre pildă altor sate, aŭ durat pe vârvul unuĭ dîmbuşor din mijlocul luĭ şi *o şcoală*.

In şcoala aceea, care era menită pentru învĕţătura, deşteptarea şi luminarea tineretuluĭ, adeseorĭ se adunaŭ şi ceĭ înaintaţĭ în vêrstă şi maĭ cu samă aleşiĭ şi cârmuitoriĭ satuluĭ ca să se sfătuească şi să se înţeleagă nu numaĭ despre treburile sătescĭ, ci şi despre mijloacele cum 'şĭ-ar putea maĭ lesne şi maĭ bine apăra moşia şi vetrile

străbune de dușmanĭ. Căcĭ, vaĭ Doamne! mulțĭ dușmanĭ aŭ maĭ avut Româniĭ în viața lor; când aĭ sta să-ĭ numerĭ, nu sciŭ ḑĕŭ de le-aĭ maĭ da de capĕt!

Unul din mulțimea acelor dușmanĭ înverșunațĭ și ne'mpăcațĭ, din pricina cărora avură foarte multe neplăcerĭ, neajunsurĭ și daune de suferit nu numaĭ Româniĭ de la țară, ci chĭar și ceĭ de prin crieriĭ munților, între cariĭ se numĕraŭ și ceĭ din *Valea-caselor*, eraŭ și *Tătariĭ*.

Tocmaĭ când nicĭ nu visaŭ, atuncĭ se trezĭaŭ și Româniĭ din Valea-caselor cu Tătariĭ că vin ca nișce fiere sĕlbatice din jos despre *Prisaca*, și cum întraŭ în sat, mânia luĭ Dumneḑeŭ ce era . . . orĭ și ce le pica în mână prădaŭ și luaŭ cu dînșiĭ. Și dacă s'ar fi mulțămit numaĭ cu atâta, poate că tot ar maĭ fi fost cum ar fi fost. Dar' eĭ nu se mulțămĭaŭ numaĭ cu averea mișcătoare și nemișcătoare a Românilor, ci de obiceiŭ cum puneaŭ mâna pe vre un bărbat maĭ îndrăsneț, care nu se lăsa a fi umilit și călcat în picĭoare, ci da pĭept cu dînșiĭ, deauna mi ți-'l trimiteaŭ pe ceealaltă lume, ear' pre femeĭ, fete și băețĭ iĭ luaŭ și-ĭ duceaŭ robĭ în țara lor, de unde numaĭ singur Dumneḑeŭ putea să-'ĭ scape.

Vĕḑênd de la un timp Româniĭ din Valea-caselor că nu e chip de trăit de rĕul acestor litfe rele și nesățioase, s'aŭ adunat într'o ḑi earĕ-și cu toțiĭ la un loc ca să ție sfat: cum și prin ce fel de mijloace s'ar putea maĭ lesne apăra și scăpa de dînșiĭ. Și după multă chibzueală și socoteală hotărîră ca să facă *o toacă*, și orĭ cine va prinde maĭ întâiŭ de veste, fie bărbat saŭ femee, tĕnĕr saŭ bĕtrân, că vin Tătariĭ spre satul lor, să alerge de grabă la

toacă, să prindă a toca și a da prin aceasta întregului sat de scire despre primejdia ce-i amenință.

Și cum s'aŭ sfătuit, așa aŭ și făcut: cîopliră o toacă mare și o aninară de un stâlp înalt îngropat în apropierea școalei, pentru că de acolo, de pe dîmbușorul acela, sunetul toacei se auḑîa în toate părțile, cât ținea moșia lor.

Nu mult însă după sfatul acesta și după așeḑarea toacei eată că și vine o ceată de Tătarî.

O nevastă, cu un copil de țiță în brațe și cu o traistă plină de mâncare pe umĕr, care o ducea bărbatului sĕŭ, ce era dus la lucru în sus spre obîrșirea Văii-caselor, vĕḑênd că *pologul de Tătarî* se aproprie din ce în ce tot mai tare de sat, aruncă cine sci unde traista, alergă de grabă la o răchită din apropriere, prinse una dintre crengile acesteia, îi rupse vêrvul, băgă creanga pe sub fața copiluluĭ și lăsându-'l astfel spânzurând în aer, ca să nu dee ceva de dînsul, până ce se va întoarce îndĕrĕpt ca să-l ĭee de acolo, aleargă tot într'o fugă la toaca de lângă școală și cum ajunge prinse a toca de se resunară toate văile și dealurile de prin împrejurime. Toțĭ sătenii, dintre carii partea cea mai mare era dusă la lucru pe Valea-caselor, unii însă pe dealul *Hâga* și *Cucoara*, eară alții dincolo de Moldova pe muntele *Radul*, precum și pe văile din apropierea acestuia, cum auḑiră toaca sunând, părăsiră lucrul, alergara din toate părțile, unii cu coase, alții cu furcî și eară-și alții cu securî și lăncî, mai pe scurt fiecare cu ce a putut mai degrabă apuca în mână, și ca o vijelie care restoarnă pre cei mai

înalți și mari puternici brazi așa se repediră și ei asupra Tătarilor, cari ajunsese acuma aproape de sat și erau gata să intre într'însul ca să-'l prade.

Tătarii, vĕdĕndu-se pe neașteptate încunjurați din toate părțile, stătură loculuĭ și începură a se apăra ca nisce leĭ când sûnt împĭedecați de-așĭ lua prada pe care și-aŭ fost pus ochiĭ. Inzădar lĭ-a fost însă toată osteneala, căcĭ fiind ceva mai puțini la numĕr, de cât Românĭĭ, aceștĭa ĭĭ învinseră și-ĭ omorîră pre toțĭ, afară de unul, care, nu sciŭ cum s'a întêmplat, că a scăpat ca prin urechile aculuĭ.

Tătarul, remas în viață, apucând calea întoarsă, nu se oprĭ nicăirĭ până ce nu ajunse în țara sa, unde istorisi din fir în pĕr toate celea ce li s'aŭ întêmplat fraților sĕĭ în Valea-caselor din munțiĭ Bucovineĭ.

Audind Tătariĭ ceĭ de-a casă despre nenorocirea fraților sĕĭ așa de tare s'aŭ înfuriat încât fără a mai sta mult pe gânduri, o mulțime de dînșiĭ se porniră asupra Românilor din Valea-Caselor, și cum ajunseră la starea loculuĭ deteră foc satuluĭ, și nu se urniră din loc până ce nu-l vĕdură că s'a prefăcut în cenușă, eară pre Românĭĭ, cariĭ aŭ avut nenorocirea să cadă în mânele lor, parte ĭ-aŭ omorît, parte ĭ-aŭ legat fideleș cu mânele la spate și astfelŭ apoĭ, mânându-ĭ dinapoĭ cu sbicele ca pre nisce vite, ĭĭ duseră cu dînșiĭ în robie.

Românĭĭ, cariĭ aŭ scăpat teferĭ din ghĭarele Tătarilor acestora, și anume cam la vr'o 20 familiĭ, fugiră cariĭ în cotro ca nisce puĭ de păturniche și o samă dintre dînșiĭ se ascunseră prin desișurile sihlelor de pe munțiĭ

Bodea și *Runcul Bodii*, alții prin fundoaele și cotiturile întunicoase ale părеelor *Isvorul-malului*, *Isvorul-alb* și *Valea-sacă*, și eară-și alții trecură Moldova și se ascunseră pe muntele *Radul*, dealul *Căucoran*, precum și prin văile ce curg printre munții și dealurile din părțile acestea, ca *Feliazul*, *Părĕul Deii* și *Corlățenii*. Mai pe scurt fiecare fugì și se ascunse, unde cugeta că nu va putea fi urmărit și prins de Tătarĭ.

Insă Tătariĭ nicĭ în aceste locurĭ dosnice și nestrăbătute nu le deteră pace. Din protivă eĭ îĭ prigoniră și-aicea maĭ de haĭ de cât pre nisce fiere sĕlbatice, și pre care unde îl prindeaŭ, acolo îĭ făceaŭ sfârșitul.

Româniĭ fugarĭ, vĕdĕnd că sûnt urmăriți de Tătarĭ, de frică ca nu cum-va să fie prinșĭ, îmblară maĭ multe sĕptĕmânĭ după olaltă numaĭ unul câte unul prin păduri, și când se întâlniaŭ câte doĭ saŭ maĭ mulțĭ inșĭ la un loc, de bucurie mare li se părea că aŭ prins pre Dumnedeŭ de-un picĭor.

Maĭ pe urmă însă, retrăgêndu-se Tătariĭ de prin munți, ceĭ maĭ mulțĭ dintre dînșiĭ eșiră din ascunḑișurile lor de maĭ nainte, se adunară eară-și la un loc și se aședară la poalele *Măgureĭ*, în apropierea uneĭ stâncĭ marĭ, care s'a numit maĭ târḑiŭ *Peatra străjiĭ*.

De adunat s'aŭ adunat, dar' ce era să înceapă și să facă eĭ acuma? Unde să locuească și cu ce să se nutrească, după-ce din toată averea lor nu le rĕmase nemică alta, fără numaĭ ceea-ce aveaŭ pe dînșiĭ și ceea-ce putură lua în grabă când aŭ scăpat din ghĭarele Tătarilor. Să-'șĭ cumpere pâne, n'aveaŭ banĭ . . . să stee cu mânele în

șolduri până-ce vor peri de foame? nu le venia la socoteală. Deci nu le rămase nemică alta de făcut, decât să-'și prindă deocamdată nevoea cu celea-ce le vor putea lua de pe la alți oameni mai avuți de cât dînșii și mai ales de pe la călătorii, carii treceau prin părțile acelea unde se aflau ei.

Intre *Peatra-străjii*, despre care ne-a fost vorba, și între muntele *Muncelul*, care se află drept în fața ei preste apa Moldovei, trebue să fi fost mai de mult o strîmtură foarte ângustă. Chiar și acuma nu se află între această peatră și între muntele numit mai mult decât 2—300 de pași, cu toate că Moldova, care trece prin trînsa, fiind o apă foarte repede, și mai ales când e mare, rupe în dreapta și în stânga și duce cu sine tot ce-'i stă în cale.

Afară de aceasta trebue să mai amintesc încă și aceea că în vechime nu erau prin munți drumuri bătute, ca în ziua de adi, ci numai nisce cărări sau plaiuri, pe cari âmblau oamenii numai pe jos sau călare. Prin urmare un astfelîu de plaiu ducea și prin strîmtura despre care ni-'i vorba. Ear' plaiul acela, ale cărui urme se mai pot vedea încă și astădi, ducea tocmai pe sub coastele petrii, care are o înălțime cam de vre-o 50 de stânjeni și care în partea despre apă seamănă unui părete. Ear' apa Moldovei, după cum spun bătrânii, curgea pe timpul acela tocmai pe lângă glesnele petrii. Drept aceea toți călătorii, carii veniau din sus despre apus sau din jos despre resărit, trebuiau numai de cât să treacă pe plaiul acesta,

căcĭ prin un alt loc maĭ potrivit şi maĭ lesnicĭos nu aveaŭ pe unde să treacă.

Aice, în strîmtura aceasta, se aţinură Româniĭ scăpaţĭ din ghĭarele Tătarilor prin un timp maĭ îndelungat, şi pre toţĭ călĕtoriĭ, câţĭ treceaŭ printrînsa, îĭ opriaŭ, îĭ desbrăcaŭ şi le luaŭ tot ce aveaŭ, lăsându-'ĭ adese-orĭ pre ceĭ maĭ mulţĭ dintre dînşiĭ numaĭ cu cămeşa.

Dorneniĭ, adică Românĭ din *Dorna*, cariĭ mergeaŭ la ţeară ca să-'şĭ cumpere pâne, precum şi ceĭ-ce se întorceaŭ îndĕrĕpt dela ţeară, fiind de maĭ multe orĭ opriţĭ în această strîmtură şi prădaţĭ de cătră aceştĭ oameni fără căpătâiŭ, şi ne maĭ putênd suferi aceasta, se sculară într'o bună demineaţă, se porniră şi se duseră maĭ mulţĭ inşĭ la *Suceava* şi acolo se plânseră luĭ *Vodă*, spunêndu-'ĭ cu deamĕruntul toate celea-ce li s'aŭ întêmplat de un timp încoace. Totodată îl rugară ca să facă ce va face doară-'ĭ scapă de hoţiĭ ce le aţin calea, că de nu le va venĭ întru ajutorĭŭ şi nu-'ĭ va scăpa eĭ nu maĭ sciŭ ce să facă şi cum să se mântuească de dînşiĭ.

Vodă, ascultându-le plângerea şi cugetând că numĕrul făcĕtorilor de rele e cine sci cât de mare, le-a dat 300 de ostaşĭ ca să meargă cu dînşiĭ şi să prindă pre hoţĭ.

Ostaşiĭ, mergênd unde li s'a spus că se ţin hoţiĭ ascunşĭ şi încunjurându-'ĭ pe neaşteptate din toate părţile, îĭ prinseră, îĭ legară cot la cot şi ast-felĭŭ îĭ duseră apoĭ pre toţĭ la Suceava.

Vodă, cum a dat cu ochiĭ de dînşiĭ, începu maĭ întâiŭ a-'ĭ mustra şi a-'ĭ batjocurĭ pentru faptele lor cele rele. Iĭ luă apoĭ unul câte unul la cercetare să vadă care

dintre dînșiĭ e cel maĭ vinovat și care nu, anume ca pre fie-care să-'l poată pedepsi amĕsurat faptelor sale.

Mihaiŭ Dodul, cel maĭ înalt, maĭ spătos, maĭ tare, și totodată cel maĭ deștept și maĭ îndrăsneț dintre dînșiĭ, care avea o ură nespus de mare asupra Tătarilor și din pricina aceea a fost și unul dintre luptătoriĭ ceĭ maĭ aprigĭ și maĭ crânceni în potriva lor, vĕdĕnd că treaba se îngroașă și că nicĭ unul nu va putea scăpa cu obraz curat, își luă inima în dințĭ și ḑise:

— Să fie cu ĭertare, Măria Voastră! . . . Nu e vina noastră, e vina Tătarilor, carĭi ne-aŭ adus la sapă de lemn. Dacă n'ar fi venit Tătariĭ asupra noastră, dacă nu nĭ-ar fi aprins satul și nu nĭ-ar fi nimicit tot ce am avut, atuncĭ, fie Măria Voastră deplin încredințat că am fi remas oamenĭ pacĭnicĭ și cinstiț cum am fost și maĭ nainte! . . .

Aicĭ prinse apoĭ a istorisi toate celea ce li s'aŭ întêmplat din minutul când s'aŭ pus în cale ca să facă toaca și până-ce aŭ fost prinși de ostași și duși înaintea luĭ Vodă. După aceasta, urmând maĭ departe, ḑise:

— Așa fiind, ce puteam alta face? . . . Să ne fi lăsat muerile și copiĭ ca să peară de foame? . . . De buecie saŭ de bună voe nu maĭ pradă nime, ci numaĭ de nevoe, când vede că nu e alt mod de scăpare. Și noĭ, Măria Ta, încă numaĭ de fricĭ ca să nu perim de foame am fost nevoiț să facem ceea ce am făcut . . . Dacă am avea loc, precum și cele trebuincĭoase pentru susținerea vieții, atuncĭ, capul mi-'l daŭ, că nicĭ unul dintre toț ceĭ-ce staŭ înaintea Mărieĭ Tale n'ar prăda pre nime, ci cu toțiĭ

am muncì şi ne-am câştiga pânea de toate ţilele ca şi orì carìĭ alţì oamenì cinstiţì şi de omenie. Şi drept dovadă cum-că cele ce vi le spun acuma nu sunt numaĭ nisce iscoditurì şi apucăturì din partea mea, ca să putem scăpa de pedeapsa care ne aşteaptă, n'aveţì alta de făcut decât să cercaţì şi să vĕ încredinţaţì, şi de-oiŭ fi vorbit neadevĕrurì să-'mì tăĭeţì limba . . . Pe malul drept al Moldoveì, începênd din jos de Valea-caselor şi până spre *Sadova* şi strîmtura, unde am fost prinşì, este un *câmpuşor lung*. Dacă Măria Voastră s'ar îndura de noĭ şi nì-ar dărui câmpuşorul acela ca să ne facem case pe dînsul, atuncì v'aţì încredinţa că nu suntem nisce făcătorì de rele, cum ne socoate lumea, ci nisce nefericiţì, pre carì numaĭ nevoea şi foamea 'ì-aŭ constrîns să ajungă, unde aŭ ajuns.

Vodă ascultându-'ì cu luare aminte şi încredinţându-se din spusele lor, că întru adevĕr n'aŭ prădat de bună voe, ci fiind că remăsese ca vaĭ de dînşiĭ, în loc de pedeapsă, le dărui câmpuşorul, despre care ìì vorbise Dodul, şi pe deasupra le maĭ dete încă şi banì şi pâne şi-'ì trimise îndĕrĕpt dimpreună cu un sfetnic al sĕŭ ca să-'şì întemeeze alt sat, şi să fie oamenì cinstiţì şi de omenie, cum aŭ fost şi maĭ nainte când aveaŭ casele lor.

Totodată porunci Vodă ca din ţiua, în care va sosì sfetnicul cu dînşiĭ în câmpuşorul, despre care 'i s'a spus, să pue câte unul saŭ şi maĭ mulţì inşì ca *să stee de strajă* în strîmtura dintre Măgură şi Muncel, ca în viitorìu să nu se maĭ întêmple prădăcìunì. Afară de aceasta maĭ porunci el ca străjerìì puşì acolo să fie în-

dătorițĭ a păzi nu numaĭ pre hoțiĭ, carĭ s'ar ivi cu timpul pe-acolo, ci totodată și pre toțĭ străiniĭ, carĭ ar trece prin acele părți cu gânduri rele asupra locuitorilor și a țerii.

Intorcêndu-se oamenii noștri înderĕpt, o parte dintre dînșiĭ descălecară într'o *sihlete* mare de-a lungul Moldovei și anume în partea de sus a Câmpulunguluĭ de adĭ, care parte și acuma se numesce *Sihlă*, ear' ceealaltă parte a descălecat maĭ jos în câmpușorul cel lung, și satul ce s'a înființat și s'a mărit cu timpul în locul acesta s'a numit și se maĭ numesce și în ḑiua de adĭ *Câmpulung*.

Partea cea dintâiŭ a descălicat în *Sihlete* maĭ mult de frica Tătarilor, temêndu-se ca să nu vie aceștĭa earăși asupra lor și să-ĭ omoare. Dar' atât aceștĭa cât și ceĭalalțĭ, carĭ aŭ descălecat maĭ în jos, din ḑiua descălecării nu numaĭ că aŭ început a fi oamenĭ pacinicĭ și cinstiți, cum aŭ fost și maĭ nainte, ci totodată s'aŭ pus să stee de strajă lângă peatra din strîmtură, și de-atuncea peatra aceasta s'a numit *Peatra străjii*.

Mihaĭŭ Dodul însă n'a voit defelĭŭ să descalece în Câmpulung, ci el și cu familia sa s'a dus în *Valea sacă* și anume într'o depărtare ca la o milă de Câmpulung și acolo, în fundul *Văiĭ secĭ* a descălecat într'o poeană, ce se afla între părеele *Valea-imașuluĭ* și *Părеul-Săhastrieĭ*. Și el o făcu aceasta din pricină că, după cum spunea el adese-orĭ, dacă a fi să maĭ vie vre-odată Tătariĭ, el îĭ va vedea din poeană, și vĕḑêndu-'ĭ nu va putea fi pe neașteptate surprins și măcelărit de dînșiĭ.

Aicĭ apoĭ, între cele douĕ părîe 'șĭ-a făcut el pe un dîmb casă și 'șĭ-a întemeĭat cu timpul o gospodărie mare,

cuprinḍênd munții *Rareul* și *Munceii* până în *Colbul* și în hotar cu *Gemelăul* până în *Opcină*, care mai târḍiu s'a numit *Opcina-flocească*, ear' munceii *Munceii-Doduluĭ*.

După-ce s'a înmulțit familia luĭ Dodul, și după-ce s'a înbogățit așa de tare, că prin toți munții nu mai era altă familie așa de cuprinsă și avută ca dînsa, a făcut ea, cu învoirea luĭ Vodă, și o mŏnăstire mică, care s'a numit *Mŏnăstirea* saŭ *Săhăstria-Doduluĭ*, și care era într'o poeană, ce se numesce aḍĭ *Poeana Maricariuluĭ*.

Unul dintre fecĭoriĭ luĭ Dodul, anume *Ion Dodul*, era ruptă bucățică tatăl sĕŭ: înalt, spătos și foarte tare, însă totodată și foarte rînzos; . . . *tare*, pentru-că putea rădica un boŭ de patru anĭ în spate, și cu cine aĭ fi voit cu acela se apuca la luptă și-'l învingea: *rînzos*, de mânia luĭ Dumneḍeŭ, din care pricină în viața luĭ nu s'a însurat, ci a remas burlac, temându-se ca nu cumva însurându-se și mâniindu-se vre-odată pre soția sa să între într'un pĕcat cu dînsa, să se certe și în mânie s'o lovească și s'o omoare.

Acest *Ion Dodul*, audind dela părintele sĕŭ precum și dela alțĭ Românĭ că Tătariĭ cutrieră mai adeseorĭ munțiĭ, și nu numaĭ că-'ĭ pradă, luându-le toate celea, ci le răpesc încă și nevestele și copiiĭ și-'ĭ duc în prinsoare, 'șĭ-a pus în cap ca la cel dintâiŭ prilej potrivit să le dee de hac.

Și cum a gândit așa a și făcut. Nu mult adică după aceasta, rênduit fiind și el să stee de strajă lângă *Peatra-*

străjii, pe unde îndătinaŭ de-a trece Tătariĭ când se duceaŭ spre Ardeal și se înturnaŭ înapoĭ, ḑise mânios :

— Lăsați-'ĭ pe mine, că mult nu vom maĭ trebui noĭ să stăm de strajă din pricina lor! . . . le-oiŭ afla eŭ leacul! . . .

Și cum a rostit cuvintele acestea a luat o suliță mare, care 'și-o făcuse de maĭ de nainte, a înțepenit'-o bine într'o prăjină lungă și tare, și astfelĭŭ înarmat se pornì apoĭ spre strîmtura dintre *Peatra-străjiĭ* și *Muncel*.

Pe timpul acela, când a fost Ion Dodul rênduit de strajă, ḑice că apa Moldoveĭ trecea așa de aproape de stânca saŭ Peatra-străjiĭ că săpase și făcuse *o genune* foarte mare și adâncă nu numaĭ alăturea cu peatra, ci chĭar și sub dînsa.

Ion Dodul, cum a ajuns la starea loculuĭ, s'a pus tocmaĭ în cornul din dos, adică despre Câmpulung, al pĭetreĭ, și aicĭ lipit de stâncă stătu cu sulița în mână gata de a întimpina cu dînsa în tot minutul pre Tătariĭ, carĭ vor trece pe-acolo.

Eată că nu mult după aceasta o ceată de Tătarĭ, care cu vre-o câte-va septĕmânĭ maĭ nainte trecuse spre Ardeal și acuma se înturnaŭ înderĕpt unĭĭ pedestri ear' alțiĭ călărĭ, cântând și hălăcăind de resunaŭ munțiĭ și văile de prin împrejurime, ajungênd în apropierea strîmtureĭ se înșirară unul câte unul ca gâscele când se întorc seara sătule spre casă, și astfelĭŭ începură să treacă pe lângă stâncă, căcĭ nu era maĭ mult loc de trecut decât numaĭ pentru un singur om.

Mai ântâiŭ aŭ trecut Tătarii pedestri, ear' după aceştĭa aŭ început să treacă şi călăreţii.

Dodul, stând lipit de coastele stânceĭ, ca şi când ar fi fost crescut acolo, care Tătar cum trecea deauna-'l şi străpungea cu sulița şi-'l împingea în genune.

Aşa a străpuns şi omorît el pre toţi Tătarii pedestri precum şi un rênd dintre călăreţi, căcĭ şi pre aceştĭa, străpungêndu-'i încă îi resturna cu caĭ cu tot în genune.

Dela o vreme însă, băgênd de samă unul dintre Tătarii călăreţi, care venĭa cu o spadă în gură şi cu mustețele legate după cap, că în dosul stânceĭ e cine-va ascuns, care omoară pre înaintaşii sĕĭ şi-'i restoarnă în genune, a sărit ca fript de pe cal, s'a înturnat cu ceĭalalţi Tătarĭ, carii mai remăsese în viaţă, înapoĭ, şi repede a început a se sui pe *Faţa-măgureĭ* despre *Pojorita* în sus anume ca să încunjure stânca, să pue mâna pe ucigaşul fărtaţilor sĕĭ şi cum îl va prinde să-'i sucească gâtul ca la un puiŭ de pasere.

Dodul însă, la rêndul sĕŭ, vĕdênd că nu mai vine nimenĭ, şi cugetând că a străpuns şi aruncat acuma pre toţi tătarii în genune, şi că a scăpat pre Românĭ de dînşiĭ, a apucat la deal spre *Runcul-Bodiĭ* pe o curmătură, ce se află între Peatra-străjiĭ şi între o parte a Măgureĭ, ca să ĭasă în *Faţa-măgureĭ*, şi acolo să se mai svênteze şi odihnească puţin, căcĭ străpungerea şi aruncarea Tătarilor în genune îĭ dete foarte mult de lucru.

Până-ce aŭ încunjurat Tătarii Peatra-străjiĭ şi aŭ prins a se urca şi eĭ la deal pe Faţa-măgureĭ, Dodul era acuma hăt departe. Dând însă cu ochiĭ de Tătarĭ şi pri-

cepêndu-se că aceștĭa îl urmăresc pre dînsul cu scop ca să-'l prindă, nu mai stete loculuĭ ca să se odihnească, ci se scoborî tot într'o fugă spre *Părĕul-Străjerilor*, trecu părĕul de ceealaltă parte, întrâ în pădure, și acolo, ascunḑêndu-se, petrecu apoĭ o ḑi și o noapte.

Tătarĭĭ, carĭ aveaŭ de gând să-'l prindă, eșind în fața Măgureĭ și dând acolo de o femee păscênd nisce cârlanĭ, o întrebară ḑicênd:

— Lele! n'aĭ vĕḑut pre cine-va trecênd pe-aicĭ?

— N'am vĕḑut pre nime altul fără numaĭ pre *Ion Dodul* din Valea-sacă! — rĕspunse femeea, uĭtându-se lung și plină de spaĭmă la dînșiĭ.

— Dar' nu nĭ-aĭ sci spune de unde venĭa și în cotro s'a dus?

— Venĭa din dosul Măgureĭ, unde a fost rênduit să stee de strajă lângă colțul pĭetriĭ despre apa Moldoveĭ, și cred că s'a fi dus spre casă!

— Și avea ceva'n mână, orĭ nu?

— Cum să nu aĭbă . . . avea o sulițĭă cât ḑiua de erĭ de lungă! . . .

Tătarĭĭ, când auḑiră de numele *Dodul*, pare-că ĭ-aĭ fi străpuns c'un fier roș prin inimă. Eară când li s'a maĭ spus că avea și o sulițĭă, se făcură roșĭ ca racul de mânie, prea bine sciind că nime altul, ci numaĭ el trebue să fi fost acela, care străpungea pre fărtațiĭ lor și-ĭ arunca în genune. Decĭ ḑise maĭ departe femeiĭ:

— Vină de grabă cu noĭ și nĭ-arată unde locuesce!

— Bucuroasă m'așĭ duce — rĕspunse femeea — dar' n'am pe cine-'mĭ lăsa cârlanĭĭ. Însă dacă vrețĭ numaĭ de

cât să sciți unde șede, atunci nu e de neapărată trebuință ca să mĕ duc cu D-voastră până la dînsul acasă, ci numaĭ până colo în vêrvul *Runculuĭ* și de-acolo vĕ voiŭ arăta casa în care locuesce!

Tătariĭ nu steteră mult pe gânduri, ci se porniră tot într'o fugă spre locul arătat de femee. Ajungênd pe Runc femeea, care ĭ-a condus până acolo, arătându-le *Mônăstirea Doduluĭ*, care se vedea foarte bine de pe Runc, dise:

— Eacă colo e Mŏnăstirea-Doduluĭ, eară lângă mŏnăstire e o casă și casa aceea e casa luĭ Ion Dodul. Dacă voiți numaĭ decât să-'l aflați și să faceți cunoscință cu dînsul, n'aveți alta ce să faceți decât să vĕ duceți până acolo, că de bună samă îl veți afla acasă! — Și cum rosti cuvintele acestea se și porni îndĕrĕpt spre cârlani, fiindu-ĭ frică să stee maĭ mult de vorbă cu dînșiĭ.

Dar' și Tătariĭ, fiindu-le aminte maĭ mult de Dodul, decât de dînsa, n'o opriră, ci se porniră și eĭ spre mŏnăstirea, care lĭ-a fost arătată.

Călugăriĭ din Mŏnăstirea-Doduluĭ, cum prinse de veste că vin Tatariĭ spre dînșiĭ și că nu sûnt departe, părăsiră de grabă mŏnăstirea, fugiră care în cotro îl duse ochiĭ și picĭoarele și se ascunse în desișul pădurieĭ din apropiere, fără să apuce a lua măcar ciș-ce-va cu dînșiĭ.

Tatariĭ, ca dînșiĭ, rĕutăcĭoși și foarte rĕsbunătorĭ, cum aŭ ajuns la mŏnăstire, nicĭ una nicĭ două, ĭi și deteră foc. Ear' mŏnăstirea aprinzêndu-se și neavênd cine s'o stingă, a ars dimpreună cu toate chiliile de pe lângă dînsa până la pământ așa că adĭ numaĭ urmele temelieĭ

și locul unde a stat se mai pot cunoasce, deoarece nime nu s'a mai îngrijit de dînsa ca s'o rădice earăși la loc cum a fost, pentru-că călugării scăpând numai cu sufletul și cu ceea ce aveaŭ pe dînșii, trecură și se aședară mai pe urmă pe la alte mŏnăstiri de prin apropiere.

După ce aŭ dat foc mŏnăstirei, Tătarii se duseră la casa Doduluĭ, dar' pre aceasta n'aŭ aprins'o, ci aŭ căutat mai întâiŭ să vadă de nu e Dodul ascuns întrînsa, și neaflându-l aŭ lăsat'o că doară ar veni Dodul și-ar putea pune mâna pe dînsul.

O lună întreagă stătură eĭ în apropierea acesteĭa așteptând că doară vor pune mâna pe Dodul, și'n timpul acesta toate vitele atât ale luĭ Dodul cât și ale călugărilor le-aŭ prins, le-aŭ tăĭat și le-aŭ mâncat.

Insă Dodul nu era așa de bătut la cap, după cum cugetaŭ Tătarii, el nu-și urîse încă ḑilele ca să se dee singur pe mânele lor, ci el, cum a vĕḑut că Tătarii aŭ aprins mŏnăstirea, s'a dus la un Român anume *Istrate Flocea*, care avea casă pe *Valea-străjerenilor*, și acolo a stat ca la o sĕptĕmână ascuns, mai pe urmă însă vĕḑând că Tătarii nu se mai întorc de unde aŭ venit, eși din ascunḑișul sĕŭ și se porni pe nisce poticĭ și *irugĭ*,*) carĭ numai luĭ îĭ eraŭ cunoscute, spre Câmpulung, ca să afle ceea ce așteptaŭ Tătarii.

Tătarii mai stătură și mai așteptară o bucată de timp. In urmă însă vĕḑând ca se apropie toamna și că toată

*) *Iruga* se numesce un fel de săpătură făcută de apă din vĕrvul unuĭ munte la vale, pe care curge apa când ploaua.

așteptarea lor e zădarnică, că tot nu mai pot pune mâna pe Dodul, părăsiră Valea-sacă și se porniră spre casă. Dar' nu apucară a merge mult loc și eată că o ceată de Români, în fruntea lor cu *Ion Dodul* și cu fratele său *Manole*, căci Dodul avea și un frate, îi încunjură din mai multe părți și cât ai scăpăra dintr'un amnariu pre ceî mai mulți dintre dînșii mi ți-i culcară la pământ. Ear' pre ceî ce scăpară ca prin urechile aculuî din mânele lor, nu-'i mai urmăriră, ci îi lăsară să se ducă în pace în țara lor ca să aibă cine le povestî fraților celor de ocasă cine e *Dodul* și cum le merge celor ce aŭ de-a face cu dînsul.

După ce s'aŭ curățit acuma de Tătarî, Ion Dodul, neavênd unde locui, s'a întors eară-și la Istrate Flocea. Nu mult după aceea a venit și fratele său Manole, care asemenea a petrecut un timp îndelungat la Istrate Flocea, eară mai pe urmă s'a și căsătorit c'o fată de acestuia.

După aceasta, amêndoî frații, adecă atât Manole cât și Ion, drept recunoscință și mulțămită că Flocea 'i-a adăpostit în casa sa, când lî-a fost lor mai greŭ, aŭ părăsit numele lor de *Dodul* și aŭ primit numele *Flocea*.

De-atuncî încoace urmașiî luî *Dodul* nu se numesc mai mult *Dodeni* ci *Floceni* după numele luî *Istrate Flocea*.

BORȘENIĬ ȘI TĂTARIĬ

Avanĭ și crunțĭ oamenĭ aŭ maĭ fost *Tătarii*, și multe supĕrărĭ, neajunsurĭ și nevoĭ trebuiră în decurgerea timpuluĭ să sufere Româniĭ din partea lor.

Nu-'ĭ vorbă că eĭ adese-orĭ se apucaŭ nu numaĭ de capul Românilor, ci și de al altor popoare și marĭ neplăcerĭ și daune le făceaŭ și acelora, dar' să fi avut vre-unul atâta de lucru cu dînșiĭ, cât aŭ avut Româniĭ, maĭ că nu-'mĭ vine a crede.

Aḑĭ întraŭ și prădaŭ în *Moldova*, peste câteva sĕptĕmânĭ saŭ lunĭ ĭĭ vedeaĭ cutrierând *Țeara-muntenească* și earăși după vr'o câteva lunĭ te treḑĭaĭ cu dînșiĭ în *Ardeal* orĭ în *Maramureș*.

Ba, nu odată, după cum spun bĕtrânĭ, împărțindu-se în maĭ multe cete, năvălĭaŭ în același timp atât în Țeara-muntenească cât și în Moldova saŭ Ardeal. Și apoĭ, să te ferească Dumneḑeŭ sfântul ce era, când se vedeaŭ în vre-una din aceste treĭ țĕrĭ românescĭ! . . . Nu-'țĭ trebuĭa nicĭ ciumă, nicĭ holeră, nicĭ lăcuste, că precum nu cruță ciuma și holera pre oamenĭ, ear' lăcustele semĕnă-

turile și câmpiile pe unde trec, așa nu cruțaŭ nicĭ Tătarĭi pre nimene. Tot ce le eșĭa înainte și le pica în mână, dacă eraŭ oamenĭ îĭ omorĭaŭ saŭ îĭ legaŭ butuc și îĭ duceaŭ în robie; dacă eraŭ vite, pâne saŭ alte lucrurĭ prețioase și trebuincĭoase le prădaŭ, ear' celea ce nu le trebuĭaŭ saŭ nu le puteaŭ lua și duce cu dînșiĭ, le nimicĭaŭ, dându-le foc să ardă saŭ răsipindu-le și sfărmându-le, numaĭ să nu rĕmâe nimic întreg și neatins în urma lor.

Dar' bine a ḑis cine a ḑis că *cofa merge la fôntână numaĭ până când 'i se rupe toarta.* Făceaŭ eĭ Românilor adese orĭ câte una de să-'ț taĭ poala sumanuluĭ și să fugĭ mâncând pământul, dar, las' că și aceștĭa nu odată, când le veнĭa și lor apă la moară, le da câte o scărmănătură de li se ducea vestea peste nouĕ țerĭ și nouĕ mărĭ.

Și, ca să nu maĭ întindem multă vorbă, voiŭ istorisi de astă dată numaĭ o singură întêmplare, cum a fost adică o astfel de ceată selbatecă sdrobită și nimicită așa ḑicênd numaĭ de către o mână de Românĭ din vr'o câteva sate din partea resăriteană a *Maramurășuluĭ* și cu deosebire de către ceĭ din *Borșa.*

Vor fi aproape la vr'o douĕ sute de anĭ de atuncĭ, când maĭ bine de douĕḑecĭ de miĭ de Tătarĭ resăriră deodată ca din pământ în *Ardeal* și de aicĭ se porniră apoĭ ca o ṭotae de lupĭ hămisiṭĭ pe la *Baĭa-mare* în jos spre *Ţeara-ungurească,* și anume o parte dintre dînșiĭ apucară drumul peste *Tisa* spre *Ugocea* în *Maramurăș,* ear' ceealaltă parte prin *Ţeara-Oașuluĭ* cu scop ca să

bată pre Unguri, să le prade țeara și apoi pre toți ceice 'i vor prinde să-'i ducă robi în patria lor.

Dar' se vede că nu a fost să fie astfel după cum 'și-au propus ei, căci ajungênd ei din urmă până nu departe de podul dela *Remetea*, o ceată de *haiduci* care prinsese de veste că au întrat Tătarii în țeară și care erau ascunși în marginea dreaptă a pădurii din apropierea *Remetilor*, le ieșe pe neașteptate înainte, se repede ca un fulger asupra lor și, nici una nici două, începe a mi ți-'i culca ca pre nisce snopi la pământ.

Tătarii, necunoscênd locurile unde au ajuns și vêdênd-se cu nepusa în masă încungiurați din mai multe părți de odată, mai departe nesciind cam câți haiducí se vor fi aflând prin apropiere, se băgară în toate recorile și, fără a mai sta mult pe gânduri ce să facă și încotro să apuce, o tuliră într'un gâciu spre *Negresci*, trecură tot într'un suflet dealul cătră satul *Budesci* și de aici înaintând cu cea mai mare repejune pela *Giulesci*, nu se oprira până la *Vad*. Din Vad, unde se întâlniră și se unira cu Tătarii ce întrară pela *Veleite* în Maramureș, se porniră cu toții mai departe, voind a strebate *Valea Izei* și a se întoarce pela satul *Borșa* spre *Bucovina* sau mai bine dis spre *Moldova*, căci pe timpul acela Bucovina se ținea de Moldova.

Românii de prin împrejurime, înțelegênd că Tătarii se apropie de dinșii și sciind din moși-strămoși ce semênță bună de oameni sûnt ei, apucară ce le veni mai degrabă în mână și alergara care din cotro până la *Peatra-Țiganului* și acolo apoi, în strîmtoarea ce despărțesce ho-

tarul satuluĭ *Bârsana* de cel al satuluĭ *Strîmtura*, acățărându-se ca nisce capre selbatice pe vêrvul stâncelor din dreapta *Izeĭ*, îĭ aștepta cu nerăbdare până ce vor sosi. Ear' după-ce sosiră începură dimpreună cu haiduciĭ, care îĭ hăĭtuĭaŭ din urmă ca pre nisce fiare răpitoare, a mi-'ĭ lua la ochĭ astfel că numaĭ cu mare chiŭ și vaĭ putură străbate și trece maĭ departe prin ploaĭa de glonțurĭ și bolovanĭ, cariĭ curgeaŭ ca din coșă de pe vêrvul stâncelor asupra lor.

După încăerarea și scărmănarea aceasta, *haĭduciĭ*, trecêndu-le, precum se vede, pe deoparte pofta de luptă, pe de altă parte vĕdênd că Tătariĭ aŭ apucat acuma *calea întoarsă* prin satele românescĭ din partea resăriteană a Maramurășuluĭ, îĭ lăsară în pace să se răfuească Româniĭ cu dînșiĭ cum le va veni acestora maĭ bine la socoteală, ear' eĭ se întoarseră înapoĭ spre *Satmare*.

Româniĭ din *Budescĭ*, vĕdênd că haĭduciĭ s'aŭ întors îndĕrĕpt și că Tătariĭ se apropie pe *Valea-Mareĭ* de satul lor, ca de aicĭ să treacă apoĭ pe la Borșa spre Bucovina, trimiseră pe unul din mijlocul lor, anume *Ion Pop*, ca să alerge degrabă și să dee de scire Borșenilor că Tătariĭ în scurt timp aŭ să ajungă și pe la dînșiĭ.

Pop, cât aĭ bate în pălmĭ, se aruncă pe un cal sprinten și porni la fugă cât puteaŭ lua picĭoarele acestuĭa spre Borșa, și așa mâna el de tare că, ajungênd aproape de Borșa, bĭetul cal, ne maĭ putêndu-se resufla de asudat și vlăguit ce era, căḑu de odată la pământ și rĕmase pe loc mort. Pop, sciind prea bine că nu e mult timp de pĭerdut, lăsă calul în mijlocul drumuluĭ și alergă maĭ

departe pe jos până ce ajunse și intră în Borșa. Aicĭ apoĭ, abĭa rĕsuflându-se de ostenit ce era, începu a spune Borșenilor că Tătarĭi, prădând, ardĕnd și nimicind tot ce le stă în cale, se apropie și că nu va trece mult până ce vor întra și în satul lor.

Preotul de pe atuncĭ al Borșeĭ, anume *Lupu Șandru*, audĭnd ce fel de oaspeți vor să-'ĭ cerceteze, adună în cea maĭ mare grabă întreg satul Borșeĭ la sfat ca să vadă ce felĭŭ de mijloace s'ar putè întrebuința doară pot scăpa cu obraz curat de mânia și urgia oardeĭ tătare.

Cum prinseră sătenĭĭ de veste ce-'ĭ așteaptă, de voe de nevoe se adunară într'o mică de ceas mic și mare, tênĕr și bĕtrân, bărbați și femeĭ la un loc și, înspăĭmêntați cum eraŭ, unul dicea una, altul alta, dar' nimenĭ nu era în stare de a afla mijlocul cel maĭ bun și maĭ potrivit de scăpare.

Atuncĭ preotul Șandru, vĕdĕnd că timpul trece și nicĭ unul dintre ceĭ adunați nu poate să iscodească un mijloc potrivit de scăpare, întrerupse deodată vorba și dise cu glas tare ca să-'l poată cu toțiĭ audi:

— Oamenĭ bunĭ! Nu e acum timpul ca să facem multe planurĭ! Tătarĭĭ, dacă întru adevĕr aŭ de gând să vie spre noĭ, ceea-ce nu e nicĭ o îndoeală, de bună samă vor trece prin valea *Strîmtoareĭ;* haĭdem decĭ să tăĭem pădurea Strîmtoareĭ de pe amêndouĕ laturile *Vișeuculuĭ*, precum îndătinăm a o tăĭa earna la capre, și când va da dușmanul să treacă prin Strîmtoare s'o prăvălim asupra luĭ și să-'l mântuim acolo de dile ca să nu-'ĭ maĭ ducem frica!...

— Minunat sfat! . . . așa vom face! — respunse adunarea întreagă, și nemijlocit după aceasta, alergând fiecare pe acasă, se înarmară cu puscĭ, coase, securĭ, furcĭ de fĭer, lăncĭ, luară ce putură din bunurile lor cele maĭ prețioase și așa se porniră cu toțiĭ spre pădure. Tot atuncĭ trămise preotul Şandru pre câțĭva bărbațĭ călare înaintea Tătarilor ca să aducă scire despre mulțimea, starea și apropierea lor.

Strîmtoarea saŭ *Strîmtura*, pe unde aveaŭ, după presupunerea preotuluĭ Şandru, să treacă Tătariĭ, e o vale îngustă în depărtare ca la două mile de Borșa, între muntele *Steol* și *Gruĭul-lung*, care e un deal înalt și întins, acoperit cu pădure bătrână.

Dela satul Borșa și până la Strîmtoare era pe timpul acela un drum spălatocit de rĭul *Vișeuluĭ*, printre păduri, până la rĭuleț *Cercănel*, unde se începe capul Strîmtoareĭ, la poalele unuĭ deal înalt, din care isvorește *Vișeul* ce curge la vale până la locul numit *Poposala* și de unde se deschide apoĭ un șes larg până la Borșa.

Decĭ cum ajunseră Borșeniĭ la Strîmtoarea despre care ni e vorba, miĭ și miĭ de mânĭ se puseră în mișcare; brațiĭ și moliții ceĭ maĭ groșĭ și maĭ nalțĭ de pe ambele țărmurĭ ale *Vișeuțuluĭ* gemeaŭ sub loviturile securilor.

În capătul de sus al *Strîmtureĭ*, la poalele muntelui *Hermariŭ*, este un loc strîmt, ca de vr'o dece stânjenĭ, între stâncele *Gruĭul-lung* și ale Steoluluĭ care se numesce *Cheĭa*. Aicĭ, în acest loc, în puține oare făcură Borșeniĭ din brațĭ și moliții bătrânĭ, groșĭ și înalțĭ dela 20—30 de stânjenĭ, un clăoiŭ ca acela, de numaĭ pa-

serea putea să sboare peste dînsul, pecând omul trebuîa să stee cu mînele încrucișate denaintea luĭ, fiind că-'ĭ era peste putință a-'l trece.

Abĭa sfârșiră Româniĭ borșenĭ de rădicat clăoĭul acesta, și eată că unul dintre bărbațiĭ, ce fură maĭ nainte trimișĭ ca cercetașĭ, vine în fuga caluluĭ și cum sosesce dă de scire că Tătariĭ, trecênd prin satul *Seliște*, prinseră pre maĭ mulțĭ bărbațĭ și femeĭ și după ce-'ĭ luară cu dînșiĭ și deteră foc la vr'o câteva case, se aședară în tabere din sus de sat.

În acelașĭ timp, când cercetașul aduse scirea aceasta, alțĭ doĭ Românĭ, anume *Vlad* și *Juga*, stând în *Guravăiĭ Tătaruluĭ*, cum se numesce locul acesta de atuncĭ încoace, răzimațĭ pe mănunchĭul lancelor sale, privĭaŭ cum se mișcă Tătariĭ încolo și încoace ca nisce furnicĭ într'un mușunoiŭ, uniĭ eșind din tabără, ear' alțiĭ întrând, uniĭ cărând în spate lucrurile ce le prădase, ear' alțiĭ trăgênd saŭ împingênd pre bieții oamenĭ cariĭ cădură în mâna lor. Și cum sta eĭ astfel și se uĭtaŭ țintă la dînșiĭ, eată că vr'o câțiva Tătarĭ, cariĭ, după-cum se vede, eraŭ pușĭ anume ca să stee de strajă, îĭ vĕd, și cum îĭ vĕd se repĕd călărĭ asupra lor, voind numaĭ decât a-'ĭ prinde și a-'ĭ omorî.

— Să fugim spre ĭezăr, frate! — strigă Juga, vĕdênd că Tătariĭ s'aŭ pornit spre dînșiĭ și voesc să-'ĭ prindă, — acolo-'ĭ scăparea noastră și moartea lor . . .; acolo caiĭ Tătarilor se vor cufunda și noĭ îĭ vom pilonĭ!

Sfatul era bun și fuga sănĕtoasă, maĭ ales că nu era mult timp de pĭerdut. Prind decĭ amêndoĭ la fugă spre

un ţezăr, care se afla în apropiere şi, după-ce ajunse din sus de dînsul, steteră pe loc.

Tătarii, nicĭ visând măcar, da încă să maĭ scie ce fel de cursă li s'a pregătit, aleargă în fuga cailor după dînşiĭ şi, tocmaĭ când credeaŭ eĭ că acuma 'ĭ-aŭ căptuşit, sar deodată în ţezăr, caiĭ li se cufundă până în pântece şi nu se pot de fel urni maĭ departe.

— Sûnteţiĭ aĭ noştri! — strigă atunci Vlad plin de bucurie, şi cât aĭ clipi din ochĭ maĭ mulţiĭ inşiĭ fură străpunşiĭ de lancele luĭ Vlad şi aluĭ Juga. Ceĭalalţiĭ Tătarĭ însă, câţiĭ apucară a scăpa din această cursă, îngroziţi fiind de soartea fraţilor seĭ, deteră dos la faţă şi o tuliră la fugă înderĕpt spre taberă.

Auḑind oarda păgână cele ce s'aŭ întêmplat în *Guraväiĭ Tătaruluĭ*, se umplu de spaĭmă şi cutremur şi fără a maĭ pierde mult timp, se rădicară cu toţiĭ din tabĕra dela Seliste, luară tot ce prădase şi prinsese cu sine şi se porniră în grabă spre Borşa.

Preotul Lupu Şandru, înţelegênd că Tătariĭ s'aŭ pornit acuma spre Borşa, adună din noŭ pre braviĭ seĭ Borşenĭ la un loc şi le dise:

— După-cum aţiĭ auḑit şi D-voastră, Tătariĭ în scurt timp vor fi aicĭ. Dar' nu vĕ înspăimêntaţiĭ, căcĭ, bun e Dumneḑeŭ, din multe nevoĭ am scăpat, scăpa-vom cu ajutorĭul luĭ şi din aceasta! . . . Să stee numaĭ fie-care bărbat şi femee cu bărbăţie la locul sĕŭ şi să-'şĭ împlinească datoria cum se cuvine! . . . Toţĭ avem să murim odată, şi dacă ursitorile ne vor fi ursit ca să murim acum, să murim încalte ca bărbaţĭ şi oamenĭ de omenie, lup-

tându-ne din toate puterile pentru scumpa noastră țeară și lege!... Să se ducă deci fie-care la bradul și molidul seu, cari aŭ să fie curmați pe jumětate saŭ și mai bine, și când vě voiŭ da eŭ semn atunci fie-care să-'l îmboarde la pământ!...

Abĭa apucă preotul Lupu a rosti cuvintele acestea, și eată că un al doilea cercetaș sosesce în puterea calului în Strîmtură și spune că Borșa arde, biserica din mijlocul satului e toată în foc până la vêrvul crucii; Tătarii fură, răpesc tot pe ce pun mâna, și că pe la înserate vor fi de bună samă în fața Strimtureĭ, ca pe a doua ḑi să poată trece preste munți în Bucovina.

Ceĭ adunați, mai auḑind încă și aceasta, nu stătură mult pe gânduri, ci ascultând de sfatul cel înțelept și părintesc al preotului Lupu, se duse și se puse fie-care la locul seu fără a mai spune un singur cuvênt.

Toți eraŭ în picĭoare: tineri și bětrâni, bărbați și femeĭ, și fie-care aștepta cu nerăbdare pre cruḑii Tătari.

Soarele asfințise; începuse acuma a se îngâna ḑiua cu noaptea; pe 'ntinsa și albăstria câmpie a cerĭului nu se vedea nicĭ un singur nouraș de pe fața căruĭa s'ar fi putut presupune ce are să se întêmple în ḑiua următoare. Prin urmare nime nu putea prevedea că preste vr'o câte-va oare aburi de sânge o să acopere cerĭul.

Tătarii ne'mpĭedicați și netulburați de nime sosiră și se așeḑară în fața *Strimtureĭ* pe un loc înalt între riul *Vișeŭ* și *Cercănel*.

Mii și mii de focuri strălucĭaŭ cine sci până unde prin întunericul nopții, și o liniște profundă domnĭa pretu-

tindene. Cine putea cugeta că tocmaĭ liniștea aceasta, care era tulburată numaĭ de oftările și gemetele a maĭ multor miĭ de creștinĭ, prinșĭ și smulșĭ cu de-a sila din brațele neamurilor și ale prĭetinilor de prin ținuturile *Satmare*, *Ugocea* și *Maramureș*, cu scop ca să fie depărtațĭ în țerĭ străine, în țerile urgieĭ și-ale robieĭ, unde creștinul nu maĭ avea nicĭ o ḑi bună și senină, — cine, dic, putea cugeta că liniștea aceasta e semnul uneĭ grosnice înmormêntărĭ?

Începură acuma a se revărsa ḑorile și a se face ḑiua. Dar' soarele nu apucase încă așĭ respândi luminoasele și călduroasele sale rade prin toate fundoaele și ungherele, când se vĕḑu că în tabăra tătară se ivesce o figură albă, înaintând cu pașĭ tremurătorĭ către cortul maĭ mareluĭ conducĕtoriu, tênĕrul și frumosul fecĭor al Hanuluĭ tătăresc. Era o femee tênără și foarte frumoasă, învĕlită într'o haĭnă albă din crescet până în călcâe, și urmată de o ceată întreagă de Tătarĭ.

Doĭ Românĭ, anume *Mihaiu Ciceu* și *Pavel Hancig*, care eraŭ deștepțĭ și privĭaŭ cu cea maĭ mare băgare de samă dintre stâncele *Cercănelului* la toate mișcările păgânilor, vĕḑênd pre bĭata femee cum e dusă cu de-a sila spre cort, hotărîră să facă ce vor face doară o pot scăpa.

— Mĕĭ Pavele! — șopti Ciceŭ luĭ Hancig, — uĭtă-te ce fac selbaticiĭ și nelegĭuițiĭ păgânĭ! Ce-a da têrgul și norocul, eŭ pușc tocmaĭ într'acolo, căcĭ e păcat să lăsăm creștina în brațele cele nelegĭuite și spurcate ale păgânilor!

— Dacă pușcĭ tu, eŭ încă voiŭ pușca! — respunse Hancig.

Și cum schimbară cuvintele acestea între olaltă, flinta luĭ Mihaiŭ Ciceŭ de-a una și dete un trăsnet ca acela care făcu să urle codriĭ de prin împregĭur. Nemijlocit după aceasta sloboḑì și Pavel Hancig pușca sa de se cutremurară toate stâncele. Apoĭ încărcară earăși puscele și earăși le sloboḑiră, și earăși clocotiră munțiĭ de sunetul lor.

La auḑul acestor împușcăturĭ neașteptate începu a se face în tabera tătară un sgomot cumplit: unĭĭ bucĭumaŭ, alțiĭ băteaŭ dobele și earăși alțiĭ strigaŭ dând semn ca să se rădice și să plece cât maĭ degrabă, cugetând că toată armata Maramureșuluĭ e la spatele lor și că dela aceea ar venì trăsnetele ce le auḑiră. Nu sciaŭ nemică, sermaniĭ, despre cele ce li s'a pregătit în coastele și în valea Strîmtureĭ, căcĭ să fi sciut, cât îĭ lumea și pământul nu se maĭ duceaŭ eĭ într'acolo. Așa însă, nesciind nimic, cât aĭ scăpăra dintr'un amnariŭ se rădicară și plecară cu cea maĭ mare grabă. Fie-care da să meargă înainte, să fugă din resputerĭ, doară scapă din ghĭarele morțiĭ.

Fruntea oardeĭ ajunse acuma la *Cheĭa Strîmtureĭ*, unde dete peste clăoĭul cel mare de braḑì și moliḑì, care-'l rădicase cu puțin maĭ nainte de aceasta Românĭĭ din Borșa, ear' mijlocul și coada se înbulzĭa înainte, fără a sci că fruntea stă încremenită loculuĭ.

Toțĭ eraŭ acum grămădițĭ între pareții Strîmtureĭ.

Preotul Șandru, cum îĭ vede că aŭ sosit unde a dorit

el ca să sosească, își face cruce și apoi șuieră și strigă una din resputerĭ de se resună cine scie până unde.

Abĭa sfârșì de strigat și doue selbĭ deodata începură pârâind și vîjiind a se îmborda la vale spre oarda înspăimêntată. Dintru început era o tăcere adâncă, maĭ pe urmă însă se născu un vuet înfricoșat: țipete, vaete și gemete sfâșiitoare, strigăte și urlete turbate, amestecate cu îngrozitoarea nechezare a cailor, umplură gura Strîmtureĭ. Era un moment și o priveliște înspăimêntătoare!

Tătarĭĭ, când auḑiră împușcăturile și simțiră puterea glonțurilor precum și greutatea copacilor, ce se resturna cu o nespusă repegĭune asupra lor, turtind și nimicind tot ce le sta în cale, uĭtară cu totul de miile de creștinĭ, pre carĭĭ îĭ prinsese și voĭaŭ să-'ĭ ducă în robie; fie care, cuprins de spaĭma morțiĭ, năzuĭa să-'șĭ scape singur viața, să treacă cât maĭ de grabă înainte prin Strîmtură, și de-acolea printre munțĭ spre Bucovina, căcĭ în urma lor credeaŭ că vine moartea.

Ciceŭ și Hancig, vḕḑênd că Tătarĭĭ fug mâncând pămêntul și lasă pre ceĭ prinșĭ în urma lor, alergară de grapă la dînșiĭ, le tăĭară curerele și funiile, cu carĭ eraŭ legați, și 'n maĭ puțin de jumĕtate de oară toțĭ prinșiĭ eraŭ sloboḑĭ.

Tătarĭĭ, carĭĭ remase viĭ, se adunară din toate părțile la un loc și o luptă înverșunată pe moarte și pe viață începu acuma între dînșiĭ și între Românĭĭ borșenĭ. Fiecare tătar căuta cu o nemaĭspusă bărbăție nu numaĭ a-'șĭ apĕra viața, ci totodată a se și resbuna pentru frațiĭ lor ce fură cu puțin maĭ nainte de aceasta stâlciță saŭ

omoriți. Dar' lasă că și Borșenii precum și ceĭ ce fură scăpați de Ciceŭ și Hancig nu sta cu mânele în șolduri, ci puscele, securele, coasele, sulițele și spadele se învârtĭaŭ în mânele lor maĭ repede de cum se învârtesc hădăragele âmblăciilor când se îmblatesce trifoĭul, și pre cine-l ajungea și lovĭa, lovit era pentru totdeauna ;... maĭ mult nu se mișca ! . . .

Tătarii, vĕdĕnd dela un timp că nu-'ĭ chip s'o scoată la capĕt cu Românii, că aceștĭa aŭ de gând să-'ĭ mântuească pre toți de ĝile, începură a se ruga și a ĝice :

— Lasă Român, că și eŭ creștin ! — ceea ce avea se însemneze : »dă'-mĭ pace, nu mĕ omorĭ, că și eŭ mĕ voiŭ face creștin !«

Inzădar însă li era toată rugămintea, că Românii, carii prea bine sciaŭ din moșĭ strămoșĭ că rugămintea aceasta nu însemnează nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puțin decât : »*fă bine, așteaptă reu*«, saŭ »*nu mĕ lăsa să mor, că nu te-oiŭ lăsa să trăescĭ*«, se făceaŭ într'o ureche și dumicaŭ întrînșii ca în curechiŭ.

Și așa în vr'o câte-va oare aproape la 17.000 de Tătarĭ, între carĭ și fecĭorul Hanuluĭ tătăresc, își aflară mormêntul între ţermurii Vișeuluĭ.

Ceĭalalțĭ Tătarĭ, carii putură scăpa din lupta aceasta, apucară pe rĭŭ în sus către muntele *Steol* și, prigoniți flind de Borșenĭ, fugiră preste muntele *Coasta Plaiuluĭ* spre Bucovina.

Prigonitorii, carii aŭ fost ajuns acuma pe vêrvul munteluĭ *Cifa*, vĕdĕnd că fugariĭ aŭ trecut preste muntele *Bratila* în Bucovina, nu se luară maĭ mult după dînșii,

ci-'ĭ lăsară să se ducă în scirea domnuluĭ, și se întoarse înderĕpt spre câmpul lupteĭ. Sosiĭ aice atât aceștĭa, cât și ceĭ ce remăsese la stare loculuĭ, se apucară și culeseră toate prăzile, ce le răpiră Tătarĭĭ de prin Ardeal și Maramureș, și apoĭ fie-care se întoarse pe a casă, ducênd cu sine tot ce putură lua.

În noaptea următoare venĭ o furtună cumplită, și o ruptură de norĭ îngropă în năsip și mâl toate sculele ce maĭ remăsese neluate dimpreună cu trupurile morților, carĭ nu putuse maĭ nainte a fi îngropate.

La vr'o câte-va dile după această crâncenă și sângeroasă luptă eată că sosesc și oștile ungurescĭ,... la ce?... pe semne să caute caĭ morțĭ ca să le ĭee potcoavele! Deoarece însă caiĭ și Tătarĭĭ ceĭ morțĭ fură înmormêntațĭ înainte de sosirea lor, și prin urmare neavênd dela cine lua potcoavele, nicĭ pre cine bate, căcĭ Tătarĭĭ ce maĭ scăpase viĭ, trecură de mult în Bucovina, se apucară și răpiră dela Borșenĭ tot ce aceștĭa luară dela Tătarĭ.

Asta a fost recunoscința și resplata Românilor din Borșa pentru vitejia lor, precum și pentru scăparea maĭ multor miĭ de creștinĭ, pre carĭ 'ĭ-aŭ fost prins Tătarĭĭ și aveaŭ de gând să-'ĭ ducă pentru totdeauna în robie.

Apoĭ maĭ ḑică cine-va că Ungurĭĭ nu-'s drepțĭ și recunoscătorĭ!

Dar' să lăsăm pre Ungurĭ în plata luĭ Dumneḑeŭ și să ne întoarcem earăși la Tătarĭĭ ce aŭ scăpat din mânile Borșenilor.

Aceștĭa, după-ce scăpară teferĭ și întrară în Bucovina apucară spre amiadĭ și fugira nentrerupt până ce ajun-

seră pe hotarul satului de adĭ *Poĭana-Stampiĭ* saŭ *Pilugani*. Aicĭ apoĭ, ne maĭ sciind ce să facă și încotro să apuce de vlăguiți și flămânzĭ ce eraŭ, se așeḑară pe locul deluros de lângă părĕul *Teșna împuțită* ca să poposească și să se odihnească măcar vr'o câteva ḑile și apoĭ să plece maĭ departe în țeara lor.

In restimpul acela cât petrecură eĭ pe locul unde descălicară și care de atuncĭ încoace se numesce *Tătarul*, umblară în dreapta și în stânga căutând doară vor afla vre-un plaiŭ saŭ altă cale maĭ îndositĕ, care 'ĭ-ar scoate netulburați de nime la țară.

Și eată că umblând eĭ așa încolo și încoace, parte căutând plaĭul dorit, parte prădând stânele de prin împregiurime, precum și pre oamenii ce-'ĭ întâlniaŭ trecênd prin munți, daŭ într'o ḑi preste un Român din *Vatra-Dornei*, care mergea să ducă mâncare cĭobanilor sĕĭ la stână.

Tătarii, săturați de atâta alergare și căutare, cum îl zăriră, alergară după dînsul, îl prinseră, îl legară cobză pe cal și-'l făcură cu deasila să le arete drumul pe unde s'ar putè eĭ maĭ lesne și maĭ degrabă întoarce în țară.

Ce le va fi spus Românul prins, cum și pe unde le-a arătat el că ar putea eși la țară, nu se scie. Atâta se scie numaĭ că pornindu-se Tătarii din *Poĭana-Stampiĭ* și trecênd pre din sus de satul de adĭ *Cândreni*, eară de-aicĭ preste muntele *Oușorul* spre satul *Iacobeni*, când ajunse la părĕul *Hagiului*, o pățiră tocmaĭ ca și frații lor în Strîmtura dela Borșa.

Prinḑênd adică Românii din ținutul *Dornei* de veste,

acuma dela cine vor fi prinș, că Tătarii voesc să treacă pe acolo, se adunară la un loc, înținară pădurea de pe părĕul Hagiului, și când deteră Tătarii să treacă, săriră de odată cu toții de prin desimea pădurii, unde erau ascunși, pl.văliră copacii asupra lor și în câte-va minute, îi nimiciră pre toți, afară de doi inși, carii scăpară ca prin urechile aculuĭ și carii se ascunseră în desișul pădurii.

La vr'o câte-va ḑile, și anume după-ce părăsiră acuma toți Românii locul de luptă, ceĭ doi Tătarĭ eșiră din ascunḑișul lor și se așeḑară într'o prelucă numită *Preluca lui Haĭdan*, unde petrecură un timp maĭ îndelungat până ce mâncară tot ce avură.

Ce folos însă că totu-și nu putură scăpa cu viață. Nu mult după aceasta, după ce-'și tăĭară și mâncară acuma până și caiĭ, și ca să nu moară de foame, începură a ûmbla în colo și'n coace ca nisce besmeticĭ doară află măcar ci-și-ce-va de rêndul gureĭ, dete un Român din Vatra-Dorneĭ, anume *Saghin Popescu*, cu crucea peste dînșiĭ și prinḑêndu-ĭ îĭ ucise și pre aceștĭa.

Astfel se stînse până într'unul toți Tătariĭ, câți întrară în Ardeal și Maramureș cu scop nu numaĭ ca să prade, ci totodată să și ducă pre toți Românii și Româncele, ce le-or prinde, în robie.

Deci bine-a ḑis, cine-a ḑis că »*cel ce sapă groapa altuĭa, singur cade întrînsa*«.

POPOVICI POMPEIU

ORIGINEA NUMELUÏ PRELIPCEAN.

Ḍice că pe la un *Pascĭ*, cine maĭ scie câte sute de anĭ vor fi de-atuncĭ, s'aŭ adunat maĭ mulțĭ fecĭorĭ și fete din satul *Prelipcea* de peste *Prut* la un loc și aŭ început, cum e datina din moșĭ strămoșĭ, a *cĭocnì oaue roșĭ*. Și uniĭ câștigaŭ, alțiĭ pĭerdeaŭ, care după cum îĭ era norocul.

Unul dintre fecĭorĭĭ de față însă, avênd un oŭ deosebit, cĭocnĭa și spărgea orĭ și care alt oŭ cu dînsul . . . Așa a spart el oauele la maĭ mulțĭ inșĭ . . . Și fie-care oŭ, cum îl spărgea, îl și lua și-l băga în sin, și nime nu-ĭ spunea nemică.

Intre fecĭorĭĭ adunațĭ se aflaŭ și șepte fraț̆ĭ.

Fecĭorul cu oul cel tare, cĭocnind și cu aceștĭa, le-a spart și lor toate oauele.

Fraț̆ĭĭ, vĕḍênd aceasta, s'aŭ mâniat pe dînsul și ĭ-aŭ spus să le arete oul, căcĭ accla nu poate să fie oŭ de găină, ca oauele celorlalțĭ inșĭ, ci de *pichĭure*, de lemn, de peatră saŭ de alt ce-va,... destul că nu e oŭ curat !...

Insă fecĭorul n'a voit să-l arete.

Atuncĭ fraț̆ĭĭ s'aŭ mâniat și maĭ tare și s'aŭ apucat la

ceartă cu dînsul, și din vorbă în vorbă a ajuns treaba până la bătae.

Fecĭorul, care locuĭa în apropiere, vĕdĕnd că nu e șagă, că ceĭ șepte frațĭ vreŭ numaĭ decât să-l bată, a strigat pre tatăl seŭ să-ĭ aducă de grabă *spada*, ca să aĭbă cu ce se apăra de protivniciĭ seĭ, căcĭ pe timpŭl acela nu eraŭ săbiĭ ca acuma, ci numaĭ spade.

Tatăl seŭ, auḑindu-l strigând și presupunênd că nu e bine, ci trebue să se întêmple ce-va cu dînsul, luă de grabă spada și'ntr'un buc a și fost cu dînsa unde era strînsura adunată.

Însă nu apucă bine a ajunge la fața loculuĭ și a întreba ce este, când unul dintre ceĭ șepte frațĭ, apucând un par, saŭ ce va fi fost, îl păli drept în cap și-l culcă mort la pămênt.

Atunceĭ fecĭorul, care era un tênĕr înalt, spătos și foarte sdravăn, vĕdĕnd că aŭ omorît pre tatăl seŭ, i se sui tot sângele în vêrvul capuluĭ de mânie, se repeḑi ca o săgeată la tatăl seŭ, ĭĭ luă spada din mână, și-apoĭ... întorcêndu-se și avêntându-se în dreapta și în stânga, cât aĭ bate în pălmĭ îĭ tăĭă pre toțĭ ceĭ șepte frațĭ în bucățele.

Vĕḑĕnd ceĭalalțĭ fecĭorĭ, carii eraŭ de față și carii până atuncea stătură ca înlemniți loculuĭ, ceea ce s'a întêmplat, deteră năvală care din cotro asupra fecĭoruluĭ ucigaș, voind să-l facă miĭ și fărîmĭ.

Însă fecĭorul, isteț și tare, cum era, făcu ce făcu și spălă putina din mijlocul lor. Eară maĭ după aceea, vĕḑĕnd că s'a resculat întreg satul și s'a făcut mare zur-

bavă din pricina luĭ, de fricâ ca să nu fie prins și omorît și el, a părăsit satul, în care s'a născut și-a crescut, și îndreptându-se spre amĭadĭ nu se oprì până în *Horodnicul-de-jos* din ținutul *Rădăuțuluĭ*.

Ajuns în Horodnicul-de-jos, stătu el maĭ mulțĭ anĭ în acest sat, fără ca sătenĭĭ să-ĭ dee de urmă saŭ să scie ce-va despre dînsul, căcĭ el, cum ajunse aice, nu numaĭ că-și schimbâ porecla, ci tăĭnuì totodată și numele satuluĭ, în care s'a născut și de unde a venit.

Maĭ pe urmă însă, și anume după ce s'aŭ maĭ mulcomit oamenĭĭ din satul seŭ și i s'a uĭtat în cât-va fapta cea rea, dar' sciind prea bine că n'are la ce să maĭ întoarce îndĕrĕpt de unde a venit, s'a însurat cu o fată din Horodnic. Și nevesteĭ sale ĭ-a descoperit apoĭ că e de loc din *Prelipcea* de peste Prut, însă numele cel adevĕrat nicĭ eĭ n'a voit să i-l spue.

Și de-atuncĭ în coace aŭ început Horodniceniĭ a-l numì *Prelipcean*, în loc de *venetic*, după cum îl numĭaŭ eĭ maĭ nainte. Și *Prelipcenĭ* s'aŭ numit apoĭ și urmașiĭ seĭ și tot așa se numesc eĭ și'n ḑiua de astăḑĭ, și sunt una dintre cele maĭ numĕroase și respândite familiĭ române din Horodnic.

POPOVICI POMPEIU

II

TRADIȚII

REFERITOARE LA LOCALITĂȚI.

POIANA NEGRII.

Bogat, foarte bogat era *Negrea Basarab*. Si nicĭ nu avea cum să nu fie bogat, după ce el era Domn și stăpânitorĭŭ peste una dintre cele maĭ frumoase și mânoase țĕrĭ românescĭ, adică peste *Moldova*. Dar toată bogăția, toate moșiile și comorile sale nu plătĭaŭ nemică în asemĕnare cu fiĭca sa *Neagra*.

Strebătuse de mult faĭma despre avuția luĭ Negrea prin toate țĕrile de prin înprejurime, însă vestea despre Neagra și despre frumusețа eĭ se duse și maĭ repede și ajunse și maĭ departe.

Nu-ĭ vorbă, maĭ eraŭ și alte Moldovence frumoase, și multe dintre dînsele chĭar foarte frumoase, dar' ca *Neagra* nu era nicĭ una. De-aceea *Românii*, supușiĭ luĭ Negrea Basarab, orĭ și când și la orĭ și ce întêmplare vorbĭaŭ cu însuflețire de dînsa și se fălĭaŭ că țara lor are un odor atât de scump.

In chipul acesta apoĭ vestea despre Neagra și frumusețа eĭ se lățì din ți în ți tot maĭ mult, până ce în sfârșit ajunse și la urechile fiilor de craĭ și împĕrațĭ nu numaĭ de prin țĕrile învecinate, ci și de prin cele maĭ depărtate.

Şi de-acuma înainte, după ce i s'a dus vestea în toate părţile, — dă Doamne bine! — nu era mai nicĭ o ḑi, în care să nu fi venit câte un fecĭor de craiŭ saŭ împĕrat să o peţească pe Neagra.

Insă Neagra, cu toate că mulţĭ dintre fecĭoriĭ ce-o peţiră eraŭ din viţă bună şi destul de frumoşĭ, ca să-şĭ poată alege unul pe placul eĭ, nu voi să se mărite şi să se despărţească de părintele sĕŭ, şi nu voi cu atâta mai mult, cu cât că toţĭ ceĭ ce-o peţiră eraŭ *de viţă străină*, şi ea, ca o romăncă adevĕrată, îşĭ puse în gând ca, dacă a fi să se mărite vre odată, să se mărite numaĭ după un fecĭor din neamul eĭ, şi nicĭ când după un străin, sciind prea bine că străinul, de l-aĭ pune chĭar şi'n sîn, tot străin remâne. De-aceea, de câte orĭ venĭa vre un peţitoriŭ s'o ceară, ea totdeauna spunea tătâne-seŭ: ba că nu ĭ-a sosit încă vremea, ba că cutare e dintr'un neam nepotrivit cu neamul eĭ, ba că nu-ĭ place, ba că-ĭ una, ba că-ĭ alta, numaĭ să scape de dînsul.

Şi tatăl sĕŭ, pentru că o avea numaĭ pe dînsa, şi o ĭubĭa maĭ mult de cât lumina ochilor sĕĭ, totdeauna o lăsa în voe, până ce şĭ-a alege ea singură unul după plac.

De la un timp însă, vĕḑênd fecĭoriĭ, carĭĭ o peţise şi carĭĭ cu dragă inimă ar fi luat'o nu numaĭ pe dînsa de soţie, ci şi Moldova şi toate comorile luĭ Negrea Basarab, se făcură din ḑi în ḑi tot maĭ îndrăsneţĭ, până ce în sfârşit trimise prin solĭĭ lor cuvênt luĭ Negrea, că dacă nu li va da pe Neagra de bună voe, eĭ se vor scula cu toată oastea asupra luĭ şi ĭ-or lua-o cu puterea.

Acuma se maĭ înăspri şi Negrea şi ḑise într'o ḑi fiĭceĭ

sale să nu mai facă atâtea marafeturi, ci să-și aleagă o dată pe unul, că de nu-și alege pre nime și de nu se mărită mai de grabă, e rĕŭ de dînsul, e rĕŭ de țara sa, și mai rĕŭ poate să fie de dînsa, căci eacă ce ĭ-aŭ spus solii, că vor face peținorii ei, dacă nu-și va alege nicĭ pre unul dintre dînșiĭ.

Neagra, audind această veste, spuse tătâne-sĕŭ, ce până atuncĭ nicĭ odată nu îndrăsnise aĭ spune, ĭĭ spuse adică că ea mai de grabă s'ar fi măritat după un fecĭor de român ca și dînsa, și de-aceea a tot amânat de pe o di pe alta, respingênd pre toțĭ peținoriĭ, câțĭ ĭ-a avut. Ear' acuma nicĭ atâta nu se va mărita nicĭ după unul din câțĭ aŭ cerut'o, căcĭ dacă s'ar mărita după unul, atuncĭ de bună samă s'ar supăra celealalt, și tot n'ar fi bine, pentru că lor, după cum vede ea, nu li-ĭ atâta de dînsa, cât li-ĭ de averea tătâne-sĕŭ.

Nu-ĭ plăcu luĭ Negrea rĕspunsul acesta, de felĭŭ nu-ĭ plăcu. Dar' ce era să facă?... s'o mărite cu de-a sila după cine nu-ĭ place, și încă după un străin?... Nu-ĭ da mâna să facă un lucru ca acesta, căcĭ una era fiĭca luĭ, și aceea era Neagra cea drăgălașă. Și pentru Neagra mai degrabă și-ar fi dat capul, de cât ĭ-ar fi lăcut vre o neplăcere. De-aceea el n'o sili, ci numaĭ o sfătui, o îndemnă, că doară o poate înduplica. Ear' în urmă, vĕdênd că nicĭ cu sfatul nu poate s'o scoată la capĕt, ĭĭ dete pace.

Că nu vre Neagra să se mărite după nicĭ unul dintre fecĭoriĭ, câțĭ aŭ petit'o, asta nu-ĭ scotea luĭ Negrea mulțĭ perĭ surĭ în cap. Alta era însa acuma ce-l mânca și care îl puse pe gânduri, era adică aceea: cum să scape de

mânia peţitorilor fiiceĭ sale, dintre cariĭ mulţĭ eraŭ maĭ puternicĭ de cât dînsul, şi mult rĕŭ puteaŭ să-ĭ facă.

Şi de ce s'a temut Negrea maĭ tare, tocmaĭ de-accea n'a scăpat.

Pintre peţitoriĭ, cariĭ aŭ cerut pe Neagra, era şi fecĭorul unuĭ Domnitoriŭ peste un popor păgân, sĕlbatic şi foarte rĕutăcĭos, care nu de mult venise din părţile resăritului şi începu a cutriera şi a prăda ţĕrile de prin părţile noastre. Şi tocmaĭ fecĭorul acela, care avea o înfăţişare maĭ urîtă şĭ-o purtare maĭ îndrăsneaţă de cât toţĭ ceĭalalţĭ peţitorĭ, şi pe care Neagra nu putè să-l vadă în ochĭ, da încă să se maĭ mărite după dînsul, stăruia maĭ tare pe lângă Negrea ca să-ĭ dee pre fiĭca sa de soţie. Ear' în urmă, vĕdênd că Neagra nu-l voesce şi tatăl sĕŭ n'o silesce, se făcu pară de foc asupra lor şi asupra tuturor supuşilor lor, şi întorcêndu-se îndĕrĕpt de unde a venit, resculă întreg poporul, care îl conducea tatăl sĕŭ, şi punindu-se în fruntea luĭ se porni fără întârdiere asupra Moldoveĭ, prevenind prin aceasta pre toţĭ ceĭalalţĭ peţitorĭ.

Negrea Basarab, auḑind despre cele ce i se pregătesc luĭ, fiiceĭ sale şi întregeĭ ţĕrĭ, chĭemă de grabă pre toţĭ sfetniciĭ sĕĭ la sine şi se sfătuì cu dînşiĭ: ce ar trebui să facă şi cum să se apere de duşmaniĭ, ce-ĭ amerinţă?

Sfetniciĭ, după ce cumpeniră toate împrejurările, ḑiseră: să apuce şi eĭ armele la mână şi cu mic cu mare, cu tênĕr şi bĕtrân, toţĭ până într'unul să ĭasă înaintea duşmanuluĭ şi să nu-l lese a întra în ţară.

Şi cum se puseră în cale aşa şi făcură.

Până în câte-va dile mai toată Moldova era resculată.

Şi Neagra, Neagra cea gingaşă şi frumoasă încă se înarmă şi, încălicând pe unul dintre ceĭ maĭ înfocaţĭ caĭ, se porni şi ea alături cu tatăl sĕŭ în protiva duşmanuluĭ, ḑicênd că dacă a venit treaba până la atâta, apoĭ orĭ ea, orĭ protivnicul sĕŭ, din doĭ unul trebue să remâe mort pe câmpul de luptă.

Tatăl sĕŭ dintru început nu voĭ nicĭ decum s'o lese a se băga singură în primejdie. Maĭ pe urmă însă, înduplicat prin rugămintele şi lacrimele fiĭceĭ sale, n'avu ce face... trebuĭ s'o lese.

Mulţĭ ca frunḑa şi crunţĭ ca nisce fiare sĕlbatice eraŭ păgâniĭ, ce se apropiară şi prinseră a întra ca nisce lupĭ turbaţĭ în Moldova, şi mânia luĭ Dumneḑeŭ era ce făceaŭ pe unde treceaŭ.

Dar' şi Romăniĭ, cum vĕḑură că nu e lucru de şagă, că păgâniĭ n'aŭ venit cu scop numaĭ de-a răpi pre Neagra, ci de a li lua şi ţara, începură a se lupta cu dînşiĭ ca nisce leĭ înfuriaţĭ când se vĕḑ amerinţaţĭ în însu-şĭ culcuşul lor.

Şi unde lupta era maĭ amarnică şi învălmăşagul maĭ mare, acolo era şi Neagra de faţă alaturea cu tatăl sĕŭ şi cu ceĭ maĭ voĭnicĭ luptătorĭ, secerând mereŭ ca într'o holdă în duşmanĭ şi căutând ne'ncetat cum ar putè pune mâna pe crâncenul eĭ protivnic. Dar' eată că dela un timp dă cu ochiĭ de dînsul, şi cum îl zăresce în mijlocul uneĭ cete de luptătorĭ duşmanĭ, se repede ca o săgeată asupra luĭ şi... maĭ de grabă de cum îşĭ poate cine-va

închipuì, îĭ rĕtează capul cu spada și c'un zimbet de biruință se'ntoarce apoĭ în mijlocul soților sĕĭ.

Această faptă cutezătoare a Negriĭ înfuriă și maĭ tare pre dușmanĭ, și maĭ ales pre capul lor, adică pre tatăl fecĭoruluĭ omorît de dînsa, care așișderea se afla în resboiŭ. De-aceea lupta, ce s'a iscat acuma între păgânĭ și Românĭ, a fost pe de-o sută și pe de-o mie de orĭ maĭ înverșunată și maĭ crâncenă de cât maĭ nainte, căcĭ dintr'amêndoue părțile pica luptătoriĭ cum pică toamna frundele, când le suflă vêntul.

Dar' eată că nu trece mult timp la mijloc șĭ-o săgeată păgânească vine repede și se oprește în șoldul drept al luĭ Negrea.

Negrea, cu toată tăria și bărbăția sa, cum îl nimeri săgeata dușmană, care străbătuse până la os, nu se putu maĭ mult ținè pe calul sĕŭ. Durerea cea crâncenă, ce-ĭ cășună rana și pĭerderea sângeluĭ ce țișnĭa dintr'însa, îl ameți de cap și căḑu fără conșciință de pe cal jos.

Neagra, care, după cum am spus, era nedeslipită de tatăl sĕŭ, cum îl vĕḑu pre acesta căḑênd, sări de grabă jos, îl apucă de subsuorĭ, și cu ajutorĭul unor ostașĭ, cariĭ asemenea săriră să'l rădice, îl urcă pe calul sĕŭ, se sui și ea călare și... de acuma înainte uĭtă de luptă, uĭtă de toate,... grija eĭ cea maĭ mare era scăparea tătâne-sĕŭ, care zăcea leșinat în brațele sale.

Dușmanĭĭ, vĕḑênd că Neagra a luat pre tatăl sĕŭ și-a fugit cu el, se luară la fugă după dînsa, voind numaĭ de cât s'o prindă.

Dar' Neagra, până ce aŭ străbătut păgânĭĭ, cariĭ s'aŭ

luat după dînsa, prin mijlocul unei cete de Românĭ, ce li se puse în cale, ajunsese acuma departe. Ea a fugit, cât a fugit, și mai repede și mai încet, adică după cum poate să fugă un cal înpovorat cu doue trupurĭ omenescĭ. Și'n fuga eĭ numaĭ de doue orĭ s'a oprit loculuĭ: odată lânga un părĕŭ, unde a spălat și a legat rana tătâne-sĕŭ, care până atunce nu se deșteptase din leșin, eară a doua oară lângă un stog, unde a poposit și a nutrit puțin calul, care nu maĭ putĕ fugĭ de asudat și vlăguit ce era. De aice apoĭ, vĕdĕnd ea că nu-ĭ chip să se întoarcă cu tatăl sĕŭ a casă, după cum își propuse la început, pentru că dușmanii se țineaŭ morțiș de dînsa, apucă drumul spre munțĭ, și ca să n'o ajungă prigonitoriĭ, dete pinteni caluluĭ ca să-și maĭ îndesească pașiĭ. Dar' de astă dată n'a gâcit'o bine, căcĭ calul încordându-se și fugind maĭ repede de cum îĭ ĭertaŭ puterile, cum ajunsese și întrase într'o pădure de sub poalele Cărpaților, căḑu de-odată jos și nu se sculă maĭ mult.

Vĕdĕnd Neagra că credincĭosul eĭ cal, în care avè cea maĭ mare nădejde de scăpare, nu dă nicĭ un semn de viață, începu a tremura ca varga, credĕndu-se atât pre sine cât și pre părintele sĕŭ pentru totdeauna pĭerdуțĭ.

— Nu te teme, draga mea! — ḑise Negrea, vĕdĕnd pre fĭĭca sa că s'a făcut galbănă ca ceara de spaĭmă, — căcĭ de-acuma înainte păgânii, chĭar dacă ne-ar urmări și maĭ departe, nu nĭ-or putè da de urmă.

— Bine-ar fi, când ar fi așa cum ḑicĭ D-ta — respunse Neagra tremurând, — dar' tare mĕ tem că eĭ ne-or ajunge, și atuncĭ .. ce vom face?... De mine, ca de mine,

puțin îmĭ pasă de viață, căcĭ nu-s maĭ mult de cât o femee, dar' când te vĕd pre D-ta cât eștĭ de slab și că nu te veĭ putè lupta cu dînșiĭ, fiorĭ recĭ îmĭ trec prin tot trupul. Șĭ-apoĭ maĭ este încă și alta la mijloc, care mĕ înspăimêntă când numaĭ îmĭ aduc aminte, maĭ e adică și aceea că dacă, ferească D-ḑeŭ, dușmanĭĭ te-ar prinde, cine s'a pune maĭ pe urmă în fruntea Românilor ca să alunge pre păgânĭ din țară?

— Spusu-ți-am că de-acuma înainte n'aĭ de ce să te temĭ. Să întrăm numaĭ maĭ afund în pădurea, în care ne aflăm, șĭ-apoĭ sûntem scăpațĭ!

Neagra, cum auḑì aceste cuvinte îmbărbătătoare ale tătâne-sĕŭ, îndată îșĭ venì eară în fire și, aruncând o privire jalnică și compătimitoare asupra ĭubituluĭ și credinciosuluĭ eĭ cal, luă pre tatăl sĕŭ de subsuoară și în puține minute se pĭerdu cu dînsul în desișul pădurĭĭ.

Dușmanĭĭ îĭ urmărirĕ până ce deterĕ de cal. Ear' după ce ajunserĕ acolo și aflarĕ calul maĭ tot mâncat de fiare, și nicĭ o urmă de om, care ar duce într'o parte saŭ alta, cugetarĕ că fiarele ĭ-aŭ prins și ĭ-aŭ mâncat și pre dînșiĭ. De-aceea eĭ nu-ĭ urmăriră și maĭ departe, ci se întoarserĕ înderĕpt....

Neagra însă, ducênd pre tatăl sĕŭ maĭ mult pe sus, căcĭ durerea ce-ĭ cășuna rana nu-ĭ da rênd maĭ de felĭu să pue picĭorul în pămênt, merse maĭ departe până ce pe la însĕrate dete de chilia unuĭ Săhastru. Aice apoĭ se oprì și, povestind pe scurt toată întêmplarea, îl rugă ca să-ĭ primească de mas.

Săhastrul îĭ primì cu cea maĭ mare bună-voință

spuindu-le că în chilia sa vor fi scutiți de orĭ și ce primejdie.

La Săhastrul acesta petrecu Neagra și cu tatăl sĕŭ mai multe septĕmâni.

In acest restimp grija cea mai mare a Negriĭ era cum se vindece mai ușor și mai de grabă rana tătâne-sĕŭ. Dar' ea nu trebui mult timp să-și bată capul cu aceasta, căcĭ Săhastrul, care cunoscea mai toate erburile de ce leac sûnt bune și care avea multe de acestea adunate și în chilia sa, îĭ veni întru ajutorĭu. Și așa rana primejdioasă dela picĭorul luĭ Negrea, prin îngrijirea Săhastruluĭ și prin neîntrerupta căutare a fiĭceĭ sale, se vindecă cu mult mai de grabă de cum s'a așteptat.

Dar' cu cât i se vindecâ luĭ Negrea rana trupească mai ĭute, cu altâta altă rană cu mult mai primejdioasă îl rodea acuma ca un vĭerme la inimă. Era adică jelea după curțile sale și după comorile, carĭ se aflaŭ într'însele, însă mai ales după țara sa, din care, după cum îĭ spuse săhastru că înțelese dela nisce Românĭ, ce trecuse pe acolo, cea mai mare parte căduse acuma pradă și jertfă ne'mpăcaților dușmanĭ. De-aceea gândul luĭ cel dintâiŭ, după deplina sa însănĕtoșare, a fost cum se alunge mai lesne și mai de grabă pre dușmanĭ din țară, ca supușiĭ sĕĭ, carĭĭ înspăimântațĭĭ și îngroziți fiind de cruțimile păgânilor se retraseră în criirĭĭ munților, să se poată întoarce earăși pe la vetrile lor. Decĭ într'o ți și descoperĭ el Săhastruluĭ toate planurile sale: cum voesce a se scoborĭ la țară, a se pune în fruntea Românilor și a alunga pre dușmanĭ peste hotară.

— Nu! — respunse Săhastru, după ce-l ascultă cu luare aminte, — asta să n'o faci, căci în împrejurările de față a te întoarce așa de grabă înderept ar fi tot atâta, cât a te arunca singur în mâna dușmanilor. Din protivă eu te-așĭ sfătui ca, dacă voescĭ să mântuescĭ țara de păgâni, să te retragĭ ce-va mai adânc în Carpațĭ, să adunĭ acolo pre toțĭ Românii, câțĭ se află respândițĭ prin crieriĭ munților, și abia după ce i veĭ fi adunat pre toțĭ la un loc și după ce te veĭ fi încredințat că aĭ cu cine te porni la luptă, să te coborĭ asupra păgânilor, maĭ de grabă nu!... Aceasta e părerea mea, Măria-ta însă fă ce veĭ cugeta că va fi maĭ bine!

Potrivit și bun era sfatul acesta, și Negrea și-l întipări bine în minte. Mulțămi apoĭ din toată inima Săhastruluĭ pentru primirea, ocrotirea și îngrijirea luĭ cea părintească și luându-și remas bun dela dînsul, se porni dimpreună cu fiĭca sa spre apus prin codriĭ și se dusera până ce ajunseră în *ținutul Dorneĭ*. Aice apoĭ se opri și se așeță lângă țermul unuĭ părĕŭ, care trecea prin mijlocul uneĭ poĭenĭ marĭ și frumoase.

Munțiĭ din ținutul Dorneĭ eraŭ pe timpul acela maĭ mult păduraticĭ decât pleșuvĭ. Cu toate acestea însă eĭ nu eraŭ locuițĭ numaĭ de fiare sĕlbatice, ci și de oameni. După bătălia cea crâncenă însă, ce o avu Negrea cu păgâniĭ din pricina fiĭceĭ sale, eĭ în scurt timp se înpoporară și maĭ mult. Ear' după ce prinseră Româniĭ de veste, că Negrea și cu fiĭca sa, pre cariĭ îĭ țineaŭ de pierduțĭ, nu numaĭ că trăesc, ci eĭ se află așișderea prin aceste locurĭ, îndată se adunară din toate părțile îm-

prejurul lor, precum se adună un roiŭ de albine împrejurul matceĭ.

Negrea, cum vĕḍu că din ce în ce se adună tot maĭ mulțĭ Românĭ împrejurul sĕŭ, ĭĭ săltă inima de bucurie, și nu mult timp după aceea prinse aĭ îndemna ca să se rescoale din noŭ asupra duşmanilor, să se pornească cât maĭ de grabă asupra lor și să nu se lese până nu ĭ-or scoate din țară și ĭ-or alunga peste hotarĕ.

Insuflețitoare eraŭ îndemnările și sfaturile, ce le da Negrea cu prilejul acesta Românilor, și mulțĭ eraŭ de aceeașĭ părere ca și dînsul. Insă maĭ pătrunḍĕtoare eraŭ îndemnările și sfaturile Negrĭĭ.

Sciaŭ eĭ Românii că a se porni așa de grabă în protiva păgânilor e o cutezare foarte mare. Sciaŭ eĭ și aceea că din pricina Negrĭĭ li se trag toate nenorocirile și neajunsurile, și n'ar fi voit bucuroșĭ, să sufere și maĭ mult, de cât aŭ suferit până atuncĭ. Dar când auḍiră pre Neagra rugându-se șĭ-o vĕḍură lăcrimând, care maĭ nainte era totdeauna veselă, uĭtară de nefericirĭ și neajunsurĭ, uĭtară de toate... De una însă totu-șĭ o rugară: să aștepte până în primăvara următoare, căcĭ atuncĭ, când ĭĭ ruga ea maĭ cu stăruință, era de cătră toamnă.

Nu-ĭ veniră Negrĭĭ la socoteală cele ce le auḍi de astă dată, căcĭ ea, numaĭ dacă ĭ-ar fi fost cu putință, ar fi sburat asupra duşmanilor și ĭ-ar fi sorbit într'o lingură de apă, așa de înfuriată și mânioasă era ea pe dînșiĭ. Dar' ce era să facă?... Vĕḍu în urmă și ea singură, că tot e maĭ bine așa cum spun Românĭĭ. Decĭ atât ea cât și tatăl

sĕŭ nu ḑiseră maĭ mult nemică, ci aşteptară cu nerăbdare sosirea primăverieĭ următoare.

In primăvara următoare, fiind acuma cu toţiĭ pregătiţĭ de luptă, ca un pohoiŭ ce cu vuet clocotitoriŭ se revarsă de pe înălţimele munţilor şi ale stâncelor la vale, aşa se porniră şi Româniĭ asupra duşmanilor, cariĭ cuprinsese ţara până sub poalele Cărpaţilor.

Şi Neagra, pare că nu era a bună, pe cât de supărată şi dusă pe gânduri era maĭ nainte, pe atâta de veselă şi vorbariţă se făcu acuma, când vĕḑu că Românii s'aŭ pornit la luptă. Şi ea fu cea d'întâiŭ, care se puse şi mergea în fruntea mulţimeĭ.

Dar' abĭa apucară Românii a se porni la drum, abĭa apucară a merge vr'o câte-va mile, când numaĭ ce aud de-odată glasul Negriĭ strigând:

— Nu mĕ lăsaţi, fraţilor! că m'aŭ mâncat păgânii!

— Ce este?... ce s'a întêmplat? — întrebară maĭ multe glasuri de-odată, şi'n acelaşi timp alergară spre dînsa să vadă ce-i.

Insă Neagra, până ce ajunse Românii la dînsa, căḑuse de pe cal jos, un şiroiŭ de sânge începuse a ţişni din fragedul eĭ pĭept, ochiĭ i se păinjenise, graĭul iĭ amuţise şi nicĭ un cuvênt nu fu în stare a respunde la întrebările lor.

— Mĭ-aŭ gătit duşmaniĭ copila! — strigă Negrea, când vĕḑu că fiĭca sa nu vorbesce nemică. Apoĭ, cuprinḑêndu-o în braţe şi sărutându-o de maĭ multe orĭ pe faţă, prinse a plânge ca un copil.

Neagra, simţind îmbrăţişările înfocate ale tătâne-sĕŭ,

se deșteptă din leșinul ce-a fost cuprins'o și ḑise cu glas lin și tremurătoriŭ:

— Iartă-mĕ, scumpul și ĭubitul meŭ tată, ca ți-am făcut atâtea supĕrărĭ!... Dorința mea cea maĭ fĭerbinte a fost ca nicĭ când și sub nicĭ un preți̯ŭ să nu mĕ înstrăinez de țara și neamul meŭ românesc, și dacă nu mĭ-a fost înpărțită dela Dumneḑeŭ să trăesc și să fiŭ un scut apărătoriŭ neamuluĭ meŭ și mângăere bĕtrâneților D-tali, nu e vina mea, ci e vina dușmanilor, carĭĭ mĭ-aŭ curmat ḑilele maĭ nainte de am putè împlini dorința... Ear' voĭ, fraților! carĭĭ din pricina mea aț̯ĭ suferit atâtea neajunsurĭ și nefericirĭ, nu mĕ blăstĕmați, ci aduceti-vĕ aminte de Neagra, care v'a ĭubit maĭ mult de cât o soră și care numaĭ pentru dragostea cea mare, ce a avut'o cătră voĭ, moare acuma... Și de voiț̯ĭ... rĕsbunați-mĕ... ĭa acolo s'aŭ ascuns dușmanĭĭ, carĭĭ mĭ-aŭ repus viața!...

Rostind Neagra cuvintele acestea și arătând cu mâna spre o schelbe din apropiere închise pentru totdeauna ochiĭ eĭ ceĭ fărmecătorĭ și-și dete sufletul în brațele ĭubituluĭ sĕŭ părinte.

Negrea, pătruns de întristare și durere, căḑu alăturea cu fĭĭca sa.

— Să prindem păgâniĭ! . . . după dînșiĭ fecĭorĭ! — strigă acuma un voĭnic înalt și spătos, care se afla în nemijlocita apropiere a Negriĭ, și'n acela-și timp maĭ mulț̯ĭ inși deteră năvală asupra schelbeĭ spre care a arătat Neagra.

Negrea, care în urma strigătuluĭ acestuĭa își veni în

orĭ, voĭ să-ĭ oprească, dar' era prea târdiŭ, căcĭ eĭ întrase acuma în sinul sehelbeĭ.

— Ce cugeţĭ să'ncepem acuma, ştăpâne! întrebâ pe Negrea un moşneag alb ca omĕtul ştergêndu-şĭ cu mâneca cămeşiĭ lacrimele ce-ĭ curgeaŭ pe faţă.

Negrea, în loc de respuns, rădică mânele spre ceriŭ şi făcu din umere. Moartea mult ĭubiteĭ sale fiĭce ĭĭ curmase firul vorbeĭ.

— Dacă D-ḑeŭ a voit să fie aşa, — ḑise maĭ departe moşneagul — eŭ aşĭ crede că ar fi cu mult maĭ bine să ne'ntoarcem înderĕpt de unde am pornit, să dăm tinereĭ repăusate cea de pe urmă cinste, şĭ-apoĭ... bun e D-ḑeŭ!... din multe nevoĭ şi năcazurĭ ne-a scos el până acuma, ne-a scoate şi dintr'aceasta! Multe litfe sĕlbatice şi rele aŭ venit în decurgerea timpuluĭ asupra ţĕrĭĭ noastre şi nu odată ĭ-aŭ silit pre Românĭ a petrece cu anii întregĭ retraşĭ prin crieriĭ munţilor, şi cu toate acestea Românĭĭ n'aŭ perit, ci cu puterĭ unite şi cu ajutorĭul luĭ D-ḑeŭ ĭ-aŭ respins eară-şĭ pre duşmanĭ peste hotare. Să fim numaĭ totdeauna uniţĭ şi să nădăjduim în D-ḑeŭ şi acesta nu ne va uĭta nicĭ de astă dată şi vom resbuna pre Neagra, pre acest suflet drăgălaş şi nevinovat şi vom curăţi ţara de păgânĭ!

— Da! — să dăm repăusateĭ cinstea cuvenita şi apoĭ să ne pornim asupra duşmanilor! — ḑiseră şi ceĭalalţĭ Românĭ.

Şi cum rostiră cuvintele acestea, îndată alergară maĭ mulţĭ inşĭ în marginea sehelbeĭ, taĭară vr'o câţĭ-va bradanĭ, făcură dintr'inşiĭ un feliŭ de năsălie, aşeḑară

trupul Negriĭ pe dînsa și-apoĭ, luându-o și ducându-o schimbiș câte patru feciorĭ, ear' alțĭ doĭspredece feciorĭ cântând împrejurul eĭ din bucine și fluere de se resuna munțiĭ, plecară cu toțiĭ îndĕrĕpt spre poĭana de unde s'aŭ pornit.

Dar' eată că pe când mulțimea ajunse nu departe de Dorna maĭ multe glasurĭ rĕsunătoare se aud strigând în urmă.

Eraŭ glasurile voĭnicilor, carĭ s'aŭ fost luat după dușmanĭ.

Mulțimea se opresce loculuĭ ca să vadă ce s'a maĭ întêmplat?

Și când colea ce să vadă?... Era bĕtrânul Domnitoriŭ al păgânilor, tatăl feciorului omorît de Neagra, pre care voĭniciĭ îl aduceaŭ pe sus.

— A! vipĕră păgână! tu eștĭ acela, care mĭ-aĭ mâncat copila? — strigă Negrea, când dete cu ochiĭ de dînsul.

— Da!... eŭ sunt acela! — rĕspunse Domnitoriul păgân. — Înțelegând de la nisce oamenĭ de-aĭ meĭ, că tu și fiĭca ta trăiațĭ, ḑi și noapte am căutat doară te pot afla și face ca să guștĭ și tu păharul, care l'am gustat eŭ, când Neagra a rĕtezat capul fiuluĭ meŭ. Și-acuma, după ce mĭ-am împlinit dorința, poțĭ să facĭ cu mine ce-țĭ place, căcĭ sûnt în mânele tale!

— Sfărâmațĭ titva șerpeluĭ! — strigară acuma maĭ mulțĭ Românĭ de odată, auḑind înveninătoarele vorbe ale păgânuluĭ.

— Nu!.... lăsați-l în pace! — ḑise Negrea, căcĭ puternic și drept e D-ḑeŭ, acesta îĭ va rĕsplăti după faptele sale.

— Nu!... el trebue să moară!... sângele cel nevinovat al Negriĭ, jelea copiilor după părinții căduți an-primăvară în luptă și nenumăratele nenorociri aduse de dînsul și de fecĭorul său asupra țĕriĭ noastre strigă rĕsbunare!

— Ce este?... ce vi s'a întêmplat, de v'aĭ întors așa de grabă înapoĭ? — s'auḑiră acuma maĭ multe glasurĭ de femeĭ, carĭ, înțelegând că bărbații și fecĭoriĭ lor s'aŭ întors înapoĭ, li eșiră spre întimpinare ca să vadă de ce s'aŭ întors. Ear' când înțeleseră că Neagra e moartă prinseră a țipa, a plânge și-a se îndesa care din care s'o vadă.

Domnitorĭul păgân, vĕḑênd îngălmăceala iscată din pricina femeilor, cugetă că ar fi cel maĭ bun prilej de scăpare. Decĭ isbind la pămênt pre fecĭoriĭ, ce-ĭ sta în cale, apucă la fugă spre pădurea din apropiere.

Insă n'a fost să fie așa, cum a cugetat el. Nu apucase a alerga vr'o câțĭ-va pașĭ, și-o săgeată, care sburâ în urma luĭ, îl ajunse și nimerindu'l drept în ceafă îl culcă cu fața la pămênt.

— Pedeapsa luĭ D-ḑeŭ l-a ajuns maĭ de grabă de cum am așteptat noĭ. — Ḑisă unul din mijlocul mulțimeĭ. — Dar lăsămu-l pre dînsul în pace să doarmă cum și-a așternut și noĭ să plecăm maĭ departe încotro ne-am îndreptat.

Și rostind cuvintele acestea se porniră cu Neagra maĭ departe, ducêndu-o ca și maĭ nainte, cu acea deosebire numaĭ, că pe lângă ceĭ doĭspreḑece fecĭorĭ, ce cânta din bucine și fluere, se însoțiră încă și douespreḑece fete carile începură a o boci. Și tot așa, cântând și jelindu-o

o duseră până ce ajunseră în locul de unde s'aŭ pornit, adică în poĭana unde a petrecut Negrea cu fĭĭca sa înainte de pornire în protiva păgânilor.

După ce sosiră aice, luară vr'o câte-va neveste pre Neagra de pe năsălie, o spălară în undele părĕuluĭ, o îmbrăcară și o împodobiră cu cele maĭ frumoase florĭ și așa o înmormêntară apoĭ în mijlocul poenĭĭ, care de atuncĭ și până în ḑiua de astă-ḑĭ s'a numit *Poĭana Negriĭ*. Ear' părĕul, în care a fost Neagra spălată și ale căreĭ unde, din minutul când aceasta s'a spălat într'ênsele, din limpedĭ, cum aŭ fost maĭ nainte, se făcură negre, ca și când și ele ar fi fost pătrunse de jelea cea mare, s'a numit *Neagra*.

Nu mult timp după această întêmplare plecară Românĭĭ eară-șĭ în protiva păgânilor și ĭ-aŭ bătut și ĭ-aŭ alungat peste hotară, și numaĭ pre aceĭa dintre dînșiĭ ĭ-aŭ cruțat, carĭĭ s'aŭ botezat și-aŭ făgăduit că vor fi oamenĭ pacĭnicĭ și creștinĭ buni ca și Românĭĭ. Eară după ce Românĭĭ aŭ cuprins eară-șĭ șesurile Moldoveĭ și după ce s'aŭ întors cu toțiĭ pe la vetrile lor de maĭ nainte, a venit Negrea și a luat trupul Negriĭ și l-a îngropat lângă trupul maĭcĭĭ sale. Însă poĭana, unde a fost Neagra întâia-șĭ dată îngropată, tot *Poĭana Negriĭ* s'a numit, și părĕul, în care s'a spălat, tot *Neagra* s'a chĭemat și tot așa se chĭamă el și până în ḑiua de astă-ḑĭ.

PĂGÂNISCEA ŞI PĂGÂNIŞOARA.

Pe hotarul *Isvoruluĭ*, o atenență a satuluĭ *Șipot*, se află un munte, numit de Românĭ *Păgâniscea* eară de Huțanĭ *Pohaniște*.

Pe culmea munteluĭ acestuĭa e o poĭană saŭ maĭ bine dis o șestină cam prăvălatică, însă foarte mare și frumoasă, în mijlocul căreĭa se află cinci movile rotunde și'nalte cam de vr'o treĭ metri.

In partea despre resărit a munteluĭ acestuĭa se află un părĕŭ, care formează hotarul între satele *Șipot* și *Seletin*. Acest părĕŭ, care curge spre resărit și se revarsă în *Suceava*, se numesce de Românĭ *Păgânișoară* eară de Huțanĭ *Pohanișoara*.

Nu departe de Gura *Păgânișoareĭ*, și anume pe țermul stâng al Sucevĭĭ, la vr'o câțĭ-va pașĭ dela drumul ce duce din Seletin spre Șipot, se află asemenea o movilă rotundă, însă cu mult maĭ largă și maĭ înaltă de cât celea din poĭana de pe muntele Păgâniscea.

Atât despre muntele *Păgâniscea* și movilele de pe dînsul, cât și despre părĕul *Păgânișoara* și movila de

lângă gura acesteĭa, esistă la Românii și Huțanii, ce locuesc în aceste părți, următoarea tradiție:

Inainte de vr'o câte-va sute de anĭ țara, în care locuim noĭ astădĭ, era foarte bântuită din toate părțile de cătră o mulțime de litfe păgâne, carĭ, ca nisce lupĭ rupțĭ în coșĭ de foame, năvălĭaŭ asupra eĭ, și pe unde treceaŭ, era mânia luĭ Dumnedeŭ.

Decĭ, vědênd dela un timp locuitoriĭ băștinașĭ aĭ acesteĭ țerĭ că nu e chip s'o scoată în capĕt cu acestea litfe rele și nesățioase, și că dând maĭ în fie-care an pe neașteptate năvală asupra lor, nu numaĭ că-ĭ pradă și multe alte daune și neplăcerĭ le fac, ci pre ceĭ maĭ mulțĭ dintre dînșiĭ, prindêndu-ĭ, îĭ schingĭuesc și-ĭ omoară saŭ îĭ leagă și îĭ duc în prinsoare, se hotărîră să părăsească șesul și să se retragă în munțĭ, cugetând că'n crierĭĭ acestora vor scăpa de groaza și urgia păgânilor.

Insă zădarnică lĭ-a fost toată nădejdea, căcĭ nesățiosĭĭ și cruduĭ păgânĭ nicĭ aice nu-ĭ lăsară în pace.

Așa, venind într'un an *Tătarĭĭ*, nu se mulțămiră numaĭ cu atâta că prădară și pustiiră țara în lungiș și curmediș, ci, vědênd că partea cea maĭ mare a locuitorilor a fugit, și presupunênd că de bună samă se vor fi retras și ascuns prin crierĭĭ munților, se hotărîră să pătrundă și'n munțĭ, și unde vor da peste dînșiĭ, acolo să-ĭ mântuească de dile.

Și cum se hotărîră, așa și făcură. Apucară pe apa Sucevĭĭ în sus și merseră până sub poalele munților, adică până pe locurile, carĭ se numesc astădĭ *Tabără* și *Cete* și carĭ se află între satul *Straja* și între *Brodina* și

Valcău *). Aice se opriră apoĭ loculuĭ ca să se maĭ odihnească, căcĭ alergăturile şi jăfuirile din ḑilele premergătoare le sleiră maĭ toate puterile.

După ce se odihniră, acum cât timp se vor fi odihnit, şi după ce se'ntr'armară cum se cade, se porniră eară-şĭ la drum tot pe apa Sucevii în sus, şi trecênd pe locurile, carĭ se numesc astăḑĭ *Sadău*, *Paltin*, *Năsipitul* şi *Ulma*, nu se opriră până din sus de satul *Seletin*, adică nu departe de gura strîmtoareĭ cum se merge spre satul *Şipot*.

Aice nu se scie acuma în care parte aŭ făcut: apucat'aŭ tot pe apa Sucevii în sus spre Şipot, saŭ aŭ trecut din colo de apă pe ţermul drept al Sucevii şi aŭ apucat de-a dreptul preste munţĭ spre *Lucina?*

Destul atâta că nu apucară bine a ajunge în acest loc şi toţĭ *Românii*, câţĭ locuĭaŭ în munţiĭ din acestea părţĭ, sciaŭ acuma că vin Tatariĭ asupra lor.

Deci cum aŭ prins Românii de veste că litfa pagână a întrat eară-şĭ în ţară, şi că nicĭ chĭar în crieriĭ munţilor nu pot locui şi trăi în ticnă şi pace din pricina lor, se adunară mic şi mare la un loc, se sfătuiră în grabă: ce e de'nceput şi de făcut, şi apoĭ se apucară şi curmară pe jumătate copacĭĭ în maĭ multe locurĭ, pe unde presupuneaŭ eĭ că vor trece Tătariĭ. După aceasta, îndosîndu-se şi stând de pândă, îĭ aşteptară cu nerăbdare până ce le va cădea în mână şi-ĭ va lua la răfueală.

---

*) Străinii numesc locul acesta *Falcheŭ*, eară unii dintre Românĭ, luându-se după dinşiĭ, îl numesc *Fălcău*. Numele luĭ cel adevĕrat însă este *Valcău*.

Insă nu apucară bine a se îndosi și eată că Tatarii se și apropiară de dînșii, uniĭ cântând și hăulind ca și când ar fi trecut printr'o țară cu desăvîrșire pustie, eară alțiĭ înjurând și crișcând din mesele de mânie că nu daŭ peste nicĭ un suflet de om, căruĭa să-ĭ curme viața și să-l prade până la pĭele.

Dar' tocmaĭ când se'ncĭudiră eĭ maĭ tare, când s'apropiară de *Plaĭul Moldoveĭ* și se băteaŭ acuma cu gândul ca să apuce spre *Lucina*, să treacă în *Ardelĭu* și să se resbune asupra Românilor din această țară, se trezesc de-odată cu Românii, carii puțin maĭ nainte de-aceasta s'aŭ fost ascuns prin fundoaele munților, că sar ca nisce leĭ asupra lor și'ncep fără de cruțare aĭ culca ca pe nisce snopĭ la pământ.

Tătariĭ, vĕdêndu-se pe neașteptate încunjurați de Români, și necunoscênd locurile unde se aflaŭ, așa de tare se înspăimêntară și îngroziră că uĭtară cu totul în cotro s'aŭ fost pornit și ce avură de gând să facă, și-o tuliră la fugă înderĕpt.

Insă înzădar lĭ-a fost toată fuga, căcĭ abĭa ajunseră pe muntele *Păgâniscea* și fură din toate părțile încunjurați și strînși ca'n clește.

Vĕdênd că sunt din toate părțile încunjurați și că prin fugă nu e chip de scăpare și mântuire, stătură locului și-o luptă înverșunată, pe moarte și viață, se născu acuma între dînșiĭ și Români.

Ce folos însă că Românii, carii eșĭaŭ ca din pământ din toate părțile, de felĭu nu-ĭ cruțaŭ, ci-ĭ măcilăriaŭ de

le mergeaŭ peticele, şi'n vr'o câte-va oarĕ maĭ tot muntele îl umplurĕ de leşurĭ tătărescĭ.

Vĕdênd Tătarĭĭ, că'n luptă le merge maĭ reŭ, apucară din noŭ la fugă pe malul unuĭ părĕŭ, la care aŭ fost ajuns şi pe care credeaŭ eĭ că vor eşi pe locul unde aŭ fost poposit înainte de ce începură a se urca pe munţĭ, şi de-aice să se întoarcă pe apa Sucevĭĭ înapoĭ de unde-aŭ venit.

Insă aice o păţiră şi maĭ reŭ, căcĭ fiind partea cea maĭ mare a copacilor de pe ţermurile părĕuluĭ acestuĭa curmaţĭ pe jumĕtate, Româniĭ începură bărbătesce a resturna din toate părţile copacĭĭ peste dînşiĭ şi'nchipul acesta aĭ măcilări şĭ-aĭ omorî şi maĭ amarnic.

Şi aşa maĭ toţĭ Tătariĭ, cariĭ aŭ venit de astă dată asupra Românilor, aŭ fost omoriţĭ.

Şi de oare ce Tătariĭ eraŭ *păgânĭ*, de aceea şi muntele, unde aŭ fost eĭ întâĭa oară încunjuraţĭ şi bătuţĭ, s'a numit de-atuncĭ în coace *Păgâniscea*, eară părĕul pe ţermurile căruĭa aŭ fost turtiţĭ de copacĭ s'a numit *Păgânişoara*, şi tot aşa se numesc atât muntele cât şi părĕul acesta şi'n ḑiua de astădĭ.

Ce se atinge de movilele de pe muntele *Păgâniscea*, carĭ sunt înşirate una lângă alta în doue liniĭ drepte, şi anume treĭ într'o linie şi doue într'alta, şi carĭ după forma şi făptura lor se cunosc de departe că nu sunt firescĭ, ci rădicate de mânĭ ominescĭ, cred că sunt mormintele, în carĭ s'aŭ îngropat trupurile Tătarilor ce-aŭ căḑut în luptă.

Eară în movila dela gura Păgânişoareĭ, care, după

cum am mai spus, e cu mult mai mare de cât cele amintite mai nainte, având o înălțime aproape de-o prăjină și jumătate, eară împrejurimea temelieĭ sale fiind de vro 70—80 de pași, cred că e înmormêntat mai marele și conducătorĭul Tătarilor.

In urmă trebue să mai amintesc încă și aceea, că atât pe șesul, ce se'ntinde din sus de movila de pe țermul stâng al Sucevii, cât și'n poĭana de pe muntele Păgâniștea s'aŭ aflat înainte de vr'o câțĭ-va anĭ mai multe bucățĭ de cămeșă de zele, apoĭ spade, vêrvurĭ de lângĭ și alte frânturĭ de arme și banĭ vechĭ de aramă, un semn că'n aceste doue locurĭ aŭ trebuit să fie oare când o bătălie crâncenă între Românĭ și Păgânĭ.

PLAIUL TĂTARILOR.

Ci-că în vremile vechĭ, pe când țĕrile, în carĭ locuesc astădĭ Românĭ, eraŭ bântuite din toate părțile de cătră o mulțime de lițe păgâne, treĭ Românĭ, oĭerĭ din *Ardelĭŭ*, anume: *Petrea Colac*, *Nechita Țimpău* și *Leonte Timul*, sfîrșindu-li-se păscătoarea în țara lor și ne-avênd cu ce să-'și ție *bucatele*, ca să nu peară de foame, se hotărîră ca să părăsească pe un timp oare-care vetrele străbune, să-'și ĭee turmele și să treacă cu dînsele în munțiĭ despre rĕsărit, carĭ eraŭ pe acelea vremurĭ pustiĭ.

Și cum s'aŭ hotărît, așa aŭ și făcut; își luară toate turmele și lucrurile cele trebuincĭoase unor oamenĭ, carĭ trăesc numaĭ din crescerea vitelor, și dimpreună cu nevestele, copiiĭ și cĭobanĭĭ ce-ĭ aveaŭ se porniră spre rĕsărit, trecênd dintr'un loc într'altul, de pe un munte pe alt munte.

Așa umblară eĭ în colo și în coace prin munțiĭ despre apus aĭ Bucovineĭ vr'o câțĭ-va anĭ de-a rêndul, fără ca să descalece în vre-un loc pentru tot-dea-una: unde vĕraŭ, nu ernaŭ, eară unde ernaŭ, nu vĕraŭ. Și de oare-

ce ei erau numai nisce păstori simpli, carii, de cum s'au trezit, tot pe lângă vite au petrecut, de aceea nu duceau altă grijă, fără numai cea a vitelor sale, ear' când acestea erau sănetoase, plăcerea lor cea mai mare era să cânte din fluer și din bucĭume după datina apucată din moși strămoși.

Intr'o primăvară, âmblând ei, ca de obiceĭu, cu turmele lor dintr'un munte într'altul, dintr'o lucină și prelucă într'alta, eată că dau într'o bună demineață de *un plaĭu*, peste care, nu sciŭ cum s'a întêmplat, că nu dĕduserĕ mai nainte saŭ nu-l băgaserĕ până atuncea în samă și de aceea le era cu totul necunoscut.

Vĕdênd ei plaĭul acela, se hotărîrĕ să nu mai âmble rătăcind dintr'un loc într'altul, ci să se așede unde-va pentru tot-dea-una în apropierea aceluĭ plaĭŭ. Deterĕ deci cu oile peste plaĭul descoperit spre mĭedul nopții, apucară drept în vale până ce ajunserĕ într'o fundoae adâncă, de unde nu se vedea de cât în cerĭŭ și pre pământ din pricina munților celor înalți, carii o încunjuraŭ și carii eraŭ acoperiți cu o uriașe pădure de bradĭ, molidĭ și mestecenĭ. Coborînd mai în jos cu turmele, deterĕ de o vălicică, care șerpuia pintre copacii ceĭ uriași, ear' pe lângă vălicica aceea de-o poeniță frumoasă.

In fundul vâlceleĭ aceleĭa, care mai târdiŭ s'a numit *Fundul Moldoveĭ*, s'aŭ hotărît ei să se așede peste vară. Și cum s'aŭ hotărît, îndată s'aŭ și apucat unii să dureze o colibă, alții o târlă mare, ear' alții s'aŭ dus cu oile la păscut pe dealurile și pe munții de prin apropiere.

Doi ciobani însă, carii eraŭ mai voĭnicĭ și mai umblați,

luând câte o secure subsuoară și ceva merinde în traistă, s'aŭ întors îndĕrĕpt ca să caute, de unde vine și încotro duce plaiul de pe vĕrvul munteluĭ.

Eșind ceĭ doĭ ciobanĭ în vĕrvul munteluĭ, apucară spre résărit și mergênd tot înainte, aŭ vĕḑut de la o vreme că plaiul apucă pe malul drept al văiĭ ce trecea prin fundoaea, unde s'aŭ fost oprit cu oile, adică a *Moldoveĭ*, și duce în jos spre *ţară*.

Și tot mergênd înainte aŭ trecut pe locurile, unde se află astăḑĭ satul *Pojorita*, și maĭ departe pe lângă *Peatra străjiĭ*, până ce ajunseră în partea de sus adică despre apus a *Câmpulunguluĭ* de astăḑĭ.

De-aice, vĕḑênd că plaiul duce în jos alăturea cu *apa Moldoveĭ*, s'aŭ pornit îndĕrĕpt, ca să vadă acuma până unde merge plaiul în sus, și mergênd la deal aŭ eșit în vĕrvul *Runculuĭ Pojoriteĭ*, de aicĭ aŭ trecut peste munțiĭ *Arsiţa Huhuluĭ*, *Opcina Arsineseĭ*, *Colacul* și *Orata*, apoĭ peste *Botoșul mare*, și tot așa, mergênd eĭ pe plaiul, care trecea maĭ departe tot cam pe culmea munților celor maĭ înalțĭ, s'aŭ trezit de o dată că aŭ ajuns în ţara lor, în *Ardelĭu*.

Ajungênd în părțile acele ale Ardelĭuluĭ, începură a întreba de unul și de altul despre plaiul, care duce peste munțĭ.

Ardeleniĭ răspunseră, că va fi de bună samă plaiul, pe care vin *Tătariĭ* din *ţara* de peste munțĭ, saŭ cum s'ar ḑice în ḑiua de aḑĭ din *Bucovina*, și pradă la dînșiĭ.

Întorcêndu-se după aceasta ciobaniĭ la stăpâniĭ lor, lĭ-aŭ spus că pe plaiul, care l-aŭ cercetat eĭ și care vine

din jos dela țară și trece până dincolo de munți în Ardeliŭ, âmblă Tătariĭ ce vin din țară și pradă în Ardeliŭ, căcĭ așa li-aŭ spus oamenĭĭ ce 'ĭ-aŭ întrebat.

Stăpâniĭ auḑind această veste neașteptată, s'aŭ supĕrat foarte tare, cugetând că nicĭ în fundoaea, în care s'aŭ fost așeḑat acuma pe un timp maĭ îndelungat, nu vor putea scăpa cu obraz curat, după cum nu scăpară în maĭ multe rênḑurĭ maĭ 'năinte, când se aflaŭ în țara lor. De aceea, de groaza cea mare, îndată 'șĭ-ar fi luat atât turmele, cât și toate lucrurile ce le aveaŭ cu dînșiĭ, și s'ar fi dus de acolo, în cotro 'ĭ-ar fi dus ochiĭ și picĭoarele, numaĭ să scape de urgia păgânilor. Dar' nu se îndurară să se ducă de pe locurile cele frumoase, unde le era foarte îndămână nu numaĭ vara, ci și ĭarna. Eară să rĕmâĭe se temeaŭ, că trecênd Tătariĭ pe acolo, să nu dee de dînșiĭ și să le ĭee turmele, după cum li s'a întîmplat cu vr'o câțĭ-va anĭ înainte de aceasta, că aŭ căḑut maĭ de multe orĭ atât eĭ, cât și turmele lor pradă în mânile păgânilor, din a căror ghĭare scăpară numaĭ ca prin urechile aculuĭ.

Cu toate acestea însă eĭ s'aŭ hotărît, ce-a da D-ḑeŭ, să stee pe loc.

Cam pe la mijlocul verĭĭ, când eraŭ munțiĭ maĭ înverḑițĭ și maĭ frumoșĭ, aud din fundul pădurĭĭ maĭ multe glasurĭ străine, carĭ treceaŭ pe vêrvul munteluĭ, pe plaĭul, ce-l descoperiseră eĭ la începutul primăverĭĭ. Cum auḑiră eĭ glasurile acelea, îndată le trecu prin minte, că alta nu poate să fie, fără numaĭ Tătariĭ, carĭĭ de bună samă trec ear' la prădat în Ardeliŭ. Decĭ se furișară re-

pede vr'o câți-va din're dînșii prin pădure și eșiră la vêrvul munteluĭ, ca să se încredințeze orĭ de e adevĕrat ceea ce bănuĭaŭ.

Și cum aŭ bănuit, așa a și fost. Tătariĭ mergeaŭ fără de nicĭ o grijă, sciind pustiĭ locurile, pe unde treceaŭ, și unĭĭ mergeaŭ călare, alțiĭ pe jos, unĭĭ cântaŭ, alțiĭ fluieraŭ, unĭĭ glumĭaŭ, alțiĭ povestĭaŭ, eĭ sciaŭ ce.

Păstoriĭ, uĭtându-se lung din ascunḑișurile lor și vĕḑênd ceea ce se petrece, socotiră în mintea lor: »Cât de bine-ar fi să fim noĭ maĭ mulțĭ inșĭ! cum le-am tăĭa drumul și toată pofta de-a maĭ merge la Ardelĭŭ!«.

Cu acest gând, petrecêndu-ĭ numaĭ cu ochiĭ, se'ntoarseră la ceĭalalțĭ păstorĭ și le povestiră din fir în pĕr toate câte le-aŭ auḑit și vĕḑut, cum treceaŭ Tătariĭ cântând și șuerând spre Ardelĭŭ, fără nicĭ o grijă că li s'ar putè întîmpla ce-va, ca și când ar fi fost în țara lor.

Maĭ pe urmă, adunându-se toțĭ păstorii, adică ceĭ treĭ stăpânĭ dimpreună cu toțĭ baciĭ, ciobaniĭ și strungariĭ la un loc, se sfătuiră ca la întoarcerea Tătarilor înḑĕrĕpt din Ardelĭŭ să le taĭe drumul și, numaĭ dacă le va fi cu putință, să nimicească pre toțĭ câțĭ le vor cădè în mână.

Și cum s'aŭ sfătuit, așa aŭ și făcut. Lăsară stâna și turmele în scirea femeilor și a feteloŕ, luară fie-care câte o secure, se porniră cu toțiĭ spre vêrvul munteluĭ, pe culmea căruĭa trecea plaĭul. Aicĭ aleseră părțile cele maĭ primejdioase, unde ducea plaĭul prin văgăunĭ și înfundăturĭ saŭ pe coastele cele maĭ pĭezișe ale munților și acolo apoĭ începură, maĭ ales pe la cotiturĭ și încârnițurĭ, să taĭe copacĭĭ ceĭ maĭ înalțĭ și maĭ groșĭ și să-ĭ

hătească de-a curmezișul plaiuluĭ ast-felĭŭ, ca nimene să nu poată trece cu una cu două peste dinșiĭ, ear' maĭ în colo iĭ tăĭară atât de-o parte, cât și de alta de plaiŭ numaĭ pe jumătate, adică numaĭ i-ĭ înțînară astfelĭŭ ca pe când vor trece Tătariĭ să-ĭ poată cu înlesnire răsturna asupra lor.

După ce sfîrșiră de tăĭat și înțînat toțĭ copaciĭ, câțĭ cugetară eĭ că le vor fi de ajuns spre nimicirea uneĭ cete întregĭ de Tătarĭ, se'ntoarseră cu toțiĭ la stână, lăsând numaĭ pre doĭ inși de pază cu bucĭumele, ca să aĭbă la timp de trebuință cine le da de scire.

La vr'o câte-va ḑile după aceasta, cĭobaniĭ ce sta la pândă, auḑiră earăși pe vêrvurile munților din sus un vuet mare ca și când ar veni un pohoĭŭ cumplit.

Eraŭ Tătariĭ, cariĭ se întorceaŭ încărcațĭ de pradă și voĭoși de isbânda ce-o făcuseră în Ardelĭŭ.

Pândașiĭ, cum auḑiră vuetul și se încredințară, că se întorc Tatariĭ, îndată începură a bucĭuna și a da de scire celorlalțĭ cĭobanĭ.

Aceștĭa dimpreună cu stăpânĭĭ lor, cum auḑiră bucinând, apucară de grabă cu toțiĭ securile și . . . să te ducĭ băĭete, tot într'o fugă la deal. Ajungênd la locul, unde hotărîră să întimpine pre Tătarĭ, se puse fie-care la pândă pe locul care-ĭ venĭa maĭ dindămână. Ear' când aŭ ajuns Tătariĭ în dreptul lor, aŭ început care din cotro a înpinge copaciĭ asupra lor cu niște prăjinĭ lungĭ anume făcute spre acest scop.

Copaciĭ, fiind numaĭ înțînațĭ, care cum îl ajungea cu prăjina, deauna se și cumpenĭa la vale și cădea cu o re-

pejune ne mai spus de mare asupra Tătarilor, carii treceaŭ pe plaiŭ în jos cântând și hălăcăind fără de nicĭ o grijă, că li s'ar puté întêmpla vre-o nenorocire.

Și de oare-ce, când ajunseră Tătarii în dreptul păstorilor românĭ, era acuma pe la însĕrate și începuse hăt bine a se întuneca, de-aceea nu sciaŭ de ce să se prindă, încotro să apuce și ce să facă?... Deteră să treacă repede înainte, dar' le era peste putință, căcĭ în calea lor sta o mulțime de copacĭ groșĭ și cepuroșĭ rĕsturnațĭ claie peste grămadă..... daŭ să se întoarcă înderĕpt, nicĭ atâta, căcĭ fie-care copac întînat, înpins fiind în coastele și urma lor, rĕsturnându-se, trântea la pămênt câte alțĭ 10—20 de copacĭ, carii sta în calea luĭ, și pre care Tătar cum îl ajungea îl și culca la pămênt.

Și așa toți Tătarii, în numĕr ca la vr'o 200 de inșĭ, parte călărĭ și parte pedestri, furĕ în vr'o câte-va ceasurĭ sdrobiți, turtiți și amestecați cu pădurea rĕsturnată peste dînșii.

Ast-felĭŭ scăpară Românii ardelenĭ și maramureșenĭ de urgia tătărească, căcĭ de atuncĭ încoace lung timp n'a maĭ călcat picĭor de Tătar în Ardelĭŭ și Maramurĕș. Plaĭul însă, din diua, în care aŭ fost ceĭ 200 de inșĭ măcelăriți în chipul cum s'a arătat, și până în diua de adĭ, se numesce de cătră Românii bucovinenĭ *Plaĭul* saŭ *Drumul Tătarilor*.

Și plaĭul, despre care nĭ-e vorba, avea, la întrarea sa în munții Bucovineĭ, două brațe: unul care se începea la orășĕlul *Solca* și se urca în sus pe la *Pietrile Muerilor* și da în *Sihliță*, de unde da în *Târșicioră* și apoĭ

eșia în *Poiana Mărului*; ear' celalalt braț se începea de la satul *Marginea*, trecea în sus pe pârîul *Șoarecului*, până spre *Pietrile Muerilor*, da în Târșicîorî, și de aicea eșia, ca și cel dintâiŭ, în Poiana Mărului. Din Poiana Mărului coborîa în *Craci*, unde se întâlnesce Pârîul Poienii-Mărului cu al *Smidovaticului*. De aicea a apucat în jos pe apa *Dragoșei*, a mers până în *Zăvoaele din mijloc* și-a eșit în *Câmpul Dragoșei*, eară de aicea a apucat mai departe pe *Câmpul Dragoșei*, alăturea cu *Dragoșa* până cam spre revărsarea Dragoșei în *Moldovița*. De la *Gura Dragoșei* a făcut în sus pe malul stâng al Moldoviței până pe locul, unde se află satul de adî *Vatra-Moldoviței*. De aicea eșia la orașul de adî *Câmpulung*, de unde ducea apoî pe la *Peatra-Străjii* până ce da pe locul, unde se află satul *Pojorîta*. De la Pojorîta începênd în sus ducea apoî mai departe tot cam peste vêrvul munților, amintiți mai nainte, adică până la *Peatra Sterparîului*, nu departe de satul de astădî *Ciocănești*. De aicea se desfăcea earăși în duoĕ brațe, un braț de la Ciocănești, trecênd apa *Bistriței*, apuca spre muntele *Suhard* și de aicea ducea tot pe Suhard până aproape de *Poiana Cosnei*, nu departe de satul *Cosna*, apoî pe muntele *Cucureasa*, de unde scoborîa spre *Rogna nouă* și întra în Ardelîŭ, ear' altul de la Peatra Sterparîului în dreapta peste alte culmî de munți ducea spre *Maramureș*.

Acesta era plaîul, pe care îndătinaŭ a umbla Tătarii din timpurile cele mai vechî, când se duceaŭ la prădat

în Ardeliŭ și Maramureș și când se întorceaŭ încărcați de pradă înderĕpt spre țara lor.

Dar' să lăsăm acuma plaĭul și să ne întoarcem earăș la păstoriĭ noștri.

Ceĭ treĭ stăpâni, adică Petrea Colac, Nechita Țimpăŭ și Leonte Timul, după ce aŭ învins și măcelărit pre ceĭ 200 de Tătarĭ, și după ce, dimpreună cu cĭobaniĭ lor, aŭ luat toată prada cu care se întoarseră Tătariĭ din Ardeliŭ și pe care o scoseseră cu mare greŭ de pe sub copacĭ, întorcêndu-se plinĭ de bucurie la stână, s'aŭ sfătuit să remâe acolo pentru tot-dea-una. Și fiind-că eraŭ numaĭ treĭ stăpâni, eară toțĭ ceĭalalțĭ eraŭ hărgațĭ, aŭ hotărît să se despărțească unul de altul, să se așeḑe fie-care pe câte un părĭŭ, ce dă în apa Moldoveĭ, și apoĭ fie-care să-și caute maĭ departe singur de rêndul sĕŭ.

Și cum s'aŭ sfătuit, așa aŭ și făcut. Fie-care și-a ales turmele sale, și-a luat cĭobaniĭ și *Petrea Colac* s'a așeḑat într'o poeniță lângă un părĭŭ, care isvorește parte din muntele Sterparĭŭ și parte din *Opcina Huhuluĭ*, și care de atuncĭ încoace se numește *Părĭul Colaculuĭ*. Și după ce s'a așeḑat el în locul acesta, a cuprins cu timpul tot muntele ce se întinde de la părĭul Colaculuĭ și până la *părĭul Cârligăturiĭ*, care s'a numit apoĭ *Colacul*, earĭ de ceea-l'altă parte de Moldova un deal mare, care de atuncĭ încoace se numește *Dealul Colaculuĭ*. Și-a mai cuprins și alte dealurĭ și munțĭ, dară a eĭa nu poartă numele luĭ.

Al doĭlea, adică *Nechita Țimpău*, s'a așeḑat ceva mai la vale în altă poeniță, lângă un alt părĭŭ. Dar părĭŭ

acela nu s'a chiemat după numeluĭ luĭ, ci *părĭul Arsineseĭ*, după numele uneĭ nepoate de-ale sale, care o aduse maĭ pe urmă din Ardelĭŭ. Şi acesta a cuprins muntele *Arsineasa*.

Al treĭlea şi cel din urmă, adică *Leonte Timul*, a trecut de ceea-l'altă parte de Moldova şi s'a aşeḑat cu turmele sale pe un alt părĭŭ maĭ din jos de toţĭ şi de atuncĭ părĭul acela se numesce *părĭul Timuluĭ*, saŭ după cum îĭ spun unĭĭ *Chimăn*, care isvoresce în partea despre mĭaḑă-noapte şi apus a unuía dintre ceĭ maĭ frumoşĭ munţĭ, anume *Floarea*. Şi acesta a cuprins muntele *Rachitiş*, care se întinde până în *părĭul Robuluĭ*, care isvoresce de sub *Măgurelele* marĭ saŭ *Măgurelele luĭ Ionel*, apoĭ *Dealul negru* şi muntele *Bobeĭca*, care se întinde până în *Părĭul Moroşanuluĭ*.

Şi aceştĭ treĭ păstorĭ aŭ fost ceĭ dintâĭ, carĭĭ aŭ deścălicat şi aŭ întemeĭat satul ce poartă numele *Fundul Moldoviĭ*.

TĂTARCA ȘI TĂTĂRCUȚA.

Intre munții, cari se întind pe țermul stâng al riului *Moldova*, și anume nu tocmai tare departe de obârșia acesteia, se află unul, care se numesce *Vĕdul-mare*, eară pe huțănesce *Vejul-mare*. și de pe culmea căruia, când e timp frumos și sănin, se poate vedea până la *Cernăuț*.

La poalele despre mĭadădĭ-apus ale munteluĭ acestuia dice că era înainte de șese sute de anĭ *o baie de argint* *), și de-atuncĭ în coace atât părĕul, care isvoresce de sub dinsul și curgênd spre apus se revarsă în Moldova, cât și cotunul care s'a înființat cu mult mai pe urmă pe țermurile și la gura acestuĭ părĕŭ, se numesc *Benea*.

Băieșii, cari aŭ înființat baia aceasta și cari locuiaŭ

*) Intrebând pre unul dintre oamenĭ, cari mĭ-aŭ spus tradiția aceasta: de unde scie el, că cele istorisite de dinsul s'aŭ întêmplat chĭar înainte de șese sute de anĭ, mĭ-a respuns că: un Săhastru din Moldova a aflat o icoană în *Mŏnăstirea Neamțuluĭ* și pe icoana aceea era însemnat că în *Benea* a fost o bale înainte de șese sute de anĭ.

în împrejurimea eĭ, își vindeaŭ argintul ce-l scoteaŭ din munții *Vĕdul-mare*, *Vĕdul-mic* și *Feredeul*, cuĭ puteaŭ și cum puteaŭ, însă maĭ cu samă locuitorilor din *Baĭa*, care e dincolo de *Cornul-luncii*, adică în Moldova de astădĭ, unde-l duceaŭ pe caĭ.

Și drumul, ce ducea pe vremea aceea dela *Benea* până la *Baĭa*, se începea dela picĭorul munteluĭ *Măgura caluluĭ* și mergea maĭ departe pe coama acestuĭ munte. El era cam de vr'o patru stînjenĭ de lat. Urma luĭ se maĭ poate cunoasce și acuma, însă numaĭ până la picĭorul munteluĭ *Floarea* de pe hotarul satuluĭ *Fundul Sadoveĭ*. Dela picĭorul Floareĭ însă maĭ departe i se pierde urma.

Astfelĭu trăiră băeșiĭ aceștĭa un timp maĭ îndelungat în liniște și pace, neavênd cu nimene nemică de lucru și de împărțit, fără numaĭ cu aceĭa, cărora le vindeaŭ argintul ce-l câștigaŭ în sudoare feței lor.

Dar' se vede că nu lĭ-a fost dat dela Dumnedeŭ s'o ducă tot în liniște și pace până la sfârșitul vieții lor, precum aŭ dus'o în aniĭ ceĭ dintâĭ.

Intr'o ḑi adică, și anume tocmaĭ când nicĭ nu visară, se treziră de-odată cu scirea înspăimêntătoare că o mulțime de Tătarĭ, înarmațĭ din cap până în picĭoare, aŭ înundat munțiĭ și că vin drept spre dînșiĭ.

Sciind băeșiĭ din spusa celor ce avură maĭ nainte de lucru cu Tătariĭ, ce felĭu de oamenĭ îs aceștĭa și ce sunt eĭ în stare să facă, îndată se adunară cu toțiĭ la un loc și înarmându-se care cu ce avu și cum putu, așteptară să vadă ce se va întêmpla.

Insă eĭ nu trebuiră mult să aștepte, căcĭ Tătarĭĭ, carĭĭ, la întrarea lor în munțĭ, apucară pe apa Moldoveĭ în sus până ce sosiră pe locul, unde se află astădĭ satul *Vama*, și de-aice pe apa *Moldoviței* până ce ajunseră la satul *Vatra Moldoviței*, pre care o prădară și după aceea îĭ deteră foc, eară de aice, trecênd apa Moldoviței și apucând pe culmea munteluĭ *Feredeul* la deal, ajunsese acuma la capĕtul despre mĭadănoapte al munteluĭ acestuĭa, adică până acolo unde se întâlnesce cu *Vĕdul-mare* și unde se afla *baĭa cea de argint*.

Băeșiĭ, vĕdênd că nu e șagă, că Tătarĭĭ întru adevĕr vin asupra lor, și că nu maĭ e mult până să ajungă și să între în bae, le eșiră înainte și începură a da pĭept cu dînșiĭ, cugetând că ĭ-or putea învinge și fugări îndĕrĕpt.

Dar' înzădar! căcĭ fiind eĭ numaĭ o mână de oameni, ear' Tătarĭ îndecit și'nsutit maĭ mulțĭ, li era peste putință să stee la luptă cu dînșiĭ. De-aceea, vĕdênd eĭ că numaĭ de gĭaba îșĭ bat capul că ĭ-ar putea învinge și lua pe fugă, părăsiră locul de luptă, luară ce avură maĭ prețios cu dînșiĭ și prinseră din cu bună vreme a fugi unĭĭ spre *Ardelĭu*, alțiĭ spre *Maramureș*, eară alțiĭ maĭ inimoșĭ și cu maĭ mare tragere de inimă pentru țară, alergară în dreapta și stânga, deteră de scire Românilor de prin munțiĭ învecinațĭ despre marea primejdie ce-ĭ așteaptă și pre dînșiĭ, și-ĭ îndemnară să sară cu mic cu mare doară pot veni litfeĭ păgâne maĭ de grabă și maĭ lesne de hac.

Românĭĭ, cum audiră că Tătarĭĭ aŭ întrat în munțĭ și că vor fi ajuns și pătruns acuma în baĭa de argint, se

adunară care din cotro cât putură mai de grabă la un loc și ținură sfat: ce e de'nceput și de făcut?

In acela-și timp însă Tatarii, scoborînd Feredeul și ajungênd la baïe, prădară, sfărmară și nimiciră tot ce aflară. Eară după ce-și potoliră pofta de prădat și pustiit, stătură loculuï, cât timp vor fi stătut, ca să se odihnească și să caute de rêndul celor ce aŭ căḑut maï nainte de-aceasta în luptă.

După ce s'aŭ odihnit de-ajuns și după ce aŭ căutat de rêndul celor morțï se sculară și se porniră maï departe pe valea Beneï în jos, cu gândul ca să treacă munțiï, carii se întind în partea despre apus dela țermul drept al Moldoveï, și să între apoï în Ardelïu, unde eraŭ din capul loculuï îndreptațï. Decï cum ajunseră la gura Beneï și trecură apa Moldoveï, apucară uniï pe părĕul *Tătarca*, care isvoresce de sub muntele *Opcioara* și, curgênd spre resărit pintre munțiï *Dêrmocsa*, *Cucoșul*, *Dealul Gloduluï* și *Răchitișul-mare*, se revarsă ce-va maï în jos de gura Beneï în Moldova, cara alțiï pe părĕul *Tătărcuța*, care isvoresce de sub Dealul Gloduluï și trecênd pe lângă acesta și pe lângă munțiï *Têmpa* și *Răchitișul-mic*, se revarsă asemenea în Moldova.

Insă Româniï, în timpul acela, în care Tătariï aŭ prădat baïa, și după prădăciunea și pustiirea acesteïa aŭ stat de s'aŭ odihnit, nu steteră nicï de cum cu mânele în șolduri, ci curmară pe jumĕtate o sumă însemnată de copacï atât pe la cârniturile și cotiturile părĕelor Tătarca și Tătărcuța, despre carï nï-a fost cu puțin maï nainte vorba, cât și pe coastele munților *Opcioara* și *Tătarca*

din apropierea satului *Cârlibaba*, pe unde presupuneau ei că vor trece păgânii. Eară după ce sfârșiră copacii de curmat și de înținat se îndosiră în mai multe locuri, unde așteptară apoi cu cea mai mare nerăbdare sosirea Tătarilor.

Tătarii, nici visând măcar despre ceea ce li se pregătesce, înaintară pe calea apucată tot cântând și hălăcăind până ce ajunseră cam pe la jumătatea părcelor pe cari s'au fost pornit.

Eată însă că nemijlocit după ce ajunseră ei aice, Românii, cari i sta ascunși, sar de-o dată din toate părțile și prind a resturna copacii asupra lor.

Copacii, resturnându-se și căděnd care în cotro apuca, făceau un huet ne mai pomenit, și pre care Tătar, cum îl ajungea, de-auna îl și culca la pământ, făcându-l mii și fărîmi.

Tătarii, de și era o mulțime nenumerată de dinșii, și de și erau pregătiți cu toate cele trebuincioase de bătălie, věděndu-se pe neașteptate încunjurați, stâlciți și omoriți de Români, se băgară în toate recorile și nesciind, în spaima și groaza lor cea mare, ce să'nceapă și să facă, apucară la fugă unii îndĕrĕpt, eară alții spre *Cârlibaba*, și numai foarte puțini stătură loculuĭ spre a da pĭept cu Românii.

Dar' înzădar, căci nici unii nici alții n'o gîciră tocmai bine, pentru că Românii, cărora le erau cunoscute toate fundoaele și poticele munților, nu-i lăsară cu una cu două să le scape din mână, ci se luară în urma lor, și care Tătar apucase a eși teafăr de pintre copacii res-

turnați și căduți la pământ, nu putu scăpa de săgețile, spadele, securile, furcele și coasele Românilor.

Și așa în timp de vr'o câte-va dile, cât a ținut harța și lupta aceasta, puțini Tătarĭ scăpară cu viață. Toți ceĭ-alalțĭ fură stâlciți, sdrobiți și omorîți. Și uniĭ dintre dînșiĭ, unde aŭ căduț, acolo aŭ și rămas și putrezit, saŭ l'aŭ mâncat fiarele sălbatice și vulturiĭ; alțiĭ, după ce s'aŭ mai uscat copaciĭ, dându-li-se acestora foc, aŭ fost arși; și eară-și alțiĭ, adunându-li-se trupurile la un loc și rădicându-se movile de țerină peste dînsele, fură în chipul acesta înmormântațĭ.

Asemenea movile se află în mai multe locurĭ.

Așa pe muntele *Rechitișul-mare*, care se întinde între părеele *Tătarca* și *Tătărcuța*, în depărtare cam la jumătate de milă de la apa Moldoveĭ, se află treĭ movile, carĭ staŭ una lângă alta în formă de triunghĭŭ, în mijlocul căruĭa se află o groapă din care se vede că s'a luat pământul spre rădicarea lor. In aceste treĭ movile, carĭ după forma și fâptura lor cea rotundă se cunosc de departe că nu sunt firescĭ, ci rădicate de mânĭ omineschĭ, seamănă că sunt înmormântațĭ Tătariĭ, cariĭ aŭ căduț în luptă nu departe de gura părеelor amintite mai sus.

Pe muntele *Tătarca*, și anume în partea despre Cârlibaba, se află așișderea treĭ movile asemenea celor de pe *Răchitișul mare*. In acestea se vede că sunt înmormântațĭ Tătariĭ, cariĭ aŭ căduț în lupta de la poalele și de pe coastele munteluĭ acestuĭa, precum și ceĭ ce și-aŭ dat sufletul pe țărmurile și 'n undele părăuluĭ *Tătarca*, care isvoresce de sub muntele *Opcioara* și curgând spre

apus pe lângă muntele *Tătarca* se revarsă în părĕul *Cârlibaba* și dimpreună cu aceasta în rîul *Bistrița*.

De la deal de *Peatra tunată* *) care se află sub muntele *Feredeul* și anume pe țermul stâng al părĕului *Breaza*, se află eară-și o movilă, care după forma și făptura eĭ asemenea se cunoasce că nu e firească, ci rădicată de mânĭ omenescĭ. In această movilă, care e cu mult mai mare de cât celea treĭ de pe munțiĭ *Răchitișul-mare* și *Tătarca*, se vede că sunt înmormêntațĭ Tătariĭ, cariĭ aŭ căḑut în luptă înainte de întrarea lor în baĭa de argint.

Și cum că întru adevĕr a trebuit să fie oare când o luptă înverșunată în locurile despre cariĭ am vorbit până acuma, se poate cunoasce încă și de pe aceea, că atât pe părĕul *Tătarca*, care se revarsă în *Cârlibaba*, cât și la poalele munților *Opcioara* și *Tătarca*, precum și pe păreele *Tătarca* și *Tătărcuța*, cariĭ se revarsă în Moldova, s'aŭ aflat până nu demult și se maĭ află icĭ colea și acuma cămeșĭ întregĭ precum și frânturĭ de cămeșĭ de zele, apoĭ frânturĭ de spade și alte arme. Insă oamenĭĭ, ce le-aŭ aflat, necunoscênd însemnătatea lor, maĭ pre

*) Peatra aceasta, după cum spun locuitoriĭ de prin împrejurime, e cam de 30 de stânjenĭ de înaltă. De-asupra eĭ a fost altă stâncă înaltă și ţuguetă ca un turn. Insă trăsnind odată întrînsa s'a sfărîmat și-a căḑut în toate-părțile. De-atuncĭ apoĭ se numesc sfărmăturile acestea *Peatra tunată*. La poalele Petriĭ tunate se află o săpătură în forma uneĭ potcoave marĭ, apoĭ maĭ multe litere și numere. Tot sub peatra aceasta, spun oamenĭĭ, că se poate vedea și acuma urma unuĭ *ştiol* (gură de bae) zidit.

toate le-aŭ nimicit, cercând a face din cămeşĭ felĭurite unelte, eară cu spadele, carĭ, după cum spun ceĭ maĭ mulțĭ, eraŭ din oțel, aŭ oțelit securile şi bărdile.

O parte dintre Tătarĭĭ, carĭĭ aŭ scăpat ca prin urechile aculuĭ din mânele Românilor bucovineneĭ, fugind spre apus, voiră să între în *Maramureş*.

Un Român bucovinean însă, prinzând de veste despre aceasta, s'a aruncat de grabă pe un cal şi alergând cât îĭ puteaŭ lua piciorele acestuĭa înaintea Tătarilor pe nisce plaĭurĭ şi poticĭ cunoscute numaĭ de dînsul, dete de scire Maramureşenilor că vin Tătarĭĭ asupra lor.

Maramureşeniĭ, cum aŭ auzit că litfa păgână vrea să între în țara lor, îndată s'aŭ adunat la un loc, aŭ înținat pădurea de pe părĕul *Sihloaeĭ* din sus de satul *Borşa*, şi când aŭ sosit şi aŭ voit să treacă Tătarĭĭ pe-acolo cu scop ca să meargă maĭ departe şi să între în Maramureş, aŭ început din toate părțile a resturna copacĭĭ înținațĭ preste dînşĭĭ, ca şi fraților lor din munțiĭ Bucovineĭ, şi'n chipul acesta aĭ schilodĭ şi aĭ omorî.

Ceĭ maĭ vetejĭ Românĭ, carĭĭ s'aŭ ținut maĭ bine şi aŭ omorît maĭ mulțĭ Tătarĭ în lupta aceasta, s'aŭ numit *Timnişenĭ*. Şi Domnitorĭul de pe-atuncĭ al Maramureşuluĭ, drept mulțămită, recunoscință şi resplată pentru bărbăția şi vetejia ce-aŭ arătat'o şi fapta cea bună ce-aŭ făcut'o, c'aŭ scăpat țara de urgia păgânească, lĭ-aŭ ĭertat birul pe toată viața din neam în neam.

Vr'o câțĭ-va Tătarĭ însă, carĭĭ scăpară cu obraz curat din toate luptele acestea, dar' carĭĭ se temeaŭ că dacă vor maĭ âmbla mult timp rătăcind în colo şi 'n coace prin

munți, Românii vor da cu crucea peste dînșii și li-or face și lor capĕtul, ḑice că se suiră pe *Bâtca Tătarceĭ*, adică pe vêrvul munteluĭ *Tătarca* și acolo săpară și zidiră în pămênt un felĭu de bordee și'n bordeele acelea se ascunseră ca să nu dee Românii peste dînșii.

Cât timp vor fi petrecut Tătarii aceștĭa în bordeele, ce și le-aŭ făcut, și ce s'a întêmplat maĭ pe urmă cu dînșii, nu se scie. Atâta se scie numaĭ că urmele bordeelor acelora, carĭ acuma sunt surpate și a căror întrare a fost în partea despre apus a munteluĭ, se cunosc încă și'n ḑiua de astădĭ. Ear' movilele, despre carĭ am amintit maĭ nainte, se află ce-va maĭ în jos dela gura acestor bordee.

Ce se atinge de *băĭeșiĭ*, carĭ n'aŭ căḑut în lupta cu Tătarii, precum și aceĭa carĭ aŭ fugit spre *Ardelĭu* și *Maramureș*, se ḑice că eară-și s'aŭ întors înapoĭ la vetrile lor de pe valea *Beneĭ*, dar' fiind că atât locuințele lor cât și baĭa le aflară dărîmate și arse de Tătarĭ, nu s'aŭ ocupat maĭ mult cu scoaterea argintuluĭ, ci *runculind munțiĭ* de prin apropiere, carĭ până atuncĭ eraŭ acoperiți cu tot felĭul de copacĭ, maĭ ales însă cu moliḑĭ și mestecinĭ, aŭ trăit de-aicĭ în colo numaĭ din creșterea vitelor.

In sfârșit, trebue să maĭ amintesc încă și aceea că de când a fost aceasta luptă crâncenă între Tătarĭ și Românĭ, de-atuncĭ în coace aŭ început a se numi muntele din apropierea Cârlibabeĭ cât și pâreele ce isvoresc de sub muntele Opcioara și, curgênd unul spre apus se revarsă în Bistrița, eară altul spre resărit și se revarsă în

Moldova, *Tătarca*, eară părĕul, care isvoresce de sub Dealul Gloduluĭ și care, curgênd spre resărit, asemenea se revarsă în Moldova, *Tătărcuța*, spre aducerea aminte de *Tătarii*, carii, în trecerea lor spre Ardelĭu, și-aŭ aflat moartea în acestea locurĭ, și tot așa se numesc și astădĭ.

GĂINA ŞI CUCOŞUL.

Pe ţĕrmul drept al rîuluĭ *Moldova*, şi anume în nemijlocita apropiere de obârşia acesteĭa, se află doĭ munţĭ învecinaţĭ, dintre carĭ unul se numesce *Găina* eară celalalt *Cucoşul*.

Găina se întinde până la *Lucina*, cea maĭ mare şi maĭ frumoasă şestină din munţiĭ Bucovineĭ. In partea despre resărit, adică despre cotunul *Moldova* saŭ *Sulița*, e maĭ înaltă şi împănată cu maĭ multe stâncĭ ascuţite, numite *Ouăele Găineĭ*, carĭ din depărtare ţi se par că sunt nisce ruine uriaşe ale uneĭ cetăţĭ străvechĭ. In partea despre apus, adică despre Lucina, e maĭ rotundă şi ce-va maĭ tupilată. In această parte se află maĭ puţine stâncĭ pe dînsa, însă pentru aceea maĭ multe poenĭ, dintre carĭ unele se cosesc ear' altele se pasc. Aripele sale, şi maĭ ales celea ce se întind de-a lungul părĕuluĭ *Lucina-de-jos*, numită de Huţanĭ *Lucava-de-jos*, care o despărţesce de muntele *Ştirbul* sunt acoperite cu pădure deasă de moliḑĭ amestecaţĭ icĭ-colea câte c'un pin.

Cucoşul, care se află în partea despre amĭaḑĭ de la

Găina, e în privința întinderii sale ce-va mai mic, eară în privința înfățoșării mai oblu, mai supțietic și mai înalt de cât Găina. El se mărginesce, în partea despre amiadi, de părĕul *Tătarca*, care isvoresce de sub muntele *Opcioara* și se revarsă în Moldova, eară în partea despre apus de părĕuașul *Cucoșel*, care se revarsă în Tătarca, și de muntele *Dârmocsa*.

Pintre stâncele de pe culmea acestor doi munți dice că locuĭa înainte de vr'o câte-va sute de anĭ un *Săhastru*, care fugise din mijlocul oamenilor anume ca să se poată mai liniștit ruga luĭ Dumnedeŭ și-a împlini cu mult mai ușor poruncele celuĭ de sus. Și fiind că Săhastrul acesta ĭubĭa foarte tare galițele, de-aceea se ocupa el, în singuritatea sa, foarte mult cu înmulțirea și crescerea acestora, bună oară cum se ocupă în diua de astădi muntenii cu înmulțirea și crescerea hergheliilor de caĭ, turmelor de oĭ și a cireditor de vite.

Insă pe timpul acela țĕrile, în carĭ locuĭaŭ *Creștinii*, eraŭ foarte bântuite, prădate și pustiite de *Păgâni*, carii năvălĭaŭ asupra lor ca și nisce fiarĕ sălbatice. In fiecare minută puteaŭ să viie Păgânii și să aducă până chĭar și pre cel mai avut și mai cuprins om la sapă de lemn.

Și precum pățĭaŭ toți ceĭalalți creștinĭ, așa era să pățească într'o di și Săhastrul nostru. Năvălind adică *Tătarii* în Bucovina și întrând în munții acesteia ajunseră într'o bună demineață o ceată de dinșii tocmai în apropierea stâncelor, unde locuĭa Săhastrul.

Săhastrul, care locuĭa într'o pesteră încunjurată din

toate părțile de stâncĭ, își făcuse cu puțin maĭ nainte de sosirea Tătarilor, foc într'o poeniță, ce se întindea de 'naintea locuinței sale, anume ca să-'și fearbă ce-va de mâncare pentru ḑiua aceea.

Tătariĭ, cum zăriră focul, se duseră țintă într'acolo ca să vadă cine-ĭ și ce face? Eară după ce ajunseră la starea loculuĭ și văḑură că e un Săhastru bătrân ĭĭ deteră pace și se porniră maĭ departe în cotro eraŭ îndreptațĭ.

Eată însă că după ce se scoborîră de pe munte și ajunseră în vale, aud de-o-dată un cucoș cântând. Audind eĭ cântecul cucoșuluĭ stătură loculuĭ să vadă din care parte vine cântecul acela. Și'ncredințându-se că vine tocmaĭ de lângă peștera Săhastruluĭ, ce le plesnesce prin minte?.. să se întoarcă înapoĭ și să ĭee toate găinile, câte le vor afla... Decĭ, întorcându-se înḑerept spre Săhastru, începură a se acătera și-a se sui pe stâncĭ la deal ca și nisce capre sălbatice.

Săhastru, văḑând că Tătariĭ se'ntorc înapoĭ, și gâcind care e scopul repedeĭ lor întoarcerĭ, prinse de grabă toate găinile, câte le avea, le vîrî într'un sac, aruncă sacul în spate, și să te cam maĭ ducĭ pe altă parte la vale!... Și când ajunseră Tătariĭ lângă peșteră și se bucuraŭ că vor putea pune mâna pe găinĭ și vor face o friptură bună dintrînsele... pune mâna dacă aĭ pe cine, și fă friptură dacă aĭ din ce!... Săhastrul era de mult cu găinile sale în vale!...

Ce fac însă Tătariĭ!... prind a se scoborî eară-și la vale în urma Săhastruluĭ!... Insă Săhastrul, prefăcut, văḑându-ĭ că se ĭeŭ după dînsul, se sue pe de altă parte

înderept de unde s'a scoborit!... Şi aşa, când Tătariĭ eraŭ sus pe stâncĭ, Săhastrul era în vale... ear' când ajungeaŭ Tătariĭ în vale, Săhastrul era pe stâncĭ!... Astfelĭŭ ţinu jocul acesta de demineaţă până în sară!

După ce a însĕrat acuma cum se cade, Săhastru, ne maĭ putênd alerga cu găinile în spate când la deal când la vale, se hotărî să le viĭe Tătarilor de hac ca să se sature odată pentru totdeauna de-a maĭ âmbla după munca străină. Decĭ, cunoscênd toate plaĭurile şi poticele, toate fundoaele şi prăpastiile de prin împrejurime, se scoborî într'o prăpastie adâncă din apropiere, adună de grabă maĭ multe vreascurĭ şi alte crengĭ uscate, făcu un foc mare dintrînsele, şi după aceea se retrase şi se ascunse pintre nisce crăpăturĭ de stâncĭ, unde să-l fi căutat ţiua mare cu lumina aprinsă şi tot nu l-aĭ fi aflat.

Tătariĭ, zărind focul, de la a căruĭ lumină se vedea cine sci până unde, bucuria lor!... se porniră tot într'o fugă într'acolo, cugetând că vor pune mâna pe Săhastru, şĭ-apoĭ... nu numaĭ că ĭ-or lua găinile, ci ĭ-or trage pe de-asupra încă şĭ-o sfântă de bătae, care s'o ţie în minte cât va fi şĭ-a trăi, dac'a fi să maĭ trăească.

Însă amar se maĭ înşelară, căcĭ necunoscênd locurile, unde se aflaŭ, cum se apropiară de prăpastia, în care ardea focul, cădură cu toţiĭ claĭe peste grămadă întrînsa şi-şĭ frânseră capurile.

Sculându-se a doua ţi desdemineaţă Săhastrul şi mergênd la prăpastie ca să vadă ce s'a întêmplat, dete peste trupurile Tătarilor, dintre carĭ unele eraŭ aşa de stâlcite şi de schimosite, că-ţĭ era maĭ mare groaza să te uĭţĭ la

dînsele, eară altele eraŭ arse pe jumĕtate de para foculuĭ.

Vĕdênd aceasta Săhastrul mulțămi luĭ Dumnedeŭ pentru că l-a scăpat atât pre dînsul cât și găinile sale din mânele Tătarilor. Apoĭ, întorcênduse eară-șĭ la locul sĕŭ de pe vêrvul munților, numì pre unul dintre acești munți *Găina* eară pre celalalt *Cucoșul*, întru cinstea galițelor sale. Și de-atuncĭ tot așa s'aŭ numit și se numesc acești doĭ munți și 'n ḑiua de astădĭ nu numaĭ de Românĭ, ci chĭar și de străinĭ!

PIETRILE MUERILOR.

Nu sciŭ de s'a aflat orĭ de se maĭ află unde-va pe fața pământuluĭ vre o țară, care să fi fost de-atâtea orĭ cutrierată, prădată și pustiită de către atâtea limbĭ străine, păgâne și creștine, de câte orĭ a fost țara noastră. Și eară-șĭ nu sciŭ de se maĭ află unde-va vre-un popor, care să fi avut atâtea de suferit din partea nenumeraților și cumpliților sĕĭ dușmanĭ, ca *Românii*.

Dar' cu toate că Românii avură, în decurgerea timpuluĭ, de-a se lupta cu atâția dușmanĭ, unii maĭ nesățioșĭ, maĭ lacomĭ, maĭ năprasnicĭ și maĭ rĕĭ de cât alțiĭ, carii nu numaĭ că le sugeaŭ și scurgeaŭ țara de toate bunătățile, nu numaĭ c'o prădaŭ și-o pustiiaŭ, ci de multe orĭ voĭaŭ să-ĭ stêrpească chĭar și pre dînșiĭ, totu-șĭ eșiră din toate luptele acestea învingĕtorĭ, și-o duc, bine, rĕŭ, cum o duc, și astădĭ, pe când partea cea maĭ mare dintre ne'mpăcațiĭ lor dușmanĭ se stînse de mult de pe fața pământuluĭ, ca și când nicĭ n'ar maĭ fi fost.

Unul din mulțimea acelor dușmanĭ neastêmpĕrațĭ și înverșunațĭ, din partea căruĭa în multe rênduri și marĭ

daune, neplăceri și neajunsuri, aŭ trebuit să sufere Românii, aŭ fost și *Tătarii*. Nu apucaŭ bine a scăpa de dînșii, a se mai înciripa și într'arma puțin și numaĭ ce se trezĭaŭ că eară-și aŭ venit asupra lor. Și când veniaŭ era varga luĭ Dumneḑeŭ pe unde treceaŭ și ce făceaŭ!

Așa o pățiră într'o vară, cine maĭ scĭ câțĭ anĭ vor fi de-atuncea, și Românii din ținutul *Solcii*. Când cugetaŭ eĭ că nime nu ĭ-a maĭ supĕra, că cel puțin vara aceea vor petrece-o în pace și liniște, tocmaĭ atuncĭ se treziră de-o-dată cu scirea că o mulțime de Tătarĭ aŭ trecut rîul *Suceava* pe la *Gura Solcii*, și apucând pe părĕul *Solca* în sus s'aŭ îndreptat spre dînșiĭ.

Solcanii, sciind prea bine cine-s Tătarii și ce sunt eĭ în stare să facă, cum aŭ prins de veste despre această năvălire neașteptată, îndată s'aŭ și adunat cu toțiĭ la un loc și, înarmându-se, care cu ce a putut și cum a putut, voiră să se pornească în protiva lor ca să se lupte cu dînșiĭ, și de le va fi cu putință, să-ĭ fugărească înderĕpt de unde aŭ venit.

Bine!... eĭ s'aŭ înarmat și, ca bărbațĭ, puteaŭ să iasă înaintea Tătarilor și să se lupte cu dînșiĭ!... Dar' ce era să 'nceapă și să facă muerile lor?... să le lase singure a casă numaĭ cu copiiĭ, nu le venĭa la socoteală, căcĭ eĭ nu sciaŭ încă câțĭ Tătarĭ vin asupra lor și cum vor scoate-o cu dînșiĭ la capĕt: învinge-ĭ-or, orĭ poate vor fi învinșĭ?... Și... ferească Dumneḑeŭ!... dacă vor fi învinșĭ, ce să facă atuncĭ muerile?... cum să se apere ele de Tătarĭ?... Decĭ cugetară ce cugetară, și apoĭ spuse muerilor să ĭee copiiĭ cu sine, să părăsească

cât mai de grabă satul, să apuce pe valea Solcii în sus, și până ce se vor înturna ei înapoi din luptă, să caute și să se ascundă unde-va prin fundoaele munților, ce se întind în partea despre apus a Solcii.

Muerile nu steteră mult pe gânduri, ci ascultând de bărbații lor, luară de grabă copiii în brațe, se porniră pe apa Solcii în sus, trecură pe lângă *Picĭorul dealuluĭ*, *Dealul luĭ Vodă* și *Tocilele*, carĭ se află pe țĕrmul drept al părĕuluĭ Solca saŭ *Cĭurgăul-mic*, cum se numesce Solca în acest loc, precum și pe lângă *Pinul mic*, *Cerbul*, *Pinul mare*, *Picĭorul cireșuluĭ*, *Picĭorul bun* și *Cĭurgăul mare*, carĭ se află pe țĕrmul cel stâng al Solcii, urcară apoi un delut mititel și eșiră în *Sihlișoara*. Deaice, mai mergênd cale ca de vr'o jumĕtate de oară spre apus, se treziră de-o dată pe un munte, pe culmea căruĭa se află mai multe stâncĭ înalte și ascuțite.

Nu apucară însă bine a ajunge aice, a se sui pe munte și a se adăposti cu copiii pintre stâncele de pe culmea acestuĭa, când eată că Tătarii se și apropie de Solca, c'o falcă 'n cerĭŭ și cu alta în pămênt, gata numai să prade, să omoare și să nimicească tot ce le va sta în cale.

Românii, carii îi așteptaŭ, cum îi zăresc că se apropie de satul lor, îi lasă în pace să vadă ce vor face: se vor apuca de prădat și pustiit ca și prin celelalte părți ale țĕreĭ, pe unde aŭ trecut, orĭ vor pleca mai departe? . . . Ear' după ce intrară în sat și vĕdură că Tătarul tot Tătar rĕmâne: prădătoriŭ și pustiitoriŭ ca totdeauna, săriră de-o dată din duoĕ părți asupra lor și anume unii de cătră dealul *Coman* și din aședĕturile *Slatineĭ marĭ*,

eară alții de sub *Dealul lui Vodă*, unde eraŭ ascunși, și, luându-i la ochĭ, prinseră aĭ culca cu arcurile la pământ.

Tătariĭ, vĕdêndu-se pe neașteptate încunjurați și bătuți din două părți de-o dată și nesciind cam cât de mare e numĕrul Românilor, cariĭ s'aŭ repedit cu atâta furie asupra lor, se temură că vor fi învinși și omoriți. Deaceea nu stătură mult la luptă cu dînșiĭ, ci o apucară din cu bună vreme la sănĕtoasa pe valea Solciĭ în sus, pe unde apucară cu puțin maĭ nainte de aceasta și Solcancele, cugetând că dacă vor întra în munți, nime nu-ĭ va maĭ urmări, și așa vor scăpa cu obraz curat din cursa în care aŭ fost căḑut.

Dar' amar se'nșelară, căcĭ ajungênd în apropierea munteluĭ, pintre stâncele căruĭa eraŭ muerile Solcanilor ascunse, și voind să urce muntele și să treacă maĭ departe . . . urcă-te dacă poțĭ, și trecĭ dacă aĭ cum!

Muerile, dintre carĭ cele maĭ sprintene și maĭ inimoase eraŭ acățărate pe vêrvul stâncelor, cum îĭ vĕḑură de departe că se apropie de dînsele, începură, în spaĭma și groaza lor cea mare, a țipa de se clocotĭaŭ văile de prin împrejurime, și aĭ întîmpina c'o ploae de petri, pre carĭ le resturnaŭ și le aruncaŭ asupra lor.

Tătariĭ, vĕḑêndu-se și din această parte loviți și măcilăriți, și încă cum? . . . pe-o sută și pe-o mie de orĭ maĭ rĕŭ de cât la poalele munților, în carĭ aŭ întrat, să băgară în toate recorile. Și ca nu cum-va să le fie acolo sfârșitul, deteră dos la față și începură a fugi care în cotro, doară scapă maĭ de grabă, trecêndu-le tot gustul de luptă și de pradă.

Românii, carii îi urmăriră până aice, vĕdĕnd că se împrăscie, ca și nisce puĭ de păturniche, în toate părțile, se luară și maĭ departe în urma lor și-ĭ fugăriră pe sub poalele munteluĭ *Cerbul*, la vale spre resărit maĭ până lângă satul *Căjvana*, și pre care Tătar cum îl ajungeaŭ și undè îl prindeaŭ, acolo îl și mântuĭaŭ de ḑile.

Și așa scăpară Românii solcanĭ de astă dată de Tătarĭ!... Și de când aŭ fost muerile lor ascunse pintre pĭetrile, de pe vêrvul cărora s'aŭ luptat ele cu Tătariĭ, de atuncĭ se numesc pĭetrile acestea *Pietrile muerilor*. Și tot de-atuncea se ḑice că uneorĭ noaptea se vĕd maĭ multe mueră alergĕnd în colo și'n coace pintre dînsele cu capul despletit, cu pĕrul sburând în aer și țipĕnd de se resună munțiĭ și văile de prin împrejurime. Se vede că acestea sunt *schimele muerilor*, carĭ aŭ căḑut în luptă cu Tătariĭ.

CETATEA TĂTARILOR.

Pe lângă țermurile *Mării negre*, prin *Bugiac*, și mai sciu eŭ pe unde, veţuĭa mai de mult un popor foarte neastêmpĕrat și resboĭnic. Plăcerea cea mai mare a acestuĭ popor era de-a năvăli în țările învecinate, de a le prăda de toate averile și bunătățile, de-a le pustii fără cruțare, și de-a omorî fără milă și mustrare de cuget pre toți copiiĭ ceĭ nevinovați și oamenii ceĭ încărcați de bĕtrânețe, carĭ numaĭ le pica în mână, eară pre tineret: fete și fecĭorĭ, fără deosebire, de aĭ prinde, de aĭ lega ca prenisce vite unul de altul, și astfelĭŭ aĭ duce apoĭ în robie.

Acest popor fără de Dumnedeŭ, acestea lighioae nesățioase de muncă străină și de sânge ominesc, după cum ne istorisesc bĕtrâniĭ noștri, eraŭ *Tătariĭ*.

Dintre toate țările învecinate însă, câte le cutrieraŭ și le pustiĭaŭ aceste litfe rele, aceștĭ căpcâniĭ selbaticĭ și cruzĭ, ḑice că cea mai de multe orĭ călcată și bântuită de dînșiĭ era Moldova, de care se ținea pe acelea timpurĭ și Bucovina.

Nu era un an, ba! . . . ce ḑic eŭ? . . . de multe orĭ

nu era nicĭ măcar o lună lăsată de bunul Dumnedeŭ, în care să nu fi întrat Tătarĭĭ într'o parte saŭ în alta a Moldoveĭ şi să n'o fi prădat . . . să n'o fi pustiit. Şi cu toate că Românĭĭ nu o-dată le da câte o scărmănătură, despre care se ducea vestea peste nouĕ ţĕrĭ şi nouĕ mărĭ, totu-şĭ Tătarĭĭ, învĕţaţĭ şi dedaţĭ fiind a trăi numaĭ din prădăcĭunĭ, nu se puteaŭ răbda, să nu între în Moldova şi după aceea. Ba! nu-ĭ destul cu atâta! . . . uneorĭ aşa de tare ce se oţĕrĭaŭ eĭ, aşa ce se 'nfuriaŭ şi mâniaŭ pe Românĭ, că cu mult maĭ mare şi maĭ înverşunată putere se aruncaŭ asupra lor, de ţi se părea, că pre toţĭ o să-ĭ măture de pe faţa pământuluĭ.

Pe cât însă de multe şi înfiorătoare eraŭ năvălirile şi prădăcĭunile Tătarilor înainte de *Ştefan cel Mare*, pe atâta se curmară ele după suirea acestuĭ Domn veteaz pe scaunul Moldoveĭ.

Acuma Tătarĭĭ nu puteaŭ întra, ca maĭ nainte, în Moldova ca un cârd de lupĭ într'o turmă de oĭ fără păstorĭ . . . Ştefan Vodă, ca şi altor duşmanĭ de pănura lor, în maĭ multe rênduri lĭ-a venit de hac, . . . el maĭ de multe orĭ lĭ-a tras câte-o bătae de lĭ-a mers vestea.

Dar' vorba ceea: *năravul din născare leac bun nu maĭ are* . . . Tătarĭĭ şi pe timpul luĭ Ştefan cel Mare nu se puteaŭ reţinea de la prădăcĭunile lor. Pândĭaŭ ce pândĭaŭ, ca şoarecul pre mâţă, până ce Ştefan se'ncurca în vre un resboĭu cu alţĭ duşmanĭ şi se ducea cu voĭnicĭĭ sĕĭ de a casă, şĭ-atuncĭ, întrând în Moldova, voĭaŭ să se resbune asupra Românilor ţĕranĭ pentru toate bătăliile, ce le pĭerdura maĭ nainte.

Şi-acuma, când s'aŭ întêmplat celea, ce vi le istorisesc eŭ astăḑi, Stefan Vodă asemenea nu era a casă . . . s'a fost dus la rĕsboiŭ în protiva Ungurilor, cariĭ întraseră în ţară şi voiaŭ s'o cuprindă şi să se facă eĭ stăpânĭ peste Moldova.

Hanul tătăresc, auḑind despre aceasta, nu stătu mult pe gânduri, ci folosîndu-se de un prilej aşa de binevenit, după părerea sa, adună de grabă o ceată mare de Tătarĭ, toţĭ unul ca altul, îmbrăcaţĭ în straie verḑĭ ca earba, ca să nu-ĭ poată cunoasce nime, când vor trece prin câmpiile cele înverḑite, şi călărĭ pe nisce caĭ mititeĭ, sprintenĭ, vînjoşĭ şi cu nările despicate în două, anume ca să nu se ostinească nicĭ o-dată orĭ şi cât de mult ar fi avut să fugă . . . se puse apoĭ în fruntea acesteĭ cete sĕlbatice, care era doritĕ de tot felĭul de prădăcĭuniĭ şi omoruriĭ, şi năvălind cu paşĭ repeḑĭ în partea despre mĭaḑănoapte a Moldoveĭ, începură a o prăda şi a o pustii din toate părţile.

Astfelĭŭ tot prădând şi aprinḑênd satele şi câmpiile, omorînd pre copiĭ şi pre oameniĭ ceĭ bĕtrânĭ, cară pre fete şi fecĭoriĭ prinḑêndu-ĭ şi legându-ĭ unul de altul cu curele verḑĭ, croite din pĭele de vită, şi mânându-ĭ cu scorbacele, ca pre nisce oĭ la căsăpie, înaintară Tătariĭ până nu departe de părĕul *Molna* saŭ *Molniţa*, care astăḑĭ desparte Bucovina de Moldova.

Aice, după ce maĭ poposiră puţin, şi-şĭ maĭ puseră în rênduealĕ toată prada de prin satele, pe unde s'aŭ abătut, cică ḑise Hanul cătră ceata sa:

— Acuma a sosit, ĭubiţilor meĭ! timpul cel de mult

dorit, ca să ne resbunăm și noĭ o dată asupra ghiaurului fălos, care stăpânesce țara aceasta, și de la care multe am avut de suferit! . . . Stefan Vodă e încurcat în rĕsboĭŭ cu Ungurii, decĭ să ne grăbim c'o ḑi maĭ nainte de-a se întoarce el . . . să luăm Suceava cu puterea și, dac'a fi să nu rĕmâie acolo unde s'a dus, dac'a fi să se maĭ întoarcă teafĕr înapoĭ, cum s'a întoarce să punem mâna pe dînsul . . . să curățim lumea de un necredincĭos, și apoĭ să ne facem noĭ stăpânĭ pe aceste câmpiĭ întinse și mânoase! . . .

— Ura! . . . să trăească Hanul nostru! rĕspunseră toțiĭ Tătariĭ într'un glas.

Și cum ḑiseră de-auna trecură cu toțiĭ părĕul Molna și se îndreptară spre orașul *Siretĭŭ* cu gândul, că după ce vor prăda și acest orășel străvechiŭ de bunătățile și odoarele, ce socotiră eĭ, că se vor fi aflând întrînsul, să meargă drept spre Suceava, să cuprindă reședința luĭ Stefan Vodă și apoĭ să se facă eĭ domnĭ și stăpânĭ peste Moldova.

Românii țĕranĭ de prin apropierea Siretĭuluĭ prinḑênd de veste că Hanul, dimpreună cu o mulțime mare de Tătarĭ, înaintează spre satele lor, că toate le pradă și le pustiesc, și sciind că Domnul lor Stefan cu voĭniciĭ seĭ e dus într'altă parte, în protiva Ungurilor, luară cu sine în grabă ce putură și avură maĭ prețios și se retraseră spre *Codrul Cosminuluĭ*, unde socotiră că maĭ lesne vor putea scăpa cu viața de naintea acestor fĭarĕ selbatice.

Când ajunseră Tătariĭ lângă satul *Tereblecca*, care

nu este departe de orașul Siretiu, nu aflară suflet de om întrînsul. Unii, după cum am ḑis, apucară spre *Codrul Cosminului*, eară alții, și mai ales ceĭ ce se simțiaŭ în putere și cariĭ nu o-dată și-aŭ cercat tăiușul cuțitelor, coaselor și al securilor, vêrvul sulițelor și al furcilor de fĭer în capurile și coastele Tătarilor, se adunară din sus de sat pe o culme, care și astăḑĭ se chĭamă *Cetatea Tătarilor*, și-aice, întărindu-se din toate părțile cu șanțurĭ și cu cele trebuincĭoase de apărare, așteptară cu sânge rece pre ne'mpăcații Tătarĭ, să viie și să deea pĭeptul cu dînșiĭ.

Sosind acuma toată urgia tătărească lângă Tereblecea, pe unde ĭĭ era trecerea, și vḕḑênd că satul e pustiiŭ, că nime nu se mișcă printrînsul, ca și când n'ar fi fost nicĭ o-dată locuit de oamenĭ, Hanul se înfurià ca un leŭ și ḑise cătră ceata sa:

— Eată ce pot nemernicii de ghiaurĭ!... simțind că ne apropiem de satul lor aŭ tulit'o cu toții la fugă, numaĭ ca să nu dee față cu noĭ!... Dar' fie!... N'aŭ rĕmas eĭ, nicĭ satul lor să nu rĕmâie!... Foc acestuĭ cuĭb afurisit!...

Nu apucă bine a rosti Hanul aceste cuvinte și din maĭ multe părți fu satul aprins... Din maĭ multe părți ĭĭ dădură foc... Cât aĭ clipi din ochĭ o mulțime de case începură a arde... Fumul, ce eșĭa din acestea, din șurile și strînsurile bĭeților Românĭ, începuse a se lăți pe șesul rîuluĭ Siretiŭ ca o negură de cele tomnatice, mare și întunecósă.

Dar' pe când se afla satul în cea maĭ mare pară, pe

când nime n'ar fi cutezat să treacă pe vr'o uliță fără ca să-și puie viața la mijloc, pe când Tătarii se desfătau c'o bucurie diavolească, privind cum se preface satul în cenușă, pe-atuncia o copilă de Român, o fetișoară în floarea vieții, pătrundea cu greutate prin mijlocul flăcărilor, ducênd în spate pre tatăl său, un moșneag foarte bătrân și pe lângă aceasta încă și bolnav, din care pricină nu putea să fugă singur de naintea Tătarilor. Biata copilă! fiindu-i milă și jele de scumpul seu părinte, gîrbovit de ani și de boala, care-l apăsa, nu se'ndură să-l lese singur și să fugă dimpreună cu ceilalți sătenî, ci remase lângă tatăl seu, socotind că poate Tătarii vor încunjura Tereblecea și se vor duce într'altă parte . . . Dar'! . . . cum nu! . . . îi-ai aflat oamenii! . . . Mai putea cine-va să scape de dînșii! . . . Și-acuma, vêdênd ea, că Tătarii au aprins satul, că din toate părțile ceea ce remâne neruinat și nepustiit de foc, ruinează și pustiesc ei, și sciind prea bine, că nici căsuța lor n'are să fie trecută cu vederea, luă cum putu pre tatăl seu în spate și apucând spre partea despre mîadănoapte a satului se'ndreptă cu dînsul spre *cetatea*, unde scia ea din audite, că mulți dintre consătenii ei vor fi adunați.

Nu apucă însă biata copilă a eși din sat și numai ce audi în urma sa un glas înspăimêntătoriu resunând:

— Eacă, mêi, eacă! totu-și a mai remas un câne de creștin în acest cuîb afurisit . . . Pe dînsul copii! . . . Intr'o mică de ceas să mi-l aduceți în coace, ca să mê resbun asupra lui pentru toți ceilalți ghiauri, câți au fugit de-aice! . . .

Tătarii, carii se aflară în apropiere și auḑiră aceste cuvinte, n'așteptară să le mai spue încă odată Hanul: ce aŭ să facă, căci Hanul era cel ce strigase, ci ca nisce turbați se luară la fugă după copilă.

Copila, vĕḑênd cu ochiĭ ce o așteaptă, fiorĭ de ghĭață ĭĭ cuprinse toate mădulările. Dar' nu-și pĭerdu curajul și nădejdea în Dumneḑeŭ, ci îndoindu-și cât ĭĭ era cu putință puterile și îndesând pașii, fugĭa ca o căprioară urmărită de un cârd de lupĭ spre culmea, unde se aflaŭ Românii adunați.

Fugea ea, dar' și Tătarii nu mergeaŭ după dînsa numai în pași! . . . Abĭa ajunse la jumĕtatea culmii și un Tătar mai mai era să puĭe mâna pe dînsa . . .

Copila, cum îl vĕḑu că e așa de aproape de dînsa, ḑice că o cuprinse o groază nespusă de mare și strigă din resputerĭ:

— Dumneḑeule prea sfinte! fie-ți milă de noĭ și ne mântuesce de Tătarĭ! . . .

Atâta putu să rostească bĭata copilă, și mai mult nemic . . . Puterile o părăsiră cu totul, una: de povoara cea grea ce-o purta pe spate și al doĭlea de groaza Tătarilor, carii eraŭ cât pe ce să pue mâna pe dînsa.

Tătarii, carii o urmărĭaŭ, auḑind strigătul și rugăcĭunea eĭ prinseră a rîde în hohote . . . Dar' atuncĭ, nu se scie cum și din care parte, destul atâta numai că de-odată sburară vr'o câte-va săgeți, carĭ ĭĭ culcară la pămênt cu un strigăt și mai înfiorătorĭu de cât al copileĭ.

Copila, auḑind acest sbearăt și deșteptându-se din leșinul ce o cuprinsese, se uĭtă înspăĭmêntată în toate

părțile și vĕdĕnd pre urmăritorii seĭ rostogolindu-se pe pămĕnt ca nisce găinĭ când le taĭ, întrebă pre tatăl sĕŭ:

— Ce'nsemnează aceasta, tată?

Bĕtrânul, care încă se înfiorase de groaza Tătarilor și nu scia singur ce-ĭ cu dînsul, respunse:

— Ce se'nsemneze?... pedeapsa luĭ Dumnedĕŭ peste-litfele, ce ne urmărĭaŭ, copila mea!

Copila, pricepêndu-se abĭa acuma, ce e pricina, își venì eară în orĭ, și luând pre tatăl seŭ în spate, prinse-din noŭ la fugă și nu se maĭ oprì până la cetate, unde-se aflaŭ adunațĭ ceĭ maĭ mulțĭ din consăteniĭ seĭ.

Cu mult maĭ nainte însă de a se petrece cele istorisite până aicĭ, un fecĭor din *Tereblecea*, cum prinse de veste, că Tătariĭ înăintează spre Siretĭu și nu sunt departe de Molna, și sciind prea bine cu ce scop vin aceștĭa, nu stătu mult pe gândurĭ: ce să'nceapă și ce să facă, ci încălicând pre un cal, care era maĭ sprinten și maĭ bun de fugă și dându-ĭ pintenĭ se pornì de-a dreptul peste-dealurĭ și văĭ, prin pădurĭ și dumbrăvĭ și nu se oprì până la *Suceava*. Aicĭ ajuns, eară-și nu stătu mult pe gândurĭ, ci se duse de-a dreptul la *Stefan Vodă*, ca să-ĭ dee cât maĭ de grabă de scire despre năvălirea Tătarilor și despre pustiirea țĕrĭĭ de cătră aceștĭa de cum aŭ întrat pe pămêntul românesc.

Stefan Vodă, care tocmaĭ atuncĭa se'nturnase dela resboĭul, ce-l avuse cu Ungurĭĭ și cărora lĭ-a tras o bătae de lĭ-a mers colbul și ĭ-a alungat departe peste hotarêle țĕrĭĭ sale, voind ca să se maĭ liniștească puțin, eșise la primblare prin grădina sa cea domnească.

Eată că și fecĭorul nostru dă atuncĭa cu ochiĭ de dînsul, și fără ca să maĭ întrebe pre cine-va: orĭ de va putea vorbi cu Vodă orĭ ba, se duse țintă la el.

Ștefan, cum îl zări, îl întrebă:

— Ce veste, voĭnice?... Cum de-aĭ întrat tu aice, fără să-mĭ daĭ maĭ întâiŭ de scire?

— Apoĭ dă, Măria ta! — respunse fecĭorul, — să fie cu ĭertare!... n'am avut timp!... Când căpcâniĭ de Tătarĭ ne calcă țara și ne-o pustiesc, cuĭ ĭ-ar maĭ plesni prin minte, să bată pe la ușele tuturor boerilor, câțĭ se află pe lângă curtea domnească și să-ĭ maĭ poftească, ca să-țĭ dee de scire!... Cine are acuma timp, ca să se închine pe la toate icoanele?... Am venit singur pe unde am putut și cum am putut de-a dreptul la Măria ta, să-țĭ spun, că... eacă!... nu-ĭ bine!... O mulțime de Tătarĭ dimpreună cu Hanul lor aŭ străbătut până aproape de Siretĭŭ tot prădând și pustiind satele, chinuind și omorînd pre toțĭ creștinĭ, ce le pică în mână!

— Adevĕrat să fie ceea ce spuĭ tu, Române? — întrebă Ștefan plin de mirare, fiind că el n'audise încă nemică de această neașteptată năvălire a Tătarilor.

— Maĭ adevĕrat nicĭ că nu se poate!... și tocmaĭ pentru aceasta am venit eŭ în fuga caluluĭ, ca să-țĭ daŭ de scire... să-țĭ fie, Măria ta, milă de noĭ și să nu ne lașĭ pradă păgânilor!... Fă, ce-ĭ face, și-ĭ alungă din țară!

— Și cam câțĭ Tătarĭ, socoțĭ tu, că vor fi?...

— Asta nu țĭ-oĭŭ pute-o spune, Măria ta! dar' judecând după ḑisa unor Românĭ, carĭ aŭ fugit de rĕul lor și-aŭ trecut prin satul nostru spre *Codrul Cosminuluĭ*,

trebue să fie cam multișorĭ . . . se vor fi urcând la vr'o câte-va sute! . . .

— Și fac eĭ marĭ blăstĕmățiĭ, pe unde trec?

— Mânia luĭ Dumnedeŭ ce fac! . . . ți se urcă pĕrul în vêrvul capuluĭ!

Stefan, vĕdênd și cunoscênd că fecĭorul nu glumesce, se 'ntoarse de grabă în curte și porunci ca'ndată să se adune toțĭ căpitaniĭ.

Și ca de când vĕ istorisesc, toțĭ căpitaniĭ și toată oastea, care abĭa sosise de la rĕsboĭul cu Ungurĭĭ, se afla în picĭoare, gata numaĭ ca să se supuie porunceĭ domnescĭ.

Stefan, cum se adună oastea la un loc, nu se maĭ puse pe gândurĭ: ce-ar fi bine să'nceapă? . . . nu maĭ făcu nicĭ un plan noŭ de rĕsboĭŭ, că nu era când, ci aruncându-se pe calul sĕŭ se puse în fruntea uneĭ cete voĭnice de călărețĭ înarmațĭ din cap până în picĭoare și dimpreună cu aceștĭa apucă tot într'o fugă drumul spre Siretĭŭ.

Cum va fi mers Stefan cu oastea sa, cât de ĭute și pe unde va fi apucat, nu vĕ pot spune, dar' destul atâta că, cum ajunse aproape de târgul Siretĭuluĭ, împărți oastea sa în vr'o treĭ cete și-ĭ porunci apoĭ, să 'năinteze de grabă spre Tereblecea și de-o dată să 'ncunjure dușmanĭĭ din maĭ multe părțĭ.

Tătarĭĭ, carĭĭ nicĭ nu visa, că Stefan ar fi în apropierea lor, sciindu-l dus în protiva Ungurilor, după ce le scăpă din mână copila și tatăl eĭ, și după ce cădură morțĭ fărtațiĭ lor, carĭĭ urmăriaŭ pre fugarĭ, se repediră c'o

furie nespusă asupra Românilor de la cetate și se'ncinsă apoĭ o luptă înverșunată între dînșiĭ și'ntre Românĭ.

Când ajunse Stefan pe muchĭa *Horaițuluĭ* din sus de Siretĭŭ și pe când împărțĭa el oastea sa, pe atuncĭ Româniĭ din Tereblecea și ceĭ de prin apropiere, câțĭ se maĭ putură aduna, eraŭ în îngălmăcĭala și lupta cea maĭ mare . . . Toată Tereblecea era în flacără . . . Eară la cetate se audĭaŭ sute de glasurĭ: unele răcnind de-țĭ luaŭ audul, eară altele văetându-se de-țĭ era maĭ mare mila să le asculțĭ . . . Era o încurcătură ca aceea, de care să te ferească Dumnedeŭ! . . . Și Românĭĭ, măcar că eraŭ cu mult maĭ puținĭ de cât Tătarĭĭ, se luptaŭ ca nisce leĭ din toate resuterile și nu se da învinșĭ o-dată cu capul . . . Nicĭ pre un Tătar nu-l lăsaŭ să calce teafăr în cetate . . . care cum se apropia închina steagul . . .

Chĭar și fetișoara noastră, cum se vĕdu ajunsă în deal și după ce depusă pre tatăl sĕŭ la un loc de adăpost, apucă de la un Român căduto coasă și cu aceasta începu apoĭ și ea a se lupta cu Tătarĭĭ, tăind întrînșiĭ ca'n earbă verde.

Dar' ce folos! . . . Tătărimea era multă, și de-aceea Românĭĭ cât pe ce eraŭ să fie învinșĭ și nimicițĭ cu totul!...

Stefan, sosind la timp și vĕdênd starea cea dureroasă, în care se aflaŭ Românĭĭ, porunci de grabă ostașilor sĕĭ să încunjure pre Tătarĭ . . . Ostașiĭ românĭ în frunte cu veteazul lor Domn se repedĭră ca nisce smeĭ asupra Tătarilor și cât aĭ clipi din ochĭ se'ncinsă o luptă pe moarte orĭ viață.

Tătarĭĭ, vĕdênd că nu-ĭ bine, că și Stefan Vodă a venit pe capul lor, se luptaŭ și se apăraŭ din toate resuterile,

ca omul când se vede la strîmtoare și nu-ĭ chip de scăpare. Dar' de gĭaba!... Voĭniciĭ luĭ Stefan ĭĭ cuprinseră din treĭ părțĭ, eară Românĭĭ Tereblecenĭ din a patra parte, și mi ți-ĭ gătĭaŭ de ḑile... Săgețile sburaŭ ca paserile într'un lan de grâŭ... Busduganele se învîrtĭaŭ de-asupra capetelor ca nisce âmblăcĭĭ în mâna îmblătitorilor într'o ḑi de earnă geroasă, când îmblătesc trifoĭŭ... Ḑecĭ de capete se rostogolĭaŭ de-o dată la pământ... Strigătele asurḑitoare se auḑĭaŭ din toate părțile... Stefan Vodă, călare pe un cal sprinten ca șoĭmul, se'nvîrtĭa cu sabia scoasă pintre dușmanĭ ca un Fĕt-frumos din poveste... Vaĭ și amar de Tătarul, pre care îl puneaŭ pĕcatele să ĭasă înaintea luĭ!... gata era!...

Hanul tătăresc, care cu puțin maĭ nainte de-aceasta se bătea cu gândurile, ca să rĕpue pre Stefan și apoĭ să se facă el stăpân peste Moldova, se vĕḑu acuma în cea maĭ mare încurcală, și dacă nu s'ar fi furișat pintre mulțimea îngălmăcită și n'ar fi apucat'o la sănĕtoasa, avea să plătească cu capul cutezarea sa... Aceasta a fost adică așa, că pe când Stefan se afla cu ostașiĭ sĕĭ de o parte a cetățiĭ, Hanul, scutit de fumul ce s'a fost lățit peste toată culmea și de întunecimea nopțiĭ, care se apropiase, dete dos la față și apucând drumul înderĕpt pe unde a venit... a tuns'o la fugă dimpreună numaĭ cu vr'o câțĭ-va Tătarĭ, carĭ aŭ maĭ putut scăpa teferĭ.

Românĭĭ, ce prinseră de veste despre această fugă a Hanuluĭ, se luară pe urma luĭ, îl fugăriră cât îl fugăriră, maĭ omorîră vr'o câte-va litfe rele, eară după ce pre ceĭalalțĭ ĭĭ scăpară din mână, se'ntoarseră înderĕpt so-

cotind că vor maĭ avea de lucru la cetate . . . Dar' și aice se gătise treaba! . . . Câțĭ Tătarĭ maĭ remăsese, remașĭ aŭ fost în vecĭ și pururea! . . . Oșteniĭ și ceĭalalțĭ Românĭ de mult ĭ-aŭ fost trimis pe ceealaltă lume!

Și-acuma Stefan Vodă, după ce învinse pre Tatarĭ și după ce toată oastea sa se adunase la un loc, chĭemă la sine pre copila, care cu atâta bărbăție a vĕdut'o luptându-se cu Tătarĭĭ și-o întrebă:

— Din ce sat eștĭ, draga mea?

— De-aicĭ, Măria ta!... din Tereblecea! — respunse copila plecând ochiĭ în jos.

— Aĭ tu părinți?

— Are, Măria ta, are! — respunse atuncĭ părintele eĭ, care încărcat de bătrânețe și slăbie de abĭa se trase până lângă Stefan, ca să-l maĭ vadă încă odată înainte de-așĭ da sufletul în mânele Domnuluĭ; — Are! — ḑise el lăcrimând — un bĭet tată slăbănog, care e c'un picĭor în groapă și cu unul afară, maĭ mult mort de cât viŭ, și acel tată sunt eŭ! . . . mĕ cunoscĭ, Măria ta?...

— Te-așĭ cunoasce, moșule, și nicĭ prea! — respunse Stefan, căutând lung la moșneagul, ce se apropiase acuma de dînsul, — pare-mi-se că te-am maĭ vĕḑut odată, dară nu-mĭ aduc bine aminte unde, în ce loc!

— Apoĭ dă, Măria ta! . . . Ḑeŭ! maĭ că nu me-ĭ cunoasce, pentru că . . . ce să-ți spun?... sunt cam mulțĭ anĭ de când mĕ numĕram și eŭ pintre luptătoriĭ de frunte aĭ Mărieĭ tale . . . Heĭ! unde sunt acele timpurĭ, când învîrtĭam și eŭ busduganul ca un Fĕt-frumos, cu care multe titve de Tătarĭ am maĭ sdrobit, . . . s'aŭ dus ca și

când nicĭ n'ar maĭ fi fost! . . . și am remas acuma sarcină acesteĭ copile, ca ea să mĕ hrănească și să mĕ apere de dușmanĭ! Și nu sciŭ, ḑeŭ! ce s'ar maĭ alege de mine, sermanul, când n'așĭ ave-o și pre aceasta?! . . .

— Puternic și bun e Dumneḑeŭ, moșule! — respunse Stefan înduĭoșat de cuvintele bĕtrânuluĭ. — El, care poartă grijă de toțĭ, va purta și de D-ta și de copila D-tale! . . . Dar' cine e feciorul, care mĭ-a dat de scire despre năvălirea Tătarilor? — întrebă maĭ departe Stefan Vodă pre Românĭĭ, carĭĭ s'aŭ fost adunat împrejurul luĭ și se uĭtaŭ la dînsul ca la un Fĕt-frumos din poveste.

— Acela! — respunse mulțimea, care auḑise despre feciorul, ce a dat de scire, — acela e un feciorașș tot deaicĭ din sat, fără părinți, dară de altmintrelea om cinstit, de treabă, bun și foarte sîrguincĭos!

Stefan chĭemă la sine pre feciorașul orfan și pre copila moșneaguluĭ și le ḑise:

— Voĭ, carĭĭ v'ațĭ luptat atât de voĭnicesce cu dușmanĭĭ țerĭĭ noastre, carĭĭ aveți o inimă așa de bună și-un curaj atât de mare, sunteți vrednicĭ de laudă și recunoscință. Decĭ drept părere de bine și mulțămire pentru această faptă, eată că vĕ dăruesc dela mine locurile cutarĭ și cutarĭ, să trăiți să le stăpâniți! — Și le spuse pe nume, carĭ locurĭ le dăruesce.

— Voĭ sunteți o pereche foarte potrivită! — ḑise maĭ departe Stefan — decĭ, cred eŭ, că și moșul acesta vĕ va binecuvênta, să fiți una până la moarte!

— Dumneḑeŭ să-ĭ binecuvinteze! — respunse moșneagul lăcrimând.

Eară mulțimea, țeranĭ și ostașĭ, carĭĭ eraŭ de față și auziră cuvintele luĭ Stefan Vodă, strigară toțĭ într'un glas :

— Amin! . . . să trăească Măria Sa!

Tinerĭĭ, carĭĭ nu sciaŭ singurĭ, ce s'a întêmplat cu dînșiĭ, carĭĭ eraŭ acuma maĭ îngălmăciță de cât înainte de lupta cu Tătarĭĭ, se uĭtaŭ amêndoĭ când unul la altul, când la Măria Sa Vodă.

Stefan Vodă însă maĭ vorbind câte ce-va și cu ceĭalalțĭ Românĭ, mângâindu-ĭ pentru cele pĭerdute și împărțindu-le o sumă anumită de banĭ, ca să-și poată eară face case și celelalte acareturĭ trebuincĭoase pentru gospodărie, carĭ le-aŭ fost nimicit focul, se aruncă pe șoĭmul seŭ, porunci bucinătorilor să bucine un marș de drum și așa învingĕtorĭu și dela aceasta luptă se înturnă a casă la Suceava.

Românĭĭ, câțĭ remaseră în viață, căutară de ceĭ morțĭ, ĭĭ strînseră pre toțĭ și-ĭ îngropară, și-apoĭ s'apucară de-ale gospodărieĭ . . .

Și așa o pățiră Tătarĭĭ, carĭĭ cugetară în mintea lor, că vor repune pre Stefan Vodă și se vor face eĭ stăpânĭ peste întinsele și mânoasele câmpiĭ ale Moldoveĭ . . . După ce aŭ îmblat, aceea aŭ și aflat! . . .

Cine sapă groapă altuĭa, pică singur întrînsa!

Tătarĭĭ aŭ săpat groapă Românilor, și-aŭ picat singurĭ întrînsa. Eăr' groapa, în care aŭ fost ceĭ maĭ mulțĭ dintre dînșiĭ îngropațĭ, e cetatea de lângă satul Tereblecea, care de-atuncĭ în coace s'a numit și se maĭ numesce încă și acuma *Cetatea Tătarilor*, și din care, în timpul de față, nu se află numaĭ nisce remășițe.

DEALUL LEAHULUĬ.

Dice că în timpurile vechĭ aveaŭ Românĭĭ foarte mult de suferit nu numaĭ din partea păgânilor, ci și din partea creștinilor vecinĭ, și maĭ ales din partea *Ungurilor* și a *Leșilor*, carĭĭ nu odată voirĕ să pue mâna pe *Moldova* și să se facă apoĭ eĭ domnĭ și stăpânĭ peste dînsa.

De-aceea Românĭĭ de multe orĭ nu sciaŭ ce să maĭ înceapă și să facă de rĕul acestor popoare neastêmpĕrate și făloase, carĭ, întrând *ni tam ni sam* în Moldova, de care se ținea pe-acelea timpurĭ și *Bucovina*, nu numaĭ că o prădaŭ și o pustiaŭ din toate părțile, ci adeseorĭ luaŭ și pre locuitorĭĭ seĭ, carĭĭ nu voĭaŭ de bună voe să se supue și să li se închine și-ĭ duceaŭ cu sine în prinsoare.

Dar' . . . nu totdeauna sunt Pascile! . . . de multe orĭ le trăgeaŭ și Românĭĭ câte-o sfântă de bătae, despre care se ducea vestea, cum se ḑice, peste noue țĕrĭ și noue mărĭ și pre care neam din neamul lor n'o maĭ puteaŭ apoĭ uĭta.

Așa într'un an, întrând eară-și *Leșiĭ* în Moldova,

acuma din care pricină și spre ce scop vor fi întrat numaĭ eĭ și Dumneḑeŭ eraŭ în stare să scie, destul atâta că întrând în Moldova și îndreptându-se spre *Suceava*, o prădaŭ și o pustiaŭ pretutindene pe unde treceaŭ, de li se rumpea inima și-ĭ împlea cea maĭ mare jele pre bĭeții Românĭ, când îĭ vedeaŭ ce fac. Și așa, tot prădând și pustiind, ajunseră eĭ până aproape de *Rădăuț*.

Auḑind *Stefan Vodă*, Domnitorĭul de pe-atuncĭ al Moldoveĭ, că Leșiĭ eară-și aŭ întrat în țară și că vin drept spre Suceava, s'a pornit de grabă cu oaste în protiva lor. Și când ajunseră Leșiĭ în apropierea Rădăuțuluĭ și anume în partea despre resărit a satuluĭ *Horodnicul-de-jos*, eată că și Stefan Vodă le ĭesă înainte, și unde nu începe a mi-ĭ lua la răfueală, colea, după cum scia el să-l ĭee pre fie-care duș̦man, ce se încumeta a întra cu gând reŭ în țara sa.

Leșiĭ, cărora, de cum aŭ întrat în țară, nime nu îndrăsnise până în momentul acela să li se împrotivească, să dee pĭept cu dînșiĭ și să caute aĭ respinge înḑerept, și carĭĭ să bucuraŭ acuma că, ne maĭ avênd mult până la Suceava, vor merge și vor lua-o și pre aceasta, vḑêndu-se pe neașteptate încunjurați și bătuți de Stefan Vodă, și sciind prea bine cine-ĭ și ce poate omul acesta, deteră dos la față și începură a fugĭ înḑerept. Insă eĭ nu fugiră pe unde aŭ venit, ci apucară pe *Colnicul*, care se află în partea despre apus a satuluĭ Horodnicul-de-jos, și care pe-acea vreme era acoperit cu pădure deasă, trecură părĕul *Munteanca*, eșiră în *Brădet* și de-aice se îndreptară apoĭ spre *Voĭtinel*.

Stefan Vodă, vĕdĕnd ca Leșiĭ nu vor să stee la luptă dreaptă cu dînsul, ci se retrag și întră în pădure, nu-ĭ lăsă în pace să facă ce le place, ci trimise de grabă o parte din oastea sa ca să le ĭasă înainte, ear' el cu ceealaltă parte de oaste se luă în urma lor și pre care Leah cum îl ajungea și unde îl ajungea, acolo îl și mântuĭa de ḑile.

Ear' când ajunseră Leșiĭ pe un deal din apropierea satuluĭ *Voĭtinel*, unde se opriră ca să poposească și să se maĭ odihnească puțin, Stefan Vodă puse *harmățĭ* pe *Dealul Slatineĭ* și pe *Dealul Horodniculuĭ* și dându-le apoĭ foc a început aĭ bate din doue părțĭ de-odată.

Leșiĭ, la rêndul lor, vĕdĕndu-se din noŭ încunjurațĭ, căutară din resputerĭ să se apere și să scape cu viață. Insă zădarnică lĭ-a fost toată încercarea și apĕrarea, căcĭ Stefan Vodă nu era un om, care, dacă l-aĭ zidărît odată și ĭ-aĭ încăput în mână, să-ți dee cu una cu doue drumul, ci cum a pus mâna pe tine îndată te și trimitea pe ceealaltă lume, ca să nu-l maĭ zidărescĭ și superĭ și de altă dată.

Așa a făcut el și cu Leșiĭ aceștĭa . . . Cum ĭ-a încunjurat și ĭ-a prins în căpcană, așa de-avan și de cumplit ĭ-a bătut, că numaĭ foarte puținĭ aŭ putut scăpa cu viața din mânele luĭ și-a se întoarce în țara lor de unde aŭ venit Toțĭ ceĭalaltĭ căḑură în luptă.

Și de oare ce maĭ tot dealul, unde s'a întêmplat lupta aceasta, era acoperit cu trupurĭ de *Leși*, carĭĭ își aflară moartea pe dînsul, de-aceea dealul acesta a început deatuncĭ în coace a se numĭ *Dealul Leahuluĭ*, și tot așa se numesce el și astădĭ.

Eară după ce a învins Stefan Vodă pre Leși, după ce pre ceĭ maĭ mulțĭ dintre dînșiĭ ĭ-a trimis pe ceealaltă lume, și nu maĭ avea acuma teamă că l-or maĭ supĕra vre odată, a porunc it ca să se adune toțĭ morțiĭ, să se facă maĭ multe grămădĭ dintrînșiĭ, să se acopere cu țerină, și așa se înmorminteze.

Și cum a poruncit el, așa s'a și întêmplat . . . S'aŭ făcut cincĭ movile în partea despre resărit a satuluĭ Horodnicul-de-jos, și anume pe locul unde lĭ-a eșit Stefan Vodă Leșilor înainte și-a prins întâĭa oară aĭ bate, eară cinspredece de-a lungul Colniculuĭ.

In movilele acestea, carĭ se numesc de cătră Românĭĭ din împrejurime și maĭ ales de cătră ceĭ din Horodnicul-de-jos *Uricele luĭ Stefan*, zac Leșiĭ, carĭĭ cutezară a întra pe timpul luĭ Stefan Vodă în Moldova, a o prăda și a o pustĭi, fără să fi avut vre o pricină.

Ear' Stefan Vodă, după ce a poruncit ca să se înmorminteze ceĭ morțĭ, s'a întors cu oastea sa înděrĕpt la Suceava.

FÔNTÂNA DOAMNEÏ.

Ḍice că pe timpul luï *Stefan cel Mare* locurile, unde se află astăḍï *Mŏnăstirea Dragomirneï* și satele *Mitocul Dragomirneï* și *Lipovenïï*, eraŭ toate împănate cu păḍurï de fagï, paltinï, carpenï, mestecinï, ulmï și stejerï, ear' unde și unde se afla pintre dînsele și câte o poïană de-o frumuseță rară.

Și fiind că locurile acestea nu sunt tocmaï tare departe de orașul *Suceava*, ear' aerul dintrînsele foarte curat și sănĕtos, de-aceea locuitoriï Sucevïï și maï cu samă boeriï de divan și ceï de pe lângă curtea domnească eșïaŭ foarte adeseorï în Duminicï și serbătorï la primblare în aceste părțï. Și unïï eșïaŭ în trăsurï, alțïï călărï, ceï maï mulțï inși însă pe jos, adică care cum îï plăcea și cum putea.

Cu deosebire însă la ântâïŭ Maïu, adică în ḍiua de *Arminden*, și la *Duminica mare* vedeaï sute de inși, tinerï și bĕtrânï, bărbaț și mueriï, fecĭorï și fete, toț îmbrăcaț serbătoresce, eșind ca un roïu de albine din Suceava și îndreptându-se spre locurile acestea. Și unïï

luaŭ mieĭ fripțĭ, copturĭ și alte mâncărĭ cu dînșiĭ, alțiĭ felĭurite vinurĭ și lăutarĭ, și după ce ajungeaŭ la starea loculuĭ se puneaŭ pe earbă verde la umbra arborilor, întindeaŭ bucatele și vinul pe fețe de mese și-apoĭ prindeaŭ a mânca, a bè și a se veseli. Ear' după ce se săturaŭ de mâncat și de bĕut se apucaŭ la joc, care de multe orĭ dura până după mĭedul nopțiĭ, când se'nturnaŭ apoĭ cu toțiĭ spre casă.

Când țara era în liniște și pace, când ne'mpăcațiĭ și'ncărnațiĭ seĭ dușmanĭ n'o amenințaŭ cu pusteirea, atuncĭ se ₫ice că chĭar și *Ștefan Vodă* singur nu odată eșĭa la primblare în aceste părțĭ ca să maĭ uĭte din cele grijĭ, ce-l frământaŭ, și maĭ ales ca să bee apă din isvoarele cele minunate ce se află întrînsele. Căcĭ trebue să sciĭ, că apa din isvoarele acestea era, ca și acuma, vestită de bună și sănĕtoasă. Și Ștefan Vodă tot timpul, cât petrecea în Suceava, nu bea nicĭ când altă apă, ci numaĭ din isvoarele acestea, pentru că apa din Suceava era și pe-atuncĭ tot așa de rea, ca și'n ₫iua de a₫ĭ. Și când avea timp, nu se mulțămĭa numaĭ cu atâta, că i se aducea apă de-aceasta de bĕut, ci se ducea ca el singur cu mâna sa s'o scoată și s'o bee la starea loculuĭ.

Insă niměruĭ nu-ĭ plăceaŭ aceste locurĭ frumoase așa de tare, ca *Doamneĭ Ileana*, soția luĭ Ștefan cel Mare, nimene n'avea o atragere atât de mare de-a eși așa de des la primblare pe locurile acestea, ca dînsa. Și maĭ cu samă ĭĭ plăcea eĭ foarte mult de-a petrece într'o poeniță resfățată și presurată cu tot felĭul de florĭ, care se afla

în partea despre mĭadănoapte a mŏnăstireĭ de astădĭ . . . De multe orĭ petrecea ea în poenița aceasta oarĕ întregĭ.

Și fiind că pe timpul acela, macar că eraŭ maĭ multe isvoare, din carĭ curgea o apă limpede ca lacrima, rece ca ghĭața și foarte bună de bĕut, nicĭ unul nu era îngrijit cum se cade, ci cum le-a lăsat Dumnedĕŭ, de-aceea a pus ea oamenĭ ca să curățească și să îngrijească isvorul din poenița, unde petrecea ea maĭ adeseorĭ și din care isvorĭa cea maĭ bună apă, să facă un felĭu de fôntână dintrînsul, și după aceea să-l zidească și să-ĭ pue disdele și-un acoperemênt de lespedĭ de-asupra.

Și oamenĭĭ pușĭ, cum a spus ea, așa aŭ și făcut. Și de-atuncĭ isvorul acesta, care se poate vedea și astădĭ, a început a se numì *Fôntâna Doamneĭ*. Și tot așa se numesce el și acuma. Și nicĭ o apă nu e așa de limpede, de rece și de bună la bĕut, în toată împrejurimea, cum e apa din acest isvor!

MOVILA LUĬ RĂSVAN.

Multe ne'nțelegerĭ și certe aŭ maĭ fost între unĭĭ domnitorĭ românĭ și mult sânge nevinovat a trebuit să se verse din pricina lor. Și dacă ne'nțelegerile și certele acelea ar fi adus vr'un bine saŭ vr'un folos țĕreĭ, preste care aŭ domnit eĭ, atunci nu nĭ-ar fi cĭudă. Dar' ele numaĭ bine și fericire n'aŭ adus, ci tot numaĭ daune și neajunsurĭ, tânguirĭ și supĕrărĭ, de carĭ ți se sfâșie inima când îțĭ aducĭ aminte.

O astfeliŭ de ne'nțelegere și ceartă a fost și'ntre *Răsvan* și *Irimie Movilă*, domnitorĭĭ de odinioară aĭ Moldoveĭ.

Scirea, care a străbătut din gură în gură și din an în an până ce a ajuns și la noĭ, ni spune că atât *Ungurĭĭ* cât și *Leșĭĭ*, vecinĭĭ Moldovenilor, cercară de repetite orĭ să pue mâna pe Moldova. Dar' fiind că nu e așa de lesne a supune o țară, după cum și-ar închipuĭ cine-va, de-aceea, ca să-și poată maĭ de grabă și maĭ lesne ajunge scopul, atât unĭĭ cât și alțiĭ, cum muria saŭ se mazilia vr'un domnitoriŭ român, îndată se puneaŭ luntre și

punte ca să vie în locul luĭ la cârmă unul dintre aceĭ fiĭ de domn saŭ boeriŭ uşuraticĭ şi neprevĕdĕtorĭ, despre care cugetaŭ eĭ că li se va supune la toate şi'ntru toate.

Aşa s'a întêmplat şi pe timpul alegerii domnitorilor despre cariĭ ni-ĭ vorba. Ungurii adică, cum prinseră de veste că Moldova a rĕmas eară-şĭ fără de domnitoriŭ, făcură ce făcură şi puseră în locul luĭ pre unul dintre ceĭ maĭ marĭ şi maĭ înverşunaţĭ protivnicĭ aĭ fostuluĭ domnitoriŭ, adică pre boĭerul *Ştefan Răsvan*.

Irimie Movilă, care era fiŭ de domn şi care de mult ducea dorul domnieĭ moldovinescĭ, cum auḑi că Răsvan a fost numit domnitoriŭ peste Moldova, nu-ĭ veni de feliŭ la socoteală. De-aceea a şi început aĭ purta Sâmbetele. Dar' fiind că el pe timpul acela nu se afla în ţara sa, ci în ţara leşească, unde fugise încă pe când trăĭa domnitorĭul de maĭ nainte, şi fiind că nu-şĭ putè aşa de grabă împlini scopul, după cum îĭ era dorinţa, de-aceea aşteptă până ce va sosì un prilej maĭ potrivit şi maĭ priincĭos pentru dînsul.

Dar' el nu trebui să aştepte mult timp, căcĭ prilejul dorit a sosit maĭ de grabă de cum a cugetat.

Turcii, duşmaniĭ ne'mpăcaţĭ aĭ Creştinilor, se sculară eară-şĭ cu putere asupra Românilor. Eĭ se porniră maĭ întâiŭ asupra ţĕriĭ muntenescĭ, de unde aveaŭ de gând să treacă apoĭ şi'n Moldova.

Răsvan, cum auḑi de una ca aceasta, nu aşteptă până ce Turcii vor ajunge în Suceava, ci adunând în grabă oaste de ţară sări domnitorĭuluĭ muntenesc întru ajutorĭŭ ca, împreună cu acesta, să respingă pre selbaticiĭ

și nesățioșiĭ păgânĭ la timp, până ce nu apucă a întra în țară.

Irimie Movilă, cum simți că Răsvan s'a pornit în protiva Turcilor, bucuria luĭ nu era proastă; nu pentru că Răsvan va învinge pre Turcĭ și va mântui țara de dînșiĭ . . . ferit'a Dumnedeŭ! . . . nu pentru aceasta, căcĭ luĭ nu-ĭ era țara în cap, ci pentru aceea, că fiind Răsvan încurcat în rĕsboiŭ cu Turciĭ, maĭ de grabă și maĭ lesne îĭ va putè cuprinde tronul. Decĭ fără întârdiere ceru el ajutoriŭ de la Leșĭ ca să se poată maĭ ĭute porni spre Moldova.

Leșiĭ, cariĭ, după cum am spus, voĭaŭ asemenea să pue mâna pe Moldova, și cariĭ pe timpul acela trăĭaŭ în dușmănie cu *Ungurii*, prĭetenii luĭ Răsvan, nu se puse de feliŭ de pricină, ci îndată îĭ dete ajutorĭul cerut, sciind prea bine că ceea ce fac eĭ nu fac spre binele și folosul luĭ Irimie, nicĭ spre fericirea Moldoveĭ, ci numaĭ spre binele și folosul lor.

Dar' luĭ Irimie nu-ĭ păsa nemică de aceasta. El voĭa cu orĭ și ce preț să fie domn, cât despre altele prea puțin îl durea capul. De-aceea cum căpĕtă ajutorĭul cerut, deauna se și porni spre Moldova și nu mult după ce întră în țară se făcu cu ajutorĭul Leșilor veniți cu dînsul, precum și cu ajutorĭul unor boerĭ moldovinescĭ doritorĭ de domniĭ noue, Domnitoriŭ și stăpânitoriŭ în locul luĭ Răsvan.

Răsvan Vodă, la rêndul sĕŭ, cum prinse de veste că Irimie a întrat cu oaste străină în țară și ĭ-a răpit tronul, se făcu foc și pară de mânie, și cum sfârși resboĭul cu

Turcii nu întârdiă nicĭ măcar un minut de-a se întoarce cu oastea sa, precum și cu o mulțime de oaste ungurească asupra Sucevii ca să alunge pre Irimie.

Irimie însă, înțelegênd de venirea luĭ Răsvan cu Ungurii și sciind prea bine ce 'l așteaptă dacă nu 'șĭ va pune din cu bună vreme pĭelea la adăpost... nu stete cu mânele în șolduri, ci strînse și el oaste de țară câtă a putut și precum a putut și s'a gătit să stee cu rĕsboiŭ în protiva luĭ Răsvan.

Era într'o Duminică, când s'a apropiat Răsvan cu Ungurii sĕĭ de târgul Sucevii. Irimie Vodă, eșit fiind la satul *Areni*, adică în partea despre meadădi-apus a orașuluĭ Suceava, a tocmit oștile sale asupra orașuluĭ și anume: oastea de țară a tocmit'o lângă satul *Areni*, eară cea leșească, ce-a avut'o la sine, a tocmit'o ce-va maĭ la câmp despre satul *Șcheĭa*, pe sub malul ce se afla alăturea pe lângă *Drumul-Băiĭ*, adică pe sub malul dealuluĭ pe a căruĭ culme se află astă-dĭ *Zamca*.

Irimie singur, pe când se făceaŭ toate tocmirile acestea, nu se afla la oaste, ci el era la biserica din Arenĭ la sfânta liturghie.

Când sosi treaba la adică, un cercetaș se duse de grabă și-ĭ dete de scire că oștile luĭ Răsvan se vĕd cum vin și se apropie de oștile țĕreĭ.

Insă Irimie Vodă, de și scia că în astfeliŭ de împrejurărĭ primejdioase nu e bine a pĭerde mult timp înzădar, totu-șĭ n'a voit să easă din biserică până ce nu s'a sfârșit sfânta liturghie.

Se ajungeaŭ acuma hârțiĭ luĭ Răsvan cu oștile țĕreĭ

și Irimie Vodă tot nu eșise încă din biserică, ear' când a eșit atunci oștile se întimpinară din âmbe părțile, și după o luptă înverșunată între oștĭ, aŭ lovit Leșiĭ în oastea ungurească din aripa despre Șcheia și îndată înbărbătându-se și fruntea oștilor de țară, unde era Irimie Vodă, aŭ înfrânt pre Ungurĭ.

Răsvan Vodă, care se afla în fruntea Ungurilor și de sub care căduse în restimpul acesta doĭ caĭ loviță de arma protivnicilor sĕĭ, vĕdĕnd că nu e lucru de șagă, încălecă pe un al treĭlea cal, și se sili ca să oprească oastea ungurească, și-a oprit'o, și înbărbătându-o a tocmit rĕsboĭul eară la loc. Dar' de gĭaba ĭ-a fost toată încordarea și înbărbătarea, căcĭ înbărbătându-se și oastea luĭ Irimie Vodă, care se afla într'un loc maĭ bun și în a căreĭ frunte se aflaŭ Leșiĭ, în curênd purcese oastea luĭ Răsvan în resipă și prinse la fugă.

Răsvan Vodă, părăsit acuma de aĭ sĕĭ, părăsit de Ungurĭ, în carĭ își puse toată încrederea și nădejdea, părăsit de toțĭ câțĭ se aflaŭ pe lângă dînsul, și vĕdĕnd că nu-ĭ maĭ rĕmâne nemică alta de făcut, cugetă în sine: *„fuga-ĭ ruşinoasă, dară-ĭ sănĕtoasă“*, și cum cugetă, așa și făcu. Dete și el dos la față și prinse a fugi, cugetând că cu fuga va scăpa. Dar' în zădar, că oașteniĭ luĭ Irimie urmărindu-l și fiind, precum se vede, maĭ sprinteni la picĭor de cât dînsul, îl ajunse, îl prinse și luându-l pe sus îl duse și-l dete pe mâna luĭ Irimie Vodă.

Ce face acuma Irimie Vodă? . . . Poruncesce maĭ întâiŭ ca să-l sluțească de nas și de buze, apoĭ începe a-l mustra și aĭ ĝice :

— Nu ți-a fost de-ajuns că aĭ lucrat din rĕsputerĭ la surparea înaintașuluĭ meŭ!... Aĭ voit ca și trupul meŭ să-ți slujească de scară pe care să te poți maĭ de grabă înălța la scaunul domnesc?... Despre mine, dacă aceasta ți-a fost dorința, fie! te-ĭ înălța, dar' nu pe trupul meŭ, ci pe una dintre acelea ce'nsemnează numele meŭ, și nu la mărire, cum aĭ așteptat, ci la peire, cum aĭ câștigat!... Cine sapă groapa altuĭa, singur cade întrînsa!...

— Tu dicĭ că eŭ așĭ fi voit a mĕ urca pe trupul tĕŭ la mărire, uĭtĭ însă că tocmaĭ tu eștĭ acela! — rĕspunse Răsvan cu sânge rece. — Sûnt pe mânele tale, Irimie, poți să facĭ cu mine ce voescĭ! Dar' nu uĭta, că ceea ce aĭ făcut tu acuma cu mine și ceea ce maĭ aĭ de gând să facĭ, nu e nicĭ decum o faptă vitejească nicĭ creștinească, ci o faptă păgânească și bărbară, și vărsarea nevinovatuluĭ meŭ sânge amar o să se rĕsbune odată nu numaĭ asupra ta, ci și asupra întreg neamuluĭ tĕŭ!...

Insă Irimie nu băgă în samă cuvintele luĭ Răsvan, din protivă fără cea maĭ mică mustrare de cuget ĭ-a tăĭat capul și i l-a înfipt într'un par înalt pe care l-a înplântat apoĭ pe vêrvul uneĭ movile de lut de lângă *Drumul-Băiĭ* în protiva cetățiĭ și curțiĭ domnescĭ anume ca să se poată vedè atât din cetate cât și din curte.

După această faptă cruntă Irimie Vodă s'a luat cu oștile sale pe urma Ungurilor și ĭ-a fugărit până la munțĭ și mare vărsare de sânge a făcut pintre dînșiĭ. Apoĭ s'a întors îndĕrĕpt și s'a aședat în scaunul domnesc din Suceava.

Astfeliŭ s'a sfârșit resboiul dintre Răsvan și Irimie

Movilă Vodă. Și e cam mult timp de când s'a întêmplat acest rĕsboiŭ. De-atunci și până acuma nici urmă n'a rĕmas din satul *Areni*, unde s'a întêmplat rĕsboiul acesta, ci numaĭ numele i se pominesce. Unde vor fi fost odinioară biserici mărețe și case frumoase, astă-dĭ e țarină pe care orășeniĭ din Suceava saměnă păpușoĭ și barabule, și țarina aceasta se numesce *Areni*. Ear' podul drumuluĭ împĕrătesc pe care se trece din Suceava în această țarină se numesce *Podul-Arenilor*. Asemenea și din *Drumul-Băiĭ*, care trecea pe lângă Suceava și care ducea pe timpul acela la satul *Baĭa* din colo de *Folticeni*, astă-dĭ nu se maĭ cunoasce nici o urmă.

Movila însă, unde a fost *Răsvan Vodă* sluțit și ucis și care de-atunci și până în ḑiua de astă-dĭ se numesce *Movila luĭ Răsvan*, se vede încă și acuma (an. 1888) pe vĕrvul dealuluĭ *Tătăraș* și anume între orașul *Suceava* și satul *Ipotescĭ*.

VALEA LUĬ PINTEA.

În vremile trecute, când munții din *ținutul Dorneĭ* erau mai păduraticĭ și mai puțin locuiți de oameni ca în timpul de față, s'a ivit întrînșiĭ o bandă de hoțĭ, cariĭ făceau o mulțime de prădăcĭuni prin satele și târgurile de prin împrejurime.

Într'o zi mergênd vr'o câțĭ-va dintre acești hoțĭ la prădat și trecênd la întoarcerea lor pe lângă satul *Cârlibaba*, deteră de-o copilă de *huțan*, și fiindcă copila aceea era foarte frumoasă și numaĭ singură a casă, o luară cu dînșiĭ și-o duseră pe muntele *Ascuțitele*, unde li era locul de petrecere și o deteră pe mâna căpitanuluĭ lor.

Acolo apoĭ, de voe de nevoe, petrecu copila cea de huțan cu căpitanul și cu ceĭalalțĭ hoțĭ maĭ mulțĭ anĭ. Ba! în urmă avu ea și un băĭat, căruĭa ĭ-a pus numele Pintea saŭ, după cum spun uniĭ, *Pântea*.

Dela o vreme, nu sciŭ ce și cum s'a întêmplat, destul atâta că hoțiĭ părăsiră munțiĭ din ținutul Dorneĭ și se duseră în altă parte.

Huţanca însă nu se duse cu dînşiĭ, ci ea şi cu fiul sĕŭ *Pintea* remase la nisce cĭobanĭ, a căror stână se afla nu departe de locul unde petrecuse hoţiĭ.

După ce crescu Pintea maĭ mărişor, după ce a început şi el a face câte o trebuşoară, maĭca sa îl lăsă pe mâna cĭobanilor şi se duse şi ea pe urma hoţilor, ce-o părăsise, şi cum s'a dus, dusă a fost, maĭ mult nu s'a întors.

Cĭobanĭĭ, remâind Pintea la dînşiĭ şi fiind acesta încă mic şi slăbănog, prinsă a-l batjocuri, a-l bate şi a-l purta în toate părţile, şi bĭetul Pintea trebuĭa să-ĭ asculte şi să le rabde toate, căcĭ nu avè cuĭ să se plângă.

Aşa trecu adĭ, aşa trecu mânĭ, aşa trecură maĭ mulţĭ anĭ după olaltă, şi cĭobanĭĭ ceea ce voĭaŭ, aceea făceaŭ cu Pintea.

Odată însă, după maĭ mulţĭ anĭ de năcaz şi suferinţă, aflându-se Pintea cu oile pe muntele *Lucacĭŭ*, eată că se ivesce pe neaşteptate un nour negru ca cărbunele, din care începu a fulgera şi a tuna de clocotĭaŭ munţiĭ.

Şi pe când nourul acela era maĭ grozav, maĭ înfiorătorĭŭ şi maĭ înspăĭmântătorĭŭ . . ., pe când ţi se părea că acuş acuş o să se rumpă şi o să înece toţĭ munţiĭ de prin prejur, eată că se ivesce şi *Sânt-Ilie* într'o căruţă de foc trasă de patru caĭ albĭ ca spuma lapteluĭ şi ca un prâsnel se învêrtesce în colo şi în coace prin valurile nouruluĭ trăsnind mereŭ într'o stâncă de pe vêrvul *Lucacĭuluĭ*, unde fugise şi se ascunse *Dracul*, duce-s'ar pe pustiĭ necurat să se ducă şĭ-ar mânè acolo unde a însĕrat, ear' la noĭ în casă cruce de aur.

Şi trăsnetele *Sântuluĭ Ilie* eraŭ aşa de puternice şi

grosnice, că o parte din stânca, în care a trăsnit el, s'a rupt într'o mulțime de bucăți, și bucățile acelea săriră pe vêrvul altuĭ munte, precum și prin toate văgăunile din apropiarea Lucacĭuluĭ, unde aŭ remas și se pot vedè și 'n ḑiua de astă-ḑĭ. Și fiind că bucățile acelea când a trăsnit Sânt-Ilie într'însele se făcură roșĭ ca para foculuĭ de ferbințeala cea mare și tot așa aŭ remas ele și până în ḑiua de astă-ḑĭ, s'aŭ numit și se numesc și acuma *Pietrile-roșĭ*.

Dar' orĭ de câte orĭ a trăsnit Sânt-Ilie, și orĭ cât de tare trăsnĭa el, totuși nu putu să nimerească pre *Dracul*, bată-l trăsnitul să-l bată cornurat.

Dracul, la rêndul sĕŭ, vĕḑênd că Sânt-Ilie nu poate nemică să-ĭ facă, își bătea joc de dînsul, făcênd câte și maĭ câte tricozeniĭ și hohotind de se cutremura stâncele.

Dar' . . . las' că și-a dat și el peste om!

Pintea, care de cum a început a ploua, se tupilase lângă trupina unuĭ brad mare și rămuros de sub poalele Lucacĭuluĭ, sta ca încremenit și privĭa plin de uĭmire în sus când la Sânt-Ilie, care se învêrtĭa în toate părțile cu căruța sa și slobodĭa fulger după fulger și trăsnit după trăsnit, când la Dracul, care-și scotea capul de după stâncă și se strîmba în tot chipul la Sânt-Ilie. Vĕḑênd însă dela o vreme că dracul tot drac remâne, și că prea mult își bate joc de Sânt-Ilie, se făcu roș ca racul de mânie, întinse durdulița, care o purta totdeauna cu sine, și slobodind cucoșul, nimeri pre Drac drept în crierĭ; și cum îl păli, Dracul, fără să facă măcar *cârc*, se re-

sturnă de-a dura pintre sfărmăturile stîncelor făcêndu-se fărîmĭ.

Sânt-Ilie, vĕdênd această faptă a luĭ Pintea, pe loc se scoborî la dînsul călare pe un cal alb ca zăpada și-l întrebă: ce poftesce, pentru că a omorît pre dracul... să ceară orĭ-ce doresce și el ĭ-a împlinĭ dorința.

Pintea ceru douĕ lucrurĭ: ântâiŭ o tărie așa de mare, ca nime să nu-l poată învinge nicĭ vătăma în luptă dreaptă, și al doĭlea ca nicĭ un glonț, fie acela din orĭ și ce pușcă ar fi, să nu-l poată prinde.

— Nu-ți trebue viață îndelungată?—îl întrebă Sânt-Ilie a doua oară, — nu-ți trebue ertarea pĕcatelor după moarte?... Nu-ți maĭ trebue alta nemică, fără numaĭ atâta cât aĭ cerut?... Cere orĭ ce vreĭ, și eŭ ți-oiŭ da, căcĭ mare bine mĭ-aĭ făcut tu acuma!...

— Dacă voescĭ, eŭ nu mĕ pun de pricină — rĕspunse Pintea — poțĭ să-mĭ daĭ orĭ și ce vreĭ și cugeți că-mĭ va fi spre bine, însă eŭ de-o-cam dată așĭ dorĭ să-mĭ daĭ celea ce le-am cerut.

Sânt-Ilie ĭĭ împlinĭ dorința, se aruncă apoĭ în carul sĕŭ cel de foc, pornĭ caiĭ spre ceriŭ, și'ntr'o clipală se făcu nevĕdut ca și când nicĭ n'ar maĭ fi fost. Și după ce Sânt-Ilie se făcu nevĕdut îndată se resbună și se făcu așa de sănin și frumos, de ți se părea că n'a fost prin părțile acelea nicĭ un nour de când e lumea.

Pintea, după ce Sânt-Ilie ĭ-a dat puterea dorită, își luă oile, carĭ până atuncea stătuse și ele ghemuite sub nisce brădanĭ tufoșĭ, se duse cu dînsele într'o poĭană din apropiere și acolo le păscu până ce a înoptat.

Resărise de mult *Steaua ciobanului*, și lui Pintea încă tot nu-i trecea prin minte ca să se întoarcă cu oile la stână. El era așa de cufundat în gândurile sale asupra celor ce le-a vĕḑut, și s'aŭ întêmplat în ḑiua aceea, că nu auḑia de feliŭ pre bacĭŭ, care, vĕḑênd că a trecut acuma de mult vremea mulsuluĭ de sară, începu a bucĭuma și a-ĭ da de scire ca să se întoarcă cu oile la stână.

Hăt, hăt într'un târḑiŭ, după ce a înoptat acuma cum se cade, se deșteptă el din gândurile sale și abĭa atuncea se porni cu oile spre stână.

Bacĭul și cĭobaniĭ, cum îl vĕḑură că vine așa de târḑiŭ, nu se putură stăpâni de-a nu se încăera de dînsul și a-l batjocuri care de care maĭ tare. Ba! uniĭ dintre dînșiĭ, maĭ ĭuțĭ de fire și maĭ hârțăgoșĭ, voiră chĭar să-l și bată.

Dar' înzădar!... trecuse acuma vremea aceea, când cine ce vroĭa, aceea făcea cu dînsul.... Pintea tăcu cât tăcu, dar' maĭ pe urmă, vĕḑênd că cĭobaniĭ nu-șĭ maĭ ĭaŭ gura de pe dînsul, ba încă vreŭ chĭar să-l și bată, pentru că a venit cu oile ceva maĭ târḑiŭ, de cum venĭa de altă dată, ĭi trecu toată răbdarea și, voind a-șĭ cerca puterea ce ĭ-a dat'o Sânt-Ilie, când mi ți-l apûcă pre unul . . ., degetul cel mic ĭ-a fost de-ajuns ca să-l arunce cât colo, dându-ĭ o trântă, sciĭ colea, s'o pomenească cât a fi șĭ-a trăi.

Cĭobaniĭ, când vĕḑură una ca aceasta, steteră ca înlemniți loculuĭ și nu se puteaŭ destul mira: cum și de când s'a făcut *Pintea* așa de tare, că până și pre cel maĭ sdravăn cĭoban ți-l aruncă cine scie unde, pe când cu vr'o câte-va cĭasurĭ maĭ nainte nicĭ pre *strungariŭ* nu era în stare să-l învingă.

Nu sciaŭ eĭ cĭobaniĭ de unde a căpĕtat el această putere, dar' nicĭ el nu le spuse nemică... Batjocuritu-l-aŭ şi bătutu-l-aŭ eĭ cât le-aŭ plăcut până ce-a fost el mic, dar' las că ĭ-a venit şi luĭ acuma apă la moară.

Cĭobaniĭ, vĕdĕnd că nu e lucru de şagă, îşĭ călcară pe inimă, începură a se pune cu buna pe lângă dînsul şĭ-a se purta maĭ dehaĭ de cât nu sciŭ cu cine, temêndu-se ca nu cum-va Pintea mâniindu-se şi maĭ tare, să-ĭ apuce pre toţĭ la treĭ parale şi se âmple toate poticele cu dînşiĭ.

Din sara aceea se schimbară trebile cu totul... Pintea era acuma cel maĭ mare şi maĭ tare, măcar că el era cel maĭ *meḑin* între dînşiĭ... Ce poruncĭa el aceea trebuĭa să facă fie-care, că de nu, a luĭ era dracul!... Ce căpĕta cu nime nu putea să împărţească!... Şi cĭobaniĭ eraŭ criţă de harnicĭ, şi ferit'a Dumneḑeŭ să-l fi atins când-va măcar c'un singur cuvinţel.

Dar' Pintea, cu toate că acuma îĭ mergea aşa de bine, cum nu ĭ-a mers nicĭ odată în toată viaţa sa, vĕdĕnd dela o vreme că nime în lume nu poate să se mĕsure în tărie cu dînsul, lăsă într'o bună deminea[ţ]ă pre cĭobanĭ cu stână, cu oĭ şi cu toate ale lor în scirea Domnuluĭ şi începu o viaţă nouă.

Bine a ḑis cine a ḑis, că *surcica nu sare departe de trunchĭŭ*. Şi aceasta-ĭ chĭar aşa... Tatăl luĭ Pintea, dupa cum scim, a fost hoţ. Hoţ a voit şi el să fie, şi s'a făcut.

De sub muntele *Lucacĭŭ*, unde a înpuşcat Pintea pe Dĭavolul, remâne-o-ar acolo unde l-a înpuşcat, isvoresce o apă limpede ca lacrima, care curge prin valea ce se află între munţiĭ *Picĭorul-ascuţit*, *Picĭorul-lat* şi *Şerba*.

precum și prin mijlocul unei poieni ce se află între munții *Strunior*, *Ascuțitele*, *Caliman* și *Măgura*. Deci valea, prin care trece apa ce isvoresce de sub muntele Lucaciu, și-a ales'o Pintea de petrecere, după ce a părăsit el pre ciobani. Și ori unde se ducea el, și ori pe unde âmbla, tot în această vale trăgea, căci aici i-a fost locuința până ce-a murit.

Și cum s'a lățit faima că Pintea s'a făcut hoț, îndată se adunară pe lângă dînsul o mulțime dintre cei mai isteți și mai voinici feciori din Moldova, Ardeal și Maramureș, cărora le plăcea viața haiducească. În scurt timp munții din ținutul Dorneĭ ocrotiau pre ceĭ mai sdraveni, mai ghibaci și mai vestiți hoți, eară capul lor și cel mai viteaz dintre toți era Pintea.

La auḑul numeluĭ *Pintea* fiorĭ reci îĭ cuprindeaŭ pre toțĭ neguțitoriĭ și călătoriĭ, cariĭ trebuiaŭ să treacă prin acești munți, ca și când ĭ-ar fi apucat nouedeci și noue de friguri.

Însă Pintea nu era așa de sălbatic și primejdios, după cum și-l închipuiaŭ oameniĭ ceĭ slabi de ânger. Ci el, când se ducea unde-va la prădat, saŭ când întâlnia pre vre un neguțitoriŭ bănos, cerea să-ĭ dee banĭ de chieltueală, și dacă acela tăcea și-ĭ da, el nu-ĭ făcea alta nemică, ci-ĭ lua baniĭ și se ducea în treabă-și. Dar' dacă se afla vre-unul de ceĭ dîrjĭ și îndărăptnicĭ, care se punea de pricină și nu vrea de bună voe să-ĭ dee ce cerea el, atunci era altă vorbă, atunci și numaĭ atunci îĭ da vr'o câți-va pumni îndesați după cap, lua apoĭ tot ce avea pe

lângă dînsul și așa îl lăsa să se ducă în cotro l-or duce ochiĭ și picĭoarele.

Săracilor și văduvelor ferit'a Dumnedeŭ să le fi luat vre odată ce-va, ci el adeseorĭ le dăruĭa pungĭ întregĭ de banĭ. De-aceea Pintea în ochiĭ săracilor și aĭ văduvelor era un om foarte bun și nu numaĭ că-l lăudaŭ maĭ mult de cât pre orĭ care om de omenie, ci când ar fi venit treaba la adică, chĭar și capul și-l-ar fi pus la mijloc pentru dînsul.

Dar' Pintea nu se mulțămi numaĭ cu atâta de-a âmbla prin ceĭ munțĭ, de-a prăda satele și târgurile de prin Moldova, Maramureș și Ardeal și de-a împărți, când cerea trebuința, averea celor bogațĭ între ceĭ sermanĭ, ci el, pe lângă aceea că era voĭnic ca nime altul, maĭ fiind încă și foarte frumos, deștept și îndrăsnet la orĭ și ce întreprindere, îĭ plăcea foarte mult de-a cucerĭ și inimele fetelor celor frumoase. De-aceea, audind el acuma dela cine va fi audit, că *fata crăĭuluĭ din Baĭa-mare* e foarte frumoasă, își puse în minte ca numaĭ decât s'o fure și s'o ducă în munțiĭ din ținutul Dorneĭ.

Fărtațiĭ sĕĭ, când prinseră de veste cu ce feliŭ de gândurĭ se poartă căpitanul lor, îl desfătuiră să nu facă una ca aceasta, că n'a eși bine la capĕt.

Dar' Pintea, cunoscêndu-și puterea, nu voĭ să-ĭ asculte, ci într'o bună demineață se porni spre *Baĭa-mare*, cu gândul ca numaĭ decât să fure pre fata cea frumoasă a crăĭuluĭ.

Însă..., lucru cĭudat..., cum ajunse el la Baĭa-mare și cum dete cu ochiĭ de fata crăĭuluĭ, uĭtă cu totul la ce

a venit . . . Luĭ ĭĭ era acuma de-ajuns că o poate vedè, dar' de furat nicĭ vorbă . . . Fata, pe lângă aceea că era foarte frumoasă, maĭ fiind încă și foarte *loatră*, îl fărmecase cu totul.

Dar' și fata, când vĕḍu pe Pintea, nu remase rece ca ghĭața. Eĭ încă i se părea că nu este maĭ mult aceea, care a fost maĭ nainte. Și nicĭ nu avea cum se nu se schimbe, după ce Pintea era ca și un *Fĕt-frumos* din poveste: voĭnic și frumos, cum nu maĭ vĕḍuse pre altul înainte de dînsul. Și apoĭ .... cine poate sci ce ĭ-a maĭ fi spus și Pintea.

Și după ce a făcut Pintea cunoscință cu fata aceasta, *șepte anĭ* ne'ntrerupt a purtat dragoste cu dînsa, șepte anĭ ne'ntrerupt a âmblat el maĭ în toată septemâna la Baĭa-mare și orĭ de câte orĭ se întorcea înderĕpt la locașul sĕŭ din munțiĭ Dorneĭ, totdeauna se'ntorcea încărcat de banĭ și de tot felĭul de odoare scumpe, carĭ le căpĕta dela drăguța sa, și nime nu putea să pue mâna pe dînsul, nime nu-l putea înpușca, căcĭ el era tare și glonțul nu-l prindea.

Pe lângă tăria luĭ cea mare, care a căpĕtat'o dela Sânt-Ilie, pe lângă aceea că nicĭ un glonț de pușcă nu-l putea prinde, pe lângă rara luĭ frumusețĕ, maĭ avea Pintea încă și alte doue daruri, carĭ rar ce om poate să le aĭbă; .. el maĭ avea adică *Earba-fĭerelor* și un *flueraș* minunat făcut din șepte doage.

Cu *Earba-fĭerelor*, care era pusă sub pĭelea din palma mânelĭ drepte, el orĭ unde se ducea, de-ar fi fost sute de ușĭ înferecate și fie-care ușă cu sute de lăcățĭ încuĭată,

el totu-și le descuea pre toate de-a rêndul și întra printrînsele ca și când n'ar mai fi fost încuĭate, ci tot deschise de când lumea. Cum se apropria cu *Earba-fĭerelor* de uși, ușele așa de ĭute și de lin se descuĭaŭ, că om foarte ager la urechĭe trebuea să fie acela care le audĭa deschidêndu-se.

Și când începea a cânta din fluerașul sĕŭ să fi fost orĭ și cine și orĭ cât de nepăsătoriŭ, trebuĭa să-l asculte, așa de frumos cânta.

Spun bĕtrâniĭ că Pintea, mai ales când era în dușĭ buniĭ, saŭ când îl ajungea dor de drăguța sa, dicea fărtaților sĕĭ să se adune la un loc pe valea unde era cu ședérea, și după ce aceștĭa se adunaŭ, Pintea își lua fluerașul sĕŭ, se punea de-o parte de dînșiĭ saŭ se suĭa pe *Pietrile-Hĭrleĭ* și așa de frumos le dicea dintrînsul, că hoțiĭ dile întregĭ ar fi stat și l-ar fi ascultat cum cântă.

De multe orĭ se apucaŭ uniĭ dintre dînșiĭ saŭ chĭar și toțĭ hoțiĭ, când eraŭ bine dispușĭ, și jucaŭ un felĭu de joc, pre care Românii din ținutul Dorneĭ până și'n diua de astă-dĭ îl joacă și-l numesc »*Hora luĭ Pintea*«.*)

Dela o vreme însă, fiind că banda luĭ Pintea pe dĭ ce mergea tot mai tare se mărea și tot mai mulțĭ și mai voĭnicĭ fecĭorĭ se adunaŭ pe lângă dînsul și prădaŭ în toate părțile, fără ca cine-va să le poată face vre un rĕŭ, începură a se îngriji mai toțĭ oamenĭĭ de prin satele și

*) Mai este încă și altă horă, ce-o joacă Românii din acest ținut, despre care se crede că asemenea e de pe timpul luĭ Pintea. Aceasta se numesce »*Hora Cerbului*.«

târgurile din apropiere și mai ales *boerii* și *domnii* ceĭ marĭ.

Și nicĭ nu aveaŭ cum să nu se teamă după ce Pintea pre toțĭ boeriĭ și domniĭ ceĭ marĭ, fie străinĭ saŭ românĭ, despre cariĭ scia el că asupresc pre țĕranĭ, când îĭ întâlnĭa undeva saŭ când se ducea a casă la dînșiĭ, nu numaĭ că-ĭ despoĭa de tot ce aveaŭ maĭ scump, ci de multe orĭ li trăgea câte-o sfântă de bătae de se ducea vestea, dându-le prin aceasta a înțelege, cum aŭ să se poarte de altă dată cu ceĭ maĭ micĭ și maĭ slabĭ de cât dînșiĭ.

De-aceea căutară acuma domniĭ toate chipurile și mijloacele, cum ar putea maĭ de grabă și maĭ lesne mântui țara de dînsul.

Domniĭ pusese chĭar și un preț pe capul luĭ Pintea. Cine l-ar fi prins viŭ saŭ mort, acela avea să capete o mulțime de banĭ . . .

Mulțĭ dintre ceĭ ce cugetaŭ, cum se ₫ice, că vor da peste caĭ morțĭ și le vor lua potcoavele, cum auₐiră de făgăduința Domnilor, se și puseră la pândă, pe unde sciaŭ eĭ că âmblă Pintea maĭ adeseorĭ, doară le pică în căpcană. Dar' de geaba lĭ-a fost toată munca, căcĭ luĭ Pintea nime nu-ĭ putea face nemică. Și de și uniĭ dintre ceĭ ce-l urmăriră se încăierară de dînsul și voiră să-l prindă și să-l lege, o scuturătură bună de pĭept și-o trântă sănătoasă la pământ li era de-ajuns și prea de ajuns, ca să nu se scoale o ₫i întreagă de jos, ear' după ce se sculaŭ, în viața lor să nu maĭ âmble după Pintea ca să-l prindă.

Ear' dacă uniĭ încercaŭ să-l împusce, tot de geaba era,

căcĭ pe dînsul, după cum scim, glonț de pușcă nu-l prindea. Ba! el nu odată, ca să le vie și maĭ tare de hac, apuca glonțiĭ din sbor cu mâna și arunca cu dînșiĭ în ochiĭ celor ce aŭ înpușcat.

De-aceea venise acuma treaba până la atâta că toțĭ se îngrozise de dînsul. Chĭar și drăguța luĭ, adică fata craĭuluĭ din Baĭa-mare, nu maĭ era aceea, care fusese maĭ nainte. Aceasta, vĕdĕnd că nicĭ într'un chip nu poate să-l întoarcă de pe căile sale cele rătăcite, vĕdĕnd maĭ departe că ura luĭ Pintea în protiva Domnilor, în loc să scadă, pe ḑi ce merge tot maĭ tare cresce, începu și ea a cerca toate chipurile și mijloacele cum ĭ-ar putè curma firul viețiĭ.

Bine-a ḑis cine-a ḑis, că femeea când se pune, multe e în stare să facă: bune și rele, adică după cum îĭ plesnesce prin minte. De-aceea nicĭ când nu e bine de-a-țĭ pune mintea c'o femee șireată și prifăcută, fie aceea chĭar șĭ-o fată de craiŭ, dacă nu-țĭ e voea să daĭ peste dracul.

Pintea, dacă ar fi ascultat de fărtațiĭ sĕĭ, dacă nu șĭ-ar fi făcut de lucru cu fata craĭuluĭ, dacă ar fi lăsat'o în câte a aflat'o și unde a aflat'o, de bună samă că n'ar fi pățit ceea ce a pățit.

Bine! . . . multe ar face omul, când ar sci cum, și de multe s'ar ferì, când ar sci ce-l așteaptă, Dar' . . . așa-ĭ în lume, . . . tocmaĭ când nicĭ nu visază omul, atuncĭ o pățesce!

Fost'a adică așa, că Pintea, cu toate că scia acuma că dușmaniĭ sĕĭ îl urmăresc din toate părțile și voesc cu orĭ și ce preț să-l omoare, el totu-șĭ nu se putu răbda de-a

nu merge din când în când la drăguța sa. Însă tocmaĭ aceasta a fost cea maĭ mare greșală din partea luĭ, căcĭ drăguța sa, după ce-l urîse odată, nu-ĭ era maĭ mult de dînsul, și dacă-l maĭ sufería ca s'o cerceteze, era ca cu atâta maĭ de grabă să-l prindă în căpcană și maĭ lesne să-l mântuească de ḑile.

Se puse adică această fată loatră și prefăcută maĭ de multe orĭ pe lângă dînsul cu binișorul și ispitindu-l îl întreba, cum de este el așa de tare, că nime nu-l poate învinge, și nicĭ un glonț de pușcă nu-l poate prinde?

Pintea dintru început nu voĭ nemică să-ĭ spue. Maĭ pe urmă însă, vĕḑênd că tot una îl cincăesce, și nu odată chĭar și plânge pentru că nu voesce să-ĭ descopere, îl pune păcatul și-ĭ spune toată istoria sa dela început: cum a petrecut cu cĭobanĭĭ și ce aŭ făcut aceștĭa cu dînsul, cum a înpușcat pe dracul de pe muntele Lucaciŭ, și cum Sânt-Ilie, drept resplată pentru binele ce ĭ-a făcut, ĭ-a dat o putere așa de mare, ca nime în lume să nu-l poată învinge în luptă dreaptă. Eară în urma urmelor, ca să pue capac la toate, câte le descoperĭ, ĭĭ maĭ spuse încă și aceea, că pe dînsul numaĭ acela va fi în stare să-l învingă, *care va lua șepte fire de grâŭ de vară și șepte de grâŭ de toamnă, șepte fire de piperiŭ, șepte fire de tămâe, șepte cuie șterse de potcoavă părăsită* *) și *un glonț de argint*, și cu toate acestea va încărca o pușcă, acela îl va putea înpușca, altul nu, căcĭ numaĭ de lucrurile acestea poată să moară.

*) Unii pun pretutindene în loc de 7 numaĭ 5 fire.

Să fi sciut Pintea că acest șerpe de fată, îmbrăcat în pĭele de femee, cu care a purtat el dragoste prin șepte anĭ neîntrerupt, voesce să-ĭ rĕpue capul, de bună samă că nu ĭ-ar fi spus nicĭ un cuvințel, ci cu toată dragostea ce-o avea pentru dînsa, maĭ de grabă ĭ-ar fi curmat ḑilele și-ar fi aruncat'o cânilor spre hrană, căcĭ numaĭ de aceasta era bună.

Dar' ce folos!... luĭ nicĭ o dată nu ĭ-ar fi plesnit prin minte, ce feliŭ de gânduri rele clocesc într'însa. El a cugetat că ea îĭ este credincĭoasă, și priincĭoasă și că numaĭ de aceea l-a întrebat despre tăria luĭ, ca să scie cum și de unde vine că nime nu e în stare să-l învingă.

Dar' amarnic s'a maĭ înșelat bĭetul om, căcĭ nu mult după această descoperire a taĭneĭ sale, mergênd el eară-și la *Baĭa-mare*, tocmaĭ când voĭa să se urce cu voĭniciĭ sĕĭ peste zidurile cetățiĭ ca să între în nuntru, să-ĭ cotropească pre toḑĭ ceĭ din cetate dimpreună cu drăguța sa, despre a căreĭ viclenie și înșelăcĭune prinsese acuma de veste, eată că-ĭ sar înainte o mulțime de panduri înarmațĭ din cap până în picĭoare și unul dintre dînșiĭ strigă:

— Acuma s'a încheĭat cu năsdrăvăniile tale!... Acuma orĭ te dă de bună voe legat, orĭ de nu, veĭ fi împușcat ca un câne!...

— Să sciŭ bine că nu sciŭ ce se va întêmpla cu mine — rĕspunse Pintea — dar' legat nicĭ când nu m'oiŭ da!... Să sciŭ bine că aicĭ voiŭ murĭ, dar' voĭnicia nu-mĭ voiŭ pângări!... Voĭnic am fost, voĭnic voiŭ să și mor!...

Apoĭ întorcêndu-se cătră voĭniciĭ sĕĭ strigă:

— La luptă fărtaților!... la luptă pe moarte orĭ viață!...

Și cum rosti el cuvintele acestea, de-odată se aruncară cu toții ca nisce leĭ asupra pandurilor și se luptară voĭnicesce, adică cum sciaŭ eĭ să se lupte, când îĭ ajungea mucul la deget... Pe unde treceaŭ voĭniciĭ, era vaĭ și amar, ear' pe unde trecea Pintea, cădeaŭ ca earba când se cosesce... Dar' ce folos!... Când cugeta Pintea că acuș-acuș îĭ va mântuĭ de ḑile pre toți pandurii cariĭ îĭ eșiră înainte, când împlântă securea sa în zidul cetățiĭ și voĭa să se arunce în nuntru, eată că un pandur nalt și spătos, pre care fata craĭuluĭ îl învățase cu ce feliŭ de armă poate să-l omoare, se repede ca o săgeată asupra luĭ, întinde pușca, care o ținea în mână și care era încărcată cu lucrurile descoperite feteĭ craĭuluĭ de Pintea, și cum o întinde și cum o sloboade, îl nimerește *oblu în vêrvul capuluĭ*, așa că-ĭ rămase capul în zid. Și cum a rămas Pintea atuncea, așa ḑice că se vede el și acuma, ca și când ar fi viŭ, atâta numaĭ că de atuncĭ și până acuma a împĭetrit.

Pe trupul luĭ Pintea aŭ resărit șepte fire de grâŭ de primăvară de-o parte și șepte de toamnă de ceĭalaltă parte și-aŭ crescut și s'aŭ făcut dintrînsele spice, carĭ și până în ḑiua de astăḑĭ se maĭ pot vedea. Ear' pĕrul capuluĭ, când îl bate vêntul, se atinge de spicele cele de grâŭ și atuncĭ un glas duĭos se aude suspinând și blăstĕmând pre drăguța sa, din a căreĭ pricină a murit, când ĭ-a fost lumea maĭ dragă.

Astfeliŭ s'a trecut voĭnicul Pintea.

Numele sĕŭ însă, după care s'a numit valea şi poĭana din munţiĭ Dorneĭ, unde a petrecut el cu fârtaţiĭ sĕĭ, *Valea luĭ Pintea* şi *Poĭana luĭ Pintea* saŭ simplu *Poĭana Pintiĭ*, precum şi vitejiile sale vor rĕmâne neşterse din gura poporuluĭ . . .

Şi . . . să trageţĭ bine de samă, că odată are să se clăteascâ securea, care a împlântat'o el în zidul cetăţiĭ din *Baĭa-mare*, şi atuncĭ Pintea are să învie, şi când va învia va fi vaĭ şi amar de întreg neamul celor ce ĭ-aŭ curmat ţilele.

PĂRÎUL DEDÎULUÎ.

În o depărtare cam de doue mile spre mĭedul nopțiĭ de orașul *Suceava* se află satul »*Pătrăuț.*«

Între părîele ce curg pe hotarul acestuĭ sat e unul, care se numesce »*Părîul Dedĭuluĭ.*«

Dedĭul se ḑice că a fost un om foarte bogat, că avea turme nenumĕrate de oĭ, încât nicĭ el însu-șĭ nu le maĭ scia numĕrul.

Stâna Dedĭuluĭ era așeḑată pe valea părîuluĭ acestuĭa, și de atuncĭ părîul poartă numele »*Dedĭuluĭ.*«

Dedĭul n'avea nicĭ un copil. El ținea numaĭ pre unul de suflet, care era tare la trup, dar' cam slab la minte. Pre acest copil de suflet îl puse stăpân și privighitorĭŭ preste toțĭ cĭobanĭĭ. Cĭobanĭĭ aveaŭ mare respect și fricĭ de dînsul. Eĭ îl ascultaŭ maĭ de haĭ decât pre stăpânul lor cel adevĕrat. Și ĭan să nu-l fi ascultat, atuncĭ ceea ce-ar fi căpĕtat, n'ar fi putut împărți cu nime.

Pentru turmele luĭ Dedĭu era *Bucovina* prea ângustă, de aceea își cumpĕrâ moșiĭ pentru oile sale prin toată *Moldova* și *Bĕsărabia* până la *Marea-neagră.*

Când se gătĭa păscĕtoarea oilor în Bucovina, atunci îșĭ porniă turmele sale în Moldova și Basarabia, și când se gătĭa aicĭ se înturna eară înapoĭ.

Turmele luĭ nu sta mult într'un loc, ci acu-șĭ le aflaĭ aicĭ, acu-șĭ din colo, acu-șĭ în Bucovina, acu-șĭ în Moldova.

Pre Dediul însă rare orĭ îl puteaĭ vedea unde-va, căcĭ el sta pe lângă casă și grijĭa de ale sale.

Într'o ḑi fiind în Iașĭ o nuntă boerească, maĭ toțĭ boerĭĭ din țeara Moldoveĭ se adunară cu cucoanele și cuconițele sale la acea nuntă, căcĭ însu-șĭ Domnitorĭul era nun mare.

La nunta aceea nu sciu cum s'a întêmplat și cine ce-a făcut, destul că fu poftit și Dediul cel neînsemnat, după cum li plăcea unora să-l numească, și carĭ îșĭ cam bătea joc și făcea rîs de dînsul.

Dediul se și înfățișă ca om nebăgat în seamă, îmbrăcat într'un cojoc lung și mițos și încălțat cu opincĭ, bună oară cum se poartă și în ḑiua de astă-ḑĭ Românĭĭ muntenĭ.

Nunta se începu. Lăutarĭĭ cântaŭ. Tinerĭĭ și tinerele jucaŭ de mergea colbul. Bĕtrânĭĭ se petreceaŭ. Unĭĭ bea, alțiĭ mânca. Toțĭ eraŭ veselĭ, toțĭ eraŭ bine dispușĭ, până și însu-șĭ Dediul, pre care de altă dată îl videaĭ totdus pe gânduri, acuma era așa de vesel, că nicĭ nu l-aĭ fi cunoscut; — să-l fi vĕḑut numaĭ cum plesnĭa din degete și se învêrtĭa ca prîsnelul într'un picĭor! — Oaspeții nu-l prea băgaŭ în seamă, dar' nicĭ luĭ nu-ĭ prea păsa de dînșiĭ.

Așa s'a trecut ḑiŭa cea dintâĭ.

A doaŭa ḑi sosi »*masa cea mare*.«

La această masă a fost și este încă și acuma datină pe unele locuri la Românĭ, ca să dăruească fie-carele dintre nuntașĭ tinerilor căsătoriță câte ce-va, adică după putință și după cum îl trage inima. După cum e sciut, maĭ întâĭu începe a se strînge aceste darurĭ de la unul cel mare.

Așa s'a întêmplat și aicĭ. Maĭ întâĭu s'a început cu Domnitorĭul și s'a sfârșit cu Dedĭul.

Unĭĭ dăruĭaŭ tinerilor câte-o bucată de moșie, alțiĭ trăsurĭ cu caĭ și earĭ alțiĭ pluguri cu boĭ, pungĭ pline de galbenĭ, în scurt carĭĭ cum voĭa și ce putea.

Veni rêndul și la Dedĭu.

Acesta ḑise :

— Eŭ, ca om nebăgat în seamă, din câtă avere mĭ-a dat bunul Dumneḑeŭ, dăruesc tinerilor căsătoriță 300 de mioare negre, oacheșe de-un ochĭŭ și pântănoage de-un picĭor... Atâta de la mine, de la Dumneḑeŭ maĭ mult...

Când îl auḑirăă ceĭalalțĭ nuntașĭ dăruind atâtea mioare, toate oacheșe de-un ochĭŭ și pântănoage de-un picĭor, aŭ început a da din umere și a se uĭta lung unul la altul, mirându-se de unde poate avea omul acesta atâta amar de oĭ, că eĭ n'auḑise încă nemica până atuncĭ despre averea luĭ . . .

Însu-șĭ Domnitorĭul s'a mirat foarte mult de aceasta și de aceea l-a și întrebat :

— Cu cine ținĭ Dumnĭa-ta atâta avere . . . atâta amar de oĭ?

— Cu cine? . . . ĭa cu ceĭ slabĭ de minte, dar' tarĭ de virtute! — respunse Dedĭul cu sânge rece, ca și când ar fi fost vorba despre un lucru ne'nsemnat.

Domnitorĭuluĭ însă nu-ĭ trecu din vedere nepăsarea cu care respunse Dedĭul. Şi spre a se încredința despre virtutea acelor oamenĭ voĭ să cerce pre unul din eĭ.

Decĭ ḑise eară:

— Bine! . . . dacă e așa treaba, apoĭ să-mĭ trimiţĭ pre unul dintre aceĭ slabĭ de minte, dar' tarĭ de virtute, ca să se lupte cu unul dintre *»boĭnicĭĭ«* *) meĭ.

— Bucuros! . . . de ce nu? . . . voĭŭ trimite pre unul, maĭ cu seamă dacă Măria-ta doresc numaĭ decât — respunse Dedĭul.

Domnitorĭul ținea pe lângă curtea domnească, pentru desfătarea sa și a oaspeţilor seĭ, maĭ mulţĭ *boĭnicĭ*, carĭĭ âmblaŭ golĭ până la brâŭ și partea cea goală a trupuluĭ și-o ungeaŭ cu unt de lemn, ca în luptă să fie maĭ puternicĭ . . . Aceștĭ boĭnicĭ eraŭ așa de tarĭ, că dintr'o singură apucătură sfărmaŭ tot ce lĭ veniă înainte, și

*) In *»Calendarul de pe anul 1875, edat de Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina«*, unde s'a publicat âmtâĭa-șĭ dată această tradiţĭune, s'a pus pretutindene *»voĭnic«* unde a trebuit să fie *»boĭnic.«* Această schimbare a venit de-acolo, că eŭ, când am auḑit âmtâĭa-șĭ dată această tradiţĭune, am socotit, că istorisitorĭul eĭ, un Român din satul Securicenĭ, nu se poate exprima bine, și de-aceea ḑice *»boĭnic«*, în loc de *»voĭnic.«* Însă maĭ pe urmă, auḑind pre maĭ mulţĭ Românĭ istorisind despre un felĭŭ de oamenĭ, un felĭŭ de gladiatorĭ, carĭ, când se luptaŭ, își ungeaŭ trupul cu unt de lemn, ca așa să fie maĭ tarĭ, m'am încredinţat că cu toţiĭ îĭ numesc *»boĭnicĭ.«* Cine vor fi fost însă *»boĭnicĭĭ«* aceștĭa și de unde aŭ rĕsărit eĭ în România, e o întrebare, pre care o las altora, ca s'o rĕspundă.

când se întêmpla de se mâniaŭ, atunci începiaŭ a răcni și a striga de te cuprindeaŭ fiorĭ reci când îĭ audĭaĭ, și de năintea lor fugĭa mâncând pământul orĭ și cine.

Ceĭ ce se simțĭaŭ în putere și aveaŭ curagĭŭ, mergeaŭ spre a se trânti cu dînșiĭ, dar' unora ca aceștĭa totdeauna li mergea treaba cam reŭ, căcĭ eraŭ învinși și măcilăriți ca vaĭ de dînșiĭ.

Rar care scăpa cu vieața din mâna lor. Și de se întêmpla și scăpa vre unul, apoĭ accasta venĭa numaĭ de acolo, că boĭniciĭ îșĭ făceaŭ milă de dînsul, dăruindu-ĭ ḑilele să meargă în plata luĭ Dumneḑeŭ și să spuĭe și altora ceea ce i s'a întêmplat, ca nime să nu maĭ cuteze a se pune la luptă cu dînșiĭ.

După ce se sfârși nunta, Dedĭul îșĭ căută de drum, să se pornească spre casă.

Domnitorĭul însă îl maĭ oprì pe un minut și-ĭ ḑise:

— Dedĭule! să nu uĭțĭ ce mĭ-aĭ făgăduit, adică să-mĭ trimițĭ pre unul din feciorĭĭ tĕĭ să se lupte cu unul dintre boĭniciĭ meĭ.

— Cuvênt rĕmâne cuvênt! — rĕspunse Dedĭul.

Indată ce voĭŭ ajunge a casă, voĭŭ și trimite pre unul cu cele 300 de mioare ce le-am dăruit tinerilor; dar și Măria-Ta să nu uĭțĭ a-mĭ trimite prin fecĭorul meŭ un burduv de făină, căcĭ tocma acuma mi s'a gătit făina, și până ce voĭŭ trimite la moară, n'am cu ce să-mĭ țincĭobaniĭ!

— Bine! bine! iți voĭŭ trimite, — ḑise Domnitorĭul.

Dedĭul, luându-și ḑiua bună de la Domnitorĭŭ și Doamnă, de la oaspeți și cucoanele acestora, plecă spre casă.

Domnitoriul însă, cum se porni acesta, îndată dete de scire unuia dintre ceĭ maĭ tarĭ boĭnicoĭ aĭ sĕĭ să se într'armeze, ca pe când va venì trimisul luĭ Dedĭŭ, să-l facă miĭ de bucățĭ.

Boĭnicul se și pregăti, după cum i se spuse. Mâncă bine, bĕu bine . . . își unse trupul cu unt de lemn, ca cu atâta să fie maĭ tare și apoĭ aștaptă cu nerăbdare pre fecĭorul luĭ Dedĭu.

Dedĭu, ajungênd a casă, alese din turmele sale 300 de mioare oachește de-un ochĭŭ și păntănoage de-un picĭor și chĭemând pre fecĭorul sĕŭ de suflet, ĭĭ ḑise pe nume:

— le aceste 300 de mioare și le du Mărieĭ-Sale Domnitoriuluĭ la Iași, căcĭ fiind eŭ alaltă erĭ acolo la o nuntă, le-am dăruit însurăților. Domnitoriul m'a poftit să-ĭ trimit și pre un cĭoban de-aĭ meĭ să se lupte cu unul din boĭniciĭ sĕĭ; însă fiind că acuma nu mi-ĭ cu putință de-a maĭ trimite încă pre unul dintre cĭobanĭ cu tine, ci numaĭ pre un băețel, care să-ți fie mână de-ajutorĭŭ, de-aceea luptă-te tu cu boĭnicul acela și caută de te întoarnă cât maĭ de grabă a casă. Spune totodată Mărieĭ-Sale să fie așa de bun și să-mĭ dee burduvul cel de făr̆ină ce mi l-a făgăduit, căcĭ vedĭ că ni s'a gătit făr̆ina și n'avem nicĭ măcar o mână din ce să ni facem mămăligă.

— Bine tată! — răspunse fecĭorul. — Lasă-te numaĭ pe mine, că doară sciŭ eŭ ce voiŭ face! — Și cum ḑise acestea, aruncă un burduv mare pe spate, luă o botă cĭobănească în mână și se porni amêndoĭ cu băetul și cu cele 300 de mioare spre Iași.

A treĭa ḑi, pe la prândul cel mare, ajunse cu turma

de mioare aproape de Iași. Acolo pe un fênaț lăsă mioarele cu băetul să le pască, ear' singur se duse la curtea domnească.

Cum ajunse la curte și cum dete cu ochiĭ de Domnitoriŭ, fără multă socoteală și chipzueală, adică ca un cĭoban născut și crescut la oĭ, carele nu prea scie multe, ĭĭ dise:

— Bună diŭa, Vodă!

— Mulțămim cĭobane! — respunse acesta aruncând o privire de lup la dînsul, ca și când ar fi voit să-l soarbă de-odată într'o lingură de apă.

— Dar' ce veste mi-ĭ spune?... cine eștĭ tu?... — îl întrebă Domnitoriul maĭ departe, după ce-și maĭ potolĭ puțin mânia.

— Eŭ sûnt cĭobanul luĭ Dediu, carele m'a trimis la Măria-Ta cu 300 de mioare, ce le-a dăruit odineoară însurățeilor, când a fost aicĭ la nuntă, și care mĭ-a spus că am de-a mĕ lupta și c'un boĭnic de-al Mărieĭ-Tale! — rĕspunse fecĭorul.

— Așa!... bine!... îndată voĭŭ porunci unuĭ boĭnic să viĭe să se lupte cu tine!

Fecĭorul se uĭtă lung în fața Domnitoriuluĭ, dar nu dise la aceasta nemică, ci se juca numaĭ cu bota sa păstorească purtându-o ca un fus pintre degete ca omul ce e dus pe gânduri.

Domnitoriul însă porunci să-ĭ aducă maĭ întâiŭ un drob mare de sare pentru mioare, pre care vr'o șese inși de-abĭa îl puteaŭ purta pe patru parĭ de fĭer.

— Ie drobul acesta, — dise el fecĭoruluĭ, — și du-l

mioarelor ca să-l lingă, căci sciŭ bine că vor fi dorite de sare, și apoĭ după ce te veĭ întoarce, te veĭ lupta cu unul din boĭniciĭ meĭ!

Fecĭorul nicĭ una nicĭ doaŭe, luă drobul cel mare ca o huscă de sare subsuoară și cât aĭ bate în pălmĭ, îl duse mioarelor și aședându-l într'o *crivală*, li dete drumul să-l lingă.

Întorcêndu-se înderĕpt, ĭĭ dise eară Domnitorĭul:

— Acuma te poțĭ lupta c'un boĭnic!

— Heĭ!.. nu merge așa, după cum socoțĭ, Măria-Ta! — rĕspunse el, — eŭ abĭa maĭ 'nainte am căđut de pe drum, și-apoĭ vorba ceea: și cel ce pică dintr'un copacĭŭ încă stă și se odihnesce un pic, d'apoĭ eŭ care am făcut o cale așa de lungă de la Pătrăuț de pe lângă Suceava și până în Iași. Ce să đic?.... nu pot să mĕ lupt așĭ-și acuma, că-s flămênd.... Dă-mĭ maĭ bine ceva să mănânc, și-apoĭ... despre mine, maĭ că m'oĭŭ lupta, însă pân'atuncĭ ba!

— Și ce poftescĭ tu de mâncat și de bĕut? — îl întrebâ Domnitorĭul.

— Ce să poftesc?... ĭa o pâne și-o cofiță de vin pe lângă dînsa. Cu pânea să-mĭ stêmpĕr foamea și cu vinul setea!

Domnitorĭul porunci îndată să i se dee o pâne și-o cofiță de vin.

Aceasta se și împlini.

Cĭobanul luă pânea în mâna stângă și cofița în mâna dreaptă, se duse apoĭ în mijlocul ogrăzĭĭ și acolo răzămându-se pe botă și încrucișîndu-și picĭoarele, adică cum

e datina ciobanilor de-a sta în picioare rezămați pe botă, când es cu oile la păscetoare, și fără a se sfii cât de puțin începu a mușca câte o bucată din pâne și a be câte o gură de vin.

Domnitoriul și Doamna, boerii și cucoanele, și toți ceĭ ce se mai aflaŭ adunați la curtea domnească sta pe foișorul curții și se uitaŭ cu curiositate la dînsul cum mânca și be.

Boĭnicii, carii se aflaŭ nu departe de dînsul ascunși după cheutorile uneĭ case, nu maĭ puteaŭ răbda până ce va găti de mâncat. Maĭ cu seamă cel ce era menit ca să se lupte cu dînsul par'că sta pe ace, și de aceea se repedi ca un leŭ la dînsul, ca și când ar fi voit să-ĭ curme vieața dintr'o singură lovitură, și-ĭ dise după ce ajunse la dînsul, să nu mănânce atâta, ci să se apuce maĭ de grabă la luptă cu dînsul, că n'are vreme să-l aștepte toată diŭa până ce se va sătura el.

Ciobanul, care nu sciu și nicĭ nu băgâ de samă cum și de unde a rĕsărit de odată boĭnicul, ca și când ar fi picat din cerĭŭ, ĭĭ dise cu sânge rece ca unul, ce nu s'a spăimântat nicĭ un pic:

— Mĕĭ omule!... ĭan du-te în colo și dă-mĭ bună pace să mânânc!

Boĭnicul, ca și când nicĭ nu l-ar fi auḑit, nu-l ascultă, ci tot una îl zidăria și-l cincăia să se apuce maĭ de grabă la luptă cu dînsul.

— Ian ședĭ binișor! — ḑise ciobanul eară-și, — ĭa lasă-mĕ, să-mĭ ti nească această bucățică de pâne și vinul acesta... Nu mĕ zidări, că nu ți-am făcut nemică!...

Da de unde! . . . Boĭnicul nu voĭa nicĭ decum să-l asculte, ci se încăerâ de dînsul ca scaĭul de oaĭe.

Vĕdênd cĭobanul că boĭnicul nu glumesce și că nu vre nicĭ decum să-ĭ dee pace, ci tot una îl cincăesce, cum bea vin din cofiță, îl prinse frumușel cu cotul și-ĭ strînse grumazul subsuoară, apoĭ fără să se maĭ îngrijască maĭ departe de ceva, mâncâ și beu înăinte până ce găti toată pânea și tot vinul. După aceea deĭe drumul boĭniculuĭ de subsuoară, pe care de mult l-a fost ertat Dumnedeŭ și care căḑu mort ca o broască la pămênt. Puse apoĭ cofița jos și ḑise Domnitoriuluĭ, care sta și se uĭta la dînsul de pe foișor.

— Trimite-mĭ acuma pe un boĭnic să mĕ lupt cu dînsul.

Auḑind ceĭalalțĭ boĭnicĭ cuvintele acestea, încremeniră de fricâ și nu sciaŭ acuma încotro și unde să fugă și cum să se ascundă maĭ de grabă de dînsul, ca să nu pățească și eĭ ca fărtatul lor, pre care bine-l vĕḑură cum căḑuse mort la picĭoarele cĭobanuluĭ.

Domnitoriul însă ĭĭ ḑise:

— Cĭobănaș dragă! mĭ-a trecut de șagă! . . . Dacă mĭ-aĭ omorît tu pre cel maĭ tare dintre boĭnicĭĭ meĭ, apoĭ cu ceĭalalțĭ nicĭ nu voiŭ să te maĭ încerc, căcĭ după cum te vĕd eŭ, tu eștĭ în stare să mi-ĭ prăpădescĭ pre toțĭ . . . să nu maĭ rĕmân nicĭ cu unul.

— Apoĭ dă! . . . eŭ n'am sciut că Măria-Ta te laudĭ cu astfelĭŭ de boĭnicĭ, căcĭ să fi sciut una ca aceasta, atuncĭ îțĭ spuneam din capul loculuĭ să-țĭ alungĭ pre toțĭ boĭnicĭĭ de pe lângă curte, să nu le daĭ mâncare de

giaba, . . . să-şĭ caute maĭ bine de alt lucru, . . . să nu peardă ḑilele Domnuluĭ înzădar,... eac'aşa cu mincĭuna... De cât s'ar fi lăudat eĭ că se vor lupta cu mine şi m'or învinge, maĭ bine s'ar fi dus unde-va să se apuce de muncă, c'apoĭ atuncĭ n'ar fi păţit-o . . . dar aşa . . . uĭtă-te la boĭnicu-ţĭ cum se încălḑesce acum cu foalele la soare de voĭnicia luĭ cea mare!

Domnitoriul nu scia ce să se maĭ facă, una de mânie că ĭ-a omorît boĭnicul, şi a doaŭa de ruşinea ce-o păţise de'năintea oaspeţilor. Ar fi poruncit să-l prindă şi să facă cu dînsul aceea-şĭ ce a făcut şi el cu boĭnicul seŭ, dar' se temea ca să nu-ĭ omoare pre toţĭ; l'ar fi batjocurit, dar' şi de aceasta se temea, căcĭ putea şi alta să păţească. Decĭ resgândindu-se ce să facă şi ce să înceapă, află maĭ potrivit ca să-ĭ ḑică cu binele să se întoarcă înderĕpt, căcĭ acuma nu maĭ are nemică de lucru la dînsul, că el l-a chĭemat numaĭ ca să se lupte, acuma însă n'are cu cine se lupta şi de aceea n'are ce se maĭ încurca şi întârḑia pe lângă curte.

Ficĭorul însă ĭ ḑise:

— S'a rugat Dedĭul să facĭ bine şi să-ĭ daĭ burduvul cel de făriná, care i l-aĭ făgăduit cân'l a fost aicea... Dă-mĭ maĭ întâĭu burduvul cel de făriná şi apoĭ vĕ las pre toţĭ cu Dumneḑeŭ şi mĕ duc în drumul meŭ, căcĭ eŭ însu-mĭ vĕd că n'am ce căuta pe aicĭ . . . Am socotit ce-am socotit, însă peste ceea ce-am dorit n'am nimerit.

Domnitoriul, aducêndu-şĭ aminte de făgăduinţa sa, porunci chĭlarĭuluĭ să se ducă la un magazin cu cĭobanul şi să-ĭ dee un burduv de făriná.

Chelarĭul luâ chĭeile și se duse cu cĭobanul la magazin. Cĭobanul, luând burduvul, care până atunci stete aruncat într'un corn de ogradă, îl urmâ.

Ajungênd la magazin, ḑise chĭelarĭul cĭobanuluĭ:

— Eac' aicĭ aĭ fărină destulă . . . ĭa-ți un burduv!

Cĭobanul, despăturând burduvul, începu a turna cu demerlia într'ênsul. Chĭelarĭul sta și se uĭta. Cĭobanul turna mereŭ . . . O despărțitură de magazin începuse a se deșerta de fărină și burduvul nu se umpluse nicĭ pe jumĕtate.

— Ți-a fi destul! — ḑise chĭelarĭul, vĕḑênd că maĭ toată fărina o turnase în burduv.

— De unde sciĭ tu, că-mĭ este destul! — respunse cĭobanul cu rostita, — nu veḑĭ tu că burduvul nicĭ pe jumĕtate nu e plin?

— Vĕd!... dar' burduvul tĕŭ e ca și fără de fund... acolo maĭ că ar încăpea și tot magazinul!

— Și-apoĭ?... ce-ți pasă ție?... Domnul tĕŭ ți-a spus să-mĭ daĭ un burduv de fărină... nemică maĭ mult.

— Nu vorbi d'al'de astea... ĭa-ți burduvul și te du în treabă-ți cu dînsul, că doară nu-ți e voĭa să ne ieĭ toată fărina câtă o avem!

— Mĕĭ omule! ți-am spus odată să-ți ĭiĭ gura... Nu mĕ supĕra, ci lasă-mĕ în bună pace să-mĭ împlinesc datoria, că de nu, ți-oĭŭ rade, sermane, o palmă de ți-a sări capul tot jucênd de-o milă de departe, car' trupul ți s'a închĭna picĭoarelor mele... m'aĭ înțeles?!.....

Chĭelarĭul vĕḑênd că cĭobanul nu glumesce, alergă de grabă la Domnul sĕŭ și-ĭ spuse cum stă treaba.

Domnitorĭul, carele nu puțin se mirâ, audind aceasta, ḑise chĭelarĭuluĭ:

— Dacă nu se poate altfelĭŭ, apoĭ ce e de făcut?... lasă-l până ce și-a umplea burduvul, căcĭ doară n'avem noĭ numaĭ fărina aceea... maĭ sunt și alte magazine!...

— Afară de acela, Măria-Ta!—respunse chĭelarĭul,— maĭ este, ce e drept, încă unul, dară și acolo nu vor fi maĭ mult decât la vr'o sută de mĭerțe!

— Și-apoĭ? ce socoțĭ tu?... acele o sută de mĭerțe nu ni vor ajunge nouae, pe câte-va ḑile, până ce vom duce eară la moară!

— Ba! ajunge, de ce nu... însă... sciŭ eŭ... cum socoțĭ și Măria-Ta, dar' mie nu mi se prea pare, ghĭorlanul cel de cĭoban, el o să mĕ facă să-ĭ umplu burduvul și nu sciŭ, ḑĕŭ! ajunge-nĭ-a fărina orĭ ba...

— Ian du-te, du-te! nu maĭ vorbi multe!

— Fie!... mĕ duc! — și vorbind acestea se porni înderĕpt spre magazin unde lăsase pre cĭoban.

Când ajunse acolo, cĭobanul a fost pus acuma toată fărina, câtă maĭ remăsese, în burduv și mătura urmele.

Chĭelarĭul se spăriâ, când vĕḑu că toată fărina ĭ-o luase. Cĭobanuluĭ însă nicĭ că-ĭ păsa... El rădicâ burduvul și bătându-l bine, abĭa era pe jumĕtate plin.

— Mĕĭ!... cum te chĭamă! strigâ el pe chĭelarĭŭ, care sta de o parte cu mânile încrucișate și se uĭta la dînsul, — ce staĭ acolo ca un par înfipt în pămînt, de ce nu vrĭ să-mĭ maĭ daĭ fărină, ca să-mĭ umplu burduvul?... până când să te aștept?...

— Ce maĭ vreĭ!... n'aĭ luat toată fărina din maga-

sin . . . ce-ți mai trebue ! . . . n'ai destulă ? — respunse chĭelarĭul.

— Incă mai gîrbescĭ ? — răcni atunci cĭobanul turbat de mânie și repeḑindu-se după dînsul, de l-ar fi ajuns, ar fi fost vaĭ și amar de dînsul, tot fărîmĭ îl făcea.

Chĭelarĭul, mai mult mort de cât viŭ de spaimă și frică, alergă eară-și la Domnitorĭŭ și-ĭ spuse :

— Mĕ rog, Măria-Ta ! fă ce-ĭ face cu omul acela, căcĭ nu destul că a luat toată fărina din magazinul cel dintâĭŭ, dar' mai strigă pe mine ca să-ĭ mai daŭ până ce-și va umplea burduvul luĭ cel fără fund . . . Nainte de ce am apucat a veni aicĭ, era să mĕ facă tot bucățele, să n'o fi luat'o la sănĕtoasa . . . și sciĭ pentru ce ? pentru că ĭ-am ḑis că ĭ-a fi destulă fărina cât a luat-o !

— Luat-a el multă fărină de-acolo ?

— Orĭ de-a luat multă ? . . . o sută de mĭerțe cum e una . . . bătute și îndesate !

— Asta nu se poate !

— Eŭ încă m'am mirat și mĕ mir și acuma. Insă nu-ĭ de-a mirare, căcĭ precum se vede, burduvul luĭ e așa de mare, că nu sciŭ, ḑĕŭ ! de n'ar mai încăpea pe atâtea mĭerțe !

— Mare ți-ĭ lucrul !

— Mare, ḑĕŭ ! . . . dar' spune-mĭ mai ĭute, ce să fac ? . . . de mĕ întorc înapoĭ fără să-ĭ mai daŭ fărină, mĕ sfarmă în bucățele !

— Du-l dară la celalalt magazin să-și mai ĭee și de-acolo până ce-și va umplea burduvul, căcĭ doară n'a lua-o toată !

Chĭelarĭul, ne mai așteptând mult, se întoarse îndĕrĕpt tremurând ca varga de frică, să nu-l apuce cĭobanul la treĭ părale. Ajungênd la magazin, află pre cĭoban stând de-asupra pe burduvul cu fărînă și jucându-se cu bota luĭ cea cĭobănească pintre degete.

— Pe unde aĭ mai colindat, nene? — îl întrebă acesta cum îl vĕdu apropiindu-se de dênsul, ca unul ce nu scia pe ce lume este, și căruĭa toate lucrurile i se par întoarse.

— Am fost la Măria-Sa să-l întreb, orĭ de nu mai are unde-va fărînă ca să-țĭ umpli ne'nfundatul burduv! — respunse chĭelarĭul ca cu gura altuĭa.

— Adică cum s'ar ḑice, tu eștĭ chĭelarĭŭ și nu sciĭ unde ce se află! . . . Heĭ! când aĭ fi tu pe mâna mea, învĕța-te-așĭ eŭ de-aĭ sci numĕra chĭar și stelele de pe cerĭŭ și grăunțele dintr'un coșerĭŭ . . . și ce țĭ-a spus Măria-Sa?

— Mĭ-a ḑis să te duc la al doĭlea magazin, că acolo mai este puțină fărînă . . . ĭa-țĭ burduvul și vină după mine!

Cĭobanul, fără să mai spuĭe ceva, luă burduvul și se duse după chĭelarĭŭ.

Ajungênd eĭ la magazinul al doĭlea începu cĭobanul și de-acolo a turna cu demerlia în burduv și, până ce și-l umplu, se gătĭ și fărina toată, adică cum s'ar spune, nu remase nicĭ o urmă îndĕrĕpt, ca și când nicĭ n'ar mai fi fost. După ce-și umplu burduvul cum se cade, îl legă bine la gură și se porni mai departe.

Chĭelarĭul stete în tot timpul acesta și se uĭta la dînsul, dar' ferit-a Dumnḑeŭ să-ĭ mai ḑică vre un cuvênt, . . .

se temea ca să nu-l apuce la răfuială, să-ĭ dee o scărmănătură de cele tâlhărescĭ . . .

După ce veḑu el, că cĭobanul se duce în treabă-șĭ cu burduvul subsuoară, alergâ eară-șĭ în sărite la Domnitorĭŭ și-ĭ spuse cum a luat acela toată fărina și din magazinul al doĭlea și luându-șĭ burduvul, se duse spre casă, fără să maĭ ḑică ce-va.

— Doaŭe sute de mĭerțe a vîrît în pârdalnicul cel de burduv, doaŭe sute bătute și îndesate.

— Nu se poate! — ḑise Domnitorĭul mirându-se și el ca un om ce încă n'a auḑit așa ce-va în vieața sa. — Cum va putea el duce atâta fărină? . . . nu e cu putință! . . .

— Nu e cu putință?... ba e cu putință, căcĭ, Doamne ĭartă-mĕ, doară eŭ însu-mĭ l-am vĕḑut cu ochiĭ meĭ îndesându-șĭ burduvul, și când l-a umplut, era îmflat ca o căpușă . . .

Domnitorĭuluĭ i se părea aceasta lucru cu neputință... el nu-șĭ putea închipuĭ om așa de tare pe fața pămêntuluĭ . . . să poată duce doaŭe sute de mĭerțe de o dată în spate. El nu voĭa să creadă chĭelarĭuluĭ, ci socotĭa că acesta îl ĭe numaĭ în batjocură, și de aceea, mâniindu-se foc, ĭĭ ḑise:

— Pĭeĭ de năintea ochilor meĭ, mincĭunosule! orĭ de nu acu-șĭ poruncesc să te sferme tot bucățele pentru mincĭunile tale!

Ce avea să facă bĭetul chĭelarĭŭ, trebuĭ să fugă de 'naintea stăpânuluĭ sĕŭ, dacă ĭ-a fost cu voĭa să na capete câte-va clepșe.

Domnitorĭul însă nu se mulțămi numaĭ cu atâta, ci trimițênd după nisce feciorĭ, li porunci să meargă de grabă după cĭoban, să vadă, orĭ de e adevĕrat ceea ce ĭ-a spus luĭ chĭelarĭul.

Feciorĭĭ ducêndu-se, după cum li s'a poruncit, aflară pe feciorul Dedĭuluĭ departe de Iașĭ pe nisce coaste de dealurĭ, mergênd într'un genunchĭŭ cu burduvul subsuoară și culegênd căpșune.

Acesta însă, cum îĭ zărì îĭ și întrebâ:

— Mĕĭ! da cine suntețĭ voĭ?... ce căutațĭ pe aicĭ?... ce-ațĭ perdut?...

Feciorĭĭ cum îl auḑiră încremeniră și legându-li-se limba în gură nicĭ un cuvênt nu putură să 'ĭ rĕspundă.

— Muțĭ sûntețĭ voĭ orĭ surḑĭ, de nu-mĭ respundețĭ nemică? — strigâ ear' cĭobanul.

— Noĭ... noĭ... nu sûntem vinovațĭ... mĕ rog, ĭartă-ne, căcĭ... noĭ n'ąm voit, dar' Domnitorĭul ne-a silit... — rĕspunse unul gângănind.

— Așa!... Domnitorĭul v'a trimis... bine... luațĭ dară această turmă de mioare și-o ducețĭ Domnitorĭuluĭ, căcĭ eŭ n'am când a mĕ maĭ întoarce până la dênsul. Spuneți-ĭ totodată să le dee însurățeilor, cărora le-a dăruit Dedĭul... și maĭ departe sănĕtate și mulțămită pentru fărină!

Feciorĭĭ luând mioarele, se înturnară înapoĭ și povestiră Domnitorĭuluĭ cum l-aŭ aflat cu burduvul subsuoară mergênd într'un genunchĭŭ în urma mioarelor ce păscea prin nisce tufe, și culegênd căpșune.

Domnitorĭul atuncĭ nu maĭ ḑise nemică, ci îĭ dete

bună pace să se ducă în treaba-şĭ de unde a venit . . . îşĭ căută de-acolo înăinte de oaspeţiĭ şi curteniĭ sĕĭ.

Ajungênd fecĭorul Dedĭuluĭ acasă la tată-seŭ, aruncă burduvul într'un corn de stână ḑicênd:

— Eacă, tată, burduvul! . . . acum avem fărină destulă! . . . Chĭelarĭul Domnitorĭuluĭ, un marţafoĭŭ saŭ ce era, nu prea voĭa să mĕ lase a mi-l umplea, dară pe când era să-ĭ rad una pe nevrute, atuncĭ am prins de veste, că se încumineţise şi ĭ-am dat pace . . . mĭ-am umplut burduvul şĭ-am pornit spre casă.

— Apoĭ dă! . . . aşa-s Domniĭ, fĕtul meŭ! Eĭ nu prea vreŭ să ne bage în samă! — rĕspunse Dedĭul.

* * *

La anul, saŭ poate maĭ de vreme saŭ poate şi maĭ târḑiŭ,—nu pot sci anume cam când va fi fost aceea, — dar' destul atâta că nu tocma preste mult timp de la nunta din Iaşĭ, aflându-se turmele Dedĭuluĭ pe câmpiile cele întinse şi mânoase ale Băsărabieĭ, se apropiară într'o ḑi cu păscutul de hotarul uneĭ bahne marĭ, în prejurul căreĭa era cea maĭ bună mâncare pentru vite.

Numaĭ atâta . . . că se duse vestea cine sci până unde despre un *Balaur*, care se afla în stuhul aceleĭ bahne, şi pre câţĭ păstorĭ îĭ puneaŭ păcatele să se ducă cu turmele lor pe-acolo, duşĭ eraŭ . . . pre toţĭ îĭ mânca Balaurul acela. Şi nu numaĭ cu dênşiĭ, ci şi cu turmele lor făcea asemenea.

De aceea se feriaŭ acuma toţi de locul acela ca de para foculuĭ.

Această veste o audi şi fecĭorul Dedĭuluĭ.

Dar' el, după cum îl scim, nu era de ceĭ ce poartă frică de o furnică, cum merge vorba . . . El nu se înspăĭmêntă de felĭŭ, ci hotărî să pornească turmele sale într'acolo, unde se ḑicea că se află Balaurul, şi mergênd, să caute pe Balaur şi să-l ucidă.

Insă maĭ năinte de a se porni spre locul ḑis, îşĭ făcu o secure ca aceea . . . de o majă de oţel şi-ĭ puse o coadă de corn ca de vr'o doĭ stânjenĭ şi maĭ bine. Apoĭ se porni şi preste vr'o câte-va ḑile ajunse la locul numit.

Acuma, dacă a ajuns, ce să facă el ? şi cum să facă ? ca să nu-l întimpene Balaurul fără de veste, maĭ năinte de ce-a fi pus el mâna pre dênsul ? . . . Incepe a cerceta bahna pe dedeparte doară ĭ-ar putea afla hăţaşul.

Caută ce caută în colo şi încoace şi în urmă dă de hăţaşul Balauruluĭ.

Pune, după ce-ĭ găsi hăţaşul, pe unul dintre supuşiĭ sĕĭ lângă o răchită scorburoasă, ce se afla în marginea bahneĭ ca să bată într'ênsa c'o botă, ca prin apucătura aceasta, eşind şerpele din bahnă, să-şĭ aĭbă ţintirea spre răchită şi nu în laturĭ.

Supusul începe a bate în răchită, şi bate, şi bate până colea către amĭadă-ḑĭ.

Când era acuma soarele cruce ameadĭ eacă şi Bălaurul eşă din culcuşul seŭ, şi audind că cine-va bate în răchită, se îndreptă spre aceasta, socotind că va maĭ da preste vr'o bucăţică bunişoară.

In acela-și timp însă fecĭorul Dedĭuluĭ, care sta la pândă, se apropiă pe vêrvul degetelor, fără a fi simțit de dênsul, și colea . . . când socotì el că a sosit momentul potrivit, deauna ĭĭ repede securea în crescet, care-ĭ întră în cap până în muchĭ.

Bălaurul, vĕdêndu-se lovit pe neașteptate, începe a se svêrgolì cu cea maĭ mare putere și-a se sbucĭuma în toate părțile, doară'ĭ trece durerea . . .

Fecĭorul Dedĭuluĭ, la rêndul sĕŭ, ne maĭ avênd timp când să scoată securea ca să-ĭ maĭ radă și altă lovitură, și ca nu cum-va să-l înghiță Bălaurul de viŭ, sare de grabă pe dênsul și i-se pune după cap.

Bălaurul, maĭ vĕdênd încă și aceasta, începe a se isbì în toate părțile de se cutremura pămêntul cine sci până unde.

Dar' de glaba ! . . . Fecĭorul tot după cap ĭĭ sta.

După o bucată de vreme, când vĕdù acuma Bălaurul, că nu-ĭ lucru de șagă . . . că nu poate face nemică dușmanuluĭ sĕŭ, își făcù vênt și se urcă în sus spre norĭ.

Însă voĭnicul Dedĭuluĭ nicĭ defelĭŭ nu-și perdù curajul, ci și-acuma se ținea vêrtos de dênsul. . .

Treĭ ḑile și treĭ nopți după olaltă l-a purtat Bălaurul pre bĭetul cĭoban nemâncat și neběut prin aer. Treĭ ḑile și treĭ nopți 'l-a svênturat în toate părțile. Eară a treĭa ḑi, începênd Bălaurul a se ameți, se lăsă spre pămênt și-l maĭ purtă o bucată de vreme și alăturea cu pămêntul, până ce în urmă, dând cĭobanul de o cruce de lângă un drum, se apucă cu o mână de cruce ear' cu ceealaltă opri Bălaurul în loc, apoĭ făcù ce făcù și scoase de grabă

securea și mai isbindu-i vr'o câte-va bune și sănětoase în numele tatăluĭ, îndată căd Bălaurul mort la pămînt.

Prin această faptă locul din prejurul bahneĭ se curăță pentru totdeauna de Bălaur, și de-atuncĭ în coace vitele pasc în pace, eară păstoriĭ lor n'aŭ teamă că li se va putea întîmpla ce-va ca maĭ nainte.

S'a curățit Băsărabia de-o ĭasmă veninoasă, de-un Bălaur înfricoșat, care multă pagubă í-a făcut pintre vite, și multă jele și durere pintre locuitoriĭ sĕĭ, dar și din voĭnicul nostru nu s'a ales apoĭ nemică.

De-atâta purtare și sbucĭumare prin aer și de groaza cea mare, care-l cuprinse și-a eșit bĭetul om din minte... părea totdeauna spăriat și nime nu se maĭ putea înțelege în vorbă cu dênsul.

Și nicĭ n'a maĭ dus-o mult, ci peste jumĕtate de an, de la această întîmplare a și murit . . .

Ceĭalalțĭ cĭobanĭ aĭ luĭ Dedĭu nu maĭ avură de-atuncĭ frică de nime, eĭ nu maĭ căutaŭ de oĭ așa de bine ca maĭ înainte, ci vindeaŭ din ele cu turmele, și așa s'a desfăcut pe încetul toată averea luĭ Dedĭu.

Maĭ după aceea murĭ și Dedĭu și cĭobanĭĭ se împrăsciară care în cotro.

Acuma nu se află măcar o urmă din acea stână, numaĭ numele părĭuluĭ unde a fost aședată s'a maĭ păstrat. Malurile acestuĭ rĭuleț̆ĭu nĭ-ar putea spune multe, când ar sci vorbi, câte s'aŭ maĭ întîmplat de-atuncĭ încoace pe lânga dênsul. Dară el nu scie nemică, și noĭ ce-am audit din moș̆ĭ-strămoș̆ĭ, cum am audit, așa v'am și povestit.

VALEA DEDÎULUÎ.

In partea despre mîadă-noapte a satului *Părhăuț* se află un deal, care se numesce *Dealul Dedîului*. Nu departe de dealul acesta se află o vale cam aședată, care e încunjurată în partea despre mîedul nopții de o pădurice și care se numesce *Valea Dedîului*.

Atât dealul numit, cât și valea aceasta își aŭ numele lor de la *Dedîul*, care se dice că era un om foarte bogat, fiind-că avea o mulțime de turme de oĭ.

Locuința stătornică a Dedîului însă nu era în Părhăuț, ci dincolo de rîul *Suceava*, pe hotarul satului de astă-dĭ *Pătrăuț*. Acolo locuîa el pe malul unuĭ părĕŭ, care de atunci încoace se numesce *Părĕul Dedîului*, și care, dând în *Pătrăuceanca* și trecênd dimpreună cu aceasta prin satul Pătrăuț, se revarsă în Suceava.

Avênd Dedîul, după cum am spus, foarte multe turme de oĭ și neajungêndu-ĭ păsunea din Pătrăuț, era nu o dată nevoit să se ducă cu oile sale și într'alte părți, unde afla maĭ multă păsune pentru dînsele. De aceea adese-orĭ își cumpĕra el moșiĭ pentru oile sale pretutindene prin

Moldova și *Basărabia* până spre *Marea-Neagră*. Și unde-și cumpĕra moșie, acolo petrecea el apoĭ cu turmele sale până sfîrșia păscătoarea; după aceea se muta într'alt loc.

Într'o vară s'a aședat el cu oile sale și în valea Părhăuțuluĭ, despre care nĭ-a fost maĭ nainte vorba, și, ca pretutindene, așa și aice și-a făcut o stână.

Și de oare-ce a petrecut maĭ multă vreme pe hotarul Părhăuțuluĭ, de aceea s'aŭ dedat Părhăuțeniĭ a numi atât valea, unde-ĭ era stâna, cât și dealul din apropiere după numele luĭ. Și de atuncĭ se chĭamă dealul numit Dealul Dedĭuluĭ, eară valea Valea saŭ Groapa Dedĭuluĭ.

Dedĭul însă n'avea copiĭ, ci ținea numaĭ pe unul de suflet. Și acela era cam slab de minte, însă tare de vîrtute.

Pe acela îl puse el stăpân preste toțĭ cĭobaniĭ sĕĭ, și toțĭ cĭobaniĭ aveaŭ frică de dênsul și de aceea îl ascultaŭ maĭ delhaĭ de cât pre adevĕratul lor stăpân.

Într'un an, nu sciŭ cine ce a făcut și cum s'a întêmplat, destul că născêndu-i-se Domnitorĭuluĭ de pe atuncĭ, care locuĭa în Iașĭ, un băiat, a fost și Dediul nostru poftit la cumătrie.

Dedĭul, cum a fost poftit, nu stete mult pe gânduri, să se ducă, orĭ să nu se ducă, ci îndată s'a gătit și s'a pornit spre Iașĭ. Eară după ce a ajuns la starea loculuĭ și după ce noŭ născutul băiat s'a încreștinat, s'a aședat și el la masă dimpreună cu ceĭal'alțĭ oaspețĭ.

Oaspeții, care maĭ toțĭ eraŭ boerĭ, nu-l prea băgaŭ în samă, ci maĭ fie-care se uĭta cu coada ochĭuluĭ la dênsul.

Insă luĭ Dediul nicĭ că-ĭ păsa de aceasta, și-și păzea treaba.

Pe la sfîrșitul meseĭ, când sosì timpul ca fie-care oaspe să dee, după cum e datina apucată din moșĭ strămoșĭ, câte un dar prunculuĭ nou născut și botezat, venindu-ĭ rêndul și luĭ Dediu, el să sculă în picĭoare și dise:

— Din câtă avere mĭ-a dat bunul Dumnedeŭ dăruesc și eŭ nouluĭ născut și încrestinat 500 de oĭ albe ca laptele și oachește de ochiul stâng și de urechia stângă.

Se vede că Dediul marĭ turme de oĭ a trebuit să aibă, nu șagă, dacă a fost în stare să aleagă atâtea oĭ de un fel.

Domnitoriul și oaspeții ceĭa-lalțĭ, care se aflaŭ de față, când îl auĭirĭ că dăruesce atâta amar de oae tot una și una, se uĭmirĭ și îl întrebarĭ:

— Cu cine țiĭ D-ta atâtea bucate?

— Cu ceĭ tarĭ de vîrtute și slabĭ de minte! — răspunse Dediul.

— Și cam cât de tarĭ pot să fie oameniĭ aceĭa? — întrebă maĭ departe Vodă.

— Așa de tarĭ, Măria ta,—respunsă eară-și Dediul— că cĭomagul lor cel cĭobănesc trebue să fie cel puțin de-o majă de greŭ ca să se poată potrivì în mâna în care îl poartă. Câte o dată, când n'aŭ ce lucra, ca să le treacă vremea, aruncă cĭomagul în sus, și până ce pică jos, trebue să aștepte cel puțin un ceas întreg. Afară de aceasta îndătinează eĭ de a se lupta numaĭ cu uriesiĭ și cu balaurii.

Vodă, când auși aceasta, se minună foarte mult. Decĭ voind a se încredința, dacă întru adevĕr e drept ceea ce

spune Dediul, ori e numai o laudă saŭ chiar o minciună din partea sa, îĭ ḑise sa-ĭ trimeată pre unul dintre aceĭa ca să se trântească cu boĭnicii sĕĭ, căcĭ pe timpul acela era datina ca Domnitoriul să ţină maĭ mulţĭ boĭnicĭ spre desfătarea Domnilor. Şi boĭnicii aceĭa eraŭ goĭ până la brâŭ, şi când aveaŭ să se lupte, îşĭ ungeaŭ trupul cu unt-de-lemn, ca să fie maĭ tarĭ. Şi ceĭ ce se simţeaŭ în putere, veneaŭ şi se luptaŭ cu dênşiĭ.

— De ce nu! — grăi Dediul, — bucuros!... cum m'oiŭ întoarce acasă ţĭ-oiŭ trimete pre unul, care va aduce tot o dată şi oile ce le-am dăruit prunculuĭ noŭ încreştinat, şi acela, dacă doresc numaĭ de cât, se va trânti cu boĭnicii Mărieĭ Tale.

Şi cum a spus, aşa a şi făcut, căcĭ îndată după ce s'a întors de la Iaşĭ şi a ajuns acasă, a chemat pre feciorul sĕŭ cel de suflet şi 'ĭ-a spus să aleagă 500 de oĭ albe ca laptele şi oacheşe de ochiul stâng şi de urechea stângă, şi apoĭ să le ducă luĭ Vodă la Iaşĭ.

Feciorul, ca ceĭ slabĭ de minte, n'a maĭ întrebat pre tatăl sĕŭ: cum vine el să dea luĭ Vodă atâtea oĭ de aceleaşĭ felĭŭ, ci ḑicênd numaĭ »bine«, se duse la stână, alese 500 de oĭ tot una şi una, şi apoĭ se porni cu dênsele spre Iaşĭ. Eară cum a ajuns la Iaşĭ, şi a dat ochiĭ cu Vodă ḑise:

— Ţĭ-am adus, Măria Ta, 500 de oĭ pre carĭ ţi le-a trimis tatăl meŭ Dediul.

— Şi unde ţi-s oile? — întrebă Domnitoriul.

— Aŭ rĕmas într'o livadă din marginea târguluĭ!... Eŭ voĭam să le aduc aicea şi să ţi le daŭ în samă, însă o ciocofleandură mĭ-a spus să nu le aduc, ci să le las în

livada aceea, ca de le voiŭ aduce, ḑice că te-ĭ supăra pe mine!

Vodă, voind a-ĭ cunoasce tăria, porunci după aceasta curtenilor, să-ĭ aducă de probă un drob mare de sare, pre care vr'o șese inși de abia îl rădicară și-l duseră pe nisce parĭ de fier, să-l ducă și să-l dee oilor aduse de dênsul, ca să-l linga.

Fecĭorul nu se puse de pricină, ci luă drobul subsuoară, și ducêndu-se cu dênsul, îl dete oilor să-l linga. Apoĭ se întoarse earăși la Vodă.

Vodă ĭĭ ḑise acuma să se trântească cu boĭniciĭ sĕĭ.

Fecĭorul însă nu voĭ să se trântească, ci ceru să-ĭ dee maĭ întâiŭ ceva de mâncat și de bĕut, ca să maĭ prindă la putere, și apoĭ se va prinde la trâită.

Vodă ce era să facă?... Spuse să-ĭ aducă cele cerute.

Și ĭ-aŭ adus o balercă de vr'o 12 ocă plină cu vin și un codru de pâne și 'ĭ le-aŭ pus denainte, ca să mânânce și să bee cât va voi.

Fecĭorul luă pânea adusă într'o mână și balerca cu vin în cea-l'altă, se rădimă pe cĭomagul sĕŭ cel cĭobănesc și începu apoĭ a îmbuca câte-o bucată de pâne și-a trage câte-o gură bună de vin pe țeva de la balercă.

Boĭniciĭ însă, cariĭ sta de-o parte ata de trântă, vĕḑênd că fecĭorul acesta mănâncă și ba prea încet, se făcură nerăbdătorĭ și de aceea începur a stărui să sfârșească o dată de mâncat ca să înceapă maĭ de grabă trânta.

Fecĭorul, la rêndul sĕŭ, vĕḑênd că boĭniciĭ nu-l lasă în pace ca să-ĭ ticnească mâncarea și bĕutura căpĕtată,

ci totuna-l cincăesc, apucă pe unul într'o mână și strângêndu-l la pĭept îĭ ḑise:

— Ia mai aștaptă puțin, frate, că doară nu pĭere lumea!... lasă-mĕ să sfîrșesc mai întâĭŭ bucățica aceasta de pâne de mâncat și balercuța aceasta de vin de bĕut, și apoĭ, despre mine, trântesce-te cât vreĭ, că nu m'oiŭ da într'o parte!

Și după ce rostì cuvintele acestea, îĭ dete drumul.

Insă boĭnicul, cum îĭ dete fecĭorul drumul, nu ḑise nicĭ mârc, ci căḑu mort ca toțĭ morțiĭ la pământ.

Ceĭ-l'alțĭ boĭnicĭ, cum aŭ vĕḑut ceea ce i s'a întêmplat fărtatuluĭ lor, se înspăimântară și prinseră a fugì care încotro, trecêndu-le tot dorul de trântă.

— Ce este!... ce vi s'a întêmplat?... a dat strechia în voĭ de-aĭ apucat'o de-odată la fugă?... Stațĭ loculuĭ, că îndată-s gata! — ḑise fecĭorul, vĕḑêndu-ĭ că fug.

Dar cuĭ să-ĭ dee mâna a sta loculuĭ?... Boĭnicĭĭ eraŭ buni bucuroși că aŭ scăpat cu obraz curat.

După ce-a sfîrșit acuma fecĭorul toată pânea de mâncat și vinul din bale- că de bĕut, ḑise Domnitorĭuluĭ, care sta pe un foișor dim preună cu mai mulțĭ boerĭ și se uĭta la dênsul:

— Acuma-ĭ altă răscă în ceea traĭstă. Dacă doresc Măria Ta numaĭ de cât să veḑĭ trântă românească, spune tuturor boĭnicilor, c ți îĭ aĭ, să vie și să se înceapă acuma cu mine la trântă!

— Ba mai pune- ĭ pofta în cuĭ, dragul meŭ! — rĕspunse Vodă cam su érat. — Nu e destul că mĭ-aĭ omorît un boĭnic, aĭ vrea să i-ĭ mântuescĭ și pre ceĭa-lalțĭ de ḑile?

— Să fie cu ertare, Măria Ta!... nu sciam că aĭ nisce boĭnicĭ așa de voĭnicĭ, că să fi sciut una ca asta, îțĭ spuneam din capul loculuĭ să-ĭ trimiți maĭ bine ca să pască nisce gâsce de cât să se încerce a se lupta cu unul ca mine!... Eĭ, dar, ce-a fost s'a trecut.... Acuma așĭ vrea să sciŭ, de maĭ aĭ ceva să-mĭ spuĭ orĭ nu, căcĭ, dacă nu maĭ doresc nimică de la mine, m'așĭ întoarce acasă!

— Nu maĭ doresc nimică!... Du-te sănĕtos și spune Dedĭuluĭ că ĭ-am mulțămit pentru cele 500 de oĭ, carĭ mi le-a trimis!

— I-oiŭ spune Maria Ta!... sănĕtate bună!

Și cum rosti cuvintele acestea, se întoarse spre casă. Și maĭ trăi fecĭorul, după aceasta, vr'o treĭ anĭ, apoĭ murĭ. Și după moartea luĭ, cĭobaniĭ Dedĭuluĭ nu maĭ aveaŭ fricĕ de nimene, nu maĭ căutaŭ de oĭ, ca maĭ nainte, ci vindeaŭ din ele cu cârdurile, și așa, în scurt timp, s'a desfăcut toată averea Dedĭuluĭ. Locurile însă, unde a petrecut el maĭ multă vreme, și astădĭ se numesc după numele luĭ.

PĂRÎUL ICOANEÏ.

In departare ca la o jumĕtate de milă spre apus de *Mŏnăstirea Putna* se află o poĭană numită *Poĭana Săhăstrieĭ*.

In poĭana aceasta, pe când încă nu era poĭană ca în diua de astă-dĭ, ci numaĭ o rărĭtură de arborĭ, și pe când Bucovina se ținea încă de Moldova, doĭ călugărĭ anume *Teodosie* și *Sila* înființară o *Săhăstrie*, adică o bisericuță foarte frumoasă și vr'o câte-va chiliĭ.

După ce a trecut Bucovina la Austria și anume pe timpul împĕratuluĭ Iosif II, când, afară de mŏnăstirea *Putna*, *Sucevița* și *Dragomirna*, toate celelalte mŏnăstirĭ și schiturĭ din Bucovina se desființară, s'a desființat și Săhăstria despre care ni-ĭ vorba.

Călugăriĭ, carĭĭ se aflară pe timpul desființărĭĭ întrînsa, de voe de nevoe trebuiră s'o părăsească și să se retragă în celelalte mŏnăstirĭ, carĭ maĭ remăsese în țară, dar' maĭ ales la mŏnăstirea Putna, care era cea maĭ aproape.

După părăsirea săhăstrieĭ, chiliile precum și bisericuța, a căreĭ catapiteasmă foarte frumos lucrată fu luată și

dusă la biserica din satul *Mămăescĭ*, începură pe ḑi ce mergea a se răsipi și a se strica, până ce în urma urmelor toate se prefăcură în ruine.

Ruinele acestea, carĭ și astăḑĭ se maĭ pot vedea, și-acuma se numesc *Săhăstrie*, ear' poĭana, unde se află, *Poĭana Săhăstrieĭ*.

Călugăriĭ Teodosie și Sila, cariĭ înființară săhăstria și cariĭ locuiră întrînsa, fură prin un timp maĭ îndelungat neconturbațĭ de nime în pacea și liniștea lor cea singuratică.

Intru una din ḑile însă maĭ mulțĭ boerĭ și boerițe, pintre carĭ se afla și o văḑuvă tînără și foarte frumoasă, cercetând mănăstirea Putna, voiră să cerceteze și săhăstria.

Un călugăr, care avea să-ĭ petreacă până acolo, le spuse înainte de plecare că bărbațiĭ, dacă doresc, pot să o cerceteze, pre mueriĭ însă nu le sfătuesce, una: pentru că săhăstria e cam departe și al doĭlea pentru că drumul ce duce la dînsa este foarte rĕŭ, hopuros și ostenicĭos.

La auḑul acestor cuvinte toate boerițele, afară de văḑuva cea frumoasă, își traseră pe samă și ḑiseră că ele nu se vor duce, ci vor rĕmânea maĭ bine în Putna, de cât să li se'ntêmple vre o nenorocire pe drum.

Văḑuva însă nu . . . că se va duce și ea cu bărbații.

— Și adică de ce să nu mĕ duc? — ḑise ea cătră boerițele, carĭ o opriau, — dacă-mĭ va fi hotărît de la Dumneḑeŭ să pățesc vre o nenorocire, acum orĭ maĭ târḑiŭ tot va trebui s'o pățesc, și . . . la urma urmelor ce pagubă mare ar fi dacă mi s'ar trage chĭar și moartea din această călĕtorie!

— Lăsați-o'n pace să meargă! — dise acuma unul dintre bărbați, — să nu-ĭ pară rĕŭ că nu s'a abătut și la această săhăstrie, ca să vadă de nu cum-va se află aice acela, pre care de un timp mai îndelungat îl caută prin toate mŏnăstirile și săhăstriile din Moldova.

După aceasta atât bărbații, cât și muerile, vĕdĕnd că nicĭ într'un chip nu pot s'o oprească, îĭ deteră pace să facă ce va voi.

— Și oare pre cine îl va fi căutând ea prin mŏnastirĭ și săhăstrĭĭ? — întrebă una dintre boerițe, după ce bărbații și tĕnĕra vĕduvă plecară spre săhăstrie.

— Ce?... D-voastră încă nu sciți pre cine îl caută?— dise soția boĭeruluĭ, ce vorbise mai nainte.

— Nu!... de unde să scim! — rĕspunseră celelalte.

— Dacă nu sciți, atuncĭ să vĕ spun eŭ... Inainte de câțĭ-va anĭ, adică pe când era fată mare, a îndrăgit pe un june foarte frumos. Părinții sĕĭ însă n'aŭ voit o dată cu capul s'o dee după dĕnsul, dicĕnd că e sărman și că nu se trage dintr'o viță așa de aleasă ca și dĕnșiĭ. Nu mult după aceea vine un alt june gălbăgĭos și fiind-că acela, după părerea părinților sĕĭ, era ce-va mai avut și dintr'o viță mai bună, o măritară după dĕnsul, fără ca s'o întrebe și pre dĕnsa de-l voesce și ea orĭ nu... Biata copilă ce era să facă!... se supuse, dar' inima eĭ sângerată prin o ast-felĭŭ de căsătorie silnică, rĕmase și mai departe credincĭoasă aceluĭa, căruĭa ĭ-a fost de mai nainte dată, și care, când vĕdu că este pĭerdută pentru dĕnsul, îĭ spuse că, dacă nu ĭ-a fost împărțită s'o ĭee pe dînsa de soție, mai mult nu se însoară, ci se duce la călugărie. Și

din minutul acela, când ĭ-a descoperit gândul ce are să facă și până aḑĭ nime nu l'a maĭ vĕḑut nicĭ n'a auḑit nemică despre dênsul. Dar ea, de drag ce ĭ-a fost, nicĭ acuma nu poate să'l uĭte. Din protivă, fiind-că bărbatul sĕŭ, nu mult după ce s'a însurat, s'a dus pe ceealaltă lume, unde-ĭ urmară scurt timp după aceea și socriĭ sĕĭ, și fiind-că acuma e singură stăpână pe sine, și-a pus în minte, să-l caute pretutindenĭ, de-ar fi chĭar și-'n peatră sacă, și să nu se lese până ce nu ĭ-a da oare unde de urmă.

— Cĭudat lucru! . . . de aceea-ĭ ea maĭ mult dusă pe gânduriĭ de cât veselă?... de-aceea nu-ĭ pasă de viață?...

— Se vede că numaĭ de-aceea, căcĭ alta nemică nu-ĭ lipsesce.

Pe când boerițele vorbĭaŭ astfeliŭ între olaltă, eată că bărbațiĭ și cu vĕḑuva se întorc înderĕpt.

Vĕḑuva, din dusă pe gânduriĭ cum era maĭ nainte, acum se schimbase maĭ cu totul. Pare că ar fi tot jucat și rîs, așa era de veselă.

— Trebue să fi auḑit vr'o veste bună despre ĭubitul eĭ! — șoptĭ una dintre boerițe, — de aceea e acuma așa de bine dispusă.

— Maĭ sci . . . poate că l-a și aflat, — rĕspunse alta.

Nicĭ una, nicĭ alta însă nu apucă a o întreba maĭ cu de-amăruntul cum a âmblat și ce a vĕḑut la săhăstrie, căcĭ înoptase acuma cum se cade și prin urmare trebuiră să se ducă cu toțiĭ la culcat.

A doua di desdemineață, când se sculară ceĭalalțĭ oas-

peți, vĕduva noastră era acuma de mult sculată, îmbrăcată și gătită de drum.

— IDa ce ți s'a întêmplat de te-aĭ sculat cu noaptea în cap ? — o întrebă una din boerițe.

— (Ce să mi se întêmple ?... nemică !... ĭa m'a ajuns un dor nespus de mare de casă, și de-aceea trebue numaĭ de cât să plec ! — rĕspunse ea, și cu aceasta, luându-șĭ rĕmas bun de la ceĭ de față, eșĭ afară, se sui în trăsură și se porni la drum.

A dloua saŭ a treĭa ḑi, după ce s'a pornit vĕduva de la mŏnăstirea Putna, vine un călugăr de la Săhăstrie și povestesce că *noviţul cutare* a fugit cu o boeriță, care fusese la Săhăstrie și că Teodosie și Sila sûnt foarte supărațĭ din pricina acesteĭ întêmplărĭ neașteptate.

Și ceea ce a povestit călugărul era adevĕrat.

Têmĕra vĕduvă își aflase ĭubitul în Săhăstria din apropierea mŏnăstireĭ Putna și'n puținele momente, cât a petrecut ea la această săhăstrie, ĭ-a fost de-ajuns ca să-l îndupllice a se lepăda de călugărie și a fugĭ cu dênsa.

Teodosie și Sila, temêndu-se ca să nu li se'ntêmple și de altă dată așa ce-va, luară o *icoană de lemn de teiŭ*, pe care era zugrăvită *Maĭca Domnuluĭ cu fiul Isus în braţe*, o duseră până pe malul părĭuluĭ care trece pintre dealurile *Glodul* și *Săhastrul* și se revarsă în părĭul *Putna*, și acolo, atârnându-o de un stâlp, *blăstĕmară şi afurisiră pre toate muerile*, carĭ de-acuma înainte s'ar încumeta să mearg㠠maĭ departe spre săhăstrie, de cât până la această *icoană sfântă*.

Și într-adevĕr că din ḑiua, în care călugărĭĭ aŭ atârnat

icoana de stâlp, cât a durat săhăstria și încă lung timp și după aceea n'a mai îndrăsnit nicĭ o muere să meargă mai departe.

Icoana era hotarul, până unde aveaŭ muerile voe să se apropie.

Și muerile, carĭ aveaŭ durere de cap saŭ alte boale și călĕtorĭaŭ până la icoana aceasta și o sărutaŭ, se însănĕtoșaŭ. Ear' acelea, carĭ ar fi cutezat să treacă dincolo de icoană, nu numaĭ că nu se însănĕtoșaŭ, ci eraŭ încă amenințate cu boale și multe alte nenorocirĭ și maĭ marĭ.

Bărbaților li era însă și acuma încuviințat, ca și maĭ nainte, a cerceta săhăstria orĭ și când ar fi voit.

Putreḑând în decursul timpuluĭ stâlpul, de care a fost icoana la început atârnată, călugărĭĭ o atârnară acuma, după cum spun unĭĭ, de *un brad*, eară după cum spun alțiĭ de *un fag*.

De bradul saŭ fagul acela apoĭ a stat ea atârnată nu numaĭ până după desființarea săhăstrieĭ, ci lung timp și după aceea, adică până ce arborele, de care a fost atârnată, de bĕtrân ce era, a început acuma a se usca, a-ĭ pica crengile și a se cumpeni spre pământ.

Atunci un om din Putna, a căruĭ nume nu mi-l maĭ pot aduce aminte, vĕḑând că arborele în scurt timp are să cadă și temêndu-se ca să nu cadă și icoana dimpreună cu dênsul și să se sferme, a luat'o de acolo și a dus'o la sine acasă. Aice apoĭ atârnându-o între celelalte icoane, ce le maĭ avea în casă, o ținu ca un odor foarte prețios până la o *Boboteaḑă*. Atunci âmblând un călugăr dela mŏnăstirea Putna cu icoana prin sat și sosind la casa

omuluĭ, care avea icoana cea veche, l-a întrebat de când și de la cine o are.

Omul i spusă toată istoria.

Atuncea călugărul l-a rugat să ĭ-o dee luĭ saŭ să o dăruească mŏnăstireĭ. Omul însă n'a voit dintru început niccĭ să ĭ-o dee nicĭ s'o dăruească, spuind că de când a luat'o de pe arborele, pe care a fost atârnată și a adus'o la dênsul acasă, de-atuncĭ toate ĭĭ merg cu mult maĭ bine, de cum ĭĭ mergeaŭ maĭ nainte. Icoana aceasta ĭ-a adus noroc în casă.

Maĭ pe urmă însă, după multă rugăminte, dându-ĭ călugărul altă icoană la înfățișare cu mult maĭ frumoasă și în privința prețuluĭ bănesc cu mult maĭ scumpă, se înduplică ca să ĭ-o dee, dar' numaĭ cu acea adaogere ca călugărul să n'o ĭee pentru sine, ci s'o dăruească *bisericeĭ luĭĭ Dragoș Vodă*, care a fost strămutată cu vr'o câte-va sute de anĭ înainte de aceasta de *Ștefan cel Mare* din sattul *Volovĕț*, unde zidise altă biserică de peatră, la *Putna*.

Călugărul ĭĭ făgădui că va face așa cum voesce el, și, ținêndu-și cuvêntul, chĭar în aceea ḑi o dărui bisericeĭ luĭĭ Dragoș.

Dar . . . lucru ne maĭ auḑit, icoana nu voĭ de feliŭ să steie în lăuntrul bisericeĭ, ci de câte orĭ fu atârnată într'un cuiŭ din părețele acesteĭa, a doua ḑi demineață se aflia căḑută jos. Astfeliŭ s'a întêmplat un timp maĭ îndelungat, până ce în urmă fu scoasă afară din biserică și așeḑată de-asupra uș̆eĭ cu fața spre păriul, unde a fost pusă de călugăriĭ Teodosie și Sila, anume ca să

poată căuta spre acest părîŭ, care de cum a fost pusă icoana pe malul luĭ și până în ḑiua de astă-ḑĭ se numesce *Părîul Icoaneĭ.*

Și icoana despre care nĭ-a fost până aice vorba, și acuma se maĭ poate vedea de-asupra uşeĭ de la biserica luĭ Dragoș Vodă din Putna, dar' nu cum a fost de la începput, ci cu marginele rătezate și cu chipurile de pe dênsa înoite.

STÂLPUL TRICOLICENILOR.

O bucată de loc de șesedecĭ de stânjenĭ de lată și tot pe atâta saŭ ce-va și maĭ lungă se numesce în satele rezesescĭĭ și mazilescĭ din Bucovina *stâlp*.

Pe-un astfeliŭ de *stâlp* din *Igeștĭ*, sat rezeșesc în ținutul Storojinețuluĭ, clădĭa odinioară un bărbat cu nevasta sa un stog de fên.

Eată că pe când stogul era maĭ pe jumĕtate clădit ḑice bărbattul cătră nevasta sa:

— Nevastă! stăĭ tu puțin aice și te odihnesce, că eŭ am o lleacă de treabă, dar' îndată mĕ'ntorc. Ie sama însă că dacă va veni vr'un lup saŭ cane la tine șĭ-a da să te muscee, tu să te aperĭ cum se cade de dênsul.

Și cum rosti bărbatul cuvintele acestea asvîrli furcoĭul, cu care aruncase fênul pe stog, de-o parte, părăsi stogul și se duse în treabă-șĭ.

Nu mult după aceasta eată că vine la nevastă un lup cu gura căscată, cu ochiĭ scîntiitorĭ și roșĭ ca para foculuĭ și dă numaĭ de cât s'o mănânce.

Nevasta înspăĭmêntată apucă de grabă o furcă de fier,

ce-o avea din dămână, și străpunge cu dênsa amêndoĭ ochiĭ lupuluĭ.

Lupul, începênd aĭ curge sângele șiroĭŭ din ochĭ și ne maĭ putêndu-se ținè pe picĭoare de durere, lasă nevasta în pace și se'ntoarce înděrĕpt de unde a venit.

Scurt după această întêmplare eată că vine și bărbatul.

Nevasta, care maĭ nainte era galbănă ca ceara de spaimă, acuma, când îșĭ vĕdu bărbatul, se făcu neagră ca pământul. Și nicĭ nu e de mirare că s'a făcut astfeliŭ, după ce bărbatul eĭ, care cu puțin maĭ nainte de-aceasta era om ca toțĭ oameniĭ: curat îmbrăcat și cu vederĭ, acuma era plin de sânge și chĭor de-amêndoĭ ochiĭ.

— Pentru Dumnedeŭ sfântul, ce-aĭ pățit, bărbate?... cine ți-a scos ochiĭ? — întrebâ nevasta, după ce-șĭ maĭ veni puțin în fire.

— Cine să mi-ĭ scoată!... tu mi ĭ-aĭ scos! — răspunse bărbatul mâhnit.

— Da fă-ți cruce, bărbate!... când ți-am scos eŭ ochiĭ?...

— Ia maĭ dinioară cu furca cea de fier!

— Țĭ-aĭ eșit din minte, orĭ ce-țĭ este, de mĕ învinovățescĭ cu așa ce-va pre mine, care nu m'am urnit nicĭ un pas de lângă stog și prin urmare nu sciŭ nicĭ cu spatele pe unde aĭ âmblat și ce aĭ făcut!... E drept că eŭ am scos cu furca cea de fĭer ochiĭ, dar' nu pe aĭ tĕĭ, ci pe aĭ unuĭ lup, care venise la mine și voĭa numaĭ decât să mĕ mănânce!

— Tocmaĭ!... lupul, care a venit șĭ-a sărit la tine

ca să te mănânce, n'a fost lup adevĕrat, ci eram eŭ, bărbatul tĕŭ, prefăcut în lup.

— Șĭ-apoĭ cum șĭ'n ce feliŭ vĭĭ tu să te prefacĭ în lup? — întrebă nevasta plină de mirare.

— Foarte lesne; ... eŭ sûnt *Tricoliciŭ*, și tot omul, care e *Tricoliciŭ*, când îĭ sosesce timpul, fie ḑiuă orĭ noapte, se duce până într'un loc unde se crede a fi scutit de ochiĭ lumeĭ, acolo se dă de treĭ orĭ peste cap, îșĭ schimbă făptura sa de om, se preface în lup saŭ câne și în această stare cășunează apoĭ o mulțime de daune, rĕutățĭ și neajunsurĭ tuturor celorlalțĭ oameni, carĭĭ nu sûnt *Tricolicĭ* ca dênsul și pre carĭĭ îĭ întâlnesce în calea sa... Șĭ tocmaĭ maĭ nainte mĭ-a sosit din nefericire și mie timpul ca să mĕ prefac în *Tricoliciŭ*.

— D'apoĭ bine, bărbate, dacă întru adevĕr e așa cum ḑicĭ tu, de ce nu mĭ-aĭ spus maĭ nainte de-a te preface în lup, că eștĭ *Tricoliciŭ*, că atuncĭ nu-țĭ scoteam ochiĭ!

— Eŭ am ḑis să te aperĭ dacă va venĭ vr'un lup saŭ câne la tine, dar' nu țĭ-am spus să-l străpungĭ cu furca cea de fier.

— Pĕcatele mele cele grele, cum nu m'așĭ fi apĕrat altmintrelea, dacă așĭ fi sciut și așĭ fi avut când!... Dar' tu aĭ sărit la mine pe neașteptate așa că n'am maĭ avut când cugeta cum să mĕ apĕr... Acuma, spune-mĭ și tu, ce să'ncep și ce să fac cu tine!...

— Ce să facĭ?... nemică!... ce-a fost s'a trecut... eŭ voiŭ rĕmânea de-acuma pentru totdeauna orb, dar' *Tricoliciŭ* să sciĭ bine că maĭ mult nu m'oiŭ maĭ face,

căcĭ toată puterea de prefacere mĭ-aĭ luat'o tu acuma prin scoaterea ochilor.

Şi'ntr'adevĕr că bărbatul nostru nu s'a prefăcut maĭ mult nicĭ în lup nicĭ în câne, dar' numele de *Tricoliciŭ* ĭ-a rĕmas pentru toată viaţa cât a maĭ trăit. Şi nu numaĭ el, ci şi toţĭ urmaşiĭ sĕĭ, dintre carĭ se maĭ află încă şi acuma vr'o câte-va familiĭ în Igeştĭ, saŭ numit *Tricoliceni*. Ear' moşia saŭ maĭ bine ḑis stâlpul pe care ĭ-a scos nevasta sa ochiĭ se numesce şi astăḑĭ *Stâlpul Tricolicenilor*.

PODUL DRACULUĬ.

Im partea despre apus a orașuluĭ *Siretĭu*, și anume acolo unde se încrucișează drumul ce duce la *Mŏnăstioară* saŭ *Sfântul Onufreĭu* cu părĕul *Căcăina*, se află un pod de peatră.

Sŭb podul acesta ḑice că locuesce *Ucigă-l crucea*, mâme-o-ar acolo unde a însĕrat, și dacă trece cine-va dupĕă apusul soareluĭ și maĭ ales pe la mĭeḑul nopțiĭ peste dênsul, fără a'șĭ aduce aminte de Dumneḑeŭ și-așĭ fface cruce, e vaĭ și amar de capul luĭ.

Dŭcĕ-se pe pustiĭ se preface în toate chipurile, se leagă de dênsul, îl buĭmăcesce de cap, șĭ-apoĭ, purtându-lĭ cine sci pe unde, face cu dênsul ce-ĭ place.

Așa ḑice că mergênd o dată pe la mĭeḑul nopțiĭ un om ḑin Mŏnăstioara spre casă și trecênd preste podul acesta, a fost purtat pe tot *Horaiţul*, și în urmă, înainte de cântatul cucoșilor, trântit într'o bălăștĭoagă nu departe de satul *Negrucina*. Altă dată, trecênd un om din *Văşcăuţ* cu un car cu boĭ a fost dus peste dealurĭ și văĭ pânĭă lângă ĭazul din apropierea acestuĭ sat, și apoĭ arun-

cat cu car cu tot în mijlocul ĭazuluĭ, unde fu a doua ḑi aflat înecat cu boĭ cu tot. Şi eară-şĭ altă dată doĭ oamenĭ, unul din *Drăguşanca* saŭ *Drăguşenĭ*, eară altul din *Muşeniţa*, după ce aŭ fost maĭ ântâiŭ purtaţĭ, Dumneḑeŭ maĭ scie pe unde, furĭ a doua ḑi demineaţă aflaţĭ într'o groapă din apropierea *Perjeliuceĭ* câte c'o mână şĭ-un picĭor rupt. Şi întrebaţĭ fiind cum de aŭ ajuns eĭ acolo, nu sciură să-şĭ dee altmintrelea sama, de cât că cum aŭ trecut peste podul cel necurat, li s'aŭ arătat nisce luminiţe, şi luându-se, singurĭ nu sciŭ cum, după luminiţele acelea s'aŭ trezit de-o dată în groapă.

Dar' orĭ-cât de puternic şi mare meşter e *Dracul*, — duce-s'ar pe pustiĭŭ să se ducă şi nu i s'ar maĭ auḑi de nume, — nu o dată îşĭ dă şi el peste om.

In apropierea poduluĭ, despre care ni-ĭ vorba, locuĭa înainte de vr'o câte-va ḑecĭ de anĭ un cĭobotarĭŭ serman lipit pământuluĭ, dar' care, în schimb pentru aceasta avea o casă plină de copiĭ, unul maĭ desmăţat şi maĭ sglobiŭ de cât altul.

Copiiĭ aceştĭa aveaŭ datină de-a se duce maĭ în toată ḑiua sub pod şĭ-a se juca *în nucĭ*, *în bumbĭ*, şi *de-a, ascunsul* dimpreună cu alţĭ băeţĭ de pănura lor, cariĭ se strîngeaŭ de prin apropiere, şĭ-atuncĭ, ... dă Doamne bine, ... era un harhăt şi un strigăt ca acela, de gândĭaĭ c'o să restoarne podul, nu alta.

Intr'o ḑi întorcêndu-se copiiĭ cĭobotarĭuluĭ cu mult maĭ târḑiŭ ca de altă dată acasă, îĭ întreabă tatăl lor: unde-aŭ fost? ce-aŭ făcut? şi de ce aŭ stătut atâta?

— Tătuţă! — respunse copiiĭ, — de câte orĭ ne du-

cem sub pod ca să ne jucăm, de atâtea orĭ ĭesă de pintre petrilee acestuĭa un băeţel cam negricĭos şi cu *fes roşu* pe capp, care se joacă cu noĭ şi care face atâtea tricozeniĭ, că maĭnĭ nu ne vine a ne întoarce a casă. Dar' se vede că şi el e foarte îndestulat şi mulţămit cu noĭ, căcĭ nicĭ o dată nnu vine cu mâna goală, ci totdeauna aduce câte un sîn pliin de *coarne de mare, turte dulcĭ, covrigĭ*, precum şi alte copturĭ, carĭ le împărţesce cu noĭ. Şi astădĭ încă nnĭ-a adus o mulţime de mizilicurĭ de-acestea, şi fiind-că nu eram flămânzĭ, de-aceea am stat şi ne-am jucat ppână acuma.

Auzdind cĭobotarĭul ceea ce-ĭ istorisiră băeţiĭ, îşĭ aduse pe nevvrute aminte de *Ucigă-l bolohaniĭ*, despre care i se spusesse că locuesce sub pod, şĭ-un fior rece îĭ trecu printot truupul. Dar' nu-şĭ pĭerdu cumpĕtul, ci ḑise cătră copiĭ:

— Sciţĭ ce, băeţĭ!... duceţi-vĕ acuma şi vĕ culcaţĭ! Eară mânĭ dacă veţĭ merge şi vĕ veţĭ juca eară-şĭ sub pood, şi dacă va veni şi băetul, despre care mĭ-aţĭ spus, ccа să se joace cu voĭ, atuncĭ să'ntocmiţĭ astfelĭŭ jocul cca să vĕ schimbaţĭ căcĭulele. Şĭ-acela dintre voĭ, care vaa pune maĭ întâĭŭ mâna pe fesul băetuluĭ celuĭ străin, să alerge cu dênsul de grabă la mine şi să mi-l dee, şĭ--apoĭ am să vĕ arăt şi eŭ un joc, care nu l-aţĭ maĭ vĕḑut nnicĭ o dată, şi de care o să rîdeţĭ ţinêndu-vĕ de pântecee când le-ţĭ videa!

Băeţţiĭ,... bucuria lor!... se duseră fără să maĭ ceară dde mâncare şi se culcară. Eară a doua ḑi demineaţă,

cum se sculară și deșertară o strachină plină de lapte dulce cu mămăligă, fuga sub pod și haĭ eară-și la joc!

Nu apucase însă bine a ajunge la starea loculuĭ și eată că și băetul cel cu fesul roș sare de sub un colț de peatră drept în mijlocul lor, și prind apoĭ cu toțiĭ a alerga în dreapta și'n stânga și a se juca de câte și maĭ câte le plesnì prin minte.

In urmă, sfârșind toate jocurile, câte le eraŭ cunoscute, ḑise unul dintre dênșiĭ:

— Haĭ și ne-om juca acuma *de-a căcĭulele!*

— Da!... bine spuĭ!... să ne jucăm de-a căcĭulele! — strigară ceĭalalțĭ copiĭ învârtindu-se într'un picĭor. Și cum rostiră cuvintele acestea prinseră uniĭ așĭ svîrli căcĭulele până 'n naltul poduluĭ, eară alțiĭ a le strânti cu gura la pământ de se resuna toată valea.

Insă cum se'ncepu jocul acesta și cum puse unul dintre băețiĭ cĭobotarĭuluĭ mâna pe fesul băetuluĭ celuĭ străin, care, când îl isbĭa de pământ, pare că slobodĭa un săcăluș, îndată se și furișă dintre ceĭalalțĭ băețĭ și se duse cu dênsul drept a casă și-l dete tătâne-seŭ.

Nu mult după aceasta se luară și ceĭalalțĭ băețĭ după dênsul, eară în urma lor cel străin, care, după cum presupusese cĭobotarĭul, nu era nime altul, fără numaĭ *Dracul*, mânè-o-ar acolo unde a înserat, eară la noĭ în casă cruce de aur.

— Dați-mĭ fesul!... dați-mĭ fesul! — strigă *Michiduță*, cum ajunse lângă pragul căsiĭ, de se auḑi cine sc până unde.

— Maĭ încet, maĭ încet, voĭnice!... ce strigĭ așa de

tare, că doară nu suntem surdĭ! — rĕspunse cĭobotarĭul. Apoĭ desleg̑ându-şĭ pe furiş cu mâna stângă brăcinarĭul de la ismene şi prinḑându-l cu dênsul de grumaz, luâ un calup şĭ unde nu începu aĭ trage o *calcaură*, de i se duse westea.

Drăcul, care încăpuse şi el pe mână de om, se svîrgolĭa şi se smîncĭa în toate părţile, ca broasca în gura şerpelui, doară scapă din mânele cĭobotarĭuluĭ. Dar' degĭaba, căcĭ brăcinarĭul are o putere aşa de mare asupra *Necuratuluĭ*, că, numaĭ dacă i l-aĭ putut arunca după cap, ce pace de dênsul, . . . maĭ mult nu-ţĭ scapă din mână. Şi asta o scia cĭobotarĭul prea bine, şi de-aceea îl lăsâ să se svîrgolească cât îĭ place.

Necuratul, vĕḑênd că aşa cum a voit el nu e chip de scăpare şi mântuire, o întoarse pe altă strună, picâ adică în gemunchĭ şi prinse a se ruga să-ĭ întoarcă fesul şi să-l lese'n pace, că-ĭ dă orĭ şi ce ĭ-a cere inima.

Inssă cĭobotarĭul nu se mulţămĭ numaĭ cu atâta, ci maĭ trăg̑ându-ĭ încă o frecătură de la roate, ĭĭ ḑise:

— Sciĭ ce, mĕĭ *Cornuratule!* dacă mi te jurĭ pe viaţa ta şi pe-a luĭ *Scaraoţchi*, maĭ marele şi stăpânul vostru, că mi-ĭ aduce căcĭula, ce-o aĭ acuma pe cap, rasă cu galbenĭ, şi că nu te veĭ atinge nicĭ când de casa mea, de mine, de nevasta mea şi de copiiĭ meĭ, atuncĭ îţĭ întorc fesul şi-ţĭ daŭ drumul, ear' de nu, să sciĭ că aicĭ aĭ să încremenescĭ până la a doua venire! Şi nu numaĭ atâta, ci am să jupesc ḑece pĭeĭ de pe tine şi-am să fac cĭobote dintrînsele, căcĭ am auḑit că pelea de drac e cea maĭ bună şi maĭ traĭnică pele de cĭobote! . . . M'aĭ înţeles?

— Da cum păcatele mele să nu te înțeleg! — răspunse Dracul tremurând ca varga. — Dă-mĭ numaĭ drumul, și'ndată aduc tot ce dorescĭ, și dacă mĕ voĭŭ maĭ arăta vre o dată pe lângă casa ta saŭ îțĭ voĭŭ face vre un rĕŭ, atuncĭ fă cu mine orĭ-ce veĭ vrea!

— Ia așa!.. acuma-mĭ maĭ viĭ de-a casă!... Caută numaĭ și nu-țĭ ținea cuvêntul, că apoĭ ți-ĭ vedea fesul, când mĭ-oĭŭ vedea și eŭ cĭafa! — Și rostind cĭobotarĭul cuvintele acestea îĭ dete drumul.

Dracul, cum se văḑu slobod, o și tuli la fugă, și cât aĭ scăpăra dintr'un amnarĭŭ se întoarse îndĕrĕpt cu căcĭula rasă de galbenĭ și-o întinse cĭobotarĭuluĭ.

Cĭobotarĭul, luând cu o mână căcĭula cu galbenĭ, eară cu ceealaltă arătându-ĭ fesul și brăcinarĭul, ḑise:

— Eacă-țĭ întorc fesul! Dar' încă o dată ĭe bine sama ce-țĭ spun: să nu te pue păcatul ca să te atingĭ când-va de casa mea, de mine, de nevastă, orĭ de băețiĭ meĭ, cu gândul ca să ne facĭ vre-o sminteală saŭ vre un rĕŭ, c'apoĭ... veḑĭ brăcinarĭul acesta?... el ți-ĭ popa!... cum ți l-oĭŭ maĭ pune încă o dată după grumaz să sciĭ că maĭ mult nu maĭ scapĭ cât e Prutul și pământul din mânele mele!... M'aĭ auḑit!... Și-acuma ĭeți fesul și pĭeĭ din ochiĭ meĭ să nu te maĭ vĕḑ!

După rostirea acestor cuvinte îĭ întinse fesul, și-ĭ arătâ ușa.

Dracul, apucând fesul cu ghĭarele luĭ cele ascuțite și încârligate și puindu-l pe cap se făcu de-o dată nevĕḑut, ca și când n'ar maĭ fi fost de când e lumea pe acolo.

Cĭobotarĭul, la rêndul sĕŭ, ne'ncreḑêndu-se în jură-

mênntul Draculuĭ, — remânè-o-ar acolo unde s'a dus, și temeêndu-se ca nu cum-va maĭ pe urmă să-și tragă pe samnă și să-ĭ facă vre-un rĕŭ, își vêndu scurt timp după aceeea casa, luâ baniĭ de pe dênsa și uneltele și trecu apoĭ cu toată familia sa în Moldova.

CCe s'a maĭ întêmplat după aceea cu dênsul?... făcututu-ĭ-a Dracul vre-un rĕŭ, orĭ ba, nu sciŭ! Atâta sciŭ numaĭ că podul, sub care s'a jucat dracul cu băeții cĭobottarĭuluĭ, și unde a petrecut până atuncĭ și maĭ petrece, duppă cum spun oameniĭ, și acuma, se numesce *Podul draaculuĭ.*

DEALUL LUĬ IVAN.

In partea despre apus a satuluĭ *Părhăuț*, și anume în mâna stângă a drumuluĭ, care duce la *Todiresĭ*, se află un deal cam înalt, care se numesce *Osoĭul*.

Pe timpul *mandatarilor* *) spun bătrâniĭ din Părhăuț, că pe dealul acesta se afla o casă, în care locuĭa o vĕdană dimpreună cu treĭ fete ale sale.

Ear' fetele vĕdaneĭ aceleĭa ḑice că eraŭ așa de frumoase, că li se duse vestea nu numaĭ în întreg Părhăuțul, ci și prin toate satele învecinate.

Un flăcăŭ, anume *Ivan*, care venise Dumneḑeŭ îl scie de unde și care s'a fost pripășit de vr'o câțĭ-va anĭ în Părhăuț, făcênd cunoscință cu fetele acelea și îndrăgostindu-se în una din ele, începu a âmbla maĭ în toate serile la dênsele.

---

*) »*Mandatarĭ*« le ḑice poporul diregătorilor din primul timp la ocupațiuneĭ austriace.

Âmblând el așa mai multă vreme, eată că într'o sară întâlnesce pre un alt flăcău străin, care venia din partea despre apus a dealuluĭ, adică despre Todirescĭ, și care trecea prin apropierea caseĭ, în care locuĭa vĕdana și celeĭ trei fete.

Ivvan, uĭtându-se mai de aproape la dênsul și vĕdêndu-l că este frumos la față și foarte bine îmbrăcat, se gândi că nu s'a abătut de florĭ de cuc pe acolo, ci că de bunăă samă va fi âmblând la fetele vĕdaneĭ. De-aceea, fără a mai sta mult pe gândurĭ, se repedi ca o fiară sĕlbatică asupra luĭ, îl prinse de pĭept, îl isbi la pământ, și cât mai bate în pălmĭ, îl ucise. Apoĭ, lacom, cum era, nu se mulțămi numai cu atâta, că ĭ-a luat ḑilele, ci cugetând că va fi avênd cine scie câțĭ banĭ la dênsul, se puse să-ĭ ĭee și baniĭ.

Flăcăul ucis însă, din întêmplare, nu avea mai mult de cât șese creĭțarĭ la dênsul.

Ivvan îĭ luă și pre aceștĭa și apoĭ, lăsându-l unde l-a ucisș, se duse în treabă-șĭ, ca și când nu s'ar fi întêmplat nimicâ.

A doaua ḑi demineață însă, aflându-se flăcăul ucis, întreg satul se puse în mișcare, ca să afle pre ucigaș.

Nicĭ n'a trecut mult timp la mijloc și s'a descoperit că Ivan e ucigașul.

Eară după ce s'a descoperit cum că întru adevĕr Ivan e vinovatul, îndată aŭ pus mâna pe dênsul. Și nu mult dupăă aceasta porunci mandatarĭul timpuluĭ să se rădice pe locul acela, unde a săvârșit el fapta sa cea rea, o spânzurătoare și să'l spânzure pe dênsa.

Și cum a poruncit mandatarĭul, așa s'a și întêmplat, și de atunci se numesce partea dealuluĭ unde a fost Ivan spânzurat, *Dealul luĭ Ivan*, eară partea despre apus, adică cea despre Todirescĭ, se numesce și astădĭ tot *Osoĭul*, cum s'a numit și maĭ nainte.

NOTIȚE.

I.

DESPRE TRADIȚIILE REFERITOARE LA PERSOANE ȘI EVENIMENTE ISTORICE.

Dacii. — Tradiția aceasta mĭ-aŭ istorisit'o doĭ Românĭ și anume : *Vasilde al luĭ Pinteleĭŭ Șufu*, moșneag în etate de 71 de anĭ din satul *Frumosul*, și *Vasile Tanul*, moșneag în etate de 76 de anĭ din ccotunul *Dragoșa*, districtul Câmpulungului.

* * *

Întemeĭarea Sucevii. — Tradiția aceasta am auḑit'o dela mai mulțĭ Românĭ din orașul *Suceava*. — O variantă a acesteĭ tradițiĭ s'a publicat în *»Calendariu pe anul ordinariu 1886«*. Cernăuț, pag. 127, sub titlu : *Biserica Mireuțului*.

* * *

Românii și Tătarii. — Tradiția aceasta mĭ-a istorisit'o în luna luĭ August 1890 *Toader Gliga*, un june român din satul *Fundul Moldoveĭ*, districtul Câmpulungului, ear' el a auḑit'o dela un moș-

neag anume *Ilie Toloș*. — Când mi s'a istorisit a fost de față și D. *Dr. I. G. Sbiera*, profesor la universitatea din Cernăuț și membru al Academiei române, care, făcêndu-și un extras dintr'ênsa, a scris și un mic studiŭ asupra ei, pre care l'a tipărit apoi într'o broșurică sub titlul: *Traiul Românilor înainte de fundarea staturilor naționale*, Cernăuț, 1890.

* * *

Romînca și Tătarii. — Tradiția aceasta am auḑit'o dela mai mulți Români din satul *Vama*, districtul Câmpulunguluĭ.

* * *

Dragoș-Vodă. — Tradiția aceasta am auḑit'o de la mai mulți Români din satele *Vatra Moldoviței*, *Frumosul* și *Volověț*, și din orașul *Siretiŭ*. — O variantă scurtă a acesteĭ tradiții a publicat'o L. G. B. sub titlu: *Emigrarea luĭ Bogdan Dragoș în Moldova* în *Foaia societății pentru literatura și cultura română în Bucovina* an. IV. Cernăuț 1868, p. 302—305. — Două fragmente mai micĭ, tot din această tradiție, le-a publicat *Ludwig Adolf Staufe-Simiginowicz* în »*Volkssagen aus der Bukowina*« Czernowitz 1885, și anume un fragment sub titlu: *Die entdeckte Kirche* p. 34, ear' celalalt sub titlul: *Dragosch* p. 72.

* * *

Sas Vodă. — Toate tradițiile, carĭ se referesc la *Sas Vodă*, *Doamna sa* și *Fiul sĕŭ*, precum și celea despre *Comorile luĭ Vodă* și *Coroana îngropată*, le-am auḑit între anii de la 22 Prier 1877 până la 30 Iunie 1883, pe când mĕ aflam ca preot de ajutorĭŭ și catechet la școalele poporale din *Siretiu* de la mai mulți Români din acest oraș, în deosebi însă de la *Vasile Ștefaniuc* și *George Botezat*.

* * *

Earră-şi Sas Vodă. — O variantă a acesteĭ tradiţiĭ a publicat'o *Staufe Simiginowicz* op. cit. p. 88 sub titlu: *Sass, Fürst von Serethh.*

* * *

Doaamna luĭ Sas Vodă. — Tradiţia aceasta am publicat'o prima oară în *Cărţile săteanuluĭ român.* Curs. V. Gherla 1880, p. 45, sub tiitlu : *Sas Vodă.* — O variantă scurtă a acesteĭ tradiţiĭ a publicat'o *I. Voronca* într'un articol intitulat: *Din trecutul unuĭ oraş vechiu* şi tipărit în *Familia* an. XXI. Oradea-mare 1885, pag. 303—305.

* * *

Fiuul luĭ Sas Vodă. — O variantă a acesteĭ tradiţiĭ a publicat'o *Ilie Weslovschi* în *Gazeta Bucovineĭ* an. IV. Cernăuţ 1894, No. 56 sub titlu : *Fundarea oraşuluĭ Siret de fiul luĭ Sas Vodă,* precum şi în *Bukovinaer Post* Czernowitz 1894 No. 107, p. 4, sub titlu : *Die Gründung der Stadt Siereth.*

* * *

Comcrile luĭ Vodă. — O variantă a acesteĭ tradiţiĭ a publicat'o *I. Voroica.* Vedĭ *Familia* cit. mai sus.

* * *

Coroana îngropată. — O variantă a acesteĭ tradiţiĭ a publicat'o *Staufe Simiginowicz.* Vedĭ op. cit. p. 119.

* * *

Stefan Vodă. — Tradiţia aceasta mĭ-a istorisit'o *Ioan Terteş,* Român din satul Ilişescĭ, districtul Gureĭ-Homoruluĭ, în vara anuluĭ 1868.

* * *

Stefan Vodă și Ungurii. — Tradiția aceasta mi-a spus'o un Român din satul *Drăgoesci*, districtul Gureĭ-Homoruluĭ, anume *Petrea Rotariu*.

* * *

Stefan Vodă și Turcii. — Tradiția aceasta mi-a istorisit'o, în vara anuluĭ 1882, un Român din satul *Horodnicul-de-jos*, și altul din *Putna*. — Un fragment scurt dintrînsa l-a publicat și Staufe Simiginowicz op. cit. p. 6, sub titlu : *Kloster Putna*, ear' altul tot op. cit. p. 78, sub titlul : *Der Eremit Daniel*. — Afară de variantele citate, se maĭ amintesce tradiția aceasta, însă numaĭ foarte pe scurt, mai ne cătră toțĭ aceĭa ce aŭ scris până acuma câte ce-va despre mŏnăstirea Putna.

* * *

Stefan Vodă și Tolpa. — Tradiția aceasta mĭ-a istorisit'o Prea Cucernicia Sa părintele *Iraclie Porumbescu*, actualul exarch și paroch în *Frătăuțul-noŭ*, pe când era paroch în *Stupca*. Ĕŭ am publicat'o prima oară în *Columna luĭ Traĭan*, an. III. Bucurescĭ 1872. No. 15 (125) p. 1—2.—Repausatul *P. Ispirescu*, ceŭndu-o și plăcendu-ĭ, a compus'o ce-va maĭ pe larg și a publicat'o apoĭ din noŭ în *Convorbirĭ literare*, an. XII. Iași 1878, p. 216—220, ca apendice la *Istoria luĭ Stefan Vodă cel Mare și Bun*.

* * *

Stefan Tomșa și Mitropolitul Crimca. — Această tradiție mĭ-a istorisit'o, încă pe când eram studinte gimn. un Român din orășelul *Solca*. — O variantă a acesteĭ tradițiĭ a publicat'o *Staufe Simiginowicz*, op. cit. p. 22, sub titlu : *Die Prophezeiung*.

* * *

VVasile Vodă și Iuga. — Tradiția aceasta mi-a istorisit'o *Const. Isoppescu*, fost învețătoriu la scoala poporală din *Frătăuțul-vechiu*, dist. Rădăuțului. — Eu am publicat'o prima oară în *Albina Carpaților*, an. IV. Sibiiu 1879—1880, p. 161—164. — D. *N. A. Bogdan*, utilisând tradiția aceasta, a scris o comedie în versuri, în 1 act, intitulată *Berbecii la păscut*, fără însă a spune în precuvêntare de unde a luat sujetul.

* * *

Dodul și Tătarii. — Tradiția aceasta mi-a istorisit'o *Vasile FVlocea*, Român din Câmpulung.

* * *

Borșenii și Tătarii. — Tradiția aceasta am scris'o după istorisirea mai multor Români din satele *Poiana-Ștampii* saŭ *Pilugani* și *Cândreni*, precum și după tradiția intitulată *Victoria Românilor la Borșa* și publicată de *Alexiu Anderco* în *Familia* an. VI. Pesta 1870, p. 315.

Unii Români din *Cândreni* istorisesc că în apropierea *Cândremilor* și anume în partea despre resărit, cum se merge spre *Dorna*, să fi fost în vremile vechi asemenea o bătălie și un măcel foarte mare. Dovadă despre aceasta, după cum spun ei, e o *movilă* hăt mărișoară, care se află în acest loc și'n care se presupune că sunt corpuri de oameni și arme îngropate, pentru că mai de multe ori s'au aflat în prejurul ei frânturi de arme, lănci, spade, dărdi, cămeși de zale, precum și securi, cari după forma și mărimea lor se cunosceaŭ de departe că sunt foarte vechi. Insă oamenii, cari le-aŭ aflat, necunoscênd însemnătatea lor cea mare, voind a face dintrinsele feliurite unelte, mai ales însă securi, le-aŭ nimicit pre toate.

E probabil, că Tătarii, după cum spune tradițiunea, înainte de a trece muntele *Ouşorul* spre *Iacobeni*, să fi avut și'n acest loc o luptă cu Românii.

Frânturi de arme și cămeși de zale se află de altmintrelea și prin alte locuri de prin munții Bucovinei, nu numai în acelea despre

carĭ s'aŭ amintit în această colecţiune de Tradiţiĭ. Eŭ singur am vĕḑut la S. Sa părintele *Is. Procopean* un felĭŭ de bardă, care s'a aflat lângă movila amintită maĭ sus; apoĭ o bucată de sabiă aflată pe părĕul *Tătarca*, şi maĭ multe frânturĭ de cămeşĭ de zale aflate în felĭurite locurĭ de prin munţiĭ Bucovineĭ.

* * *

Originea numeluĭ Prelipcean. — Tradiţia aceasta am auḑit'o în vara anuluĭ 1882 de la un Român din *Horodnicul-de-jos*, sat în districtul Rădăuţuluĭ.

II.

DIESIPRE TRADIȚIILE REFERITOARE LA LOCALITĂȚI.

Poiiana Negri. — Tradiția aceasta am auḑit'o încă pe când eram teolog; de la mai mulți Români din satul *Căndreni*, districtul Câmpulunguluĭ și în deosebĭ dela *Petru Ursul*, fost cantor bisericesc în *Căndreni*.

* * *

Păgâmiscea și Păgânișoara. — Tradiția aceasta mĭ-a istorisit'o, în luna lui August 1894, *Alecsa Omania*, Huțan din cotunul *Năsipitul*, districtul Rădăuțuluĭ, și D. *Simeon Rohovici*, Român și sequestru în districtul Câmpulunguluĭ.

* * *

Plaiul Tătarilor. — Tradiția aceasta mĭ-a comunicat'o mai întâiŭ D. *Toader Leuștean*, Român și proprietar din *Fundul-Moldovei*, districtul Câmpulunguluĭ. Ear' în vara anuluĭ 1890 mĭ-a istorisit'o și *Toader Gliga*, tot de-acolo.

* * *

Tătarca și Tătărcuța. — Tradiția aceasta mĭ-a comunicat'o mai întâiŭ, însă numai ca fragment, D. *Niculaiu Prelici*, stud. gimn. de loc din comuna *Breaza*, districtul Câmpulunguluĭ. In luna lui August 1894 am auḑit'o și eŭ singur, însă mai pe larg, de la un locuitoriŭ tot din comuna Breaza.

* * *

Găina și Cucoșul. — Tradiția aceasta mi-aŭ istorisit'o în luna lui August 1894 mai mulți locuitori din *Moldova* saŭ *Sulița* și din *Breaza*, sate în districtul Câmpulunguluĭ. — O variantă a acesteĭ tradiții a publicat'o *Ludwig Adolf Staufe-Simiginowicz* în *Volkssagen aus der Bukowina*, Czernowitz 1885, p. 114.—Altă variantă a publicat'o *E. Rudolf Neubauer* în *Erzählungen aus der Bukowina*, Erster Theil. Czernowitz 1869, p. 37, sub titlu: *Hahn und Henne*. Acest din urmă însă a adaos foarte mult dela sine la tradiția poporană.

Unii istorisitori amintesc de *Turcĭ* în loc de *Tătarĭ*. Tot *Turcĭ* provin și la Staufe-Simiginowics, eară la Neubauer *Mongolĭ*.

* * *

Pietrile muerilor. — Tradiția aceasta mi-a comunicat'o D. *Victor Vasilescu*, ascultant la tribunalul din Suceava, ear' D-sa a auditʼo de la o babă din orășelul *Solca*, comuna D-sale natală. — O variantă scurtă a acesteĭ tradiții a publicat'o *Staufe-Simiginowicz*, op. cit. p. 102.

Tot despre aceste *Pietri* D. *Alex. Braha*, farmacist din Solca, îmĭ scrie următoarele:

»*Pietrile Muerilor* se află spre apus de la orășelul *Solca*, și sunt așeḑate pe vêrvul unuĭ munte numit *La Pietri*.

»Din Solca până la *Pietrile Muerilor* trebue să mergĭ ca la treĭ oare, și anume se merge pe la biserica ort. or pe țêrmul părĕuluĭ *Solca* în sus până ce ieșĭ în *Sihlișoara*, într'un șes numit *Șesul lui Mitrașcu*, de unde se începe apoĭ muntele, pe care se află *Pietrile Muerilor*.

»Ajungênd pe vêrvul muntelui daĭ mai întâiŭ de o stâncă mare, în formă rotundă, care se află la resărit, și care se numesce *Pietrile micĭ*.

»Dela *Pietrile micĭ* se merge pintr'un tufiș des de braḑĭ și făganĭ ca la 200 pașĭ și daĭ de *Pietrile marĭ* saŭ *Pietrile muerilor*.

»Aice se vĕd doue grupe de pĭetri. Grupa primă seamĕnă după forma lor cu *Pietrile micĭ*, sunt însă cu mult mai marĭ de cât

acesteea. Pietrile din grupa a doua se trag spre apus în formă lungăreaţă, şi sunt foarte mari şi imposante. Despre miaḑănoapte se rădică din pământ drept în sus, despre miaḑăḑi însă se rădică treptat aşa, că din partea aceasta se poate, dar' cu mare băgare de samă, ajunge pe vêrvul lor, unde este aşeḑată o cruce de peatră.

»Bătrânii din Solca povestesc că pietrile acestea poartă numele *Puetrile muerilor* de-aceea, pentru că âmblând renumitul hoţ *Ion Darie* cu tovarăşii sĕi la prădăciuni, *muerile lor* petreceaŭ pintre dênsele, fiind sigure de orĭ şi ce primejdie.

»Chiar şi *Darie* singur, când era strîmtorit de potiraşi, încă se retrăgea între aceste pietri, unde petrecea apoĭ cu septĕmânile.

»Spun mai departe bătrânii, că'ntre crepăturile acestor pietri se află o pivniţă. In pivniţa aceasta să se fi sloboḑit înainte de 40 de anĭ mai mulţi Solcani legaţi cu funiĭ şi să fi aflat întrînsa o masă de peatră de doĭ stânjeni de lungă, şi în prejurul meseĭ mai multe scaune rotunde ca berbinţele şi asemenea de peatră.

»In sfârşit, mai povestesc oamenii, că 'nainte vreme să fi vĕḑut în apropierea pivniţeĭ încă şi o chingă cioplită în patru muchi, care era aşeḑată între doĭ copaci. Capetele chingeĭ se puteaŭ vedea înainte de 40 de anĭ, mijlocul însă nu, fiind că a fost putreḑit. Cu timpul aŭ putreḑit şi capetele şi aŭ picat din copaci aşa, că astăḑi nemică nu se mai poate vedea.

»Crepăturile, prin carĭ puteaŭ intra în lăuntrul pivniţeĭ, rumpêndu-se în decursul timpuluĭ bucăţi mari de pietri, s'aŭ astupat şi astăḑi nu mai este nime în stare să afle locul pivniţeĭ, fiind că bucăţile picate jos sunt cât nisce case de mari.

»Priveliscea de pe *Pietrile muerilor* e minunată. Din treĭ părţi păduri fără capĕt, şi diintr'o parte spre Solca se vede întreg ţesul Sucevii, începênd dela comuna *Straja* şi până la oraşul *Suceava*«.

* * *

Cetatea Tătarilor. — Tradiţia aceasta am auḑit'o dela mai mulţi Români din comuna *Tăreblecea*, districtul Siretiuluĭ, încă pe când mĕ aflam ca preot de ajutorĭu în *Siretiŭ*. — O variantă a acesteĭ

tradiţiĭ, compusă în versurĭ, a publicat'o Pr. C. Sa părintele *I. Porumbescu* în *Calendariu pentru ducatul Bucovineĭ pe anul mântuiriĭ 1855*, Cernăuţ, sub titlu *Colnicul Tătarilor de lângă Tereblecea.*

* * *

Dealul Leahuluĭ. — Tradiţia aceasta mĭ-a spus'o un Român din *Horodnicul-de-jos*, sat în districtul Rădăuţuluĭ, în vara anuluĭ 1882.

* * *

Fôntâna Doamneĭ. — Această tradiţie am auḑit'o încă pe când eram studinte gimnasial dela un călugăr bĕtrân din *Mŏnăstirea Dragomirneĭ.* — O variantă mică a acesteĭ tradiţiĭ a publicat'o *Staufe-Simiginowicz,* op. cit. p. 71, sub titlu : *Die Herrenbrunnen* (Fôntânele Doamneĭ). — In treacĕt se amintesce tradiţia aceasta şi'ntr'un articul intitulat: *»Călĕtoriĭ pe la mŏnăstirile din Bucovina«* publ. în *Albina* an. IIĻ, No. 18. Viena, 1868.

* * *

Movila luĭ Răsvan. — Tradiţia aceasta mĭ-aŭ istorisit'o maĭ mulţi orăşenĭ Românĭ din Suceava, între carĭ maĭ cu samă fostul bărbierĭŭ *Michaĭŭ Avram.*

* * *

Poĭana luĭ Pintea. — Această tradiţie mĭ-aŭ istorisit'o maĭ mulţi Românĭ din *Căndrenĭ* şi *Poĭana-Stampiĭ* saŭ *Pilugani,* sate în districtul Câmpulunguluĭ.

* * *

Părîul Dediuluĭ.—Această tradiție mĭ-a comunicat'o maĭ întâĭŭ S. Sa părintele *Vasile Turturean*, pe când eram teolog, ear' S. Sa încă stud. gimn. S. Sa a auḑit'o dela maĭ mulțĭ Românĭ din *Pătrăuț*, comuna natală a S. Sale. Maĭ pe urmă, tot această tradiție am auḑit'o și eŭ singur de la un Român din comuna *Securiceni*, tot din districtul Sucevii.

* * *

Valea Dediuluĭ. — Tradiția aceasta mĭ-a comunicat'o D. *George Gafencu*, stud. gimn, ear' D-sa a auḑit'o de la un Român din *Părhăuț*, satul D-sale natal, din districtul Sucevii.

* * *

Părîul Icoaneĭ. — Tradiția aceasta mĭ-a spus'o S. Sa părintele *Galaction Mleșniță*, ieromonach la vechîa metropolie a Sucevii, ear' S. Sa o scie încă de pe când se afla ca diacon la Mŏnăstirea din Putna.

* * *

Stâlpul Tricolicenilor. — Tradiția aceasta mĭ-a istorisit'o *Ilie al luĭ Onufreĭu Frunḑă*, rezeș român din comuna *Igeștĭ*, districtul Storojineț̦uluĭ.

* * *

Podul Draculuĭ. — Tradiția aceasta am auḑit'o dela *G. Botezat* din *Siretĭu*, încă pe când eram preot de ajutorĭu în acest oraș.— O variantă a acesteĭ tradiții a publicat'o *Staufe-Simiginowicz*, op. cit. p. 105, sub titlu: *Aufgesessen.*

* * *

Dealul luĭ Ivan. — Tradiția aceasta mĭ-a comunicat'o D. *George Gafencu*.